DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

3. AARGANG

REDIGERET AF

O. HELMS

1908—1909

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

INDHOLD AF AARGANG III.

HÆFTE 1.

MINDRE MEDDELELSER.

ANMELDELSER.

FORENINGSMEDDELELSER.

HÆFTE 2.

MINDRE MEDDELELSER.

FRA FREMMEDE TIDSSKRIFTER.

Joh. Petersen fot.

HANDELS- OG MISSIONSSTATIONEN ANGMAGSALIK.

ORNITHOLOGISKE IAGTTAGELSER FRA ANGMAGSALIK I AARENE 1902—08.

AF JOHAN PETERSEN.

BEARBEJDEDE OG SAMMENSTILLEDE AF O. HELMS.

Medens Grønlands Vestkyst maa regnes for den i ornithologisk Henseende maaske bedst undersøgte arktiske Egn, var Kendskabet til Fuglelivet paa Østkysten kun sparsomt, til for en halv Snes Aar siden. Man vidste ikke andet, end hvad der var berettet af de ikke talrige Ekspeditioner, der havde berejst Kysten. I de senere Aar er Forholdet forandret; dels har adskillige Ekspeditioner besøgt Landet, og dels er der ved den danske Handelsstation Angmagsalik, i en Aarrække gjort ornithologiske Iagttagelser, saa vi derved have faaet et godt Kendskab til det ganske vist sparsomme Fugleliv paa denne Del af Kysten. Den Mand, hvem dette Kendskab væsentlig skyldes, er Kolonibestyrer Johan Petersen, der siden Handelsstationens Oprettelse i 1895 har været dens Bestyrer, og boet der, med Undtagelse af et Aars Hjemrejse i 1904—05. Petersen har tilbragt en Del af sin Barndom i Grønland, var med paa Holms Ekspedition i

1884—85, da Landet omkring Angmagsalik første Gang blev undersøgt, og han overvintrede her sammen med Holm. Senere deltog han i Ryders Ekspedition, bestyrede i 1893 en lille Handelsstation paa Østgrønlands sydligste Del, og har som nævnt fra 1895 boet i Angmagsalik. I alle de forløbne Aar har Petersen stadig gjort ornithologiske Iagttagelser og formaaet Grønlænderne til at bringe sjældnere Fugle, som de traf paa, saa det er i Aarenes Løb en anselig Skindsamling, der er hjemsendt fra ham. Der er vel gjort ornithologiske Studier i Egne, der ligge paa nordligere Breddegrader, men der findes næppe nogen saa øde og ugæstfri Polaregn, fra hvilken der foreligger saa mange Aars regelmæssige Iagttagelser som fra Angmagsalik, og Petersens Virksomhed her har givet os de bedste Oplysninger, vi foreløbig have om Fuglelivet paa hele den sydlige Halvdel af Østgrønlands Kyst. Petersens Kendskab til Landets Fugle er uomtvisteligt, og de Meddelelser, han giver, altid prægede af den yderste Omhu og Samvittighedsfuldhed. Enhver, der beskæftiger sig med Fuglelivet i Grønland og omliggende Egne, vil have Grund til at skatte Petersens Arbejde, og for danske Ornithologer kan der vel være Anledning til at sende en Tanke til deres yderste arktiske Forpost.

Tidligere ere offentliggjorte følgende Meddelelser fra Angmagsalik efter Petersens Dagbøger:

O. Helms: Ornithologiske Iagttagelser fra Angmagsalik af J. Petersen i »Vidensk. Medd. naturh. Foren.«, Kjøbenhavn 1899.

O. Helms: Ornithologiske Meddelelser fra Grønland. Ibid. 1899; heri nogle Iagttagelser fra Angmagsalik af Johan Petersen.

O. Helms: Forts. ornith. Medd. (1903) fra Grønland. Ibid. 1904. Heri findes Beskrivelse af de klimatiske og geografiske Forhold ved Angmagsalik, samt en Omtale af alt, hvad der til den Tid vidstes om Fuglene ved Angmagsalik, og tillige paa den øvrige Del af Østkysten. Til denne Afhandling er jævnlig henvist i det følgende, under Betegnelsen »Forts. ornith. Medd.«

I efterstaaende er væsentlig taget med Petersens Beretninger fra de sidste 6 Aar, hvoraf hidtil kun en ganske enkelt Ting er offentliggjort. Enkelte Iagttagelser fra tidligere Aar, navnlig Trækfuglenes Ankomsttider, ere tagne med, ligesom der ogsaa kortelig er nævnet alle Arter, som Petersen tidligere har truffet ved Angmagsalik, selv om de ikke ere sete i de sidste 6 Aar. Den rige Tilvækst af Arter, de sidste Aar have bragt fra Ang-

magsalik, vil formodentlig vedblive; der er derfor ikke i denne Afhandling gaaet ind paa en nærmere Betragtning af Fuglelivet ved Angmagsalik som Helhed, hvor fristende end Emnet kunde være; det maa vente, til der er skaffet endnu mere Stof tilveje.

En Liste over de almindelig brugte østgrønlandske Fuglenavne har Petersen hjemsendt for 5 Aar siden; de ere vedføjede ved hver Art.

Anas crecca L.

Krikand.

Fra de sidste 6 Aar foreligger ingen Meddelelse om den, men tidligere har Petersen hjemsendt to Skind.

Anas penelops L.

Pibeand.

Den er skudt 16 Oktober 1902 i Tasiusak og omkring 12 Oktober 1905 ved Kap Dan. — Tidligere er den skudt to Gange og Skindet af en Fugl er hjemsendt.

Anas boscas L.

Graaand, Stokand. Østgrl. Pikivânak.

I »Forts. ornith. Medd.« er gjort opmærksom paa Graaandens tilsyneladende meget sene Yngletid ved Angmagsalik. Hermed stemmer ogsaa, at Petersen 20 September 1904 fik en omtrent fuldvoksen Ælling, som var taget ud af en Flok i Tasiusak. Om Vinteren opholder den sig ved Strømstederne, som næsten aldrig fryse til og skydes da jævnlig der; saaledes fik Petersen 3 Januar 1905 fire, skudte ud af en stor Flok og 17 Januar 1906 to.

Cygnus musicus Bechst.

Sangsvane.

I Begyndelsen af Juli 1903 saa Petersen 7 Svaner ved Angmagsalikfjorden flyvende vestefter. — Tidligere er der af og til set nogle, og to Skind ere hjemsendte.

Cosmonetta histrionica L.

Strømand. Østgrl. Tornaviarsik.

Om denne Art havde man hidtil kun yderst sparsomme Efterretninger fra Grønlands Østkyst. Paa Ryders Ekspedition

skal der ved Scoresbysund være set Han, Hun og Unger, og Petersen selv saa den paa Holms Ekspedition paa Østkystens sydligste Del (Nagtoralik paa 61° n. B.) og fik Unger af den. Ved Angmagsalik var den ikke truffet tidligere, men 12 September 1904 fik Petersen fra Grønlænderne fire unge Fugle, tagne med Fuglepil ud af en Flok, som havde sit Tilhold ved en Elv i Tasiusak. Skindet af en af Fuglene blev nedsendt; det viste sig at være af en ganske ung Fugl med ikke udvoksne Svingfjer. 14 August 1905 blev i Tasiusak skudt en gammel Hun, der var i Selskab med sine ganske smaa Unger; ogsaa Skindet af denne Fugl blev nedsendt. Endelig fik Petersen en, der 6 September 1905 var taget af en Grønlænder med Fuglepil i Tasiusak. — De foran anførte Tidspunkter tyde jo ogsaa paa usædvanlig sene Yngletider for denne Arts Vedkommende.

Pagonetta glacialis L.
Havlit. Østgrl. Agdlek.

Den yngler almindelig, ligesaa almindelig som Ederfuglen, findes ved Angmagsalik Vinteren igennem, saalænge der er aabent Vand; er ogsaa skudt i Januar og Februar. Den yngler paa Smaaøer, vistnok kun spredt.

Somateria mollissima L.
Ederfugl. Østgrl. Malersertok.

Ederfuglen hører vel til de almindeligste Arter ved Angmagsalik, men forekommer dog her kun i ringe Mængde i Sammenligning med Antallet paa Vestkysten. De største Kolonier ere ikke paa mere end en halv Snes Par, og de største Flokke, der ere sete, ere paa henved halvtreds. Om Efteraaret træffes den i mindre Flokke og overvintrer, saalænge der er aabent Vand; af og til synes den om Efteraaret helt at blive borte. Saaledes skriver Petersen 7 Oktober 1905: »Søfuglene synes at være helt forsvundne fra Kysten; vi har ingen set i lange Tider,« og 20 Oktober s. A.: »Det er vedblivende usædvanlig fattigt paa al Slags Fuglevildt, og det synes næsten, som om det for hvert Aar, der gaar, bliver fattigere og fattigere, og særlig Ederfuglen synes efterhaanden at blive en hel Sjældenhed her paa denne Del af Østkysten.«

Somateria spectabilis L.
Kongeederfugl, Pragtederfugl.

14 Marts 1906 fik Petersen en gammel Han, som Dagen iforvejen var skudt ud af en stor Flok. — Kun en Gang tidligere har Petersen faaet den, og han angiver, at ikke alle Grønlænderne kendte den, saa den maa forekomme sjældent.

Mergus serrator L.
Toppet Skallesluger. Østgrl. Nuerniagarnak.

Den yngler ret almindelig ved Angmagsalik, synes at ruge lige saa sent som de øvrige Ænder.

Anser segetum Gmel. var. *brachyrhynchus* Baill.
Sædgaas.

Der foreligger kun Meddelelser om det ene Tilfælde af dens Forekomst, som er omtalt i »Forts. ornith. Medd.«

Anser albifrons Scop.
Blisgaas. Østgrl. Nerdlernak.

Den træffes ikke helt sjældent ved Angmagsalik. 20 Maj 1903 fik Petersen en, som var fundet død ved Strandkanten paa Østsiden af Tasiusak; den var meget mager, maaske sultet ihjel, skønt den havde enkelte Krækkebær i sig; en anden fik Petersen fra Kap Dan 29 Maj 1907.

Skindet af det først nævnte Individ blev hjemsendt; det var af en gammel Fugl, efter Udseendet at dømme en ♀. Maalene vare: Vinge 365^{mm}, Løb 70^{mm}, Hale 105^{mm}. Næb *(culmen)* 45^{mm}. Nogle Gange tidligere har Petersen faaet Blisgaasen og en Gang set en Flok; den menes ikke at yngle ved Angmagsalik, men der angives af Grønlænderne, at en Gaaseart tidligere skal have ynglet paa Fjældene i Bunden af Tasiusak.

Anser torquatus Frisch.
Knortegaas. Østgrl. Nerdlek.

Meddelelserne fra de sidste Aar bekræfte, at Knortegaasen i Træktiderne særlig paa Efteraarstrækket i September er en ret

hyppig Fugl ved Angmagsalik og jævnlig skydes paa denne Tid. I Maj ses af og til store Flokke af Gæs flyve forbi Stationen. Petersen opfører dem kun under Betegnelsen »Gæs«, men de tilhøre uden Tvivl denne Art, der ogsaa af og til er skudt om Foraaret.

Anser leucopsis Bechst.

Bramgaas.

Der findes ikke andre Efterretninger om dens Forekomst ved Angmagsalik end de to i »Forts. ornith. Medd.« omtalte Tilfælde.

Lagopus mutus Mont. var. *rupestris* Gmel.

Rype. Østgrl. Nakatagak.

Meget Nyt udover, hvad der er meddelt i »Forts. ornith. Medd.«, foreligger der ikke om Rypernes Forekomst ved Angmagsalik. De yngle ret almindeligt, vistnok lige saa talrigt som paa Vestkysten, ere i September ret hyppige for at forsvinde i Oktober og oftest være borte hele Vinteren til før eller senere paa Foraaret. Enkelte Gange kan der dog midt om Vinteren findes mange, saaledes var der fra Midten af Januar og til de sidste Dage af Februar 1903 ualmindelig mange omkring ved Stationen. Alene i Nærheden af Husene blev der somme Dage i Løbet af et Par Timer skudt omkring 50. Ligesaa hurtig, som de kom, forsvandt de igen, og i Begyndelsen af Marts var der ingen tilbage. Af og til ses Træk af Ryper; saaledes trak 25 September 1902 ved Stationen den ene Flok efter den anden forbi, alle kommende fra Øst med Flugt vestefter; paa en lille Jagttur om Eftermiddagen skød Petersen 9, men saa omkring 40. Æg ere fundne 15 og 17 Juni samt 9 Juli.

Podicipes auritus L.

Hornet Lappedykker.

Den er kun truffet en Gang som omtalt i »Forts. ornith. Medd.«

Colymbus septentrionalis L.

Rødstrubet Lom. Østgrl. Kakarkôk.

Den hører til de almindeligste Fugle ved Angmagsalik, yngler i alle Smaasøer. Følgende Ankomsttider ere meddelte:

1896: 14 Maj.
1899: 24 Maj (set af Grønlænderne 12 Maj).
1900: 4 Juni (set tidligere af Grønlænderne).
1902: 2 Juni.
1905: 21 Maj.
1906: 29 Maj.
1907: 29 Maj.

Den skal altid ses andre Steder, før den kommer ind i Tasiusak. Æg ere fundne:

1899: 29 Juni og 9 Juli.
1901: 18 Juli.
1905: 3 Juli.

Colymbus glacialis L.

Islom. Østgrl. Kardlimiartok.

Den er ligesaa hyppig som foregaaende Art, kommer paa samme Tid og yngler paa samme Steder som denne. Den ankom til følgende Tider:

1896: Midt i Maj.
1898: 24 Maj.
1899: 24 Maj.
1900: 26 Maj.
1901: 27 Maj.
1902: 19 Maj.
1903: 26 Maj.
1905: 26 Maj.
1907: 3 Juni.

Æg ere fundne 16 Juni 1898, 22 Juli 1906.

Fulmarus glacialis L.

Stormfugl, Mallemuk. Østgrl. Kakugdluk.

Den kommer ind til Kysten, naar Isen er forsvunden, tages da af Grønlænderne med Fuglepil. Den menes ikke at yngle ved Angmagsalik.

Rallus aquaticus L.

Vandrikse.

En ung Fugl, efter Dragten at dømme vistnok ♀, blev bragt til Petersen 7 Januar 1903; den skulde være fundet død ved Nunakitit ved Kap Dan en Gang i Efteraaret.

Det er første Gang Vandriksen er truffet i Grønland, og der kendes kun et Tilfælde mere af dens Forekomst, idet Dr. Deichmann fik en ved Julianehaab i 1906[1]. Den har sin nærmeste Yngleplads paa Island, hvor en Del overvintre, saa antagelig er den kommen derfra; paa Jan Mayen er den truffet en Gang.

Crex pratensis Bechst.
Vagtelkonge.

Den er ikke ved Angmagsalik truffet mere end den ene Gang, som er omtalt i »Forts. ornithol. Medd.«

Charadrius pluvialis L. *typicus*.
Hjejle, Brokfugl. Østgrl. Angilik.

Den træffes hvert Foraar almindelig i Maj—Juni, menes dog ikke at yngle; den færdes paa fugtige Enge og ved Smaasøer. To gamle Fugle i Sommerdragt ere hjemsendte, skudte 21 Maj 1903 og 2 Juni 1907. I 1905 saas den første Gang 18 Maj.

Ægialitis hiaticula L.
Præstekrave. Østgrl. Kusarartek.

Den yngler paa fugtige Enge, ses senere paa Aaret i Smaaflokke. Følgende Ankomsttider opgives:

1898:	4 Maj.
1900;	19 —
1901:	17 —
1902:	19 —
1903:	26 —
1905:	16 —
1906:	20 —
1907:	25 —
1908:	17 —

Naar den ene usædvanlig tidlige Ankomsttid fraregnes, ses det, at Spillerummet ikke er mere end en halv Snes Dage. I September forsvinder den, men en enkelt kan blive længere; 3 Oktober 1904 saas endnu en, der løb omkring ved den tilfrosne Elv.

[1] Begge Tilfælde ere omtalte i »Dansk ornithologisk Forenings Tidsskrift« Aarg. II S. 45.

Vibe?

11 December 1902 skriver Petersen, at der baade den og den foregaaende Dag var set en Fugl, som efter Beskrivelsen maatte være en Vibe, idet baade Skrig, Flugt og Farve passede paa denne Fugl; han saa den ikke selv. — Det er jo ikke urimeligt, at det kan have været en Vibe, da den nogle faa Gange tidligere er set i Grønland paa Vestkysten, de to Gange ogsaa midt om Vinteren, 4 December og 7 Januar.

Vibens nærmeste Yngleplads er det nordlige Norge; paa Island forekommer den kun som tilfældig Gæst, er truffet paa Jan Mayen.

Strepsilas interpres L.

Stenvender. Østgrl. Talivfak.

Den er ret almindelig om Foraaret, ses ogsaa af og til om Sommeren. Grønlænderne paastaa, at den yngler.

Numenius phæopus L.

Lille Spove. Østgrl. Siggutak.

Den forekommer hvert Aar i Maj—Juni, men antages ikke at yngle; at den ikke er nogen Sjældenhed ses af, at Petersen i de sidste 4 Aar har modtaget 7 Eksemplarer, skudte i Omegnen, de seks i Tiden mellem 2 og 17 Juni, den syvende skudt 5 Juli; Skindet af den sidste blev hjemsendt. Den lille Spove, som yngler yderst almindelig paa Island, er jo en Fugl, der har Tilbøjelighed til at strejfe vidt omkring; i Vestgrønland træffes den heller ikke sjældent. Endnu er dens Ynglen i Grønland ikke fastslaaet, men det er rimeligt at antage, at den af og til yngler ved Angmagsalik.

Tringa maritima Brünn.

Sortgraa Ryle. Østgrl. Sigsarmietak.

Den yngler i ikke stort Tal ved Angmagsalik, men der findes ikke nærmere Oplysninger om den fra de senere Aar.

Tringa canutus L.

Islandsk Ryle.

Medens der tidligere kun var bragt et Eksemplar til Petersen, meddeler han følgende om dens Forekomst i de senere Aar:

4 September 1904 blev der, medens Skibet laa ved Angmagsalik, bragt Dr. Krabbe en ung Fugl, som var taget levende i saaret Tilstand ved Grønlænderhusene. En saas 1 November 1905, og den hørtes 3 Juni 1906. Desuden nedsendtes to Skind, det ene fra 11 August 1906 af en gammel Fugl i stærk Overgang til Vinterdragt, det andet fra 31 August 1906 af en ung Fugl fra samme Aar.

Tringa alpina L.
Ryle.

Den forekommer af og til ved Angmagsalik, men yngler der næppe. To Skind ere nedsendte, begge af gamle Fugle i Sommerdragt, men uden nærmere Tidsangivelse. Maalene ere:

	Vinge	Hale	Løb	Næb (fra forreste Fjergrændse)
I	122 mm	41 mm	25 mm	29 mm
II	112 mm	49 mm	25 mm	33 mm

De fire Skind, Petersen har nedsendt fra Angmagsalik, tilhøre den typiske europæiske Race, vise hverken i Maalene eller Fjerklædningen Tilnærmelse til den amerikanske Race *Tringa alpina pacifica* Coues. Det vilde jo iøvrigt ogsaa være ret besynderligt, om det skulde være den amerikanske Race, der fandtes paa Østkysten. Fuglen er nemlig her hyppig og yngler i stort Tal, medens den paa Vestkysten kun er truffet nogle faa Gange.

Calidris arenaria L.
Selning.

Den er kun truffet ved Angmagsalik den ene Gang, som er omtalt i »Forts. ornith. Medd.«

Phalaropus hyperboreus L.
Odinshane. Østgrl. Nalimisortok.

Den yngler almindeligt, færdes om Efteraaret i Smaaflokke paa 4—6 Stykker, dels svømmende dels gaaende i Strandkanten. Petersen har faaet Æg af den 5 Juli 1906 og 13 Juni 1908, begge Gange fire.

Phalaropus fulicarius L.
Thorshane.

Medens den tidligere kun var truffet en Gang ved Angmagsalik meddeler Petersen, at han i de senere Aar har faaet den fire Gange. 3 Juli 1905 modtog han en fra en Grønlænder, som havde taget eller skudt den i en lille Sø; den skulde have været sammen med en Odinshane, da den blev skudt. 30 August s. A. fik han en, som Dagen iforvejen var skudt ved Kap Dan. 16 August 1906 blev en skudt ved selve Stationen og 1 September samme Aar fik han en fra Amitsuarsik, som var fanget dér i en Fælde.

Skindet blev nedsendt af den Fugl, der var taget 3 Juli. Det var en Fugl i særdeles broget og uren Dragt, idet paa Undersiden røde Fjer hist og her begyndte at bryde frem mellem de hvide og Brystets og Halsens graa.

Gallinago scolopacina Bonap. *typica.*
Dobbelt Bekkasin, Horsegøg.

Den er en Gang tidligere hjemsendt af Petersen. 26 Maj 1905 fik han en fra Sermilik, som var skudt der Dagen iforvejen. Samme Datum 1908 fik han atter en fra Sermilik. Skindet af Fuglen fra 1905 blev hjemsendt; det er af en gammel Fugl i noget afbleget Dragt.

Scolopax rusticula L.
Skovsneppe.

5 Oktober 1906 modtog Petersen en af en Grønlænder fra Sermilik, der havde fundet den ved Bredden af en af de store Søer paa Vejen til Angmagsalik. Fuglen var aabenbart død fornylig, thi den var fuldstændig frisk og Øjnene endnu ikke helt indfaldne; den var meget mager, antagelig sultet ihjel. Grønlænderne kendte ikke Fuglen og havde aldrig set den tidligere. Et meget velbevaret Skind blev hjemsendt.

Det er første Gang, Skovsneppen er truffen i Grønland. Dens nærmeste Yngleplads er det nordlige Norge, men den drives ret jævnlig paa Trækket ud af sin Kurs. Paa Island er

den ikke truffen, derimod ret hyppig paa Færøerne og enkelte Gange paa Nordamerikas Østkyst.

Larus marinus L.

Svartbag.

Den yngler sparsomt paa Øerne og er ikke helt ualmindelig omkring Kap Dan. Petersen har faaet Æg derfra 13 Juni 1903 og 4 Juli 1908.

Larus glaucus Brünn.

Graamaage. Østgrl. Kusêrnak.

Det er en af de almindeligste Fugle ved Angmagsalik, yngler der i Nærheden, og om Efteraaret ses og skydes en Del. Petersen opgiver følgende Tider, naar Fuglene første Gang have vist sig i Tasiusak; men de ses betydelig tidligere ude omkring ved Kysten:

1896: 12 April.
1897: 27 Maj.
1898: 5 Maj.
1903: 20 Maj.
1905: 21 Maj.
1906: 29 Maj.
1907: 25 Maj.

Larus leucopterus Faber.

Hvidvinget Maage.

Arten findes ved Angmagsalik, men Petersen synes ikke at skælne den fra den foregaaende Art.

Larus tridactylus L.

Tretaaet Maage, Ride, Taterak. Østgr. Taterâk.

Den yngler ved Angmagsalik, men Petersen har ikke sendt nærmere Meddelelser om den i de sidste Aar.

Larus eburneus Phipps.

Ismaage. Østgrl. Najavârsik.

Der er ikke i de senere Aar kommen nærmere Meddelelser om denne Art, som Petersen kun en Gang har set ved Tasiusak.

Joh. Petersen fot.

LANDSKAB VED ANGMAGSALIK

Sterna macrura Naum.
Kystterne, Havterne. Østgrl. Imerkutalak.

Ternen yngler ret almindelig omkring ved Angmagsalik; friske Æg ere bragte 28 Juni 1908, noget rugede Æg 4 Juli 1908 og 5 Juli 1905.

Lestris longicauda Vieill.
Lille Kjove.

21 September 1905 modtog Petersen en fra en Grønlænder; den var skudt ved Mundingen af Tasiusak. Det er første Gang, Arten er truffet ved Angmagsalik, medens den længere nordpaa ved Franz Josefsfjord og Scoresbysund yngler almindeligt.

Cepphus grylle L.
Tejste. Østgrl. Nuerniagak.

Den yngler ved Angmagsalik og findes Efteraar og Vinter i ret store Flokke, indtil Søen fryser til. At den jævnlig maa findes i betydeligt Tal ses af, at der 29 Oktober 1902 blev skudt fireogtyve fra Baad i Tasiusak. Et Eksempel paa, hvorledes den kan klare sig, selv om Fjordene ere tilfrosne, beretter Petersen med følgende Ord:

»Da en Del af vore Naboer igaar (13 Januar 1906) tog over til Sermilik paa Besøg, havde de paa Vejen derovertil i en mindre Elvaabning mellem Sermilik og her, altsaa midt i Landet og temmelig højt tilfjælds, set og taget en Tejst, som paa Grund af Overmættelse ikke kunde flyve; da den blev taget, skulde den have været fuldstændig stoppet med Lakseyngel.« — Friske Æg bleve tagne 28 Juni 1908, stærkt rugede 3 Juli 1905.

Uria arra Pall.
Brünnichs Tejste, Kortnæbbet Lomvie. Østgrl. Sarigsek.

Om den yngler ved Angmagsalik er efter Petersens Opgivelser tvivlsomt, men om Vinteren forekommer den af og til, saalænge Havet ikke er tilfrosset. En enkelt Gang er den optraadt i større Mængde ved Foraarstid, nemlig i Marts 1906. Herom skriver Petersen 15 Marts: »Da der temmelig pludselig er kommet en Del Aabninger i Storisen her udfor, har der ligesaa pludselig

og uventet vist sig store Skarer af Alker overalt i Aabningerne, saavel herpaa Fjorden som ovre i Sermilik. Jeg selv modtog i Dagens Løb en halv Snes Stykker fra vore Naboer.« 16 Marts skriver han: »Idag modtog jeg fra Puilortulok ved Kap Dan ikke mindre end 16 og fra vore Naboer omtrent lige saa mange; her blev i Dagens Løb skudt 21 ved Mundingen af Sarfakajik; ved Puilortulok skal igaar nogle Kajakmænd have taget op til 40 Stykker pr. Mand med Fuglepil, men de skal alle have været meget magre, hvilket ogsaa er Tilfældet med alle dem, jeg har købt.«

Mergulus alle L.

Søkonge, Krabbedykker. Østgrl. Kutsulok.

Om Vinteren træffes den ved Angmagsalik. Den i »Forts. ornith. Medd.« givne Oplysning om dens Ynglen ved Sermilikfjorden er, efter hvad Petersen senere har meddelt, tvivlsom.

Fratercula arctica L.

Lunde, Søpapegøje.

Den er kun truffet en Gang ved Angmagsalik i 1907, da et Eksemplar blev bragt til Petersen.

Phalacrocorax carbo L.

Skarv. Østgrl. Alugtotekangitekajik.

Den ses af og til og har tidligere ynglet ved Sermilik, hvor dens Ynglested er paavist.

Falco peregrinus Tunst.

Vandrefalk.

Den er ikke set ved Angmagsalik uden i det ene Tilfælde, som er omtalt i »Forts. ornith. Medd.« — Der foreligger fra de senere Aar et Par Meddelelser om Rovfugle af ubestemt Art; saaledes skriver Petersen 19 September 1904: »Præsten saa her i Nærheden to smaa sorte eller meget mørke Falke, der var i Selskab med en ung Jagtfalk, som han skød«, og 13 Juni 1908: »Idag havde Grønlænderne set en fremmed Fugl, der havde jaget de smaa Fugle og taget en Præstekrave i Flugten; efter Beskrivelsen antog jeg den for en Spurvehøg.«

Falco gyrfalco L. var. *candicans* Gm.
Jagtfalk. Østgrl. Nagpalikitsek.

Den synes ikke at yngle hyppigt i Egnen, og Petersen ser den kun sjældent om Sommeren. 13 Maj 1908 beretter han følgende: »Idag fortalte en Grønlænder, der for Tiden staar i Telt ved Tasiusak, at der paa dette Sted, hvor Maagerne ellers pleje at yngle, er et Falkepar med ganske smaa Unger, som de gamle bringe Ryper, som de forinden har pillet Fjerene af.« — Iøvrigt træffes den hyppigt om Efteraaret særlig September—Oktober og synes at være tiltaget betydelig i Hyppighed i de senere Aar. Petersen mener, at Grunden er den, at han er begyndt at holde Duer, som Falkene gøre ivrig Jagt paa. 26 December 1904 skriver han: »I Løbet af denne og forrige Maaned er der sjælden gaaet en Dag, uden at vi har set en eller flere Falke,« og 7 Oktober 1905: »Falke er der stadig i Masser; jeg har saaledes i de sidste Par Dage skudt 5 Stykker, og det er vist ikke formeget sagt, at vi i de sidste 10 Dage gennemsnitlig har set mindst fem om Dagen.« Senere hen paa Vinteren, naar Fuglelivet i det hele uddør ved Angmagsalik, forsvinde ogsaa Falkene og træffes kun ganske enkeltvis. — To Skind ere hjemsendte, begge unge Fugle af Racen *candicans*, som synes langt den hyppigste ved Angmagsalik.

Otus brachyotus Forst.
Mosehornugle.

Petersen skriver 28 Maj 1908: »Kolonisten skød en her ved Husene; den var kommen flyvende oppe fra Udkigsfjældet, forfulgt af en hel Sværm Smaafugle. Den havde saa sat sig paa den grønklædte og forholdsvis frodige Skrænt nedenfor Kivfakboligen, hvor den blev skudt. I Maven havde den en Stump Skind og en Del Haar af en lige født eller ufødt Sælhundeunge, ellers intet.«

Det er første Gang, at denne Art er truffet paa Østkysten, dog blev det fortalt Graah af Grønlænderne, at den af og til skulde ses der; paa Vestkysten hører den til de ikke helt sjældent forekommende Arter, og den er jo i det hele en stærkt strejfende Fugl. Dens nærmeste Yngleplads er det nordlige Norge, ligesom den ogsaa yngler i Labrador.

Nyctea nivea Thunb.
Sneugle. Østgrl. Kinalik.

Sneuglen er i de senere Aar truffet ret almindelig ved Angmagsalik, hyppigst i Efteraars- og Vintermaanederne, men iøvrigt ogsaa til andre Tider; ikke mindre end syv Sneugler har Petersen faaet siden 1902, og jævnlig er den set. Kun en Gang er den truffet ved Sommertid, idet en blev skudt 12 Juni 1903. — Tre Skind ere hjemsendte; et af dem er af en ganske ung Fugl i en meget mørk Dragt, skudt Januar 1907 ved Sermilik. Maalene ere: Vinge 430^{mm}, Hale 230^{mm}; et andet Skind af en yngre; endnu ret stærkt plettet Fugl, skudt 23 December 1906 ved Sermilik, havde følgende Maal: Vinge 400^{mm}, Hale 210^{mm}. Det tredie Skind, der ganske mangler Tidsangivelse, er af en kun meget svagt plettet Fugl. Vingen maalte 400^{mm}, Halen 210^{mm}.

Corvus corax L.
Ravn. Østgrl. Kernertok.

Den yngler ved Angmagsalik og findes ligesaa almindelig der som paa Vestkysten. »10 Maj 1907 fandtes en Ravnerede med to lige udklækkede Unger. Reden, der bestod af Rødder og Kviste, var nok bl. a. foret med Silketøj, antagelig noget, Fuglen har fundet ved en af de grønlandske Bopladser.« Af og til kan den ses i Flokke paa 20—30 Stykker, men det hænder ogsaa om Vinteren, at der lige saa lidt ses Ravne som andre Fugle.

Corvus cornix L.
Krage.

Skindet af en Fugl blev nedsendt; den var skudt henimod Slutningen af Maj 1907 ved Sermilik. Den skulde have været meget sky og vanskelig at komme paa Skud.

Det er anden Gang Kragen er truffet ved Angmagsalik, og den er ikke set andetsteds i Grønland. Dens nærmeste Ynglepladser ere Norge og Færøerne.

Corvus frugilegus L.
Raage.

Den er kun truffet den ene Gang, der er omtalt i »Forts. ornith. Medd.«

Hirundo urbica L.
Bysvale.

Ogsaa denne Art er kun truffet den ene Gang, som er berettet i »Forts. ornith. Medd.«

Hirundo rustica L.
Forstuesvale.

Issepartiet og Overnæbbet af en gammel Fugl er sendt til mig med Paaskriften »Sermilik, Sommeren 1904.«

Det er første Gang Arten er truffet ved Angmagsalik, og paa Østkysten i det hele taget er den ikke tidligere set med Sikkerhed, idet Petersen dog mener at have set den i Efteraaret 1893 paa Østkystens sydligste Del. I Vestgrønland er saavel den europæiske som den amerikanske Race af Forstuesvalen truffet nogle Gange; til hvilken Race det nedsendte Stykke hørte er umuligt at afgøre, men al Sandsynlighed taler jo for, at det var en europæisk Fugl. Dens nærmeste Yngleplads er Norge.

Sturnus vulgaris L.
Stær.

Petersen skriver 2 Januar 1907: »Idag modtog jeg fra Sermilik en Stær, som var skudt omkring eller lidt før Jul: den var ikke mager, muligvis fordi den til Stadighed har kunnet finde Føde ved Strandkanten ved Lavvande. Fjordene er nemlig endnu ikke tillagte, og Strandkanterne, hvor der er en Smule Strøm, er isfrie.«

Skindet blev nedsendt; det var af en gammel Fugl i Vinterdragt og tilhørte saavelsom de to tidligere nedsendte Skind den typiske europæiske Race.

Det er fjerde Gang, Stæren er truffet ved Angmagsalik, medens den ellers ikke er set i Østgrønland og kun en Gang i Vestgrønland. Dens nærmeste Yngleplads er Færøerne, men dér lever en særlig Race, hvortil ingen af de ved Angmagsalik trufne Stære hører; de ere sandsynligvis komne fra Norge, hvor Arten yngler almindelig op til 71^{0} n. Br.

Anthus pratensis L.
Engpiber.

Det synes næsten at forholde sig med Engpiberen som med den hvide Vipstjert, at den i enkelte Aar kommer til Angmagsalik og yngler, medens den andre Aar slet ikke ses; den var saaledes i 1903 ret almindelig, medens Petersen ikke før havde truffet den. Den omtales første Gang 21 Maj 1903: »Idag saas her ved Husene ikke mindre end 4—5 Engpibere; jeg skød en af dem, da jeg ikke var sikker i min Opfattelse af Fuglenes Art.« (Skindet af den skudte Fugl hjemsendtes og viste sig rigtigt nok at være af en Engpiber). 26 Maj: »De ses stadig i livlig Bevægelse her mellem Husene; forhaabentlig har de slaaet sig til Ro her for en Tid.« 12 Juni: »De opholder sig stadig her ved Stationen og synes at befinde sig meget godt; det ser næsten ud til, at de vil bygge Rede her. — Paa en Udflugt, jeg foretog til Angmagsætpladsen og Sermilikfjorden i Begyndelsen af Juni saas saavel ved Tasiesarsik som Ikeragsuak Engpibere parvis, og efter alt at dømme havde de Rede i Nærheden.« Medio Juli: »Her i Tasiusak har Engpiberne Unger nu.« Derefter findes intet i Petersens Dagbøger om Arten før 9 Maj 1908: »Idag saas en her ved selve Husene« og 12 Maj: »Idag saas den atter her ved Husene, og dens Sang hørtes.«

Arten er ny for Østgrønland, og om dens Forekomst i Vestgrønland foreligger kun én Meddelelse, hvis Rigtighed ikke er mulig at afgøre. Til Angmagsalik kommer den sandsynligvis fra Island, hvor den er en overordentlig hyppig Ynglefugl.

Motacilla alba L.
Hvid Vipstjert. Østgrl. Erkorkortôk.

Den ses næsten hvert Aar efter Petersens Meddelelser, men forøvrigt findes der ikke nærmere oplyst om dens Ynglen, end hvad der er berettet i »Forts. ornith. Medd.«

Turdus iliacus L.
Vindrossel.

20 Oktober 1904: »Idag skød saavel Kateketen som jeg selv hver en Vindrossel her ved Stationen; de fløj fra Isstykke til Isstykke nede ved Strandkanten og spejdede efter Bytte, og en

Gang imellem gjorde de et lille Trip ind paa Stranden, hvor de vistnok tog Tanglopper og Smaasnegle; de var meget lidt sky.« 31 Oktober: 1906: »Idag modtog jeg af en Grønlænder en Vindrossel, som han havde skudt her ved Strandkanten.« 3 November s. A.: »En Grønlænder havde i Dagens Løb set en fremmed Fugl, som han mente var en Vindrossel.« — Skindene af de tre skudte Fugle ere hjemsendte.

Paa Østkysten er Vindroslen ikke før truffet, medens der foreligger et Par Meddelelser om dens Forekomst i Vestgrønland. Dens nærmeste Yngleplads er Island, hvor den er almindelig. Paa Jan Mayen blev den i Maj truffet ret hyppigt af den østrigske Polarstation.

Saxicola oenanthe L.
Digesmutte. Østgrl. Korsok.

Den yngler almindelig, kommer sidst i April eller i Begyndelsen af Maj, flokkes i September for snart efter at drage bort, medens dog adskillige blive til langt hen i Oktober. Der foreligger nu fra Angmagsalik følgende Række af dens Ankomsttider:

1895: sidste Dage af April.
1898: (14 April ved Cap Dan efter Grønlænderne).
1899: 5 Maj.
1900: 5 Maj (25 April ved Cap Dan efter Grønlænderne).
1902: 27 April (10 April ved Sermilik efter Grønlænderne).
1903: 24 April.
1905: 26 April.
1906: 8 Maj.
1907: 8 Maj.
1908: 19 April; derefter ikke før 12 Maj.

Ogsaa om Tidspunktet for dens Afrejse foreligger der Meddelelser fra en Aarrække:

1898: 16 Oktober, enkelte Efternølere, 29 Oktober en (Landet snedækket).

1899: 27 September, enkelte ses daglig.

1900: 9 Oktober, ses endnu jævnlig i vort Nabolag; 15 Oktober, enkelte Efternølere; 31 Oktober, en saas (Sneen ligger flere Fod høj); 5 November, den sidste saas.

1902: 5 Oktober, et Par Stykker ses af og til her ved Stationen; 18 Oktober, den sidste.

1905: 4 Oktober, Landet er dækket med betydelige Snemasser, enkelte ses dog endnu.

1906: 20 September, der ses kun ganske enkelte; 12 Oktober, to saas.

Den østgrønlandske Digesmutte maa sikkert være af en haardførere Race end vore danske, som først komme, naar Vinteren

er forbi og rejse i god Tid, længe før den melder sig. Ved Angmagsalik prøve Digesmutterne anderledes Sne og Kulde og klare sig sig da forøvrigt ingenlunde altid. Saaledes skriver Petersen 10 Maj 1903: »Det kniber vistnok for den at bjærge Føden, eller ogsaa er Kulden den for stræng, eftersom flere i de sidste Dage ere fundne døde her ved Husene« og 20 September 1905: »Der

ses stadig mange, skøndt Landet i den sidste Tid har været dækket med et tykt Snelag, og det samtidig er usædvanlig koldt efter Aarstiden.«

Cannabina linaria L. var. *rostrata* Coues.

Graasisken, Siserønnike. Østgrl. Kakarmietak.

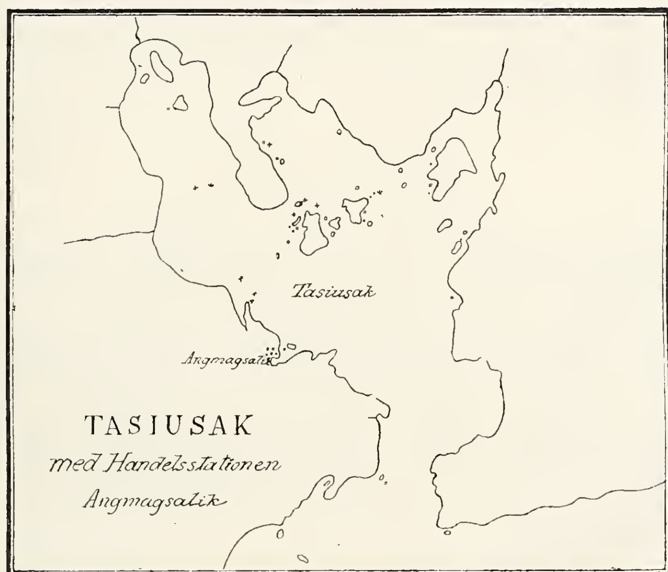
Den yngler almindelig ved Angmagsalik, kommer i sidste Halvdel af April og drager bort i September.

Den ankom paa følgende Tider:

1895: sidste Dage af April.
1898: 17 April.
1899: 15 Maj.

1900: 15 April.
1902: 12 April.
1903: 24 April.
1905: 24 April.
1906: 4 Maj.
1907: 10 April.

Om dens Forekomst i Oktober—November foreligge talrige

Meddelelser, men den største Del af disse angaa sikkert den følgende Race.

Cannabina linaria L. var. *Hornemanni* Holbøll.
Hvidsisken[1].

Medens denne Race er den almindelige længere mod Nord paa Østkysten, forekommer den kun om Efteraaret ved Angmagsalik. Petersen meddeler, at den ikke ses om Sommeren, men er almindelig Oktober—November. Paa min udtrykkelige

[1] Man har hidtil ikke haft nogen dansk Benævnelse for denne Form; jeg synes, den er saa udpræget, at den vel fortjener en særlig Betegnelse og vilde da foreslaa at kalde den »Hvidsisken« i Analogi med »Graasisken« og »Grønsisken«. O. H.

Opfordring nedsendtes et Skind i 1905, uden nærmere Tidsangivelse; det er en typisk Hvidsisken i Vinterdragt. Maalene ere: Vinge 85^{mm}, Hale 65^{mm}, Løb 16^{mm}, Næb (fra Pandefjerene) 8^{mm}.

Emberiza lapponica L.
Laplandsværling. Østgrl. Narsamietak.

Den yngler ved Angmagsalik ligesaa hyppig som i Vestgrønland, synes at komme meget uregelmæssigt om Foraaret, idet Tidspunktet for dens Ankomst veksler fra de første Dage af April til Slutningen af Maj.

Emberiza nivalis L.
Snespurv. Østgrl. Pisêk.

Snespurven er uden Tvivl den almindeligste af Smaafuglene ved Angmagsalik, tillige den, der kommer først og holder længst ud om Vinteren. Dens Ankomsttider ere følgende:

1895: 13 Marts saas enkelte, Flokke i Begyndelsen af April.

1896: 15 April. (Efter Grønlænderne i Slutningen af Marts).

1899: 14 April. (Efter Grønlænderne 4 April).

1900: 31 Marts. (Efter Grønlænderne 20 Marts); 5 April, ses daglig.

1901: 19 Marts, to i Vinterdragt; 15 April, sang første Gang efter Ankomsten.

1902: 30 Marts, en kom flyvende fra Øst, satte sig paa en lille Varde og fortsatte saa sin Flugt mod Vest.

1903: 27 Marts, den første flyvende vestpaa. (Efter Grønlænderne saas den første 18 Marts); 18 April, sang første Gang.

1905: 17 Marts, første saas, almindelig efter 19 Marts, sang første Gang 4 April.

1906: 8 April (Grønlænderne saa den 5 April); 15 April, Smaaflokke, 20 April sang første Gang.

1907: 1 April, de første saas; 10 April, en Mængde Smaaflokke fløj vestpaa; 12 April hørtes den synge.

1908: 12 April, de første saas. (Efter Grønlænderne 4 April). Landet var paa den Tid dækket med umaadelige Snemasser.

Om dens Afrejse findes følgende Række Iagttagelser:

1898: 16 Oktober, enkelte Efternølere; 25 Oktober, to saas, Landet er snedækket; 29 Oktober og 24 November, en saas.

1899: 27 September, enkelte ses daglig; 14 Oktober og 24 November, en saas.

1900: 9 Oktober, den ses endnu jævnlig i vort Nabolag; 31 Oktober, en Del saas ved Stationen, men da der ligger flere Fod høj Sne, forsvandt de alle snart, efterat have flagret en Del omkring Husene; 7 November, de sidste saas.

1901: 25 Oktober, enkelte saas; 10 November og 2 December, en saas ved Husene.

1902: 25 September, ses stadig her i vore Omgivelser endda i ret store Flokke; 5 Oktober, enkelte ses af og til her ved Stationen; 18 Oktober, fire saas; 11 November: »Her ved Husene ses stadig nogle, som, da vi til Stadighed kaste Føde ud til dem, ere blevne saa tamme, at vi kunne komme dem ganske nær, uden at de flyve op.«

1904: 1 September: »Siden vor Ankomst har jeg ingen set; de pleje ellers paa denne Tid at være ret talrige. Muligvis hidrører det fra, at der i Foraaret ifølge Grønlændernes Udsagn skal være død usædvanlig mange Snespurve paa Grund af de den Gang herskende daarlige Vejrforhold med meget Snefald;« 15 Oktober, enkelte ses endnu i Smaaflokke; 10 December, en, der havde Tilhold her ved Huset, forsvandt pludselig.

1905: 9 Oktober, Smaaflokke ses stadig, skøndt Landet er dækket med betydelige Snemasser; 31 Oktober, ses stadig i Smaaflokke her omkring Husene; 21 November, en saas her i vore Omgivelser.

1906: Imorges saas en stor Flok paa ca. 50 Stykker flyve forbi i østlig Retning; de fløj temmelig højt tilvejrs; 31 Oktober, her ses hver Dag ved Husene fire, som har deres Tilhold ved en Portion Mask, som vi for en Tid siden kastede ud; 3 November, en blev set.

OVERSIGT OVER DE ARTER, DER HIDTIL ERE TRUFNE VED ANGMAGSALIK.

YNGLENDE VED ANGMAGSALIK.

Anas boscas.
Cosmonetta histrionica.
Pagonetta glacialis.
Somateria mollissima.
Mergus serrator.
Lagopus mutus.
Colymbus septentrionalis.
Colymbus glacialis.
Charadrius pluvialis.
Ægialitis hiaticula.
Strepsilas interpres.
Tringa maritima.
Phalaropus hyperboreus.
Larus marinus.
Larus glaucus.
Larus leucopterus.
Larus tridactylus.
Sterna macrura,
Cepphus grylle.
Phalacrocorax carbo.
Falco gyrfalco var. *candicans.*
Corvus corax.
Anthus pratensis.
Motacilla alba.
Saxicola oenanthe.
Cannabina linaria var. *rostrata.*
Emberiza lapponica.
Emberiza nivalis.

Der er dog ikke ført strængt Bevis for at *Charadrius pluvialis* og *Strepsilas interpres* yngle, men det er højst sandsynligt.

IKKE YNGLENDE VED ANGMAGSALIK, MEN LÆNGERE MOD NORD I OSTGRONLAND.

Somateria spectabilis.
Anser segetum var. *brachyrhyncus.*
Anser torquatus.
Anser leucopsis.
Tringa canutus.
Tringa alpina.
Calidris arenaria.
Phalaropus fulicarius.
Uria arra.
Mergulus alle.
Nyctea nivea.
Cannabina linaria var. *Hornemanni* Holb.
Lestris longicauda.

TILFÆLDIGE GÆSTER.

Anas crecca.
Anas penelops.
Cygnus musicus.
Anser albifrons.
Podicipes auritus.
Fulmarus glacialis.
Rallus aquaticus.
Crex pratensis.
Numenius phæopus.
Gallinago scolopacina.
Scolopax rusticula.
Larus eburneus.
Fratercula arctica.
Falco peregrinus.
Otus brachyotus.
Corvus cornix.
Corvus frugilegus.
Hirundo urbica.
Hirundo rustica.
Sturnus vulgaris.
Turdus iliacus.

FUGLELIVET I KØBENHAVN OG OMEGN FOR HALVHUNDREDE AAR SIDEN.

AF

CARL GRAM[1].

I »Geografisk Tidsskrift« for 1878 findes en Afhandling af afdøde Cand. P. Tauber: »En forsvindende Pattedyrverden i Kjøbenhavn«, en Beretning, der har Interesse for enhver, som har Sands for Zoologi eller Dyreliv i Almindelighed. Afhandlingen er grundet paa Iagttagelser samlede i Løbet af et Par Menneskealdere, og mange yngre Læsere ville forbauses over det Dyreliv, hvad Pattedyrene angaar, som rørte sig inden- og udenfor Københavns gamle Volde, og dog var Fuglene ganske anderledes rigt repræsenterede; men Byens nærmeste Omegn var ogsaa i en tilsvarende Tid et sandt Eldorado for Fugleliv; bedre bevoksede og strengere fredede Opholdssteder i større Udstrækning kan vanskelig tænkes, navnlig i en større Bys umiddelbare Nærhed.

Naar vi tænke os Byens Omegn begrændset imod Nord af Charlottenlund og imod Vest af Søndermarken og Frederiksberg, laa indenfor disse Skovpartier en Mængde Landsteder og Lystgaarde med store skyggefulde Haver — Begrebet Villa kendte man ikke dengang — som imellem København og Frederiksberg: Svanemosegaard, Rolighed, Godthaab, Grøndal og Lykkesholm, imod Nord Classens Have og Haverne ved Kalkbrænderiet og Strandvejen. Endvidere Strandmarkerne og Engene baade imod Nord og Syd, Kirkegaardene, Haverne imellem Søerne og Glaciset, selve Glaciset, de gamle sivbevoksede Grave, de kratbevoksede Voldskrænter og endelig i Byen selv: Rosenborg Have, gl. botanisk Have, Kirkegaardene og enkelte Haver ved offentlige og private Bygninger.

Charlottenlund havde for ca. 60 Aar siden et andet Udseende end nu, idet den dengang væsenlig var Egeskov, med Underskov af Hassel og Tjørn, under hvilken der atter fandtes en tæt

[1] Red. er ikke helt enig med Forf. i hans mørke Syn paa Fuglelivet i Nutidens København og Omegn; der findes endnu talrige Steder i Byen og dens allernærmeste Omgivelser et rigt og afvekslende Fugleliv. Da Artiklens Hovedvægt ligger i det historiske, er der ikke foretaget nogen Forandring i den Rækkefølge, hvori Forf. omtaler de enkelte Arter.

Bestand af Hindbær og Bregner. Nu har Bøgens Opvækst, Grundens Afvanding, Jernbanen, Omegnens Villaer og det enorme Besøg af en ikke altid hensynsfuld Menneskemængde paa en sørgelig Maade forandret Skovens Udseende; her er intet Fristed for Fuglene mere. Nattergalen, Droslen og Skovduen har søgt andre og fredeligere Opholdssteder. Den smukke, besungne, danske Bøgeskov er desværre ikke Fuglenes Ven, idet den, med sin Skygge, dræber al Underskov, som i dens Opvækst ydede den Læ og Beskyttelse, og som ogsaa var Fuglenes Værn.

Søndermarken var fredet paa en for Vildtet meget praktisk Maade, idet den som nu var indhegnet, men Laagerne altid aflaasede. Der var kun Adgang for Medlemmer af Frederik den sjettes Hofstat, og hvem der ellers blev betroet en Nøgle, som dog maatte afleveres paa Frederiksberg Slot, hvergang den var benyttet, en Afspærring som opretholdtes af Hensyn til Enkedronning Marie Sophie Frederikke til henimod Christian den ottendes Død.

Man kunde tilbringe mange Timer derinde uden at møde et Menneske. Der blev vist kun sjelden hugget ud eller slaaet Græs. Gangene blev holdt rene, men ellers fik Naturen Lov til at skøtte sig selv. Som Bevis paa, hvor lidt og af hvem Haven besøgtes, kan jeg anføre, at vi, som Børn paa en forholdsvis kort Tid, kunde plukke en Tallerken fuld af de dejligste Skovjordbær. At der under en saadan kunstig Fredning under udmærkede naturlige Forhold maatte udvikle sig et sjelden rigt Dyre- og Fugleliv er indlysende. Jeg var kun Barn, da jeg gjorde Bekendtskab med Søndermarken under denne idylliske Form, og jeg kan kun daarlig gøre Rede for, hvad jeg dengang saa, men saa meget har dog indprentet sig i min Hukommelse, at der var Fugle, mange Fugle, af mange Slags, og der var ikke langt imellem hver Rede. Af de Fugle, som jeg dengang kendte, og som ynglede der, var Sangdroslen *(Turdus musicus)* meget stærkt repræsenteret, samt de almindelige Finker, Meiser og Sylvier, men nu er det en »Saga blott«.

Frederiksberg Have havde ogsaa tidligere en Del Fugleliv, som havde nogen Beskyttelse i Krattet og i Forbudet mod at betræde Græsplæner og Busketter, men ogsaa her har Øksen gjort lyst, og Besøget er mangefold tiltaget.

De store private Haver omkring København er næsten alle forlængst slagtede og udparcellerede.

Udyrkede Strandmarker og Enge strakte sig sønder- og vesterfra ind til Christianshavns Stadsgrav og til det nuværende Halmtorv, nordfra til Kalkbrænderiet, og her fandtes navnlig i Træktiden en Del Strandfugle som Regnspove, Bekkasin, Rødben, Ryle, Vibe og andre Vadere.

Grundene imellem Søerne og Farimagsvejen, nu Farimagsgade (Kærlighedsstien), var for største Delen Haver. Glaciserne var et fredet, udyrket og ubebygget Bælte udenfor Stadsgraven, som strakte sig fra Langelinie til henimod Rysensten og fra Langebro (Kikkurven) ved Kallebostrand til Øresund. Glaciset udenfor Castellets og Københavns Volde var, med Undtagelse af et lille Stykke nærmest Kallebostrand, bevokset med store Træer, plantede i lige Linier, dog ikke tættere, end at der var en frodig Græsvækst under dem; kun i Nærheden af Østerbro fandtes et strengere afspærret Terræn, — Ingeniørernes Øvelsesplads — hvor der fandtes nogle Skanseanlæg bevoksede med Birk og Tjørn; Birketræerne paa den saakaldte Birkehøj i Østre Anlæg er en Levning fra den Tid, og mange af Glacisets gamle Træer findes endnu ved Kunstmusæet, Østre Anlæg, Ørstedsparken og i Tivoli. I Bredden strakte Glaciset for det egentlige Københavns Vedkommende sig fra Farimagsvejen og til Stadsgraven. I selve Københavns Glacis sporedes mindre Fugleliv end paa de tættere bevoksede Steder. Glaciset udenfor Christianshavns Vold, som strakte sig fra Langebro — Kikkurven — til Sundet begrænset af den meget brede Stadsgrav, Amager Fælled og Kløvermarken var en sid, træløs Strandeng med en Del Rørmose ned imod Sundet. Vejen mellem Graven og Glaciset var, som henhørende under Fortifikationen, ikke tilgængelig for Offentligheden. Her var et Eldorado for mange forskellige Slags Vandfugle og Vadere. Fuglene var her under dobbelt Fredning, dels af Commandantskabet og dels af de kongelige Jagtbetjente, da Jagten paa Amager særlig Harejagten var forbeholdt Kongen; her taaltes ingen Krybskytter og løsgaaende Hunde.

Christianshavns Vold var meget lavere end Københavns, men dengang, — for ca. 60 Aar siden, — kratbevokset paa Ydersiden. Et særlig smukt Stykke af denne Vold var den saakaldte »Ærtekedel«. Det var den Del af Volden, som fra »Ny Artilleri Kaserne« i Baadsmandsstræde førte bag om Nyholm ud til Batterierne Qvintus og Sixtus. Den var strengt afspærret, fra

den øvrige Del af Volden med et højt Stakit, som fra Kasernen førte lige ned til Graven. Inden for dette Stakit maatte kun færdes militære Personer og særlig priviligerede. Her var naturligvis et rigt Fugleliv, navnlig hvad Smaafugle angaar; en Del Graaænder rugede her om Foraaret. De egentlige Voldskrænter paa Københavns Volde mellem Øster- og Vesterport var ikke bevoksede, hvorimod Skrænten imellem det lave Brystværn i Kirsebærgangen og Graven eller Fiskerstien var et uigennemtrængeligt Krat, hvor ingen Passage fandtes. Paa Castelsvolden var Forholdene noget lignende, dog var Adgangen for Publikum endnu mere begrændset. Paa Volden maatte man ikke gaa udenfor de afstukne Veje. Til Kirsebærgangen kunde man dog, fra Kommandantskabet, imod et aarligt Vederlag, faa udleveret Nøgle, og til Castelsvolden og Smedelinien kunde man faa Familiekort; for Publikum i Almindelighed var her ingen Adgang. Hvad der kom Fuglefredningen i høj Grad tilgode, var den strenge Orden og Justits, som Commandantskabet holdt paa sit Territorium. Ved de forskellige Adgange var der posteret Skildvagter, medens Patruljen og inspicerende Officerer og Underofficerer jevnlig runderede. Voldskytten var ogsaa i Aktivitet ved Ordenens Overholdelse og nedskød uden Barmhjertighed løsgaaende Hunde, uden Hensyn til om de havde Tegn eller ej. Der var dog en Maade, hvorpaa man kunde skaffe sig Adgang til disse strængt fredede og forbudne Steder, nemlig ved at købe sig et Fisketegn, der vel var dyrt, men som hjemlede Indehaveren meget store Friheder; et saadant skylder jeg for en stor Del mit Kendskab til de gamle københavnske Volde og det Fugleliv, som dér rørte sig. Haverne i den indre By: Rosenborg-, gl. botanisk Have, de gamle Kirkegaarde, Haverne ved den nuværende Christiansgade o. m. fl. havde naturligvis kun en ringe fast Fuglebestand, men fik dog, navnlig i Træktiden, Besøg af mange Smaafugle, og Fuglesang og Fuglekvidder var om Foraaret ingen Sjeldenhed.

Talrigst repræsenteret blandt de Fugle, som ynglede i København, var uden Tvivl Svalerne og Mursejleren *(Cypselus apus)*; denne ynglede ofte under Tagskægget eller rettere under den nederste Række Tagsten paa høje Bygninger og deres Kviste, i Huller paa høje Mure samt imellem de møre Sandstenskvadre paa Christianskirken. Fra Tagene har Byggeloven fordrevet den, da Loven fordrer Tagrender overalt, og fra Taarnet en Hovedreparation. Forstue-

svalen *(Hirundo rustica)* ynglede hyppig overalt, hvor den fandt passende Lokaliteter: i aabne Porte, Stalde, Tørrelofter, i Buegangene paa Christiansborg Slot og under Broer, men den lille, hvidgumpede Bysvale *(Hirundo urbica)* var dog langt den talrigste. Den byggede overalt i fri Luft under Gesimser, i Portlysninger, over Vinduer og Gadedøre, og jeg tror, der var flere Huse i København med end uden Svalereder. Frederiksberg Slot var saa at sige en stor Svalekoloni. Det var overalt besat med Reder — jeg tror i tusindvis. Det saa ud, som om den store hvide Bygning var bombarderet med Lerklumper, og betragtede man en Sommerdag Slottet i nogen Afstand, var det indhyllet i en Sky af Fugle. Hvad der har bevirket Svalernes Aftagen er ikke godt at sige; at det skulde være Gasos og Kulrøg alene, tror jeg ikke, og at en Fugleart forsvinder fra et Sted, for at optræde talrig paa et andet er vist ikke ualmindeligt. Bysvalen forsvandt først, og senere formindskedes Hussvalens Tal[1].

Af Rovfugle ynglede i den indre By Taarnfalken *(Falco tinnunculus)* paa flere af Taarnene og paa Holmen. Den almindelige Natugle *(Syrnium aluco)* ynglede i Rosenborg Have og mange andre Steder. Vandrefalken *(Falco peregrinus)* opholder sig hvert Aar enkeltvis fra September til Marts paa Kirketaarnene i København, hvor den ingen Konkurrenter taaler. I den Tid ernærer den sig udelukkende af tamme Duer. I Marts forlader den os for at parre sig og søge Rede, men i Maj Maaned indfinder Hannen sig næsten regelmæssig daglig i København for at hente en Dueunge til sin rugende Mage. For disse Rovfugles Vedkommende er Forholdene endnu aldeles uforandrede, hvorimod man ikke mere ser Hønsehøgen *(Astur palumbarius)*, som vel ikke ynglede her, men som jevnlig tog Ophold i Glaciset, hvorfra den brandskattede de ydre Dele af Byen og Broerne. Spurvehøgen *(Astur nisus)* ynglede uden Tvivl paa de mest ensomme Steder, da man undertiden om Sommeren saa den jage Spurve midt inde i Byen, helst i Gaarde, hvor der stod Træer.

Graakragen *(Corvus cornix)* ynglede og yngler endnu men ikke meget hyppig i København og nærmeste Omegn og op-

[1] Svalerne og Mursejleren ere dog vel næppe i den Grad aftagne som Forf. mener. For 15 Aar siden var der i hvert Tilfælde nok af dem, og Bysvalen ynglede mange Steder næsten i Kolonier. Red.

føder for en Del sin haabefulde Yngel med Stærunger, som den lokker og piller ud af Rederne, og Dueunger, som den stjæler fra de herreløse Duer og aabentstaaende Dueslag. Om Efteraaret indfandt den sig tidligere i tusindvis henad Aften for at søge Nattekvarter paa Tagene af Hospitalerne i Amaliegade, paa Amalienborg, Flaadens Leje, gl. botanisk Have og Castelsvolden. Raagen *(Corvus frugilegus)* er indvandret i den nyere Tid; de første Kolonier dannedes omtrent i 1870 i Søndermarken, men de havde kun ringe Fremgang og forsvandt snart derfra[1] paa Grund af den paa Frederiksberg saa talrige Husmaar. Lidt senere optraadte den i København men kun i smaa Kolonier, som paa Castelsvolden, i Grønningen, i Kong Christians Have paa Amalienborg, ved Synagogen i Krystalgade, Bispegaarden paa Nørregade og Præstegaardshaven i Kannikestræde. Alliken *(Corvus monedula)* synes at befinde sig bedre i Smaabyer end i større. Jeg mindes kun at have set et Par ynglende i København, i et Murhul paa Rundetaarn. Den samme Redeplads har til forskellige Tider været benyttet, foruden af Allikerne, af et Par Taarnfalke og et Par herreløse Husduer. Skaden *(Pica caudata)* var meget talrig i Københavns Omegn. Den ynglede paa Voldene og i private Haver i den gamle By. Stæren *(Sturnus vulgaris)* var i min Barndom just ikke talrig i København. Den var mere sky end nu og ynglede mest paa utilgængelige Steder af samme Beskaffenhed som Taarnsvalens Redepladser. I Tredserne og Halvfjerserne var den i stærk Tiltagende, men synes allerede at have kulmineret.

Graaanden *(Anas boscas)* ynglede hyppig i Stadsgraven og yngler endnu i Gravene ved Christianshavn, Frederiksberg Have og Søndermarken. Tidligere blev den jevnlig skudt om Vinteren ved Spildevandsudløbene ved Vester- og Østerbro.

Ringduen *(Columba palumbus)* har ynglet i en Have i Nærheden af Landbohøjskolen og mulig i Classens Have, hvor den oftere er iagttaget om Sommeren. Denne Art og Hulduen *(Columba oenas)* er oftere set i Rosenborg Have, gl. botanisk Have og i de nu fældede, gamle Træer ved Garnisons Kirke, men disse var vistnok Efternølere eller Fugle, som havde været i Fangenskab. Turtelduen *(Turtur auritus)* er i længere Tid iagt-

[1] I Firserne fandtes dog en stor Raagekoloni i Søndermarken. Red.

taget i Classens Have. Klippeduen *(Columba livia)*[1], som forekommer næsten overalt i Europa, ynglende paa Klipper og Ruiner, har sandsynligvis oftere ynglet i København. Paa Kristiansborg, Frue Kirke og i Kolonnaden paa den »Ankerske Gaard« — nu Kong Georgs — Ved Stranden, har der ofte ynglet smukke blaa Duer, som førte en sky og ubemærket Tilværelse. Jeg har to Gange, med ca. 30 Aars Mellemrum, set blaa Duer med Lynets Fart smutte ind paa Søjlerne i den Ankerske Gaard og en Gang paa Frue Kirke. Disse Duer søgte ikke som de herreløse Husduer deres Føde paa Torvene, men hentede den langvejs fra. De Duer, som nu har Tilhold paa den Ankerske Gaard, er dog almindelige tamme Duer.

Agerhønen *(Perdix cinerea)* ynglede i Byens umiddelbare Nærhed og vovede sig ikke sjældent over Stadsgraven; ja selv ind paa det gamle Halmtorv eller Vestervoldgade forvildede sig engang en lille Flok, da den blev foruroliget i Glaciset.

Af Sangfuglene var Nattergalen *(Luscinia philomela)* overordentlig stærkt repræsenteret. Gik man en Sommeraften en Tur paa Volden, eller ud langs Ladegaardsaaen til Rolighed, hvor Sygehjemmet nu ligger, eller gennem Castellet til Classens Have, havde man næsten uafbrudt den dejligste Nattergaleconcert, saavelsom i Søndermarken, Frederiksberg Have og Kirkegaardene. Sangdroslen *(Turdus musicus)* hørtes undertiden i Rosenborg Have, men ynglede talrig i Søndermarken og Frederiksberg. Solsorten *(Turdus merula)* saas i Modsætning til nu kun sjældent; den ynglede dog hist og her i det tætteste Krat paa Voldskrænten. Den brede Rørbræmme, der bekransede de gamle Grave, husede en Mængde Rørsangere, som koncerterede baade Nat og Dag. Sanglærken *(Alauda arvensis)* ynglede lige udenfor de gamle Volde. Grønirisk *(Ligurinus chloris)* og Tornirisk *(Cannabina linota)*, Gulspurv *(Emberiza citrinella)*, Bogfinke *(Fringilla coelebs)*, Blodstjert *(Ruticilla phoenicura)*, Blaamejse *(Parus coeruleus)*, Musvit *(Parus major)*, Gul og Hvid Vipstjert *(Motacilla flava* og *M. alba)*, Fluesnapper *(Muscicapa)*, Munke-

[1] Selvfølgelig kan her ikke være Tale om virkelig vilde Klippeduer; men Klippeduen er jo tidligere jævnlig holdt tæmmet i Dueslag bl. a. mange Steder i Tyskland (se Naumann: »Naturgesch. d. Vögel Mitteleuropas«. Nye Udgave Bd. VI, S. 8), og Duer, der ere bortfløjne fra Slagene, have da ynglet i halvvild Tilstand paa høje Bygninger og Ruiner. Noget lignende var vel tænkeligt her i Danmark. Red.

fugl *(Sylvia atricapilla)*, Havesanger *(Sylvia hortensis)* og Rødkælk *(Erithacus rubecula)* var almindelig ynglende i og ved Byen. Gulspurven, Bogfinken og Grønirisken saas undertiden om Vinteren sammen med Spurvene paa Gaderne og Torvene. Den rødryggede Tornskade *(Lanius collyrio)* ynglede almindeligt omkring København.

Hærfuglen *(Upupa epops)* har ynglet i en hul Pil ved Stadsgraven i Nærheden af Ryssensten og er set i Classens Have (H. Siboni). Gøgen *(Cucuculus canorus)* saas og hørtes jævnlig. Endnu i Begyndelsen af Firserne saa jeg en Gøg, som øjensynlig søgte en passende Rede paa den dengang næsten træløse Plads, hvor Vestervoldgades Skole nu ligger. Ellekragen *(Coracias garrula)* er iagttaget paa Christianshavns Glacis. (Conradsen).

Engsnarren *(Crex pratensis)* har ynglet i Østre Glacis (Tauber) og er fanget paa Nyholm. Brushønen *(Machetes pugnax)* fandtes i Flokke paa Christianshavns Glacis (Tauber) tilligemed Viben og flere andre mindre Vadere.

Af Vintergæster, som med større eller mindre Regelmæssighed besøgte os, skal jeg nævne forskellige Maagearter og Havænder, som Bjerg-, Trold- og Hvinanden *(Fuligula marila, F. cristata, Clangula glaucion)*, der søgte det aabne Vand i Havnen og Vaager i Søerne og Stadsgraven. Kramsfuglen *(Turdus pilaris)* var i Reglen en hyppig Gæst hver Vinter paa Fæstningsterritoriet. Isfuglen *(Alcedo ispida)* er iagttaget af Conradsen ved Langebro. Nøddekrigen *(Nucifraga caryocatactes)* er af Tauber i Begyndelsen af Halvtredserne oftere skudt i Byens Nærhed. Dompapen *(Pyrrhula vulgaris)*, Krognæbet *(Pinicola enucleator)*, Graa- og Grønsiskenen *(Cannabina linaria* og *Chrysomitris spinus)*, Sidensvandsen *(Ampelis garrula)*, Kvækerfinken *(Fringilla montifringilla)*, den store Tornskade *(Lanius excubitor)*, Snespurven *(Emberiza nivalis)*, Moirisken *(Cannabina flavirostris)* og de forskellige Mejsearter hørte til de sædvanlige Vintergæster. Til de sjældnere Vintergæster maa henføres Sneuglen *(Nyctea nivea)*, som i streng Vinter er set i Rosenborg Have og paa Batteriet Trekroner.

Naar man taler om Fuglelivet i København for godt et halvt Hundrede Aar siden, kan man ikke godt forbigaa de indfangede vilde Fugle, som holdtes i Bure, og de egentlige Husfugle, med Taushed, da de vare saa mange, at de hørte til Byens

Karakteristik. De Fugle, som holdtes i Bur for Sangens Skyld, var især Lærker, Drosler og Bogfinker. De var haardføre, levede sædvanlig mange Aar og sang fra det tidlige Foraar til Høst. Nattergale, Solsorter og Munkefugle holdtes langt sjældnere i Fangenskab. Nattergalen var skrøbeligere, dyrere at holde (Myreæg og Melorme) og sang kun en kort Tid af Aaret. Hertil kom, at man saa at sige havde den dejligste Nattergalesang lige udenfor Døren, og Fuglen selv var af de fleste Mennesker fredet og betragtet med en vis Pietet. De fangne Fugle anbragtes, naar blot Vejret var nogenlunde, udenfor Vinduerne. Fugleelskerne boede gerne paa Solsiden, og man skal nutildags lede længe for at høre en Fuglekoncert som den, der i min Barndom hver Foraarsformiddag opførtes i mange af Københavns Gader og Pladser, som Gl. Strand, Nyhavn, Graabrødre- og Christianshavns Torv.

Blandt de tamme Fugle spillede Duerne en fremtrædende Rolle. Det var for største Delen trænede Duer af Tumlingeracen, som Ejerne morede sig med at lade flyve, i Reglen Morgen og Aften, dog om Vinteren henimod Middag. Naar man dengang paa et Gadehjørne eller paa et af Torvene saa nogle Mennesker staa med tilbagebøjet Nakke og stirre op i Luften, saa vidste man straks, hvad der var paa Færde; det var Vandrefalken, som jagede en Flok Duer, og trak Jagten noget ud, steg Tilskuernes Antal hurtig. Var det højt, klart Vejr, foregik Jagten saa højt til Vejrs, at man næppe kunde følge den med blotte Øjne; var det Graavejr eller Blæst, vilde Duerne ikke til Vejrs, og Jagten var da snart endt.

Den yngre Generation, selv de af dem der er Fuglevenner, kan næppe tænke sig, hvilket Liv der dengang rørte sig, og vi gamle kan kun med Vemod tænke paa de mange idylliske Pletter, der var som skabte for Fuglelivet, og som nu af den tiltagende Bebyggelse er ødelagte. Som Erstatning for de mange forsvundne Arter har vi kun faaet enkelte nye, som dog til Gengæld er ret talrige paa Individer. Solsorten, som tidligere var en temmelig sjælden og sky Fugl, er nu den almindeligste Sangfugl i alle Københavns Kirkegaarde, offentlige Anlæg og private Haver. Mærkelig nok synes den ikke at generes af den samtidig overhaandtagende Husmaar hverken her eller andet Steds. Paa Samsø f. Eks. er Husmaaren meget talrig, og samtidig optræder Solsorten massevis i

Gaardenes umiddelbare Nærhed. Fra de større tyske Byer klages der over, at Smaafuglene — trods Fugleværnsforeningernes Beskyttelse og ihærdige Anstrengelser — forsvinder fra de offentlige Anlæg, kun Solsorten optræder i et hidtil ukendt Antal, hvilket sine Steder har givet Anledning til den Overtro, at Solsorten fortærede de mindre Fugles Æg og Unger. Stæren er — selv om den mulig har kulmineret — langt talrigere end tidligere. At vi har faaet Raagerne er mulig en tvivlsom Fornøjelse, hvorimod den Masse Hættemager, som om Vinteren søger deres Føde i Bassinerne i København, er en Glæde for mange Mennesker, og et Gode er, at de idetmindste her er absolut uskadelige. Graaanden har i de senere Aar fundet et Asyl i Frederiksberg Have, hvor nogle Par yngle paa de derværende, heldigvis for Publikum utilgængelige Smaaøer. Adgang til aabent Vand er her hele Vinteren, idet en Spildedampledning fra »Aluminia« er ledet ind i den nærmeste Kanal, og her samles i Træktiden og Eftervinteren en Mængde Ænder, som tillige fodres; det er en Andesamaritan, som fortjener Efterligning.

KVÆKER (FRINGILLA MONTIFRINGILLA) YNGLENDE I KØBENHAVN.

AF

A. FLØYSTRUP.

Det er en bekendt Ting, at Kvækeren besøger os hyppigt om Vinteren og ikke sjældent kommer hertil i uhyre Skarer. Dette indtræffer især i de rige Oldenaar, og man finder da store Flokke af disse Fugle i vore Bøgeskove, hvor de mest opholder sig i Skovbunden, ivrigt sysselsatte med at finde den nedfaldne Bøgefrugt i det visne Løv. Under det sidste store Besøg, af Kvækerne, som vi havde for 2 Aar siden, i Vinteren 1906—07, kunde man saaledes bl. a. iagttage den i Frederiksberghave og Søndermarken. Den kan jævnlig ogsaa ses i Byens mindre perifert beliggende Anlæg og Parker, hvor den især hjemsøger Rønnebærtræerne, ja, jeg har endog set den vove sig ud paa de tilstødende Gader og Torve.

Men lige saa hyppigt Kvækeren ses her i Landet om Vin-

teren, lige saa sjælden er den her ved Sommertid, og saa vidt mig bekendt foreligger der ikke offentliggjort mere end to Eksempler paa dens Forekomst her paa denne Tid af Aaret, og kun i det ene af disse Tilfælde fandtes den ynglende. Under disse Omstændigheder forekommer det mig, at nedenstaaende Observation kunde have nogen Interesse, saa meget mere som Kvækeren, hvis Yngleplads ellers hovedsagelig er Nordens subalpine Regioner, i dette Tilfælde havde valgt at bygge sin Rede saa at sige midt i vor Hovedstad.

Den 1. Juli 1908 blev jeg nemlig gjort opmærksom paa, at der paa Assistens Kirkegaard paa Nørrebro i nogen Tid var set en Kvæker. Jeg kunde straks samme Dag konstatere Rigtigheden af denne Meddelelse, som jeg forøvrigt ikke havde nogen Grund til at betvivle. Min Hjemmelsmand, som i den Periode næsten daglig færdedes paa Kirkegaarden, oplyste tillige, at han havde iagttaget Fuglen paa samme Sted i en tre Ugers Tid, nemlig allerede fra Dagene omkring den 10. Juni. Stedet, hvor den opholdt sig, og hvor jeg straks ved mit første Besøg ogsaa traf den, fandtes omtrent midtvejs paa den store, nu til Dels af store Huse omsluttede Kirkegaard, paa en stærkt befærdet Del af denne, der benyttes meget af Beboerne i de omliggende Kvarterer til Gennemgang. Her er der paa et lille Areal — næppe mere end nogle faa Hundrede Kvadratalen — langs en bred Færdselsvej og en Tværgang flere til Dels store og for største Delen tætløvede Træer, bestaaende af Bøg, Elm, Kastanie, Birk og Akacie (Robinia). Det var i disse Træer, særligt i de sidstnævnte, at Kvækeren opholdt sig.

Jeg gav mig nu til i de følgende Dage — indtil 11. Juli inkl. — at observere Fuglen daglig, saa meget min Tid tillod det. Det var en pragtfuld Han i ren Sommerdragt. Jeg saa den aldrig paa Jorden, altid i de nævnte Træer, saa den aldrig flyve længere bort, men kunde af og til ikke faa Øje paa den og mente da, at den, dækket af det tætte Løv, besøgte Reden, som maatte formodes at være i et af de nævnte Træer. Enten sad den stille, eller den bevægede sig paa Bogfinkens Vis, gaaende langsomt og betænksomt paa langs ad de tykkere horizontale eller skraatløbende Grene; men, enten den sad stille eller den var i Bevægelse, udstødte den næsten ustandseligt med korte, oftest lige lange Mellemrum sit langtrukne, meget ensformede og monotone »Kvæ—æk«. Denne Lyd, der minder meget om den

som Svensken *(Ligurinus chloris)* lader høre, synes mere hvæsende end dennes, mere tonløs og mangler dennes lille Tilløb til Trille.

Iagttagelsen var den ene Dag ganske som den anden. Altid saas kun Hannen. Først paa Observationens sidste Dag lykkedes det mig ogsaa — samtidig med Hannen — et Øjeblik at se den mere beskedent farvede Hun. Samme Aften maatte jeg rejse fra Byen; men jeg ved, at min Hjemmelsmand, som ligeledes havde holdt Øje med Fuglene og ogsaa kun havde set Hunnen en enkelt Gang, heller ikke saa dem efter 11. Juli.

At det i dette Tilfælde har drejet sig om et ynglende Par, kan ikke godt betvivles. Reden lykkedes det ganske vist ikke at finde paa det Tidspunkt; Stedets Karakter og den store Færdsel hindrede ivrig Efterforskning. Jeg formodede, den maatte være i et af Kastanietræerne, da Kvækeren, der mest opholdt sig i Birkene og Akacierne, af og til blev usynlig for mig og syntes at forsvinde ind i Kastanierne, uden at det dog var muligt for mig at følge den i det tætte Løv, og her var den altid taus. Imidlertid har jeg nu fornylig, i Begyndelsen af November, da Løvet var faldet, fundet en Rede, den eneste i alle de nævnte Træer, som maa antages at være den søgte. Den fandtes ca. 6 Meter over Jorden i det ene af de nævnte Kastanietræer, paa den yderste Ende af en med smaa Sidekviste forsynet Sidegren, var af Form og Størrelse som en Bogfinkerede, nu til Dels sønderrevet. Den var saaledes ikke anbragt paa den Maade, som ifølge *R. Collett* er den almindelige, nemlig i Vinkelen mellem Hovedstammen og en derfra udgaaende Gren.

Det kunde synes, at det var noget sent paa Sommeren, denne Kvæker ynglede. Hertil kan dog bemærkes, at Kvækeren ikke plejer at yngle tidligere paa Aaret, i alt Fald ikke i Norge eller Sverige. Kvækeren, der kommer til os om Efteraaret, tidligst sidst i September, i større Mængde dog i Oktober og November, forlader os igen ud paa Foraaret, senest i første Halvdel af Maj, saaledes som det fremgaar af *H. Winge's* bekendte Iagttagelser og aarlige Beretninger fra vore Fyr. Ankommen til Norge begiver den sig ifølge *Collett* i Løbet af Maj Maaned op paa Ynglestederne i Fjældene, og man finder saa ifølge samme Forfatter[1] — i alt Fald i det nordlige Norge — kort efter

[1] *R. Collett:* Remarks on the Ornithology of Northern Norway 1872.

Midten af Juni Reden med friske Æg, og omkring Midten af Juli kan man dernæst træffe de unge Fugle i Mængde i Fyrreskovene.

Overensstemmende hermed er Angivelserne hos andre skandinaviske Forfattere. Saaledes siger baade *Sv. Nilsson*[1], og *Holmgren*[2], at man finder i Almindelighed Kvækerens Rede i Juni og Juli.

Hvad endelig Danmark angaar, da findes der som allerede nævnt kun én Meddelelse om, at Kvækeren har ynglet her, en Iagttagelse af *Bjerrum*[3], som fandt dens Rede ved Ribe i 1886, netop ogsaa noget hen paa Sommeren, nemlig i Slutningen af Juni. Derimod lader det sig ikke afgøre, om det i det andet Tilfælde, som angik en Kvækerhan, der blev skudt ved Ribe i 1892[4], ogsaa har drejet sig om en ynglende Fugl; men det er ret sandsynligt. I ethvert Fald var det ogsaa her Juni Maaned.

Det vil heraf formentlig fremgaa, at Kvækeren i den foreliggende Meddelelse netop observeredes i den Periode, der er dens sædvanlige Yngletid, og, hvis det som paastaaet af *Kolthoff & Jägerskiöld*[5] er rigtigt, at Hunnen alene ruger, har man vel deri en Forklaring paa, at det væsentligt var Hannen, som lod sig se.

NOGLE BEMÆRKNINGER OM TRÆKFUGLENES ANKOMSTTID.

AF

A. HAGERUP.

I en Artikel af P. Ahlefeldt-Lauervig-Bille, (Foraarstrækket i 1908), i sidste Hæfte af dette Tidsskrift findes et Par Ankomsttider, der ere saa tidlige, at man næsten maa tro, at de bero paa en Fejltagelse; det er Meddelelsen om Sivsangerens Ankomst 23 April og Kærsangerens 26 April. Begge høre til vore senest ankommende Arter, sidstnævnte er maaske den, der overhovedet kommer sidst. Tidspunktet 26 April er en hel

[1] *Sv. Nilsson:* Skandinavisk Fauna. Foglarna. 1858.
[2] *Holmgren:* Skandinaviens Foglar. 1866.
[3] *Collin:* Skandinaviens Fugle. 2det Supplement. 1888.
[4] *Collin:* Skandinaviens Fugle. 3die Supplement. 1895.
[5] *Kolthoff & Jägerskjöld:* Nordens Fåglar. 1898.

Maaned før Middeltiden for dens Ankomst efter mine Iagttagelser.

Jeg har ved denne Lejlighed gennemgaaet mine øvrige Optegnelser fra Foraarstrækket og har i nedenstaaende Tabel sam-

Arternes Navne	Kolding 1893—1908 Middeltid af Aarsankomst	Kolding Antal Aar iagttaget	Kolding Tidligste og seneste Aarsankomst	Kobenhavn 1893—1907 Middeltid af Aarsankomst	Kobenhavn Antal Aar iagttaget	Kobenhavn Tidligste og seneste Aarsankomst	Forskel paa Middeltid mellem Kolding og København	Ungarns Middeltid indtil 1906	Forskel paa Middeltid mell. Kolding og Ungarn
Fringilla coelebs ... S	20 Febr.	15	11/2- 3/3					10 Marts	(+18)
Emberiza citrinella . S	23 —	15	14/2- 4/3						
Turdus merula ... S	28 —	16	14/2-15/3					11 —	(+12)
Ægialitis hiaticula....	5 Marts	16	19/2-16/3					21 —	+16
Turdus musicus......	17 —	16	28/2-24/3	27 Marts	14	11/3- 7/4	+ 10	13 —	÷ 4
Motacilla alba.......	19 —	14	10/3-26/3	23 —	13	23/3- 7/4	+ 11	13 —	÷ 6
Accentor modularis . S	21 —	13	28/2- 9/4					28 —	(+ 7)
Erithacus rubecula . S	23 —	13	11/3- 7/4					21 —	(÷ 2)
Phyllopseustes rufus..	18 April	14	1/4-30/4					29 —	÷20
— *trochilus*......	23 —	16	14/4-30/4	26 April	15	19/4- 1/5	+ 3	10 April	÷13
Anthus arboreus.....	26 —	16	18/4- 3/5	28 —	15	19/4- 9/5	+ 3	13 —	÷13
Hirundo rustica	27 —	16	18/4- 4/5	26 —	15	18/4- 2/5	÷ 1	6 —	÷21
Motacilla flava.......	27 —	16	19/4- 4/5	29 —	15	21/4- 6/5	+ 2	6 —	÷21
Sylvia atricapilla	28 —	16	20/4- 6/5	2 Maj	15	22/4-16/5	+ 4	19 —	÷ 9
— *curruca*.......	2 Maj	16	24/4-10/5	1 —	15	25/4-11/5	÷ 1	15 —	÷17
Praticola rubetra	4 —	14	17/4-19/5	1 —	15	24/4- 8/5	÷ 4	13 —	÷21
Hirundo riparia......	7 —	16	21/4-16/5	2 —	15	18/4-13/5	÷ 4	18 —	÷21
Acroc. phragmitis	8 —	16	4/5-17/5	8 —	15	28/4-17/5	÷ 1	21 —	÷17
Cypselus apus	9 —	16	30/4-16/5	11 —	15	28/4-16/5	+ 3	1 Maj	÷ 8
Hirundo urbica	9 —	16	3/5-18/5	8 —	15	28/4-16/5	÷ 1	13 April	÷26
Muscicapa grisola	11 —	12	7/5-14/5	10 —	13	6/5-20/5	÷ 1	30 —	÷11
Sylvia cinerea........	12 —	15	2/5-23/5	12 —	15	4/5-23/5	0	22 —	÷20
Acroc. arundinaceus..	14 —	16	8/5-19/5	14 —	15	7/5-26/5	÷ 1	26 —	÷18
Sylvia hortensis......	14 —	16	8/5-23/5	16 —	15	10/5-21/5	+ 1	25 —	÷19
Hypolais icterina.....	17 —	16	11/5-31/5	17 —	15	12/5-29/5	+ 1	3 Maj	÷14
Acroc. palustris	27 —	7	21/5-31/5					7 —	÷20

menstillet et Udvalg af dem med de samme Arters Ankomst til København efter Winges Iagttagelser fra samme Tidsrum, og deres Ankomst til Ungarn efter en Aarrækkes Optegnelser. Tabellen trænger kun til et Par Ord til nærmere Forklaring. Ved Beregning af Middeltiden ere Brøkerne kastede bort, medens Forskellen i Tid mellem København og Kolding er beregnet efter Brøktallene, og derfor ikke altid stemmer med de angivne hele Middeltal. Et S. betegner, at Arten er hørt synge. Paafaldende

er det, at adskillige Arter, som Solsort og Bogfinke, der talrigt overvintre her, synge tidligere her, end de ankomme til Ungarn. At der er stor Forskel paa Tidspunktet, naar Fuglene komme til Ungarn, og naar de komme her til Landet, er forstaaeligt nok; mere forbauset bliver man jo ved at se, at der for nogle Arters Vedkommende er stor Forskel paa den Tid, hvor de komme til København og til Kolding; det kan dog maaske tildels bero paa, om Arten er hyppigere det ene Sted end det andet. For alle de senere ankommende Arters Vedkommende er jo Uoverensstemmelsen mellem Ankomsttiderne til København og Kolding ikke større, end at den ved en længere Aarrækkes Iagttagelser sikkert i alt væsentligt vilde udlignes. Winges Iagttagelser findes i Beretningerne om »Fugle ved de danske Fyr», i »Videnskabelige Meddelelser fra naturhistorisk Forening«; Ankomsttiderne til Ungarn omfatte hele Landet, ere optegnede gennem en lang Aarrække, og for hver enkelt Art foreligger der Iagttagelser i Hundredevis, for nogle Arters i Tusindvis. Iagttagelserne ere offentliggjorte i »Aquila» 1907 og tidligere Aargange.

MINDRE MEDDELELSER.

RINGFUGLE. Der er i de senere Aar mangfoldige Steder i Evropa foretaget Mærkning af Fugle, med det Formaal for Øje at faa oplyst noget om Fuglenes Trækveje og Vinterkvarter; her i Danmark har Adjunkt Mortensen, Viborg, drevet denne Mærkning i ret stor Stil og givet forskellige Meddelelser herom, bl. a. i Artiklen »Ringfugle« i dette Tidsskrift, Hæfte 4, Aargang I. I Tyskland er Mærkningen især af Krager, men i de senere Aar ogsaa af mange andre Fugle foretaget i stor Udstrækning paa den Ornithologiske Iagttagelsesstation Rossitten ved den Kurische Nehrung. Fra det Ungarske Ornithologiske Centralinstitut i Budapest har Redaktionen igennem Forstanderen for Institutet, Otto Hermann, modtaget Meddelelse om, at Institutet har begyndt en Mærkning af Storke, Hejrer, Maager og Svaleunger. Mærket bestaar i en Aluminiumsring, der er lagt om den ene Fod paa Fuglen og indeholder Indskriften »Budapest« tilligemed et Løbenummer. Skulde nogen af Tidsskriftets Læsere træffe en saadan Fugl, bedes Ringen sendt til Ungarische Ornithologische Centrale, Jozefkörüt 65 Budapest, Ungarn.

Ogsaa i England er foretaget Mærkning af Fugle og et Medlem af Dansk Ornithologisk Forening, Dr. Claud B. Ticehurst, Guys Hospital, London. S. E. har gennem Adjunkt H. Chr. C. Mortensen meddelt, at han i Aar har mærket henved 200 Fugle, hovedsagelig Stære og Drosler, men ogsaa Pibere, Mejser og Svaler. Ringene ere mærkede {Ticehurst / Tenterden} og et Løbenummer. Ogsaa Dr. Ticehurst beder om at faa sendt Meddelelse om disse Ringfugle, saa fremt nogen skulde træffe en af dem. Redaktionen af Tidsskriftet vil med Glæde modtage Meddelelser om saadanne Fugle, ledsagede af Ringene, og skal sørge for at bringe dem til deres rette Bestemmelsessted. Der synes jo iøvrigt snart at være Fare for, at der bliver saa mange forskellige Stationer til Mærkning af Fugle, at det vil blive vanskeligt at holde Rede paa dem.

Et ganske morsomt Tilfælde af Fangst af en saadan mærket Fugl, meddeler Hr. H. P. Hansen, Herning: Den 17 Oktbr. 07 blev en levende Blishøne *(Fulica atra)* i min Fraværelse indleveret i min Forretning. Da min Assistent lod Fuglen leve, til jeg om Eftermiddagen d. 18 kom hjem, nænnede jeg ikke at dræbe den, men satte den ud i nogle gamle Tørvegrave. Det var interessant at se, hvor hurtigt den formaaede at gøre sig usynlig mellem temmelig smaa Planter. Jeg kastede den op i Luften, men den fløj kun ca. 25 Meter, for dernæst at tage til Bens. Efter at have taget et Par Plader af den, tog jeg den med hjem igen. Om Aftenen satte jeg en Aluminiumsring om dens ene Fod og bar den ned til den lille Bæk N. for Herning. Den plumpede straks i Vandet og svømmede vestpaa.

I Januar 1908 modtog jeg fra Frankrig Meddelelse om, at ovennævnte Blishøne var skudt der. Brevet lyder i Oversættelse:

Upen par Therouanne (Pas-de-Calais) 11/1 1908.

Min Herre!

Afvigte 20 December har jeg i en Mose, beliggende tæt ved St. Valery s/ Somme, paa det Territorium, der tilhører Kommunen Cayens s/ Mer (Somme), skudt en Vandhøne, der om Benet bar en Aluminiumsring, paa hvilken var skrevet: Conservator Hansen, Herning, Danmark 18/10 07. Denne Fugl var i Flok med en 5—6 andre, der var komne til Dammen i Begyndelsen af December eller Slutningen af November. Hvert Aar

paa samme Tidspunkt kommer der talrige Flokke af Vandhøns, som bliver i denne Egn, indtil den stærke Frost indtræder, og sædvanlig samler sig i Antal af 500—1000 Stkr. trods det store Mandefald mellem dem.

Blandt alle de Fugle, der er dræbte i Vinter, har vi kun fundet en med Ring om, og det er første Gang, vi har oplevet dette Tilfælde. Jeg ved ikke om der i andre Moser i Departementet Somme er indtruffet lignende Tilfælde.

Da jeg ivrig driver Jagt paa Vandfugle og som Følge deraf er meget interesseret for alt vedrørende deres Vandringer, vil jeg være Dem taknemlig, hvis De kan lade mig vide, om andre Tilfælde af lignende Art vedrørende Trækket skulde være hændt Dem, og om vi deraf kunde udlede en Regel for Vandfuglenes Træk.

I Almindelighed kommer Vandhønseflokkene til os med Vind fra S. S. Ø. og regnfuldt Vejr. Et andet meget betydeligt Træk kommer i Tilfælde af Frost. Hvad angaar Ænder og andre Svømmefugle, er den gunstigste Vind Ø. N. Ø.

Jeg haaber, at min Meddelelse vil interessere Dem, og at De vil gøre mig delagtig i Deres Iagttagelser, og jeg beder Dem modtage o. s. v.

A. DE BAYENGHEM.

SILDIG YNGLEN. I Dag, 16 September fandt jeg i Apager Skov en Ringdue *(Columba palumbus)* paa Reden. Fuglen laa meget fast, saa den har sikkert enten haft Æg eller smaa Unger.

Charlottendal Skovridergaard 16 Septbr. 1908.

P. H. LASSEN.

GYVFUGLENE. Da man endnu ikke synes at have faaet konstateret, at »Gyvfugle« og Sortanden er samme Fugl, skal jeg meddele, at jeg ifjor i Oktober Maaned skød to Skud til en Flok Gyvfugle, med det Resultat at to Stkr. faldt. Det var Sortænder, Hanner, deraf var den ene en gammel Fugl. Jeg kom hjem fra Andetræk, da Flokken kom. Aftenen var stille og klar, Flokken fløj i Retningen Nordøst til Sydvest, ca. 90—100 Alen tilvejrs, i en lang, temmelig regelmæssig buet Stribe, og i meget stærk Fart.

Fågelsang pr. Kågeröd, Sverrig, 30 Oktbr. 08. W. PETERSEN.

ODINSHØNE *(Phalaropus hyperboreus).* Den 17 September blev der skudt en Odinshøne, ung Fugl, her paa Aarhusbugten Fuglen svømmede frit om ude midt i Bugten. Den findes nu i min Samling.

Aarhus, 19 Septbr. 08. P. HVOLBY.

STEPPEHØNE *(Syrrhaptes paradoxus).* Den 6 Oktbr. blev en Steppehøne funden død, med det ene Ben overskudt, i Aadum ved Tarm; den blev solgt i Tarm til Købmand C. Christensen og videre solgt til en Handelsrejsende. Det var en meget smuk velnæret Han.

Tarm, 20 Oktober 08. HANS BRINK.

Der har i 1908 været en Indvandring af Steppehøns i Europa, der dog ikke kan maale sig med de tidligere store Indvandringer. Fra Midten af April begyndte Steppehønen at optræde i Rusland i Skarer paa 30—40, og Opmærksomheden blev henledet rundt om i Europa paa Fuglens forventede Besøg, som da heller ikke udeblev, men har været ret sparsomt. I Tidsskriftets næste Hæfte vil komme en Beretning om Steppehønens Vandring i 1908. — Om dens Optræden i Danmark har Tidsskriftet kun faaet ovenstaaende Meddelelse. Andre Beretninger om dens Forekomst vilde man meget gærne have. Red.

LÆRKE OG HUGORM. En varm Aprilsdag i 1907, da jeg kom cyklende ad Landevejen gennem Spangsberg Plantage ved Esbjerg, blev jeg Vidne til en ret ejendommelig Tildragelse. I nogen Afstand forude bemærkede jeg en Sanglærke, der opholdt sig ved Vejkanten; den syntes ikke at ænse, at jeg nærmede mig, og da jeg cyklede umiddelbart forbi den, uden at den vilde forlade sin Plads, kunde jeg forstaa, at der maatte være noget usædvanligt paa Færde. Jeg stod derfor af Cyklen for nærmere at undersøge Sagen, og da jeg kom Fuglen nær, saa jeg en stor Hugorm ligge sammenrullet i Græsset foran den. Jeg var nu spændt paa at se, hvad der vilde ske, og fjernede mig lidt, dog ikke mere, end at jeg var i Stand til nøje at iagttage Situationen uden at volde Forstyrrelse. Det syntes for begge Parter at være en meget alvorlig Sag. I Begyndelsen forstod jeg ikke, hvad der kunde bevæge Lærken til at indlade sig

med saa farlig en Fjende; men det viste sig dog snart, at dens Hensigt var at faa Hugormen fjernet. Jeg antager, Aarsagen har været, at Lærken regelmæssigt har søgt sin Føde paa Vejen, og at den, da den er blevet overrasket ved Synet af Hugormen, instinktmæssig har vidst, at dennes Fjernelse var nødvendig for Sikkerheden. Den nærmede sig nu Hugormen til en Afstand af ca. ½ Alen, idet den samtidig satte sig i Kampstilling med Halsen udstrakt og Hovedet ned mod Jorden, nøjagtig paa samme Vis som Hanekyllinger, der tager Opstilling til Kamp. Hugormen laa sammenrullet med hævet Hoved og spillende Tunge; den var parat til Angreb og ventede kun paa et gunstigt Øjeblik. I henved 10 Minutter gjorde Lærken forgæves Anstrængelser for at faa Hugormen ud af denne Stilling, idet den, stadig under samme truende Holdning, snart bevægede sig i Kreds omkring den og snart foretog Skinangreb ved at fare 3 à 4 Skridt frem, give et Par raske Nik og derpaa i Hast trække sig tilbage. Endelig lykkedes det dog for den; Hugormen begyndte at glide fremad. Ogsaa Lærken satte sig nu i Bevægelse, idet den baglænds trak sig ind over Vejen, fulgt af Hugormen og nu kun med ca. ¼ Alens Afstand mellem dem. Dog skete flere Ophold undervejs, thi Lærken gentog stadig sine Skinangreb, der fik Hugormen til at rulle sig sammen og sætte sig i Forsvarsstilling. Da de var naaet midtvejs, ønskede jeg at se, hvilken Forstyrrelse min umiddelbare Nærværelse vilde bringe, og jeg nærmede mig nu til kun 1 à 2 Alens Afstand, dog uden at det i mindste Maade medførte nogen Forandring; de var begge saa optagne og havde Blikket saa fast vendt mod hinanden, at de tilsyneladende ikke mærkede min Nærværelse. Og lige saa upaaagtet blev det, at Lærkens Mage, der nu ogsaa kom tilstede, med ængstelige og advarende Skrig kredsede om os. Langsomt fortsattes Turen til den modsatte Side af Vejen og ned ad Grøfteskraaningen. Det var et fængslende Øjeblik, da jeg stod paa Grøftekanten og saa Lærken under mig, langsomt og baglænds trække sig ned ad Skraaningen med Hugormen kun faa Tommer efter sig, og for Magen syntes dette næsten at være mere, end den kunde udholde; den flagrede ned over Grøften, uden at ænse mig, med en Stemme saa angstfuld og bønfaldende, som en Fuglestemme kan være. Næppe var Hugormen naaet ned til Grøftens Bund, hvor den dækkede sig i Græsset, før Lærken udstødte en Sejrsjubel og steg op til sin

Mage. Jeg saa dem tørne mod hinanden over mit Hoved, og dette gentog sig 4 à 5 Gange, medens de jublende svingede ind over Marken. Hjerteligere Kærtegn kunde de ikke give hinanden.

En anden lille Tildragelse, der giver et Eksempel paa Fugles Kærlighed til hinanden, forefaldt i Esbjerg en kold Vinterdag, da Jorden laa dækket med Sne. En Sanglærke blev da funden død paa Sneen; den var øjensynligt fløjen mod en Telefontraad. Og ved dens Side sad dens sørgende Mage i saa forkommen Tilstand, at Livet næsten var udslukt. En lille Dreng, der fandt den, fik den med sig hjem; han plejede den ømt for at faa den til Kræfter, men forgæves; Dagen efter var den død.

Randers, 10 Novbr. 1908. M. KLINGE.

EN BLAAKJÆLK *(Cyanecula suecica)* blev 13 September 1908 af A. Christiani og undertegnede skudt paa Store Magleby Strand, Amager, hvor den, samtidig med et stort Træk af Engpibere, holdt til i Tangkantens Plantevækst. Den anatomiske Undersøgelse viste, at Stykket, der nu opbevares paa zoologisk Museum, er en Han, uden Tvivl en yngre Fugl, idet Strubens blaa Farve kun er tilstede som et smalt, blaat Tværbaand i rødbrun Indfatning.

R. H. STAMM.

ANMELDELSER.

A. W. BRÖGGER: VISTEFUNDET. EN ÆLDRE KØKKENMODDING FRA JÆDEREN.

(Stavanger 1908)

I et stort Stenaldersfund paa Jæderen i Norge fandtes bl. a. talrige Fugleknogler, for hvilke der her i Afhandlingen er gjort Rede, af H. Winge. Knoglerne stemme i det hele godt med Fundene i Danmark fra Stenalderen, men enkelte Arter, som ikke ere fundne i Danmark, forekomme dog, saaledes: Sædgaas, Sorthalset Lappedykker, Søpapegøje og Topskarv. Ganske interessant er det, at baade den toppede, den graastrubede og den sorthalsede Lappedykker *(Podicipes cristatus, griseigena & nigricollis)* ere fundne. De forekomme nu ikke i Norge eller i hvert Tilfælde kun som sjældne Gæster, og Fundet af dem synes at tyde paa, at det sydlige Norge i Stenalderen har haft et varmere Klima end i vore Dage.

VIDENSKABELIGE MEDDELELSER FRA DEN NATURHISTORISKE FORENING I KØBENHAVN 1907.

Der findes i Tidsskriftet Beretning om en Udflugt, Foreningen foretog 3—5 Juni 1907, til Egnen om Ringkøbing Fjord, og det be-

rømte Fugleliv paa Klægbanken og i Skernaadalen omtales. Ganske ejendommeligt er det, hvorledes Fuglelivet paa Klægbanken stadig forandres; navnlig skifte de store Kolonier af Splitterner (*Sterna cantiaca)* Opholdssted.

I Artiklen »Zoologiske Meddelelser fra Island« af B. Sæmundsson findes et Afsnit »Optegnelser vedrørende Fuglelivet paa Havet omkring Island paa Sommeren.« Forfatteren aftrykker efter sin Dagbog, hvad han har set af Fugle paa en Del Dampskibsfarter i de senere Aar omkring ved Islands Kyster. Det er noget vanskeligt at overskue en saadan Række Dagbogsoptegnelser, men Forfatteren skriver selv »af disse Optegnelser vil det indses, at Fuglelivet paa Havet omkring Island om Sommeren er temmelig ensformigt«. Det er da ogsaa kun faa Arter, der nævnes, de samme som ses i alle nordligere Egne ved Seilads langs Kysterne. Der meddeles endvidere en Række Steder, hvor Mallemuken *(Fulmarus glacialis)* yngler, og berettes om en ny Art for Island, Rørdrummen *(Botaurus stellaris)*, der blev truffen paa Sydlandet i November 1904. Endvidere indeholder Aargangen Winges tidligere her i Tidsskriftet anmeldte Fyrberetninger fra 1906.

I. A. PALMÉN: VÅRA FLYTTFÅGLAR.

(Helsingfors 1908).

Det lille Skrift indeholder en populær Fremstilling og Omtale af samtlige Forhold ved Trækket, er skrevet paa en livlig og let læselig Maade og kan anbefales til enhver, der ønsker at faa et lille Indblik i de mange forskellige Spørgsmaal, som Fugletrækket frembyder. O. H.

HERLUF WINGE: FUGLENE VED DE DANSKE FYR I 1907. 25 AARSBERETNING OM DANSKE FUGLE. (SÆRTRYK AF VIDENSK. MEDDEL. NATURH. FOREN. KBHVN. 1908.)

Denne Aarsberetning indeholder ligesom sine Forgængere en udførlig Beretning om Fuglene ved danske Fyr, en Række egne Iagttagelser over Fugle i Københavns Nærhed mest angaaende deres Træk og »Usædvanlige Tildragelser« i 1907.

I 1907 har Fuglefaldet ved de danske Fyr været meget stort — det overgaas kun af 1906 — idet over 8000 Fugle ere faldne. Af disse ere omtrent 5000 Sang- og Vindrosler *(Turdus musicus* og *Turdus iliacus)* og omtrent 1500 Lærker (*Alauda arvensis).* De faldne Fugle tilhøre 79 Arter, hvoraf tre nemlig Vagtel *(Coturnix communis)*, Søkonge *(Mergulus alle)* og Bjærglærke *(Alauda alpestris)* ikke ere faldne ved Fyrene i de foregaaende 22 Aar. I Listen over de faldne Fugle lægger man Mærke til en Græshoppesanger *(Locustella nævia)*, som faldt 7 September ved Kjels Nor, og en Sortrygget Vipstjert *(Motacilla alba* var. *lugubris)* fra Vyl 14 Oktober.

Blandt de usædvanlige Tildragelser i 1907 nævnes, at ikke mindre

end seks unge Enghøge *(Circus cineraceus)* ere nedlagte i August Maaned. Blandt disse vare tre ikke flyvefærdige Unger af ét Kuld fra Omegnen af Nørre Nebel; man kunde gærne unde denne her i Landet saa sjældne Fugl Fred, i det mindste i Yngletiden.

E. W. SUOMALAINEN: KALLAVETEN SEUDRIN LINNUSTO.

(Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica, 31, Nr. 5. Helsingfors 1908.)

Afhandlingen, der er skreven paa Finsk med et Resumé paa Tysk, begynder med en Omtale af de Ornithologer, der tidligere have beskæftiget sig med Kallavesi-Egnens Fuglefauna, og giver efter en Beskrivelse af Distriktets geografiske Beliggenhed (62° 39'—63° 9' N. B. og 27° 14'—28° Ø. L.) og Naturforhold en udførlig faunistisk Beskrivelse, hvor hver enkelt Art er behandlet for sig; sluttelig gives nogle Meddelelser om Trækket.

Den beskrevne Egn, der ligger i det nordlige Savo i Finland, omfatter udstrakte Indsøer, skovbevoksede Bjærge og lavere liggende Moradser og Enge; Faunaen er naturligvis en Del forskellig fra den danske, saaledes træffes Tranen *(Grus cinerea)* som temmelig almindelig Ynglefugl; den store Hornugle *(Bubo maximus)*, Perleuglen *(Nyctale funerea)*, Laplands-Uglen *(Syrnium lapponicum)* og Slaguglen *(Syrnium uralense)* optræde som Standfugle, og en Rigdom af Spette- og Mejseformer findes der. Ialt er der truffet 190 Arter i Distriktet.

Angaaende Trækket udtaler Forfatteren, at naar Fuglene om Efteraaret vandre gennem den af ham undersøgte Egn, saa sker det altid i den Rækkefølge, at de gamle Fugle trække først, og derpaa følge de unge efter kortere eller længere Tids Forløb; dette er i Overensstemmelse med, hvad den svenske Ornitholog G. Kolthoff har iagttaget, men i Modsætning til de Erfaringer, som H. Gätke har gjort paa Helgoland. Afhandlingen er ledsaget af et Kort over Distriktet.

A. C.

SAAREDE FUGLE SOM BUDBRINGERE.

AF

TH. N. KRABBE.

Den 21 April 1908 fremviste jeg (jfr. Anmeldelse i nærv. Tidskr. 2. Aarg. Pag. III) ved et Møde i Dansk ornitologisk Forening en Kobberpil, som var funden i en Ederfugl i Grønland, og meddelte samtidig de til Fundet hørende nærmere Omstændigheder samt nogle til dette knyttede Betragtninger, som jeg mente maatte være af nogen Interesse. Forinden Fremvisningen havde jeg henvendt mig til Nationalmuseet med Pilen for at faa de bedst mulige Oplysninger til Belysning af Spørgsmaalet om dens Herkomst. Ugunstige Omstændigheder, — hvori jeg selv var ganske uden Skyld, — medførte, at jeg uden at vide det ikke sad inde med alle Oplysninger, idet jeg afholdt mit Foredrag, og saaledes var afskaaret fra i dette at meddele en m. H. t. Emnet saa vigtig Omstændighed, som at der i Museet i Forvejen fandtes et ældre ganske analogt Fund. Støttende mig til skriftlige Udtalelser fra Hr. Assistent Th. Thomsen ved Nationalmuseet ser jeg mig nu i Stand til i nærværende Artikel at give Oplysninger saavel om dette ældre Fund som ogsaa om begge Pilenes formodede Hjemstavn, for Kobberpilens Vedkommende fyldigere end jeg formaaede det overfor mine Tilhørere ved Foreningsmødet. Det er vel muligt, at man er berettiget til at frakende disse Fund egentlig videnskabelig Interesse, idet de vel neppe kunne siges at berige Ornitologi eller Etnografi med i og for sig ny Viden af Betydning, ligesom jeg ogsaa villigt skal indrømme, at der maaske er noget bagvendt i overfor en ornitologisk interesseret Tilhører- og Læsekreds at præsentere Fundenes etnografiske Objecter og ikke de ornitologiske; men selv om man kun vil betragte disse Pile som Kuriositeter, forekomme de mig dog at være af en saa ejendommelig Art, mærkelige Bud mellem fjernt fra hinanden liggende Egne som de ere, at man ikke bør nægte Omtalen af dem en lille Plads i Litteraturen.

Den ældste af Pilene blev funden i en Ederfugl ved Gammel Sukkertoppen (det nuværende Udsted Kangamiut, ca. 50 Kilom. Nord for Kolonien Sukkertoppen) og blev i 1851 skænket til Museet af den danske Mineralog Dr. Chr. Pingel, som i Aarene 1828—29 havde besøgt Sydgrønland paa mineralogisk Under-

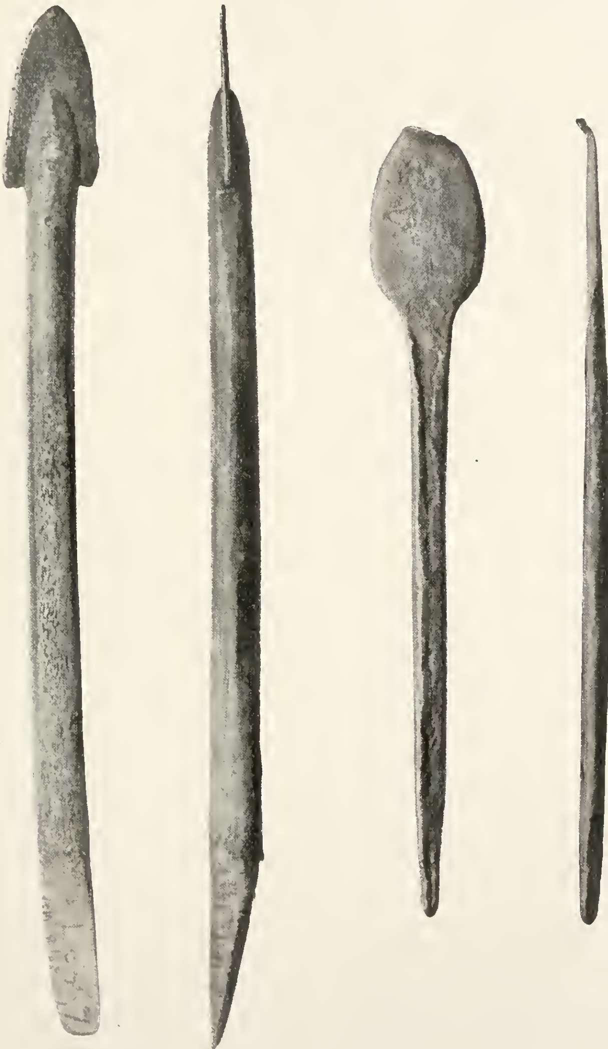
søgelsesrejse. Det er en Buepil af 13,9 Ctm.s Totallængde, bestaaende af et rundt 0,6—0,7 Ctm. tykt Skaft af en hvid, benet Substans, vistnok Renshorn, i hvis ene Ende en flad 2,5 Ctm. lang, 1,3 Ctm. bred og 0,1 Ctm. tyk Jernod er indkærvet og yderligere befæstet ved en Jernnagle, som gaar gennem Odden og Skaftets to Flige. Skaftets modsatte Ende er skraat afskaaret og har øjensynligt været lasket til et længere Skaft (Stage), hvorved hele Pilen har faaet en saadan Længde, at den kunde udskydes fra en Haandbue (Langbue). Mere vides ikke angaaende dette Fund. Da her jo kan have været Tale om 3 Former af Ederfugle, nemlig: *Somateria mollissima borealis, Som. moll. v-nigrum* samt *Som. spectabilis*, hver med sin geografiske Udbredning, havde det selvfølgelig været af nogen Interesse at vide, hvilken af disse tre Former den paagældende Ederfugl tilhørte. Spørgsmaalet om, hvorvidt Fuglen har været levende eller død, da den blev funden, vil blive berørt i det følgende. M. H. t. Tidsangivelsen maa erindres, at man kun véd, at Pilen blev indlemmet i Samlingen i 1851; Fundet selv kan naturligvis ligge baade et og flere Aar længere tilbage i Tiden.

Den yngste, af mig hjembragte og nu til Nationalmuseet skænkede, Pil er af ét Stykke Kobber, udhamret (sikkert koldt) i et, nærmest firkantet, 0,5 Ctm. bredt, 0,3 Ctm. tykt Skaft, som i den ene Ende gaar over i en flad paa Midten knapt 0,2 Ctm. tyk Od, hvis Længde er 2,6 og største Bredde 1,6 Ctm. Pilens Totallængde er 10,7 Ctm. Skaftet er svagt tilspidset i den Odden modsatte Ende. Medens Odden er omhyggeligt formet og tilslebet, er Skaftet kun raat udhamret og har øjensynligt været stukket ind i et sværere Skaft (Stage), der naturligvis har haft en saadan Længde, at Pilen ligesom den først beskrevne har kunnet udskydes fra Haandbue (Langbue).

Paa hosstaaende fotografiske Billede af begge Pilene ere disse gengivne i naturlig Størrelse sete saavel mod Oddens Flade som mod dens skarpe Kant. Som det vil bemærkes, er Kobberpilens Od afrundet bagtil, medens den ældre Pils Od bagtil er retlinet, naturligvis et Fingerpeg i Retning af, at Pilene neppe oprindelig stamme fra ganske samme Lokalitet. Den Bøjning, som Kobberpilens Oddespids viser, hidrører antagelig fra Stødet mod Fuglens Brystben ved Pilens sidste Anvendelse.

Hvad angaar et Spørgsmaal, som naturligt kan opstaa, om hvorvidt Pilene ikke kunde tænkes i Stedet for at være Buepile

at være Dele af grønlandske Fuglepile (et Slags Kastespyd, som udslynges ved Hjælp af Kastetræ), skal jeg bemærke, at jeg

1851 1897

efter at have set Museets Fuglepile fra forskellige Tidsaldre og eskimoiske Stammer kan forstaa, at Assist. Thomsen har Ret, naar han mener, at begge Pilenes Udseende udelukker enhver saadan Tanke.

Kobberpilen modtog jeg 9 Januar 1897 i Kolonien Godthaab. Den blev bragt mig sammen med den tilhørende Fugl af en ældre indfødt Fanger Barselai fra det ca. 15 Kilom. fra Godthaab liggende Udsted Kangek, beliggende ved Fjordens Udmunding i Davisstrædet, idet han forklarede, at han paa Havet udfor Kangek 3 Dage forinden havde skudt Fuglen, medens den svømmede paa Vandet. Fuglen var en gammel Kongeederfugl (*Somateria spectabilis*) ♀. Den havde et dybt Saar i Muskulaturen, som dækker Brystbenet, saaledes at Saarkanalen gik i dettes Længderetning, og Grønlænderen forklarede, at i dette Saar stak Pilen, da han opsamlede Fuglen. Det Saarkanalen omgivende Væv var af sygt, urent (gangræneret) Udseende, hvorimod Fuglens Kod iøvrigt var fuldkommen friskt. Den var stærkt afmagret. Det var tydeligt nok en friskdræbt Fugl med et gammelt Saar. Dette kunde efter mit Skøn ifølge sin Lokalisation og Beskaffenhed godt tillade Fuglen at leve i længere Tid og udføre sine forskellige for Livsopholdet nødvendige Funktioner. Ikke en Gang Flyveevnen behøvede at være gaaet tabt: men nedsat havde den selvfølgelig været. Naar hertil kommer, at Grønlænderen var en mig velkendt paalidelig ældre Mand, hvem jeg som Læge gentagne Gange havde behandlet, vil det forstaas, at jeg hurtigt opgav enhver Tanke om at være Offer for en Mystifikation, noget hvortil der forøvrigt var saa meget mindre Grund, som Grønlænderne ikke vise Tilbøjeligheder i den Retning. Fuglen selv opbevarede jeg ikke, men skal villig indrømme det ukorrekte deri og kun forsøge det undskyldt dermed, at den i zoologisk Henseende ingen Mærkeligheder frembød. Havde det været en *Somat. molliss.* ♀ (altsaa med Mulighed i Retning af Formen *Som. moll. v-nigrum*) havde jeg vel neppe bortkastet den.

Som rimeligt er, var min første Tanke ved Modtagelsen af Fuglen: Hvor kommer den fra, og hvor lang en Rejse har det ulykkelige Dyr maattet gøre i denne beklagelige Forfatning? Man tænke sig et Dyr med et i Forhold til sin Størrelse saa stort Projectil, tilmed af en saa generende Form, stikkende i sit Legeme tilbagelægge en Strækning paa mindst 300 Kilom.! Jeg kunde næsten fristes til at finde, at alene den fysiologiske — eller om man vil veterinær-kirurgiske — Side af Sagen giver Tilfældet en vis Betydning. Fra noget Sted i det koloniserede Vestgrønland kunde den ikke tænkes at komme; der hører

overalt saavel Færdigheden i som Anledningen til at bruge Bue og Pil til en fjern Fortid. Jeg kunde derfor kun tænke mig følgende 3 Steder: Angmagssalik, Cap York og Baffinsland. De mægtige Afstande mellem Godthaab og Angmagssalik (Syd om Cap Farvel) og mellem Godthaab og Cap York, i begge Tilfælde ca. 1500 Kilom., udelukkede dog al Sandsynlighed for nogen af disse to Egne som Udgangspunkt for den saarede Fugl. I Angmagssalik var Haandbuen oven i Købet i 1897 forlængst forladt for ikke at tale om, at Kongeederfuglen samme Sted er en stor Sjældenhed. Tilbage blev da Baffinsland eller Egnene endnu vestligere. Her træffes som bekendt Eskimostammer paa laveste Kulturtrin, forsynede med de primitiveste Vaaben og ofte strejfende vidt omkring. Paa nogle Steder ere Betingelser for Berøring med hvide, paa andre for Berøring med Indianere. Assistent Th. Thomsen har i Brev af 4 Juni 1908 meddelt mig angaaende Kobberpilen, »at den samme Form med den smalle firsidede Skaftespids findes fra Kong Williams Land«, og tilføjer, at den efter Afbildninger at dømme maaske i det hele forekommer hos Centraleskimoerne (Stammerne mellem Hudsonbugten og Cap Bathurst), siger senere om Pilen fra 1851, at den tør antages at være »fra de samme Egne, muligt Labrador medregnet«, og at den Omstændighed, »at den har været lasket til Stagen, viser, at den ikke har hjemme saa vestligt som Mackenziefloden«, og udtaler endelig til Slutning, at Tegnene for begge Piles Vedkommende pege paa »den østlige Del af Amerikas nordlige Kystland med Øer.«

Som det af det sidst anførte fremgaar, er den Mulighed altsaa ingenlunde udelukket, at hver af de beskrevne Pile ved Tuskhandel kan være kommen langt vestfra for saa endelig af en Eskimo ved Baffinslands Østkyst at være skudt ind i en Ederfugl, m. a. O. den saarede Fugl har rimeligvis ikke vandret saa langt som Pilen selv, hvis denne er kommen vestfra. Dog selv om man vil tænke sig Pileskuddet afgivet paa den nærmeste Del af Baffinslandskysten, — hvilken Antagelse, naar alle Forhold tages i Betragtning, selvfølgelig er og bliver den naturligste, — vil Rejsen over Havet dog blive over 300 Kilom.

Paa de Bredder, hvorom der her kan være Tale, ere Strøm- og Vindforholdene i høj Grad hindrende overfor en Drift fra Vest mod Øst og forøvrigt ogsaa omvendt, og jeg skal derfor kortelig beskrive disse og gøre opmærksom paa nogle Emnet

vedrørende Slutninger, man kan drage deraf. I Davisstrædets østlige Del, altsaa langs den grønlandske Vestkyst, løber en konstant nordgaaende Strøm, som er en Fortsættelse af den langs Grønlands Østkyst sydgaaende Polarstrøm. Det er disse Strømme, der aarligt fører de store Ismasser, »Storisen«, ned langs Østkysten, omkring Cap Farvel og mer eller mindre højt op langs Vestkysten. I Davisstrædets vestlige Del, altsaa langs Baffinslands Østkyst, løber derimod en konstant sydgaaende Strøm, kommende oppe fra Baffinsbugtens nordlige og vestlige Sunde, ligeledes førende store Ismasser, »Vestisen«, med sig sydpaa. De stærke, gennemgaaende Vinde i Davisstrædet ere enten nordlige eller sydlige; østlige og vestlige Vinde ere stedse, naar de forekomme, svage og fremfor alt lokale, knyttede til Kysterne, ikke gennemgaaende. Jeg skønner derfor ikke rettere end, at denne Mangel paa baade vestlig Strøm og Vind tvinger til den Antagelse, at Ederfuglen fra 1851 maa have været levende eller i modsat Fald død ganske kort, forinden den fandtes; en død Fugl, hvad enten den drev i Søen eller laa paa et Isstykke, vilde bruge saa lang Tid til Overrejsen, at den ikke kunde tænkes at undgaa at blive taget af en Rovfisk, Maage eller Stormfugl. Ligeledes mener jeg, at man tvinges til at forudsætte, at Fuglene i begge Tilfælde maa have tilbagelagt en Del af Vejen flyvende; de havde med de svære Beskadigelser neppe kunnet friste Livet saa længe, som Rejsen ellers vilde have varet.

At ganske viljeløst (døde) drivende Ting kommende vestfra overhovedet kun under sjældne Betingelser faa Held til at naa ind til Grønlands Vestkyst (især Sydgrønlands) vil formentlig fremgaa af det ovenstaaende. Jeg ejer et paa Grønlands Vestkyst ilanddrevet Stykke Birkebark formet som en Del af en Æske med Rester af Syning med Planterodtrævler. Tingen er ikke grønlandsk og tør antages at stamme fra Eskimoer eller snarere Indianere fra den vestlige Side af Havet. Det er den eneste Ting af den Art, om hvilken jeg i mine Aar i Grønland har hørt Tale trods stadige Efterspørgsler efter Mærkeligheder af enhver Art[1]. Derimod har det paa adskillige Maader hævdet sig, at der er Betingelser til Stede for Inddrivning paa Grønlands Vest-

[1] Muligvis kunde dog saadanne Ting findes i afdøde Læge Pfaff's store grønlandske etnografiske Samling, som i 1882 solgtes til Prof. Retzius i Stockholm, som derpaa skænkede den til det svenske nordiske Museum samme Sted.

kyst (især Sydgrønlands) af Ting stammende fra Grønlands Østkyst og —, hvad mærkeligere er, — fra Kysterne af det fjerne Østsibirien og Alaska, idet den ovennævnte Polarstrøm langs Grønlands Østkyst er en Fortsættelse af en Havstrøm, som fra de sidstnævnte Kyster Vest og Øst for Beringsstrædet sætter nordover gennem Polarbassinet. At saaledes nogle Sager hidrørende fra det ved de nysibiriske Øer forliste Ekspeditionsskib »Jeanette« i 1884 bleve fundne ved Julianehaab, at det af Dr. Rink i sin Tid erhvervede paa Sydgrønlands Vestkyst opskyllede fremmede Kastetræ paavistes at hidrøre fra Alaskaeskimoer, og endeligt at de aarligt paa Grønlands Vestkyst opskyllede Masser af naturligt Flydebrænde paaviseligt stamme fra sibiriske Skove, disse tre Kendsgerninger vare jo nogle af Fridtjof Nansen's vigtigste Præmisser for den geniale Ide, som laa til Grund for hans Polarrejse i 1893—96.

BESØG HOS STORTRAPPERNE (OTIS TARDA).

AF

O. HAASE.

Et Par Mil Vest for Berlin strækker sig i en Bredde af 8—12 Km. i østvestlig Retning en sumpet Egn, »das Havelländische Luch«, som i tidligere Tid var næsten utilgængelig, men blev afvandet for omtrent 200 Aar siden; de Grøfter og Kanaler, som ere anlagte i dette Øjemed, have en Længde af 532 Km. Nu til Dags indeholder Mosen fortrinsvis Enge, i ringere Grad Agerland, og Engene ere for Størstedelen, i det mindste til visse Aarstider, kun tilgængelige for dem, som ikke ere bange for et Par vaade Fødder.

Ønsket om at lære Trapperne at kende, førte mig til denne Egn. Da jeg vel kan gaa ud fra, at dette Tidsskrifts Læsere ville have særlig Interesse for denne Fugleart, vil jeg i den følgende Skildring af mit Møde med Trapperne kun ganske overfladisk behandle de andre Fuglearter, som jeg traf i Egnen.

Efter at jeg, oftest i Selskab med min Ven Krüger, flere Gange paa forskellige Steder i den omtalte Egn forgæves havde søgt efter Trapperne, skulde Forsøget gentages paa et andet Sted. Den 20 November 1907 tog vi ud sammen med et Med-

lem af vor Forening, M. Götzche, som netop opholdt sig i Berlin paa den Tid, for at gøre et nyt Forsøg. En iskold Vind blæste hen over den træløse Flade, og det ensformige Landskab gjorde under den mørke Efteraarshimmel Indtryk af en trøstesløs Ørken; men vi anspændte trods det ugunstige Vejr vor Opmærksomhed. Jordbundsforholdene vare ofte ret vanskelige, jævnlig maatte vi for at fuldføre vor Plan gaa over vejløse Stubmarker eller tilfrosne Enge, og først efter en længere Vandring opnaaede vi det første Resultat: vi fandt et større Antal Trappefjer, spredte over et ret stort Terrain, og fik saaledes i det mindste Sikkerhed for, at Trapperne havde opholdt sig her. Et tomt Hus gav os i nogen Tid Læ for den kolde Vind, og tillige brugte vi det til deri at koge vore medbragte Konserves.

Af andre Fugle saa vi nogle faa Urhøns *(Tetrao tetrix)*, en Stor Tornskade *(Lanius excubitor)*, flere Skader *(Pica caudata)*, en Skovskade *(Garrulus glandarius)*, Flokke af Krager *(Corvus cornix)*, talrige Flokke af Graaænder *(Anas boscas)*, hvorimellem maaske opholdt sig andre Andearter, nogle Sjaggere *(Turdus pilaris)*, nogle Flokke Agerhøns *(Perdix cinerea)*, en Musvaage *(Buteo vulgaris)* og en Falk.

Først 28 Maj 08 kunde vi igen besøge Egnen. Men hvor havde Foraaret forvandlet disse Ørkener! Overalt yppig Plantevækst og Blomsterpragt. Over Engene flyver Storspoven *(Numenius arquatus)* med dens fløjtende Tlo-ith, Lærken *(Alauda arvensis)* stiger syngende mod Himlen, Bynkefugl *(Praticola rubetra)*, Tornirisk *(Cannabina linota)*, Gulspurv *(Emberiza citrinella)*, Tornsanger *(Sylvia cinerea)*, Sivsanger *(Acrocephalus phragmitis)* og Rørsanger *(A. arundinaceus)*, lade deres Stemme høre, Taarnfalk *(Falco tinnunculus)* og Blaahøg *(Circus cyaneus)*, svæve i Luften, Urhaner flyve op foran os, Gul og Hvid Vipstjert *(Motacilla alba* og *M. flava)* spadsere omkring paa Jorden, Gøgens *(Cuculus canorus)* Raab lyder, nogle Storke *(Ciconia alba)*, Krager, Stære *(Sturnus vulgaris)* og Graaænder lader sig se; i en lille Trægruppe flyver en Skade fra Reden og enkelte Ringduer *(Columba palumbus)* kurre, medens en Græshoppesanger *(Locustella nævia)* lader sin svirrende Sang høre. Ogsaa havde vi den Glæde at se en Flok paa 13 Traner *(Grus cinerea)*, i en Afstand af omtrent 400 Meter. De stod roligt paa en Eng eller løb langsomt omkring med lange Skridt; men da der viste sig Mennesker i det fjerne, blev de urolige, strakte Halsen

langt ud, opløftede et Skrig og fløj sluttelig bort. Men Lykken var os gunstig denne Dag; nær ved Tranerne, tildels endog iblandt dem, opdagede vi de saa længe forgæves søgte Trapper, ialt 8, hvoriblandt nogle ret store, altsaa sikkert Hanner, og en mindre. De forholdt sig rolige og lod sig slet ikke forstyrre af os, men vi stod ogsaa et Par Hundrede Meter borte paa en Dæmning, som ofte befærdedes af Mennesker og Vogne.

Samme Dag saa vi endnu flere Gange Trapper men i ringere Tal. Kl. 4 Eftmd. blev det Regn, hvilket tvang os til at søge til den nærmeste Landsby. Vejen derhen er beplantet med gamle høje Træer og gaar paa et Stykke igennem Løvskov, ligesom der ogsaa i Byen selv er en Slags Park. Saaledes blev det os muligt at føje endnu nogle Arter til de allerede omtalte. Vi saa følgende Arter eller hørte deres Sang: Vibe *(Vanellus cristatus)*, Rødrygget Tornskade *(Lanius collyrio)*, Havesanger *(Sylvia hortensis)*, Graa Fluesnapper *(Muscicapa grisola)*, Solsort *(Turdus merula*, Bogfinke *(Fringilla coelebs))*, Forstuesvale *(Hirundo rustica)*, Kornværling *(Emberiza miliaria)*, og endelig henrykkede Nattergalen *(Luscinia vera)* os med sin vidunderlige Sang. Vi erkendte med Tilfredsstillelse, at Fugle- og Plantelivet ogsaa kan give en øde Egn Ynde; for en Naturven, der bor midt i Hovedstaden og kun om Søndagen har Tid til Udflugter, forhøjer det overordentlig hans Glæde ved Naturen, naar han som her kommer i en Egn, der ligger fjærnt fra den almindelige Søndagsfærdsel, og hvor kun ganske spredte Smaagrupper af Huse forraade Menneskenes Nærhed, og ikke hvert andet Skridt en Beværtning vinker med Dansemusik og Gøgl.

Den 7 Juni vare vi igen i Egnen. De prægtige Nøkkeroser prydede Kanalerne, og derimellem lyste Kabbeleiernes gule Blomster, medens Engene prangede med en broget Blomsterpragt. Det var mørkt i Vejret og koldt; oven i Købet havde vi stærk Modvind. Foruden de tidligere omtalte Fugle saa vi flere Mursejlere *(Cypselus apus)* og hørte Rørdrummens *(Botaurus stellaris)* ejendommelige Brøl. Græsset paa Engene stod højt og i fuld Blomst, men desværre formaaede jeg ikke at bestemme de forskellige Græsarter; ogsaa Kornet var ret højt, og Vinden satte Straaet i bølgende Bevægelse. Vi slog ind paa en Markvej, der førte til et lille Hus, som var tomt, og syntes tidligere at have tjent som Stald. Herfra gik vi sydpaa langs en Kornmark, og da vi drejede om Hjørnet af den, opdagede vi

foran os en Flok Trapper. Skyndsomst dukkede vi os, men Dyrene havde dog allerede bemærket os, thi de spejdede med højt løftet Hoved over i den Retning, hvor vi stod. De stod alle — 12 Stykker — i en Række; efter Størrelsen at domme vare de alle Hanner. Afstanden fra os kan vel have været 250 Meter, men Solen var nu brudt frem, og en god Kikkert tillod os i gunstig Belysning nøje at iagttage Fuglene, forsaavidt de ikke vare dækkede af det høje Græs. Efter at baade Iagttagerne og de iagttagne havde forholdt sig rolige i henved 10 Minutter, lettede Trapperne og fløj bort med langsomme Vingeslag, ret lavt over Jorden — et pragtfuldt Syn! En af Fuglene fløj forrest, og de andre fulgte den i ret stor Afstand; den forreste satte sig ogsaa ret langt fra de andre ned paa en Eng. Senere paa Dagen saa vi flere Gange enkelte flyvende Trapper.

Selv om vi nu mere end en Gang havde iagttaget Trapperne tildels rigtig godt, saa havde vi dog endnu det Ønske at se deres Færd saa nær ved som mulig, og hertil opflammede os ogsaa Naumanns Skildring af, hvad han havde set fra sin skjulte Iagttagelsesplads. Vi besluttede da at tage ud en Aften og tilbringe Natten ude i Engen for om mulig at faa Lejlighed til at iagttage Trapperne ved Daggry. Det før omtalte Hus, som staar midt paa Marken, syntes os vel egnet til Ophold i et Par Nattetimer. Den 20 Juni udførte vi denne Plan, og Kl. $10^{3}/_{4}$ om Aftenen stod vi — foruden Krüger tog ogsaa hans Broder Del i Turen — ud af Toget og begav os paa Vej i den mørke Nat henad Huset til, en Vandring paa omtrent $^{3}/_{4}$ Mil. Vejret, der hidtil havde været smukt og varmt, var desværre nu bleven daarligt; det var køligt, blæste lidt, og fjernt paa den østlige Horizont saa vi Kornmod. Vi hørte foruden nogle Frøkvæk, Rørdrummen brøle svagt men regelmæssigt i lang Afstand, medens Sivsangeren med Afbrydelser lod sin Sang høre. Vort Haab om at faa en smuk Nattekoncert af Fuglene at høre gik desværre ikke i Opfyldelse, sikkert paa Grund af det daarlige Vejr. Da vi vare komne til Huset, lavede vi os et primitivt Leje, og snart faldt Krügers Broder fast i Søvn. Jeg forsøgte at sove, men det lykkedes ikke, og Krüger gik det næsten ligesaa. Kl. $2^{1}/_{2}$ begyndte Gøgen at kukke og Lærken at synge, og da det begyndte at blive lyst, sneg jeg mig forsigtig ud for at se efter Trapperne. Krüger kom lige bagefter mig, og i det tidlige

Morgengry foretog vi et forsigtigt Spejdertogt omkring i Nærheden af Huset, da vi ingen Trapper kunde se fra Døren. Det var meget ubehageligt at vade om i det høje dugvaade Græs, men det lykkedes os at faa Øje paa en Flok Trapper paa en nylig slaaet Eng omtrent 50 Meter borte. Men desværre var det ikke lyst nok endnu, saa at vi først saa Fuglene, da de fløj op. Vi gik tilbage til Huset, lavede Kaffe, og gik saa ud for at søge efter Trapperne; vi fik ganske vist enkelte at se, men altid kun i stor Afstand; en Sumphornugle *(Otus brachyotus)* fløj op, en Græshoppesanger hvislede sin ensformige Sang, to Horsegøge tegnede sig mod den blaa Himmel, og paa en Pæl kukkede en Gøg med hængende Vinger og løftet Hale, som den bevægede ligesom i Takt med sit Skrig, medens to andre Gøge opholdt sig i et Piletræ nærved. Ved en anden Pilebusk et Par Hundrede Meter borte sad en Fugl, som jeg antog for en Rørdrum, men desværre var Afstanden for stor til, at vi nøje kunde bestemme dens Art. Om Morgenen vendte vi tilbage til Berlin.

Den 23 August besøgte vi atter Egnen og havde den Glæde at ledsages af vor danske Ven, Rob. J. Olsen. Himlen er delvis skydækket, og en stærk Vind blæser; Markerne ere mejede, men Havren ser man endnu staa i Neg; ogsaa Engene ere for Størstedelen slaaede, og Høet sat i Stakke og Hæs, medens en Del Græs endnu ligger paa Skaar. Vandet er fuldstændig svundet fra Engene, og der er kun lidt Vand i Kanalerne. Egnen har igen skiftet Udseende men ikke til sin Fordel. Fuglelivet er blevet sparsommere, kun enkelte Kornværlinger, Tornirisker, Gule Vipstjerter, Digesmutter, Gulspurve og Krager lade sig se, og kun sjeldent faar man Øje paa en Kærhøg, en Blaahøg eller en Taarnfalk. I større Antal ses kun Forstuesvalerne og en stor Flok Stære, som forfølges af en Rovfugl, der imidlertid ikke havde noget Udbytte af Jagten, saa længe vi iagttog den. Vi vare allerede dygtigt kede af slet ikke at faa nogle Trapper at se, men om Eftermiddagen lykkedes det os dog at faa Øje paa en Flok. Der var 14, som igen opholdt sig ret langt fra os; vi prøvede paa at komme nærmere, men de havde opdaget os for tidligt og fløj bort. Vi fulgte efter dem, og selv om det ikke lykkedes paa Grund af utilstrækkelig Dækning at komme synderlig nær, saa kunde vi dog fastslaa deres Opholdssted for en anden Gangs Skyld; paa et Stykke med kort Græs fandtes ret talrige Ekskrementer, Fjer og Steder, hvor Græsset

var trykket ned, formodentlig Hvilesteder for Trapperne. En anden Plads bar Vidnesbyrd om, at et ret stort Antal Fugle hyppig fandtes her, og Olsen formodede, vel med Rette, at det var en Plads, som Fuglene jævnlig benyttede til Natteleje.

Da vi 1 November igen besøgte Egnen, var Tørheden paa Grund af den lange regnløse Periode endnu større end ved sidste Besøg. Der var kun ganske faa Fugle at se: Irisker, Kornværlinger, Musvitter og Blaamejser, Krager og Skader, en Musvaage, adskillige Urhøns, en Flok Vildgæs paa henved 50 og omtrent 12 Trapper.

Forhaabentlig kan jeg en anden Gang ogsaa give nogle Meddelelser om Trappernes Yngleforhold.

KVÆKERFINKEN (FRINGILLA MONTIFRINGILLA) SOM DANSK YNGLEFUGL.

AF

N. CHRISTIANSEN.

Naar man færdes i vore Bøgeskove i Vinterhalvaaret, vil man som Regel ikke kunne undgaa at lægge Mærke til nogle smukke Smaafugle, der hoppe livligt og stadigt kvidrende omkring, helst i Nærheden af Veje og Gangstier; jeg tænker paa Kvækerfinken. Hannens smukke brandgule Strube og Forbryst samt dens spraglede Ryg og hvide Overgump (Vinterdragt) falder let i Øjnene; Hunnen derimod har et mere ensfarvet og overvejende brunligt Udseende. Det er en udpræget Skovfugl, og da Bøgens Frugter ere dens kæreste Føde, færdes den, som sagt, fortrinsvis ved Veje og Stier, hvor den nedfaldne Bog er lettere tilgængelig end i selve Skovene, hvor Løvet dækker Jorden tæt; falder der megen Sne, fortrækker den hyppigt til Byerne, og søger i disses Parker og Haver Frø og Bær. Den kommer hertil i sidste Halvdel af Oktober og rejser første Halvdel af Maj, og dens Hovedynglesteder ere, som bekendt, vore nordlige Nabolande, men enkelte blive dog undtagelsesvis for at yngle hos os. Som meddelt i A. Fløystrups Artikel i Tidsskriftets forrige Hefte, ynglede den paa Assistents Kirkegaard i Sommeren 1908, og i Aaret 1878 ynglede et Par i Sorgenfri Slotspark i et stort Egetræ (nu fældet) ved Gangstien, der gaar fra Stentrappen ved

Hotel »Store Kro« langs Landevejen op forbi Slottet. Paa et Par tynde Sideskud 3 Meter oppe var Reden anbragt, lavet af grønt Mos, dog næppe saa sirligt som Bogfinkens, mere lig den graa Fluesnappers *(Muscicapa grisola)*. Materialet lignede Mosset paa Redetræet. Dato har jeg ikke optegnet, men Egen var grøn, saa det har været ind i Juni Maaned. Jeg iagttog Fuglene, da de begyndte at bygge, uden dog straks at lægge Mærke til, at det var Kvækerfinker; men da Hunnen havde begyndt at ruge, og jeg daglig flere Gange passerede Stedet, blev det mig klart, at det var den. Jeg stak sommetider min Stok eller Paraply op til Reden, og i Begyndelsen fløj Fuglen straks af Reden og gav sit Mishag til Kende over Forstyrrelsen; ogsaa Hannen indfandt sig og protesterede, og de vare begge meget nærgaaende, særlig dog da der blev Unger. Henimod Slutningen af Rugetiden forlod Hunnen ikke Reden, fordi jeg stak op til den, men den rakte Hals som for at se, om det var den kendte Fredsforstyrrer og blev saa rolig liggende. Jeg saa aldrig op i Reden og kendte derfor heller ikke Æggenes Antal, men da Ungerne begyndte at kunne skimtes over Redekanten, iagttog jeg daglig, hvorledes de fyldte mere og mere, og en skøn Dag vare de forsvundne; da jeg ikke kunde høre eller se noget til dem i Nærheden, troede jeg, at de vare gaaede til Grunde, men et Par Dage senere hørte jeg dem blive madede i Træerne; jeg naaede ikke at kunne komme til at fastslaa deres Antal.

DARWIN SOM ORNITOLOG.

AF

GERHARD HEILMANN.

Den 12 Februar 1909 var det hundrede Aar siden, at Charles Robert Darwin fødtes. Hans Liv og Virken er naturligvis i Hovedtrækkene bekendt for de fleste; men danske Ornitologer bør ikke lade denne Mindedag gaa forbi uden paany at opfriske hans Betydning paa dette specielle Omraade og sende en stille Tak til denne store Foregangsmand for de friske Impulser, han har givet til Naturstudiet og de store Linjer, han har trukket op for hele Livets Udvikling her paa Jorden.

Det var en betydningsfuld Dag i Aaret 1831, da Botanikeren

Henslow præsenterede den unge, slanke Teolog for Kaptajn Fitz Roy, der skulde føre Orlogsskibet »Beagle« (Sporhunden) paa et femaarigt Opmaalingstogt i Atlanterhavet og det stille Ocean. Kaptajnen havde ønsket at medføre en Naturforsker til disse lidet kendte Egne, og Henslow anbefalede Darwin dertil. Men Kaptajnen syntes ikke om den unge Mands Næse, og denne Bagatel var lige ved at forhindre, at han kom med. — Henslow havde imidlertid fattet et varmt Venskab for den unge Darwin; han havde paa lange Spadsereture drøftet biologiske Problemer med ham, og uagtet Darwin dengang mest syntes at have haft sportslige Interesser, saa Henslow dog dybere, og det lykkedes ham at overbevise Kaptajnen om, at Darwins Næse netop tydede paa den rette videnskabelige Sporsans.

At »Rejsen om Jorden« bekræftede dette paa den mest glimrende Maade, vèd enhver. Darwin viste sig som den fødte, geniale Iagttager. Hans Blik opfattede paa én Gang det karakteristiske hos Individet og den store indre Aarsagssammenhæng.

Og denne Rejse blev af grundlæggende Betydning for Ornitologien. Den strakte sig over Sydamerika fra Brasilien og ned til Ildlandet og derfra igen op til Lima i Peru, med talrige Tværrejser ind gennem Kontinentet. Dernæst over Australien med Nyseland og Øerne i det stille Hav, endelig over Mauritius. Kaplandet og St. Helena tilbage til Bahia i Brasilien. For største Delen var disse Egne slet ikke tidligere videnskabeligt undersøgte, saa det var en »Opdagelsesrejse« i egentligste Forstand. Det fagvidenskabelige Udbytte for Zoologi og Geologi optager alene otte store Bind. Den Fylde af Iagttagelser, som er nedlagt deri, er saa enorm, at det er umuligt at fremhæve særlig værdifulde Enkeltheder i en kort Artikel.

Blot nogle af hans ornitologiske Optegnelser kan nævnes. Han opdager den mærkelige Symbiose mellem en lille Ugle *(Speotito)* og Viscachaen (en Gnaver af Haremusenes Familie, der lever i underjordiske Gange), giver fortræffelige Skildringer af Høgegribbene Caracara *(Polyborus tharus)* og Chimango *(Ibycter chimango)* og gør Kondorens herlige Flugt levende for os. Ved indgaaende Forsøg lykkes det ham ogsaa at paavise, at Gribbene i Andesbjærgene aldrig lader sig lede af Lugten, naar de finder et Aadsel, men udelukkende af Synet. Denne Kendsgerning er gentagne Gange bleven bestridt, men har i det lange Løb vist sig at være fuldkommen rigtig. Han skildrer den umaadelige

Kraft, der udfoldes af Kolibriernes Vinger i Modsætning til Fuglenes ringe Legemsvægt og viser, at de hovedsagelig ernærer sig af Blomsterinsekter og ikke af Honning, som man tidligere antog. Han karakteriserer træffende Damperandens *(Tachyeres cinereus)* Flugt, naar den flagrende og baskende bringer Vandskorpen i Oprør, og Saksnæbet *(Rhyncops flavirostris)*, der tyst iler hen over Vandet paa lette Vinger, medens dens skarpe Næb pløjer Overfladen. Han opdager en ny Strudseart, en Nandu, der senere faar Navnet *Rhea darwini*, fortæller, hvorledes den amerikanske Struds udmærket forstaar at svømme, og hvordan dens Æg udruges af Hannen alene. Paa Falklandsøerne bestaar han en Kamp med en stor Hanpengvin og bliver nødt til at vige for Fuglen. Endelig omtaler han med lun Humor et Par Smaafugle af ren neotropisk Familie *(Pteroptochidæ)*. Den ene bærer med Rette sit Navn »Tapacolo«, ɔ: dæk din Bag til, thi naar man ser den lille Fugl holde sin Hale bøjet helt op over Ryggen, føler man sig uvilkaarlig opfordret til at tilraabe den dette Ord. Og naar man første Gang faar Øje paa den anden, »Turco«, kan man ikke lade være at tænke: »Der har vi et slet udstoppet Eksemplar, der er løbet bort fra et Museum og er kommen til Live igen,« — saa underlig og ganske uproportioneret tager Fuglen sig ud.

Men Galapagosøernes mærkelige og stærkt særprægede Fauna gør dog det dybeste Indtryk paa den unge Forsker. Disse Øer, der ligger ude i det stille Hav over tusind Kilometer vest for Sydamerika og lige under Ækvator, er ved Darwins grundlæggende Undersøgelser bleven klassisk Jordbund.

Han var ikke i Tvivl om, at Øerne havde faaet største Delen af deres Dyr og Planter fra Sydamerika. Men da disse tillige var saa forskellige fra de Fastlandsformer, han kendte, at deres Artsselvstændighed var utvivlsom, blev det ham klart, at der her var foregaaet en Omdannelse af de oprindelige Arter, tilpasset efter Omgivelserne og Klimaet. Endog paa de enkelte Øer havde Arternes Omformning en forskellig Karakter, og denne Udvikling var foregaaet paa en, geologisk set, meget sen Tid. — Vi, der saa at sige er vokset op med disse Tanker, har ikke let ved at forestille os, at hvad der her dæmrede for den unge Darwin, betød en epokegørende Revolution i Videnskaben. Hidtil havde man anset Arterne for konstante og fast afgrænsede, men da Darwin mange Aar senere fremkom med »Arternes

Oprindelse« og »Menneskets Afstamning«, vaklede de forhen urokkelige Grænsepæle, der blev stor Forbitrelse blandt alle Skabelseslærens Tilhængere, og mangen en Kirkens Mand udslyngede flammende Protester mod denne Gudsbespottelse.

Darwin fandt paa Galapagosøerne 26 Landfugle, hvoraf ikke mindre end nogle og tyve var ejendommelige Arter. Paa Grund af de fattige Omgivelser og det tørre Klima var de gennemgaaende mindre og mørkere end Fastlandsformerne. Blandt de 11 Vade- og Svommefuglearter var der derimod kun 3 for Øerne særlige, og Darwin ser deri en almengyldig Lov, nemlig at Vandfuglene er mindre særprægede end Landformerne.

Rorende er det at læse Darwins Skildring af den fortrolige Tillidsfuldhed, som Fuglene udviste paa disse afsides Øer, hvor de endnu ikke havde lært Menneskets Træskhed at kende. Man kunde næsten gribe dem med Hænderne, om man vilde, og en Drossel satte sig engang paa Kanten af den Spand, som Darwin holdt i Haanden, og begyndte at drikke af Vandet, som var deri.

Paa denne Rejse hændte det ogsaa, at Darwin i de Egne, hvor han havde undersøgt de nulevende smaa Bæltedyr, udgravede Rester af det kæmpemæssige Fortidsbæltedyr, *Glyptodon*. I Forvejen kendte han Landets geologiske Forhold saa godt, at han kunde se, at ingen Naturkatastrofe havde ødelagt disse fantastiske Dyreformer, men at deres Uddøen skyldtes en langsom Forandring af Eksistensbetingelserne, medens nye Former, bedre afpassede efter disse, endnu levede. De første Tanker om Arternes Omformning gennem »Kampen for Tilværelsen« er her opstaaet i hans Hjærne.

Hvilken vidunderlig Følelse af, at Verdenslivet nu var ved at afsløre sine dybeste Hemmeligheder for ham, maa da ikke have gennemstrømmet den unge Mand! Dog han var klog og tavs og sagde ved sin Tilbagekomst til England intet om alt dette. Men det var og blev det store Ledemotiv i al hans Forsken.

Han besluttede at underbygge disse nye Tanker med en Fylde af grundige Iagttagelser og en Basis af uomstødelige Kendsgerninger, før de endelig fremtraadte for Offentligheden. Velstillet i økonomisk Henseende kunde han anvende al sin Tid paa naturvidenskabelig Forskning. Han er da ogsaa en Naturforsker i den skønneste og ædleste Betydning af dette Ord.

Og Fugleverdenen frembød særlig en Mængde udmærkede Støttepunkter for Darwins store Kongstanke. Fuglene indtager

ogsaa 4 af de 10 Kapitler i hans Hovedværk, og hans Sprog bliver stærkere farvet, hans Skildring mere levende, naar han omtaler disse vore fjedrede Medskabninger. Deres Yngleforhold gav Darwin slaaende Eksempler paa »Parringsvalget«, og derfor har han indgaaende skildret deres Sang, Elskovsdanse, Fjerdragter, Tvekampe og Redebygning, saaledes som han havde iagttaget dem for særlig interessante Arters Vedkommende. Han har Øje for Ernæringens Indflydelse paa Æggenes Antal, og han fortæller os, hvorledes disses Tegning og Hunnens Fjerdragt afpasses efter Redens Omgivelser, for at alt skal blive saa lidet iøjnefaldende som muligt. At hos Fuglene de sekundære Kønskarakterer er mere fremtrædende end i den øvrige Dyreverden, gør Darwin ogsaa opmærksom paa, ligeledes at disse er meget variable og kan give Anledning til nye Artsdannelser. Han kommer desuden ind paa Planternes Udbredelse ved Hjælp af Fugle og anfører en Mængde træffende Eksempler derpaa. Den store Sammenhæng i Naturen er stadig den stemningsfulde Baggrund for disse livfulde Billeder.

Ogsaa Fuglenes aandelige Egenskaber tager Darwin fat paa; han tilskriver dem mere Lidenskab og Følelse end udpræget Forstand. Han mener, de er i Besiddelse af Hukommelse og stærk Hengivenhed, Iagttagelsesevne, Ejendomsbevidsthed og en højt udviklet Skønhedssans overfor Farver og Toner. — Atter og atter kaster han sig over Øernes Ornis og finder her nye og overraskende Kendsgerninger. Her kan næsten trinvis Arternes Omformninger forfølges, og det ikke alene i det ydre, men ogsaa gennem nyerhvervede Vaner og intellektuelle Forskelligheder. Darwin antyder her en hel ny Videnskabsgren, nemlig Dyregeografien, der først af hans Elever skulde bringes til fuld Blomstring.

Han gør ogsaa opmærksom paa, at Embryologien bør være en Ledesnor for Inddelingen af Dyrene, og dette har sikkert bragt Häckel ind paa Udredningen af den berømte biogenetiske Grundlov: at ethvert levende Væsen i sin Enkeltudvikling *(Ontogeni)* foretager en kort Gentagelse af hele sin Afstamningshistorie *(Phylogeni)*.

Ikke mindst for Ornitologien har dette Fingerpeg været af gennemgribende Betydning.

Vender vi os endelig til Tamfuglene, — hvilken Fylde af aandrige og skarpsindige Iagttagelser har Darwin ikke her samlet

til et glimrende Hele! Kan man tænke sig noget grundigere og skønnere end hans Paavisning af, hvorledes de halvandet hundrede bekendte Dueracer har udviklet sig af den vilde Klippedue *(Columba livia)*! De smaa Artsforandringer, som af og til forekommer i Naturen, har Mennesket ved at summere dem op gjort til store og betydningsfulde Karakterforskelligheder hos de tamme Fugle. Og ved passende Udvalg har han formaaet at lede dem i den Retning, der syntes ham mest fordelagtig, hvorved tillige mange af de Organer, som var nødvendige for den vilde Fugl, svinder bort af Mangel paa Brug. Ja selv udprægede Instinkter kan forandres ad denne Vej. Paa den anden Side kan helt nye Færdigheder bibringes, saaledes f. Eks. Tumlingens baglæns Kolbøtter under Flugten. — Saa er der ogsaa den mærkelige Korrelationslov, hvorefter en enkelt Forandring drager andre efter sig, som maaske ikke har været ønskede af Opdrætteren. Saaledes plejer længere Ben at følges med en Forlængelse af Næb og Kranium, og fjerklædte Fødder er næsten altid ledsaget af Hud mellem Tæerne. Visse naturlige Grænser er der dog for Variationerne, og naar Næbet f. Eks. hos Tumlingen bliver saa kort, at Ungen ikke formaar at slaa Hul paa Æggeskallen, ophører den retrogade Udvikling naturligvis af sig selv. En stor Sparsommelighed gør sig desuden gældende i Naturen; man maa saaledes ikke vente at faa baade Pynt og Nyttevirkning forenet hos den samme Fugl. En Høne, der skal være en god Æglægger og Udruger, kan Naturen ikke tillige udruste med glimrende Farver og vajende Fjerprydelser.

Vil man have en tydelig Forestilling om Darwins Betydning for Ornitologien, saa behøver man blot at tænke sig, hvad denne Videnskab var før og efter hans Fremkomst. Selv langt hen i forrige Aarhundrede naaede man ikke ud over en tør Beskrivelse, Optælling og Klassificering af Fuglene; der manglede fuldstændig det store Overblik, og Fuglepsykologien var nærmest en Ophobning af ofte ganske haarrejsende Kuriosa.

Darwins Optræden indleder en hel ny Tid. Hans glimrende Fremstillingsevne og klare Form, den Samvittighedsfuldhed, hvormed alt er behandlet, den Fylde af originale Iagttagelser og Beviser, hvormed han underbygger sine nye Synspunkter, alt frembringer en fuldstændig Forvandling af den ornitologiske Videnskab. — Hvor der før kun fandtes en forvirret Masse af uforstaaede Enkeltheder, der rejser sig nu et klart og velordnet

Helhedsbillede, opbygget af omhyggelig udredede Kendsgerninger i overvældende Mængde.

Tiden har ikke forringet Darwins Betydning, — tværtimod. Vel er der opstaaet andre Teorier om Aarsagerne til Udviklingen og Artsforandringerne, men disse er mere at betragte som Tilføjelser til Darwins Lære, ɔ: Udviklingsgrundene er noget mere komplicerede, end Darwin havde forestillet sig. Jeg tænker her paa de Vries's Mutationsteori, og hvad deraf følger.

Man har ogsaa forsøgt helt at fratage Darwin Æren for at være Udviklingstankens Ophav, og ganske vist har Franskmanden Lamarck allerede 1809 opstillet Teorier af lignende Art. Men disse var fremsatte uden nogen Begrundelse og forblev derved ganske upaaagtede. Først Darwin udarbejdede den Basis, hvorpaa de kunde vokse videre. Mange moderne Forskere har dog gravet Lamarck op igen og bekender sig til den saakaldte »Neo-Lamarckisme«. En af disse har endog haanlig kaldt Darwin for »en ægte Dilettant« (R. Francé). Ja, gid vi da blot havde rigtig mange af den Slags Dilettanter!

Det uhyre Fond af Naturiagttagelser, som er fremkommet siden Darwin udsendte sine epokegørende Værker, faar kun en fornuftig Mening ved at ses i Afstamningslærens Lys; uden denne bliver de uforstaaelige. Og ikke én eneste blandt de mange tusinde Kendsgerninger, som vor Tids mere fuldkomne Instrumenter og Forskningsmetoder har bragt for Dagens Lys, taler imod den Antagelse, at Mangfoldigheden af levende Væsner i Nutiden nedstammer fra andre gennem utalte Jordperioder, idet de lidt efter lidt har udviklet sig af ganske enkle Former.

Og for Fuglenes Vedkommende vil det vel næppe vare mange Aar, før vi ganske bestemt kan paapege det Sted, hvor de har udskilt sig fra den store og mærkelige Sauriestamme.

I denne dybere Forstaaelse af alt Liv her paa Jorden ligger Darwins evige og uvisnelige Fortjeneste.

MINDRE MEDDELELSER.

IAGTTAGELSER FRA MEJSEKASSER. EN SPETMEJSE (SITTA EUROPEA) RUGENDE I KASSE. Efteraarsstormen strækker mangt et hult Træ til Jorden, og hvad Stormen levner, søger Skovejeren i Løbet af Vinteren at faa fældet, idet den Slags Træer jo

ikke er rentable; men derved foraarsages, at mange af vore mindre Fuglearter, som yngler i hule Træer, kommer til at mangle Rugesteder. Denne Mangel kan dog Mennesker, som interesserer sig for Fuglelivet, tildels afhjælpe ved at udhænge smaa Kasser. Da jeg i Aar har haft flere Kasser ophængt i min Skov og har haft et interessant og godt Udbytte af mit Arbejde, er det disse Resultater, jeg kunde ønske at meddele, og vil Læsningen af mine Optegnelser føre til, at flere Fuglevenner fik Lyst til at gøre lignende Forsøg, er Hensigten med disse Linjer opnaaet.

Ialt var der anbragt 14 Kasser i Skoven, og de blev alle taget i Brug.

De 7 Kasser var beboede af Blaamejser *(Parus coeruleus)*, 4 Kasser af Musvitmejsen *(Parus major)*, 2 Kasser af Graamejser *(Parus palustris)* og 1 Kasse af Spætmejsen *(Sitta europæa)*.

I de 12 Kasser lykkedes Rugningen fuldstændig, i 2 Kasser blev den forstyrret eller ødelagt af Drenge.

Da det vistnok hører til Sjældenheder, at Spætmejsen yngler i Kasse, vil jeg nærmere omtale dette Tilfælde. Kassen var lavet af ca. 4 cm. tykt Træ (kasserede Ajlepumper), Længde 26 cm., Bredde udvendig 13 cm., indvendig $6^{1}/_{2}$ cm. i □. Hullet var, maalt indvendig i Kassen, 3 cm. × 2,8 cm. og 4 cm. paa den udvendige Side. Hullet var altsaa lidt tragtformigt, hvilket Fuglen selv havde sørget for.

Den 17 Maj, da Forretningsfører Klinge og jeg var i Skoven for at se til Kasserne, var første Gang vi opdagede, at Spætmejsen havde taget denne Kasse i Brug; for nu at se, om Spætmejsen virkelig ruger paa sine Æg, medens de er tildækkede med Løv, fik vi Fuglen jaget af Reden, og det viste sig da, at alle Æggene var tildækkede; ved forsigtigt at pirre Løvet til Side viste det sig, at der var 7 Æg i Kassen; vi tildækkede nu Æggene igen, lagde Laaget tilrette og gik lidt bort fra Kassen, og vi havde da efter en halv Snes Minuter den Fornøjelse at se Fuglen komme flyvende ned til Kassen for straks tillidsfuld at smutte ind ad Hullet. Den 28 Maj, da jeg atter var i Skoven, laa Fuglen rolig og rugede. Den 3 Juni var der smaa Unger, og da jeg 17 Juni tilligemed cand. pharm. Hansen fra Randers saa til Kassen, var Ungerne omtrent flyvefærdige; jeg fik desværre nu først Lejlighed til at se Kassen igen 4 Juli, og da var den tom.

Saa snart Ungerne var fløjne ud af de forskellige Kasser,

blev disse rensede, men ikke en eneste blev beboet igen, hvilket jo næsten kan tyde paa, at Mejserne kun yngler en Gang om Aaret, saafremt den første Rugning lykkes for dem.

Mejserne er nogle interessante og tillidsfulde Fugle at iagttage; dog opfører ikke alle Mejsearterne sig ens, naar man staar og betragter den rugende Fugl. Musvitten ligger og ser tillidsfuld op paa Iagttageren; man kan rolig betragte den i længere Tid, den forlader ikke sin Kasse; begynder man derimod at pille ved en Kasse, hvori Blaamejsen ruger, hører man en underlig Hvæsen og Pusten nede i Kassen, og faar man Laaget drejet til Side, ser man en lille ilter Fyr, der ser meget fornærmet ud, hvilket jo forresten ejheller er saa underligt, ja undertiden ser man den endogsaa hvæsende fare op i Kassen i den Hensigt derved at skræmme Iagttageren bort; men hvor vred den end er, kan man rolig give sig Tid til at betragte den, Reden forlader den ikke. Har man faaet Kassen aabnet, hvori Graamejsen er rugende, ser man en lille Fugl, der i Begyndelsen ser tillidsfuld op, men som ofte lidt efter skjuler Hovedet helt under sig, ligesom den vilde sige »jeg stoler alligevel ikke rigtig paa dig«; her nænner man uvilkaarlig ikke at lave megen Forstyrrelse.

Lundgaard 15 Februar 09. T. STRANGE.

SORT RØDSTJÆRT *(Ruticilla titys)*. I Nykøbing F., hvor jeg 27 Maj 1902 opdagede Fuglen, og hvor den herefter aarlig har ynglet, saa jeg den i Sommer (30 Juli). I Aar var der paa det sædvanlige Ynglested kun ét Par, der fløj om sammen med tre fuldvoksne Unger.

GLENTE *(Milvus ictinus)*. Den 30 April saa jeg en Glente ved Søndersø. Fuglen kredsede i længere Tid over Engene og Moserne, der omgiver Søen, og forsvandt derpaa i nordvestlig Retning. Jeg har hørt et Rygte om, at den skulde yngle i en af Omegnens Skove; men da jeg ikke selv har faaet Lejlighed til at søge Glenten der, kan jeg intet sige om Rygtets Paalidelighed; men jeg er dog sikker paa, at denne Glente ikke ynglede her i Nærheden. Jeg betragtede den længe gennem Kikkerten; den kredsede temmelig planløst om, jagede aabenbart ikke; snarere syntes det, at den morede sig med Flyvekunster, samtidig med at den drog af Sted mod sin Yngleplads.

Jonstrup, Ballerup. C. A. RASMUSSEN.

HVORLEDES FORHOLDER DET SIG MED HEJRENS (ARDEA CINEREA) UDBREDELSE OG YNGLEN HER I LANDET? (Anmodning til Foreningens Medlemmer). Da jeg for Tiden beskæftiger mig med nogle Undersøgelser vedrørende vor almindelige Hejres *(Ardea cinerea)* Udbredelse her i Landet samt dens Yngleforhold, og da personlig eller direkte Henvendelse til alle, der kan antages at sidde inde med Oplysninger i saa Henseende, vilde være noget nær uoverkommelig, beder jeg herved Foreningens Medlemmer velvilligst at meddele mig, hvad de maatte vide om Hejren i Danmark nu og tidligere. — Hvad jeg særlig ønsker Oplysning om, er i Hovedsagen følgende Punkter:

1. Ynglesteder, tidligere og nuværende, med nøjagtigst mulig Angivelse af Tidspunktet for Koloniernes Forsvinden, respektive Bosættelse.
2. Koloniernes Størrelse, Aftagen eller Tiltagen, samt om Fredning fra Jagtejerens Side finder Sted.
3. Tidspunkt for Fund af Æg og Unger med nøjagtigst mulig Opgivelse af, hvor længe Æggene ved Fundet har været rugede, eller hvor gamle Æggene var. — Ganske specielt kunde jeg ønske Oplysning om eventuelle
4. Fund af Æg eller Unger i Marts (Februar).

Det bemærkes, at Resultatet af mine Undersøgelser til sin Tid vil blive offentliggjort i nærværende Tidsskrift.

Ny Adelgade 4, København, Januar 1909. V. WEIBÜLL, cand. juris.

GYVANDEN. Da jeg, der har drevet Strandjagt flere Steder paa forskellige Aarstider, adskillige Gange har haft Lejlighed til at skyde og se og høre Himmelhunden eller Sortanden, eller som jeg har hørt den benævne, Kong Valdemars Jagt[1], vil jeg meddele, hvad jeg har iagttaget.

I min Skydeliste findes noteret . . . . . 26 Marts 1901 skudt 2 Stkr. Sortænder (Himmelhund), Kalø Vig (udfor Thorup Pakhus, ca. ½ Mil til Søs).

Denne Dato var jeg sejlet ud fra Vigens Vestside i min fladbundede Pram for at drive Jagt. Det var blikstille og Solskin. Jeg jagede en ung, dykkende Ederfuglehan, hvad kun lader sig

[1] For at finde denne Benævnelse træffende, maa man have ligget i sin Pram en taaget, stille Foraarsnat paa Søen og hørt en saadan Flok Ænder trække over med en Brusen som af et Eksprestog og under stærk »Halsen«.

gøre i Havblik. Under Forfølgelsen, som var meget langvarig, nærmede jeg mig en Flok Ænder, af den Slags, jeg stedse har benævnt Sortanden. Paa 400 Meter lettede de, ca. 30 Stkr., men de søgte under ivrige »Gyv-Biv!« o. s. v. ind mod Baaden, om hvilken de slog en Halvbue i susende Fart. Jeg skød og Flokken trak væk. Men talrige nye Flokke kom derved paa Vingerne, og Bugten genlød af den kendte Lyd. Et Par Flokke opførte sig ganske som den første, de kom i susende Fart mod Baaden og slog saa en Halv- eller Helbue rundt om denne under min ivrige Laden og Skyden. Som Skydejournalen udviser, blev Resultatet kun 2 Fugle.

Beskrivelsen af Fuglen er saaledes: Anden er sort, af Graaandens Størrelse. Den har kraftige, stærkt røde Svømmefødder; men det ejendommeligste Kendetegn, som man snart lægger Mærke til, naar man har Fuglen i Haanden, er Næbbets eller rettere Overnæbbets Form. Overnæbsroden er nemlig forsynet med en Benknude eller -knop, hvorigennem Næseborene gaar. (En saadan, noget lignende Knude har ogsaa Gravanden). Næbbet er iøvrigt et alm. bredt Andenæb af mørk Farve, dog med noget bleggule Rande, ligesom der ogsaa løber nogle gule Streger over Knuden ved Næbroden. De fleste Ænder træffes i April indtil omkring 20 April. Jeg har samtidig set og hørt Fuglene 1898 i April udfor Neksø paa Bornholm, 1901 i Marts og April paa Kalø Vig, 1908 i April paa Flensborg Fjord. — Fuglen kan frembringe en snerrende arrig Lyd, naar den i Magsvejr ligger og slaas. Den 27 Marts 1898 skød jeg ifølge Jagtjournalen et Eksemplar i Neksø Havn. Der rasede denne Dag en Snestorm fra Øst, som kostede mange af Bornholms Laksefangere Liv eller Redskaber. Den sidste And af Arten, jeg til Dato har nedlagt, skød jeg i en Sø paa 350 Hektarer (ca. 700 Td. Ld.), som hører til Søgaards Gods, 20 Novbr. 1907. — Denne And laa alene og var syg, lod ikke sin Stemme høre. I andre Fjorde som Randers Fjord og Præstø Bugt, hvor jeg har jaget, har jeg aldrig set Anden i Flok.

Søgaard adl. Gods Skovriderbolig i Novbr. 1908.

B. SIMONSEN.

Beskrivelsen i ovenstaaende Artikel er vel ikke meget udtømmende, men lader jo i hvert Tilfælde ingen Tvivl tilbage, om at det er en And af Sortændernes Gruppe, der menes. Og

Beskrivelsen af Næbbet samt Omtalen af Føddernes røde Farve peger jo tydelig nok paa Fløjlsanden *(Oidemia fusca)*, selv om man undres over, at det hvide Vingespejl og Øjepletten ikke omtales. Red.

STØRRELSEN AF KRAGEN (CORVUS CORNIX) FRA NORD TIL SYD. I September Maaned havde jeg i over 14 Dage Lejlighed til daglig at iagttage ikke saa ganske faa Krager *(Corvus cornix)* i Omegnen af Kemi og Archangel. Og jeg lagde Mærke til, at saa godt som alle Individerne gennemgaaende syntes noget større end de danske. I Modsætning hertil skal jeg meddele følgende: Da vi 17 December laa til Ankers i Bosporus udfor Constantinopel, hørte jeg om Morgenen høje Krageskrig ude fra Dækket. Ved nærmere Eftersyn saa jeg en Krage, der havde taget Plads paa Stormastens Fløjknap — det var den, der skreg. Da den forekom mig paafaldende lille, fik jeg Lyst til at se den nærmere efter og sikrede mig derfor dens Person ved Hjælp af en lille Riffelkugle. Den viste sig ganske rigtig at være overordentlig lille — omtrent af Størrelse som en Allike *(Corvus monedula)*, men ellers i Tegning ganske som en dansk. Den maa vel have været Forløber for et større Morgentræk, thi umiddelbart derefter saa jeg det største Træk af Graakrager og Alliker, jeg i mine Dage har set. Det foregik lige ved Daggry — og Trækket gik fra Europasiden til Asien. Under øredøvende Larm ligesom væltede en bred Strøm af Fugle frem, vel ca. 200 Meter i Bredde og uoverskuelig i Længde. Hvorlænge det blev ved, kan jeg ikke sige, da tjenstlige Anliggender kaldte mig bort efter ca. 10 Minutters Forløb; men da var der endnu ingen Ende at øjne. At slutte efter den skudte Fugl at Kragen er mindre mod Syd, kan man jo ikke, da det kan have været et tilfældigt unormalt Eksemplar; men da jeg under Trækket lagde Mærke til, at Krage og Allike i Luften omtrent saa ud til at have samme Størrelse, gaar jeg ud fra, at Forholdet virkelig er saaledes, altsaa at Kragen er størst mod Nord og gradvis aftager i Størrelse mod Syd.

C. J. AAGARD.

Det er muligt, at de Krager, Iagttageren har set, ere af Racen *Corvus cornix sardonius* (Kleinschm.); denne beskrives (Hartert: Vögel der paläarktischen Fauna, Heft I) som mindre end *Corvus cornix* og skal høre hjemme paa Sardinien og Korsika; mulig-

vis bebor den ogsaa Cypern og andre Øer i Middelhavet. Den alm. Krage skal være lysere længere mod Sydøst, men paalidelige Undersøgelser af dette Forhold foreligge ikke.

E. L. S.

SUMPMEJSEN MED DET STORE HOVED. Allerede som 10—12 Aars Dreng interesserede jeg mig overordentlig meget for Fugle og havde god Lejlighed til at dyrke denne Interesse, da mit Hjem ligger i en meget fuglerig Egn paa Nordfyn. Jeg skelnede den Gang mellem to Slags Sumpmejser, »den almindelige« og »Sumpmejsen med det store Hoved«; om Tilstedeværelsen af den sidste Form vilde jeg gerne høre nogle Medlemmers Mening.

At der var 2 Slags Sumpmejser, fandt jeg den Gang ikke noget særlig mærkeligt ved, da jeg ikke havde nogen Lejlighed til at faa nærmere Besked herom. Jeg husker endnu den med det store Hoved ganske tydeligt, og kendte den straks fra den anden, naar den en Gang imellem viste sig. Fuglen selv er kun ubetydeligt større end den almindelige Sumpmejse, men derimod er Hovedet ganske paafaldende og aldeles uforholdsmæssigt stort. Det sorte paa Hovedet breder sig over et større Stykke og gaar, saavidt jeg mindes, ned over Kinderne; Næbbet er langt kraftigere end den andens og omgivet af svære Børster. Heller ikke er den nær saa stilfærdig i sin Optræden som den anden, den er mere sky og farer ustandseligt fra Træ til Træ, af og til udstødende et Par korte skingrende Skrig, noget ganske andet end den almindelige Sumpmejses Lyd. Den var ret sjelden, men som sagt, jeg kendte den straks, naar den viste sig. Medens jeg opholdt mig i Sorø fra mit 13. til mit 17. Aar, saa jeg den aldrig der, skønt der var mange Sumpmejser i Skovene. Kun en Gang siden har jeg set den, om Sommeren for 3 Aar siden i Nærheden af Mariager. En Dag, da jeg gik en Tur i en lille Skov, hørte jeg igen dens besynderlige høje skingrende Skrig. Jeg sneg mig ind i en Granplantage, hvorfra Lyden kom, og da jeg naaede hen til en lille Lysning, saa jeg ganske rigtigt i Toppen af en Gran »Sumpmejsen med det store Hoved«, kun et Øjeblik, saa var den borte.

Siden har jeg aldrig set Fuglen, skønt jeg altid paa Udflugter har spejdet efter den paa Steder, hvor der har opholdt sig Sumpmejser. At »Sumpmejsen med det store Hoved« ikke er nogen Indbildning, er jeg ganske vis paa, thi Forskellen

mellem den og den almindelige Sumpmejse er ikke saa ringe, at den kan overses. Da Inspektor Winge kun omtaler én Form af Sumpmejsen i sin Fortegnelse over Danmarks Fugle, maa Formen med det store Hoved jo ikke være opdaget og kendt i Danmark; det skulde glæde mig at høre, om nogen anden har iagttaget den; jeg har talt med flere om den, men hidtil aldrig truffet nogen, der havde set den.

Novorossisk $^{20}/_{12}$ 08. C. I. AAGAARD.

Adr. Dpskselsk. »Union«, Amaliegade 33.

Som bekendt gives der af Sumpmejsernes Gruppe et Utal af Racer, der variere noget i Størrelse, i Udstrækning og Glans af det sorte paa Hovedet, tildels ogsaa i Levevis og Stemme. At der i Danmark af og til træffes nogle af disse Racer, er der vel ingen Tvivl om. Red.

STOR STORMSVALE *(Procellaria leucorrhoa)* blev 18 Novbr. f. A. sendt mig af en Borger i Aalborg. En Banearbejder fandt Fuglen paa Banelegemet lidt Syd for Byen. Den var levende, da han kom til den, men ude af Stand til at flyve. Under venstre Vinge var et ret ubetydeligt Saar, som Fuglen formentlig har paadraget sig ved at flyve mod en Telegraftraad, hvilket kan have bevirket Tabet af Flyveevnen. Men udelukket er det jo ikke, at den, som Tilfældet er med mange Fugle, der har hjemme paa eller ved de store Verdenshave, har mistet denne Evne, idet den tabte sit rette Element af Syne. Eksemplaret, der en smuk, udfarvet Fugl, findes i min Samling.

BJERGLÆRKE *(Alauda alpestris).* I den af Hr. Viceinspektor Winge affattede Fortegnelse over Danmarks Fugle anfører han om Bjerglærken: »Faatallig og ustadig Vintergæst.« Denne Bemærkning passer ikke med mine Iagttagelser over denne Fugls Forekomst her i Landet. Hvorledes Forholdet nu er, ved jeg ikke, men sikkert er det, at i Aarene 1864—1878, i hvilket Tidsrum jeg var Lærer i Lyngsaa Syd for Sæby, hørte den der til de alleralmindeligste og stadigste Vintergæster og kunde daglig fra sidste Halvdel af Oktober til henimod Maj, navnlig i strengt Vejr, ses i Flokke paa Hundreder. Under saadanne Omstændigheder kom de tæt til Huse og Gaarde for sammen med Spurve, Kornverlinger, Gulspurve, Bogfinker og Kvækerfinker at delikatere sig med det fra Laderne udkastede Ukrudtsfrø. I

Magsvejr opholdt de sig mest i Nærheden af Stranden. — En Mand i Lyngsaa holdt et Par i Bur til langt ind i Foraarstiden, men da der altid var en pinlig Uro over dem om Dagen, gav han dem endelig paa min gentagne Forbøn Friheden. — Den 27 Oktober f. A. blev mig sendt en *A. alpestris* fra Klitterne ved Hanstholm, skudt ud af en større Flok, hvilket tyder paa, at den i hvert Fald i Jylland endnu viser sig skarevis.

Blenstrup pr. Skorping, 10 Januar 09. L. J. ØSTERGAARD.

ISLANDSK RYLE *(Tringa canutus)* SOM OVERVINTRENDE. Da det er en Sjeldenhed at træffe den islandske Ryle hos os om Vinteren, kan jeg meddele, at der 6 Januar d. A. fandtes et Eksemplar paa Odense Torv mellem en Del almindelige Ryler, der alle var skudt ved Odense Fjord nogle Dage før.

Næsbyhoved, 4 Februar 1909. P. JESPERSEN.

HVAD JEG SER FRA MIT VINDU. Mit Hus ligger ved en lille Bugt, som strækker sig ind fra Søen i en Længde af ca. 1000 Meter og er 300 M. bred; Afstanden ned til Stranden er 70 Meter. I Bugten er ganske fladt Vand, saa at en stor Del af den ved stærkt Lavvande næsten kan ligge tør, men igennem den gaar der to Render, Udløb fra Aaer, der gaa igennem et stort inddæmmet Areal. Jeg flyttede herover i Juli Maaned og glædede mig til, hvad jeg skulde se af Fugle, men blev unægtelig sørgelig skuffet, idet der hele Efteraaret igennem neppe viste sig en eneste Vadefugl her inde i Bugten, hvor dog ellers Betingelserne maatte synes saa gunstige. Vinteren har imidlertid været bedre til Iagttagelser af Fuglelivet: de første Fugle, der viste sig foruden Maagerne, var en Flok Skalleslugere *(Mergus serrator)*, som kom hen i November og holdt sig her inde hver Dag. Der var en 6—7 Stykker, og de laa altid i Renden nærmest ved min Bolig; jeg tilbragte adskillige Timer med at betragte dem i Kikkert og havde stor Fornøjelse af deres Færd. De laa gerne sammen i Flok og bevægede sig fremad i samme Retning, stadig dykkende, idet de, hver Gang de dykkede, hævede sig en lille Smule op af Vandet, som om de tog Tilløb; hvad de dykkede efter, var ikke svært at se, idet de hver Gang kom op med en lille Fisk paa 8—10 cm. Længde i Munden; dens Art har jeg ikke

kunnet bestemme, men der var øjensynlig nok af dem, og der var god Grund for Skalleslugerne til at holde til ved dette velforsynede Spisekammer. Da Bugten lidt hen i December lagde til med Is en kort Tid, forsvandt denne Flok, men da Isen senere brød op, har der daglig været større og mindre Flokke af Skalleslugere herinde. Den først omtalte Flok bestod af lutter unge Fugle. Hen i November laa et Par Dage en enlig Blishøne *(Fulica atra)* tæt her udenfor, og snart efter begyndte Hvinænderne *(Clangula glaucion)* at indfinde sig. Af dem er der daglig smaa Flokke her inde i Bugten; i Dag (13 Januar) laa to ganske tæt her udfor, og jeg saa længe, hvorledes de dykkede og søgte Føde. De dykke paa en anden Maade end Skalleslugerne, idet de ikke tage Tilløb men stikke Hovedet ned i Vandet og saa med et lille Sæt gaa under. De kom hver Gang op med noget i Munden, men hvad det var, kunde jeg ikke se, Fisk var det ikke. Noget længere ude til Søs ligge Flokke af Knortegæs *(Anser torquatus)* søgende deres Føde paa Grundene og det flade Vand; jævnlig komme nogle her ind i Bugten, og for nogle Dage siden saa jeg i taaget Vejr, lige uden for mit Hus, en lille Flok; i Kikkert har jeg oftere set, hvori deres Føde bestaar; de ere ivrig beskæftigede med at spise Tang; man ser et langt Tangblad hænge ud af deres Næb og efterhaanden blive kortere. I Begyndelsen af det nye Aar var Bugten en kort Tid tillagt, men det varede ikke længe; dog holdt der sig Is i den inderste Del. Den 9 Januar laa der en Lomvie *(Uria troile)* ved Iskanten, ca. 100 Meter fra Land. Den var anskudt, idet dens ene Vinge var beskadiget, men det lod iøvrigt ikke til at hindre den synderligt. Den dykkede meget ivrigt og kom hver Gang op med en lille smal Fisk i Næbbet; af og til rejste den sig op i Vandet og prøvede at baske med Vingerne, men den beskadigede Vinge hang slapt ned. Fuglen var der kun den ene Dag.

Af andre Søfugle er det særligt Maagerne, der beherske Billedet og i rigelig Grad søge deres Føde i den fiskerige Bugt. Hættemaager *(Larus ridibundus)* færdes her i Flokke, Stormmaager *(Larus canus)* i mindre Tal. Adskillige Gange om Dagen ser jeg gamle og unge Svartbager *(Larus marinus)* krese her ind over, og i de sidste Dage har der været nogle, som jeg paa Grund af deres mindre Størrelse og hurtigere Bevægelser an-

tager for Sildemaager *(Larus fuscus)*, men de have ikke været rolige nok endnu, til at jeg med Sikkerhed har kunnet faa dem bestemt.

Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord, 13 Januar 1909. O. HELMS.

FRA FREMMEDE TIDSSKRIFTER.

OM STEPPEHØNEN I EUROPA 1908.

I »Ornith. Monatsschrift« 1908 Nr. 7 og 1909 Nr. 1 beretter v. Tschusi zu Schmidhoffen om Steppehønens *(Syrrhaptes paradoxus)* Forekomst i Europa 1908. Meddelelserne gengives her i stærkt forkortet Skikkelse med Udeladelse af specielle Kilder og de fleste Navne paa Byer o. l., saaledes at hovedsagelig kun Gouvernementer, Provinser o. l. nævnes.

RUSLAND. I Sydrusland viste Steppehønen sig ifølge Beretning af 15 Maj »i store Mængder, i Flokke paa 30—40 Stkr., saaledes 21 April i Kursk, 28 April i Samara og 30 April (og 3 Maj) i Charkow. Trækretning SV og NNO«. — 15 Maj var de i Mængde paa en sandet Halvø ved det sorte Hav, men forsvandt derfra, da de blev jagede. — 5 Maj ved Smolensk en Flok paa 20—25 Stkr.; her blev ogsaa skudt to i April. — »Hønsene opholder sig i Rugmarker og ses kun lidt.« — Ved Moskou 28 og 30 April; 1 Mai en lille Flok. 2—5 Maj set flere Steder ved Moskou, hvor en Del blev skudt. — 1 Maj 2 skudt ved Tula, hvor Fuglen skal optræde i Mængde.« — 2—6 Maj i Kiew. — 30 April en skudt af en Flok paa 15 Stkr. i Twer. — 28 April i Rjusan. — Fra Wolhynien meddeles: »Hovedtrækket strakte sig fra Slutningen af April til henimod 10 Maj; denne Dag saas nogle trækkende Flokke paa 40—60 Stkr. En fangedes. De saas endnu 20 Maj. — 25 April 3 Stkr. (heraf en skudt). — Kurland; her ogsaa 7 Maj. — Trækket i Rusland angives at have strakt sig sig til 70 ⁰ 6′ n. Br.

RUMÆNIEN. »Siden 5 Maj er der gennem Dobrudscha stort Træk i Flokke paa 8—60 Stkr. mod Vest.« Ifølge en anden Meddelelse kom Flokkene til Dobrudscha allerede fra Midten af April; de kom fra Bessarabien. — Ved Giurgewo blev en skudt 14 Maj.

ITALIEN. 3 Juni blev 4 ♂ dræbte nær ved Rom. 1 ♀ blev dræbt ved Foggio.

ØSTERRIG. Dalmatien: 22 Maj 1 ♀ og en Flok paa 10 Stkr. — Galizien: Talrige Flokke særlig ved Kaluz og Rohatyn. 11 Maj 1 skudt ved Brzezany, hvor de havde opholdt sig siden Begyndelsen af Maj. Endnu i Juni saas de 2 Gange her. — Saybusch: 1 skudt 18 Maj. Olejow: »Allerede i de første Majdage saas Flokke paa 20—30 Stkr. trække Ø—V. 15 Maj flere Flokke trækkende og nogle paa en Mark.« Bolanowice: 8 Maj 5 Stkr.

Ø—V. Lesnictwo: 6 Maj en Flok paa 30—40 Stkr. fra NO. 7, 8 og 9 Maj: Flokke af forskellige Størrelser alle fra NO mod S. 15 Maj en Flok paa 20 Stkr. Norosiolka: 3 Maj 11 Stkr.

BØHMEN. 14 Juni 3 Stkr. — Krain: 4 Juni 1; endvidere 2 tvivlsomme Tilfælde, nemlig i Begyndelsen af August 40 Stkr. og 22 August 6 Stkr.

UNGARN: Henimod Midten af Maj 1 Stk. i Erdød. — 22 Maj 2 Stkr. set.

TYSKLAND. Østpreussen: 19 Maj 2 Stkr., 20 Maj 1 Stkr. — Pommern: 22 Maj 13 Stkr.; de blev her til 25 Maj. (2 blev skudte); 26 Juni en Flok paa 15 Stkr. — Posen: 15 Maj en Flok paa 20 Stkr. — Rhinprovinsen: 23 Juli en Flok (tvivlsom). — Helgoland: 30 Maj 1 fanget, 31 Maj 1 set; 1 Juni en Flok paa 5 Stkr. set.

ENGLAND. I Begyndelsen af Juni blev 3 Stkr. sete i Yorkshire; en af dem blev skudt. — I den første Uge af Juni saas 3 Stkr.; en blev skudt og de 2 andre blev her i 1 à 2 Uger. 3 Stkr., højt flyvende, saas 20 Maj. — Hampshire: 5 Stkr. i Midten af April (tvivlsom); 2 Stkr. saas 8 Juli og 5 Stkr. tidlig i August. — Berkshire: 6 Juni fandtes en død. — Essex: I sidste Uge af Juni et Par i nogen Tid. — Surrey: 28 Juni saas 3 Stkr. — Norfolk: 28 Juni saas 2 Stkr. — Kent: 11 Juni saas 2 og 4 Juli saas 3 Stkr. — Skotland: 19 August fangedes en.

I DANMARK er som meddelt i forrige Hefte af D. O. F.'s Tidsskrift skudt en ved Tarm 6 Oktober.

Som det fremgaar af ovenstaaende kom Steppehønsene i Mængde til Rusland, og efter Erfaringer fra tidligere Vandringer maatte man vente, at mange havde vist sig i Mellem- og Vesteuropa, men hvad der her saas, var kun meget lidt (naar undtages de til Sydrusland grænsende Egne), skønt Jagt- og Fagtidender havde henledet Opmærksomheden paa de forventede Gæster. Det Spørgsmaal paatrænger sig: Hvor blev de af, de først fra Rusland anmeldte store Skarer, som senere saas i Galizien og Rumænien, hvor Trækket hovedsagelig gik mod Vest? Et fyldestgørende Svar herpaa kan næppe ventes. A. HAGERUP.

JORDSVINGNINGER, SOLPLETTER OG FUGLETRÆK.

Prof. Dr. H. Simroth i Leipzig har i 1907 udgivet en Bog om Dyrelivet i Forhold til Ingeniør Reibischs saakaldte »Pendulationsteori«, ifølge hvilken Jorden skulde svinge meget langsomt frem og tilbage om en Akse, hvis to »Poler« er Ekuador og Sumatra. Svingningernes »Ækvator« bliver derved 190° og 10° østlig Længde fra Greenwich, en Cirkel, der gennem Sydpolen gaar over det stille Hav, Beringsstrædet, Nordpolen, Norge og Sverrig, passerer det nordlige Sjælland lige vest for København, skærer Alperne og gaar midt ned igennem Nordafrika. I Jordens Old- og Middeltid (palæozoiske og mesozoiske Periode) har denne Svingningskreds bevæget

sig flere Gange, snart mod Syd, snart mod Nord; — geologisk er der jo ogsaa paavist baade en silurisk og karbonisk Istid. I Tertiærtiden, da Klimaet i Europa havde en subtropisk Karakter, begyndte vi atter at bevæge os op mod Nord, og i Kvartær indtraf den store Istid, der nu er saa godt kendt baade ved geologiske og palæontologiske Undersøgelser. Efter den Tid er vi atter svinget mod Syd.

Udslagene overstiger ikke 40°, og de forklarer ogsaa helt godt de skiftende Forhold med Haves Optræden, hvor der nu er Land og omvendt, idet der jo er en Forskel paa lidt over 21 Kilometer mellem Polens og Ækvators Jordradier. Naar Polen derfor nærmede sig Ækvator, vilde den dukke under Havfladen (idet Vandmassen bibeholder den ellipsoide Form) og omvendt vilde et Punkt paa en ækvatorial Kyst blive et Bjærg ved Polen.

I den sidste kvartære Istid nærmede vi altsaa ikke alene Polen, men Landet kom derved ogsaa til at ligge højere over Havet. Isbræernes uhyre Udstrækning bliver saaledes forklarlig.

At Jordens Poler foretager stadige Bevægelser er et uomstødeligt Faktum, men Iagttagelserne spænder endnu over et for lille Tidsrum til, at man kan udtale noget sikkert om Polernes Stilling for Millioner af Aar tilbage. At der er fundet talrige fossile (tertiære) Levninger af Løvplanter i Nærheden af begge Poler er jo ogsaa en bekendt Sag, og dette vidner ikke alene om et tidligere meget varmere Klima dèr, men tyder ogsaa paa, at Polen dengang ikke befandt sig under den nuværende Bredde, thi saadanne Løvplanter vilde ikke kunne trives under den lange Polarnats Mørke.

Aarsagen til denne Pendulation skulde være Nedstyrtningen af et uhyre Meteor, engang da Jordoverfladen endnu ikke var helt stivnet. Og Meteoret skulde have ramt Jorden i noget tangerende Retning der, hvor det nuværende Sydafrika er. Ved saadanne Forklaringer er det naturligvis det letteste at tage sin Tilflugt til kosmiske Motiver, som ikke kan kontrolleres; men nyere geologiske Undersøgelser af Sydafrikas diamant- og guldførende Lag synes virkelig at støtte Teorien i høj Grad.

I disse mekaniske Forskydninger, som stadig bringer de levende Væsner under en anden Solstilling og et andet Klima, ser Prof. Simroth hele Hemmeligheden ved nye Organismers Fremkomst. Og Skuepladsen for første Akt af dette biologiske Drama mener han var Europa netop under Svingningernes »Ækvator«, hvor jo ogsaa bl. a. den første Øglefugl, *Archaeopteryx,* viste sig.

Organismernes Omdannelse skulde da være foregaaet paa den Maade, at naar Jorden i en Periode svinger mod Nord, saa vil de Dyr, der hverken kan taale den lavere Varme eller omforme sig derefter, enten dø ud, eller, hvis de er bevægelige nok dertil, vil de vandre bort mod Vest og Øst til de Breddegrader, som passer dem bedre. Da Jorden stadig vedblivende svinger mod Nord, bliver Retningen nøjagtigere en sydvestlig og en sydøstlig. — Paafaldende er det virkelig, at dette netop er de nuværende Trækfuglebaner.

Saaledes iværksættes Dyrelivets Udbredelse over hele Jorden. Men de Dyr, der evnede en Tilpasning til de nye Omgivelser, blev paa Stedet og deltog i Svingningen mod Nord, idet de stadig omformede sig og blev til nye Arter. Naar derimod Bevægelsen gik i den modsatte Retning, mod Ækvator altsaa, vandrede Øst- og Vestformerne med den samme Lovmæssighed igen tilbage mod de tidligere Klimatforhold. Dette skulde være Skemaet for Artsdannelse og Udbredning.

Medens Prof. Simroth arbejdede paa Materialet til den tidligere omtalte Bog, var det ham paafaldende, at de store Indvandringer af den sibiriske Nøddekrige, *Nucifraga caryocatactes macrorhynchus* Br., til Tyskland paafulgte i Mellemrum, der svarede til Solpletperiodens Varighed, altsaa omtrent hvert 11. Aar.

Tiden mellem to Solpletmaksima varierer fra 6 til 17 Aar, og efter en lang Iagttagelsesrække har Astronomerne fundet Middeltallet at være 11,1 Aar. Det vil sige, at der paa Solen i omtrent elleveaarige Perioder indtræder forskellige Forandringer, som har Indflydelse paa Varmeudstraalingen til Jorden. Det har nu vist sig, at den sibiriske Nøddekriges Indvandringer ret regelmæssigt svarer til disse Perioder. I Aaret 1896 var der en stærk Invasion, og man kunde derfor vente en ny i 1907, hvilket virkelig ogsaa indtraf.

Slægten Nøddekrige er i Tertiærtiden opstaaet paa de nuværende Alpers Sted under en nordgaaende Bevægelsesfase Nogle Former udvandrede mod Sydost og Sydvest. medens en anden blev paa Stedet og omformede sig til den almindelige Nøddekrige. Denne har under Istiden ikke kunnet lade sig forskyde ret langt imod Nord, men er flygtet til Sibirien, hvor den er endt som den derværende langnæbbede Lokalrace. Nu, ved Jordsvingningen mod Ækvator, vender denne Form igen tilbage, og disse Vandringer, der skyldes den forandrede Solstilling og Varme. tiltager meget stærkt i Masse ved Solpletperiodens højere Temperatur. At just Nøddekrigen viser dette Forhold saa stærkt, skyldes de forholdsvis snævre Temperaturgrænser, indenfor hvilke den formaar at opholde Livet.

I ornitologiske Tidsskrifter angives Aarsagen til det forøgede Nøddekrigetræk i Regelen at være Misvækst af Naaletræernes Frø; ogsaa Brehm nævner dette. Prof. Simroth er af den modsatte Anskuelse og tror, at denne Fugls periodiske Massetræk snarest fremkaldes ved en meget rigelig Frøudvikling hos dens Næringsplanter. Da Naaletræerne til deres Frugtmodning for det meste behøver flere Aar, ligger det nær at slutte, at deres Afhængighed af Solvarmen omfatter større Perioder. Der kunde saaledes falde to rigelige Frugtaar i en Solpletsperiode, og naar det første af disse fremkaldte en vis Tilvækst af Nøddekrige, saa kunde det andet paa Grund af den stærkt forøgede Bestand give det Overskud, der foraarsager Masseudvandringen.

Med Steppehønen, *Syrrhaptes paradoxus* forholder det sig rimeligvis paa lignende Maade. At Hønsene og særlig Fasanerne er fortrængte til Østasien, fremgaar af Palæontologien, thi deres fossile

Rester ligger i Europa. Man kan da saaledes ogsaa opfatte Steppehønen som en Hjemvender. De sidste kæmpemæssige Træk kom i 1888, og nu efter 20 Aars Forløb meldes i Foraaret 1908 om en ret betydelig Invasion i Midtrusland. Angaaende Udbredelsen af dette Træk henvises til den foregaaende Artikel om Steppehønen i Europa 1908. Det synes dog kun at være Fortravet for et rimeligvis langt større Træk i 1909, og derved vilde Begivenheden ogsaa bedre kunne lade sig indpasse i Solpletperioden uden at overskride Fejlgrænserne.

Ogsaa Hvidhalset Fluesnapper, *Muscicapa collaris*, og Bjærgløvsanger, *Phyllopseustes montana*, skal i 1908 være set paa Steder, hvor de tidligere var fuldstændig ukendte. Begge er for Alluvialtiden mediterrane Fugle, som aabenbart benytter de for Haanden værende Temperaturforhold til at lægge deres Udbredelsesomraade længere mod Nord, hvorved en stærk Forøgelse af Trækket synes at falde sammen med Solpletmaksima.

Prof. Simroth nævner en hel Mængde andre Dyr, baade Muslinger, Snegle, Insekter, Fisk og Pattedyr, hvis Vandringer synes at staa i Forbindelse med Solpletterne, og han kommer derved til følgende Slutninger:

Ved en nuværende ækvatorial Svingning vandrer en hel Del Organismer saavel fra Øst som fra Vest tilbage til Svingningskredsen.

Baade disse Vandringer og en særlig rigelig Formering staar i Forbindelse med den elleveaarige Solpletperiode.

Den Varmeperiode, hvori vi nu befinder os, bevirker en særlig stærk Tiltagen af disse Fænomener.

De Dyr, som følger disse Love, er meget foranderlige i Form og Farve; derfor ogsaa tilbøjelige til at danne nye Racer, og bliver saaledes overordentlig værdifulde for den morfologiske Forskning. (Tildels efter »Kosmos« og andre Tidsskrifter). G. H.

UGLENS TELESKOPØJNE.

I Biol. Centralblatt. Bd. 27 Nr. 9 og 11 fortæller Dr. V. Franz om sine Undersøgelser af Ugleøjet. Dette adskiller sig fra de fleste andre Hvirveldyrøjne ved sin store Dybde i Forhold til Tværsnittet, og nærmer sig i Bygning til de saakaldte Teleskopøjne hos visse Dybhavsfisk. Dr. Franz mener, at denne Lighed skyldes ensartet Tilpasning. Ogsaa Teleskopøjet er indstillet paa et skarpt Syn i Havdybets Skumring, og dets ringe Tværsnit er meget paafaldende. Hvis det havde en Bredde, der svarede til dets Dybdemaal, saa vilde Dyrets Hoved ikke være stort nok til at bære det. Derfor er det rørformet forsnævret og betydelig forlænget, saa at det dels er dybere nedsænket i Hovedet, dels springer meget betydeligt frem fra dettes Overflade. Den rørformede Forsnævring bevirker, at ikke alle de fra Siden indfaldende Straaler kan naa Nethinden. Hvis Øjnene derfor beholdt deres laterale Stilling, saaledes som hos de fleste Fugle og Fisk, saa kunde vedkommende Individ ikke se fremad, i Legemets

Bevægelsesretning. Derfor er Teleskopøjnene alle mer eller mindre fremadrettede, saa at deres Længdeakser skærer hinanden i en meget spidsere Vinkel end ved normale Øjne. Aarsagen til denne Omdannelse er hos Ugler og Dybhavsfiske den samme, nemlig den størst mulige Udnytning af det svage Lys, hvori de begge færdes.

G. H.

ANMELDELSER.

ORNITHOLOGISCHE MONATSSCHRIFT.

Red. af Dr. Carl R. Hennicke. Gera 1909.

Naar man forbi Elbens og Weserens Mundinger har passeret Jadebugten, kommer man til en Række Smaaøer, der som et Bælte ligger udfor Tysklands Nordsøkyst. Det er de nordfrisiske Øer, en Række Sandrevler, der hæver sig op fra Vandet ganske som Vesterhavsøerne ved Jyllands Vestkyst og sagtens nok som disse er de sidste Rester af undergaaet Land. Tidligere har alle Øerne været Bopladser for talrige Fugleskarer, men efterhaanden som Øerne er tagne i Brug som Badesteder, — Norderney er det mest bekendte — er Fuglelivet forsvundet, og kun paa en enkelt lille Ø, Memmert, findes endnu et ret rigt Fugleliv, takket være en betimelig Indgriben af Fuglevenner; ellers var ogsaa her Fuglenes Saga endt.

I 34. Aargang af »Ornithologische Monatsschrift« Nr. 1 for 1909 findes en lærerig Skildring heraf:

»I Juli 1905 besøgte Dr. Hennicke, Friherre v. Berlepsch og den bekendte Ornitholog, Lærer Leege fra Juist (en Ø, der ligger lige Nord for Memmert) en Fredag Memmert. Med Glæde kunde de konstatere, at Øen ikke var forulempet i nogle Uger (!), idet der fandtes Rede ved Rede dels med Unger, dels med stærkt rugede Æg. Over Rugepladsen kredsede Skyer af gamle Fugle. Forsigtig forlod de Øen for igen at tage derover den følgende Tirsdag, idet man nu haabede at træffe alle Rederne med Unger. Men hvor stor var ikke deres Forbavselse og Bestyrtelse! Allerede paa Afstand var det paafaldende, at kun faa Fugle kredsede over Øen, og da de betraadte den, var alle Rederne tomme eller ogsaa laa halvraadne Unger deri. Unge Fugle laa ogsaa udenfor Rederne, spredte rundt om, og hele Luften var forpestet af Aadselstank. Saa mange Æg, som der havde været 4 Dage forud, saa mange afskudte Patroner laa der nu rundt om, et Tegn paa, at der straks efter Besøget havde fundet et af hine oprørende Overfald Sted.«

Denne Begivenhed bevægede d'Hrr. Forstraad Wangelin, Dr. Hennicke og Friherre v. Berlepsch til at indgaa med et Andragende til det tyske Landbrugsministerium om Fredning af Øen og Ansættelse af en Opsynsmand, hvilket er bleven taget til Følge, saa at der nu skønnes at ruge paa Øen ca. 80 Par Havmaager *(Larus argentatus)*, 400 Par Terner *(St. hirundo, macrura, minuta* og *cantiaca)*,

20 Par Strandskader *(Hæmatopus ostreologus)* og 20 Par Præstekraver *(Ægialitis hiaticula)* samt nogle Lærker, Pibelærker og Digesmutter.

Mon her ikke var en Opgave for dansk ornithologisk Forening at tage op, nemlig ved Henvendelse til vort Ministerium ogsaa at faa udvirket Fred paa enkelte dertil egnede Steder?

H. ARCTANDER.

RUDOLF SÖDERBERG: HORNBORGASJÖNS FÅGELLIF.

(Arkiv för Zoologi: Band 4. Nr. 1.)

Hornborgasjön, der ligger i Vestergötland, betegnes som et af Sverigs værdifuldeste Naturmindesmærker; den er nu dømt til Udtørring, og ikke mindst derfor har denne omhyggelige Undersøgelse af Søens rige Fugleliv sin store Interesse. Udtørring af Søen har tidligere været forsøgt, og Faunaen har da ogsaa forandret sig en Del, siden den for omtrent 40 Aar siden blev undersøgt af Gustaf Kolthoff; Kulturen har saaledes fortrængt *Haliaëtus albicilla* (Havørn), *Grus cinerea* (Trane), *Corvus corax* (Ravn) og *Milvus ictinus* (Glente), ligesom *Botaurus stellaris* (Rørdrum) i hvert Fald ikke mere er Ynglefugl. Derimod ere *Podicipes cristatus* (Toppet Lappedykker) og *Fulica atra* (Blishøne) tiltagne i Hyppighed, uden at dette synes at være gaaet ud over Antallet af de i Søen rugende Ænder, og *Cygnus olor* (Knopsvane) er bleven Ynglefugl endda i et Antal af 15—20 Par. Paa given Foranledning anstillede Forf. en Undersøgelse over Maveindholdet af 37 skudte *Podicipes cristatus* for at faa Klarhed over denne Arts Føde; da denne Undersøgelse vist ogsaa kan paaregne Interesse her i Danmark, skal dens Resultat gengives her: I 2 Maver fandtes udelukkende Rester af Fisk, i 7 Maver fandtes Rester af Insekter og Fisk, og i 28 Maver fandtes udelukkende Rester af Insekter; den megen Tale om denne Arts Skadelighed for Fiskeriet turde saaledes være uberettiget, i hvert Fald for omtalte Lokalitets Vedkommende. A. C.

ARVID FRISENDAHL: OM FÅGELFAUNAN I SÖDRA NORRBOTTEN.

(Arkiv för Zoologi. Band. 4. Nr. 2).

I dette Arbejde gives en Beskrivelse af Fuglelivet i södra Norrbotten i det nordligste Sverig, en Egn, der tidligere kun var ufuldstændig kendt i ornithologisk Henseende.

Nordgrænsen i Sverrig for Udbredelsen af adskillige Arter angives, og en længere Omtale helliges *Emberiza rustica Pall.* (Bondeværling), som først i de senere Aar synes at være indvandret til Sverig, udbredende sig østfra, saaledes som Tilfældet er med adskillige andre Arter; denne Fugl yngler nu ingenlunde sjældent ved Åminne ved Luleå. Desværre undlader Forf. fuldstændig at udtale sig om Racerne af de i Afhandlingen omtalte Arter. A. C.

VERHANDLUNGEN DER ORNITHOLOGISCHEN GESELLSCHAFT IN BAYERN 1907.

Bogen indeholder foruden Aarsberetning om Foreningens Virksomhed en Samling ornithologiske Afhandlinger, der tildels ere holdte som Foredrag ved Foreningens Møder; blandt disse findes en Afhandling af A. Ries: »Zugbeobachtungen über verschiedene Vogelarten im Gebiete vom Bamberg», der meget indgaaende behandler enkelte Fuglearters Træk i Nærheden af Bamberg, væsentlig Svaler, Lærker, Raager og Gærdesmutter.

Af Aarsberetningen ses det, at Foreningen, der er 11 Aar gammel, tæller noget over 100 Medlemmer, hvoraf ikke ganske faa udenfor Bayern. Medlemslisten har et væsentligt andet Præg end i vor hjemlige Forening, idet det akademiske Element har en betydelig Overvægt, saa at ikke mindre end 38 af Medlemmerne kan føje Dr.- eller Professortitlen til deres Navn. Foruden de ordinære Medlemmer findes Æres- og korresponderende Medlemmer. Det fremgaar af Beretningen, at Foreningen overordentlig flittigt holder Møder, 1 à 2 i hver Maaned, undtagen i Maanederne Juli—September, men Tallet af Deltagerne i Møderne er kun ringe, varierer fra 5 til 10; Møderne udfyldes for største Delen ved Omtale og Referat af nyere ornithologiske Afhandlinger, og ved Drøftelse af Foreningens forskellige Opgaver, medens de egentlige Foredrag spiller en mindre Rolle. I det hele ses Foreningen at lægge megen Vægt paa den ornithologiske Literatur, har ogsaa faaet sig indrettet et Bibliotek i et særligt Værelse, hvor Møderne holdes. Af Beretning paa Generalforsamlingen ses det, at Foreningen har en Afdeling for »Ornithologiske Iagttagelsesstationer« og en for Undersøgelse af Fuglenes Næring. Regnskabet viser, at Foreningen har et Statstilskud paa 800 Mark, medens Medlemsbidraget udgør 729 Mark.

ORNITHOLOGISCHES JAHRBUCH.

Organ für das palaearktische Faunengebiet. udgivet af Victor Ritter von Tschusi zu Schmidhoffen. Hefte 5—6,

Heftet indeholder bl. a. en Artikel af H. Johansen »*Phoenicopterus roseus* (Pall.) auf einen Irrfluge durch Sibirien.« Der berettes her om, hvordan der i Efteraaret 1907 viste sig Flokke af Flamingoer i ret stort Tal i Midt- og Vestsibirien, medens deres nærmeste Yngleplads ellers er Egnen om det kaspiske Hav. Den Udflugt, Fuglene her have gjort, er betydelig længere, end om Flamingoerne fra det sydlige Europa vilde optræde her i Danmark. Vi have jo forøvrigt ogsaa haft vort lille Flamingotræk, idet en Fugl i Efteraaret 1908 blev skudt paa Amager; men det oplystes nok, at den var fløjet bort fra Hagenbeck i Hamburg, saa den har ikke haft saa lang en Vandring. O. H.

FANGST AF STÆRE TIL MÆRKNING.

AF

H. CHR. C. MORTENSEN.

Som ungt Menneske tilbragte jeg to lykkelige Aar paa en lille Herregaard i Nordvestsjælland. Jeg var Huslærer, men naar Skolen var forbi, tumlede jeg mig af Hjertens Lyst i det fri. Jeg fornemmer endnu et langt, forfriskende Drag gennem min Sjæl, naar jeg kommer til at tænke paa de herlige, vidtstrakte Marker med Sommersolen over sig og kærtegnede af den ungdomsfriske, lette Vind. Jeg mindes lange, anstrengende Ture til Stranden med dens hvide Maager og Sælhundene, der laa paa de store Sten ude i Vandet og lignede smaa Baade. Og jeg ser Luften tyk af bløde, uldne Snefnug, der vælter ned i Læssevis, ustandselig, over Havens Træer og hurtig sluger en opskræmmet Fugl. Naar Dagens Gerning var endt, og der var bleven stille rundt omkring paa Gaarden, saa var det dejligt at gaa tidlig i Seng og — o Ungdoms Ubesindighed! — at ligge og læse i Sengen. To Forfattere elskede jeg: Charles Dickens og saa Kjærbølling. Det var den rigtige »gamle Kjærbølling«, jeg dyrkede: det Arbejde, som er nedlagt med dyb Taknemlighed for »Landsfaderen, vor elskede, allernaadigste Konge«. Det har bedrøvet mig dybt at læse, hvad Prof. O. G. Petersen for nylig har skrevet i D. O. F.s Tidsskrift om dette Værk, for det var en dejlig Bog i sin tarvelige sorte Shirtingsdragt, og med Faders Bemærkninger om, hvilke Fugle han havde iagttaget. I de Aar udkom den ny Udgave; jeg laante den af en Ven, og den var ogsaa god, omend den ved sine Synonymer og sit Uddrag af Prof. C. Sundevalls »Forsøk till Fogelklassens naturenliga uppställning« gjorde et noget koldt og overlegen lærdt Indtryk paa mig. Og her læste jeg da saa en Aftenstund i en Fodnote til *Anser albifrons:*

»I Juli 1835 blev ved Danzig skudt et Exemplar, der var forsynet »med et Messinghalsbaand, som bar følgende Indskrift: »Huis te »»Baak by Zutphen in Gelderland, 1806«. Ved nøiere Efterforskning »bragte man i Erfaring, at en Baron v. der Heyden Baak paa Huis »te Baak i en Række af Aar havde forsøgt at tæmme vilde Ænder »og Gjæs, hvis Unger han da forsynede med Halsbaand for paa »denne Maade at udfinde deres Levealder, Træk o. s. v. (Rhea 2. H. »1849. S. 10. Pastor Boek i Danzig). (Bølling)«.

FUGLE, MÆRKEDE A
(Listen slutt

	Sturnus vulgaris						*Buteo vulgaris*			*Pernis apivorus*		*Milvus ictinus*			*Astur palumbarius*	
	Mærkede		Indkomne Meddelelser				Mærkede	Meddelelser		Mærkede	Meddelelser	Mærkede	Meddelelser		Mærkede	Meddelelser
	Voksne	Redeunger	Viborg		Øvrige Jylland	Udland	Redeunger	Danmark	Udland	Redeunger		Redeunger	Jylland	Udland	Redeunger	Jylland
1890	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1898	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1899	162	3	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1900	399	11	5	5	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1901	254	9	10	6	12	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1902	51	6	2	16	2	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»
1903	59	23	3	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1904	171	11	8	8	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
1905	147	36	1	3	6	»	5	1	»	»	»	3	»	1	»	»
1906	84	34	1	5	»	1	9	4	2	1	»	3	1	1	3	2
1907	33	22	1	5	2	»	6	»	»	»	»	»	»	»	4	4
1908	14	13	»	4	1	»	11	3	»	»		»	»	»	3	»
1909	»	»	»	2	1	»	»	3	»	»	»	»	»	»	»	»
	1376	**168**					**32**			**1**		**6**			**10**	
			31[1]	57	28	3		12	2		»		1	2		6

[1] Fanget i mine egne Nappere.

Den Anmærkning læste jeg en Gang til. Der var noget eventyrligt for mig ved at tænke paa det friske Liv, denne Vildgaas havde ført omkring paa Havet og paa Kysterne, og hvor den nu ellers havde været i de mange Aar mellem den Gang, den først var i Menneskehaand og til den Dag, Knaldet lød, som hentede den ned. Det maatte være morsomt, syntes jeg, saadan at mærke nogle Fugle og kunne kende dem igen siden efter! Som Dreng havde jeg fanget en Spurv, som sad og sov i Vedbenden uden for vore Vinduer, og berøvet den sine Halefjer, men jeg havde aldrig set noget til den igen. Jeg havde ogsaa en Gang læst, jeg tror hos H. C. Andersen, om en Fugl, som nogle Drenge havde pyntet med Guldpapir, og jeg havde da selv tænkt paa at farve nogle Spurve paa forskellig Maade for at kunne kende dem fra hinanden, men saa vidt jeg nu husker, havde jeg ikke faaet udført min Plan; i alt Fald kom der da

CHR. C. MORTENSEN.
Maj 1909).

Ciconia alba				*Ciconia nigra*		*Mergus serrator*		*Anas crecca*			*Anas acuta*			*Anas penelops*	
Mærkede		Meddelelser		Mærkede	Meddelelser	Mærkede	Meddelelser	Mærkede	Meddelelser		Mærkede	Meddelelser		Mærkede	Meddelelser
oksne	Redeunger	Jylland	Udland	Redeunger		Voksne	Jylland	Voksne	Jylland	Udland	Voksne	Jylland	Udland	Voksne	
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	2	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	4	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	14	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	46	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	90	1	2	1	»	»	»	102	1	7	»	»	»	»	»
1	103	»	2	2	»	»	»	1	1	16	{ 93 { 7[2]	1	1	2	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	7	»	»
1	**260**			**3**		**1**		**103**			**100**			**2**	
		1	7		»		1		2	23		1	8		»

[2] Ikke mærket af mig personlig.

ikke noget ud af Forsøget. Og det var jo ogsaa en daarlig Mærkningsmaade, eftersom et Kendetegn, der var anbragt paa Fjerene, ikke kunde holde sig ret længe; en Metalring var meget bedre, dog vilde jeg ikke lægge den om Halsen, men om Foden paa Fuglen.

Imidlertid blev det ikke til noget foreløbig med Mærkning af Fugle; jeg kom til København og først ti Aar senere ud paa Landet, d. v. s. over til Viborg. Da jeg her gjorde de Iagttagelser over Stærens Liv, som jeg meddelte i »Naturen og Mennesket« 1893 og senere i min Bog om »Stæren, Myreløven« o. s. v. (1905), mærkede jeg i Aaret 1890 to voksne Stære paa den Maade, at jeg med Zinkmærkeblæk skrev nogle Oplysninger paa et Stykke tynd Zinkplade og bøjede Stykket om den ene Fod paa Fuglene. Men Forsøget mislykkedes: Stærene lod Foden hænge, da de fløj. Nu kan det, efter hvad jeg senere erfarede, godt være,

at det blot var for at ryste Ringen af sig, at de gjorde det, men jeg opfattede det den Gang saaledes, at Fuglen daarlig kunde bære Zinkstykket, og saa var det jo Synd at besvære den med det.

Imidlertid fandt man paa at fremstille Aluminium saa billig, at det vilde kunne faa Anvendelse i det daglige Liv, og da Aluminium er saa let og ikke angribes synderligt af Vejrliget, besluttede jeg at gøre et Forsøg med det. I 1898 mærkede jeg saa en Skallesluger (*Mergus serrator*[1]), som to af mine Disciple[2] havde købt levende paa Viborg Torv, med en »Hønsering«; i 1899 blev 165 Stære mærket, og siden den Tid har jeg udstrakt Forsøget til Rovfugle, Storke og Vildænder, foruden hvad jeg i Ny og Næ har faaet fat paa af andre Fugle. (Se D. O. F.s Tidsskrift 1907 p. 144, »Ringfugle«, og Vidensk. Medd. fra Naturh. Forening i Kbhvn. 1908 p. 127, »Teal in winter«).

En Del af de mærkede Fugle er der kommen Underretning om, og som Regel har Meddelerne været overordentlig elskværdige med at give de fornødne Oplysninger om Fangsten. Dog er der uden Tvivl omkommen adskillige Ringfugle, uden at jeg har faaet det at vide.

Paa Listen Side 86—87 vil man finde Mærkningsregnskabet gjort op indtil Maj 1909.

Og hvad kan man saa lære af denne Opgørelse? Hvilke Fugle har givet de fleste Besvarelser paa Spørgsmaalet om, hvad Vej de trækker, og om, hvor de rejser hen? Rovfugle og Krikænder. Ja naturligvis, for de er stærkt efterstræbte, og Krikænderne er dernæst ret tillidsfulde. At Storkene ikke har givet mere end de har, kan maaske bl. a. komme deraf, at de Folk i fjerne Lande, der har faaet fat paa Ringene, ikke har opfattet Betydningen af dem og derfor ikke har gjort nogen Anmeldelse om dem. Og at Stærene har givet saa overmaade faa Meddelelser fra Udlandet, er vel begrundet deri, at de ikke jages i deres Vinterkvarter, som f. Eks. Krikænderne.

Det er jo nemlig saa, at man altid maa være to om at faa fremstillet en Melding om en Ringfugl: en Afsender og en Modtager. Afsenderen søger maalbevidst Fuglen og frembringer derved Muligheden for en Melding; Modtageren faar tilfældigvis fat i Udsendingen og har det nu i sin Magt at skrive til Afsenderen og derved gøre Muligheden til Virkelighed eller ÷ at

[1] Se Viborg Stiftstidende 13. Jan. 1899. [2] Karl Schmidt og R. Schneevoigt.

tie stille, hvorved Afsenderens paabegyndte Arbejde tilintetgøres. Man maa altsaa være de Modtagere meget taknemlig, der vil have den Ulejlighed at brevveksle med Afsenderen om Ringfuglen.

For at Videnskaben kan faa noget Udbytte af Forsøget, maa Meldingerne dernæst samles og bearbejdes, og det kan blive til et ikke saa lille Arbejde. Eksempelvis kan anføres, at der i Vinteren 1907—1908, da jeg havde hundrede Krikænder paa Vingerne, ikke gik en Uge, uden at jeg havde en Korrespondance at føre, enten paa Tysk, paa Engelsk eller paa Fransk, foruden at man i Udlandet venligst gik ud fra, at jeg forstod Hollandsk, Spansk og Italiensk som mit Modersmaal. For Folk, der nu kan alle Sprog, er det jo lige fedt, men — ja, det gik jo, men sandelig ikke uden Hovedbrud. Og Bearbejdelsen af Meldingerne staar endnu for en stor Del tilbage.

Efter denne lille Indledning gaar jeg over til det, jeg gerne vilde tale med D. O. F.s Medlemmer om denne Gang. Der er for mig noget æggende deri, at Stærene hidtil har givet saa daarligt et Resultat med Hensyn til Oplysninger om deres Rejse[1]; der maa altsaa sættes mere Pres paa! Der er nu Haab om, at jeg bl. a. ved Hjælp af det ansete engelske Tidsskrift »Country Life« kan faa nogle engelske fugleinteresserede Sportsmænd til at fange og mærke Stære i England om Vinteren, og saa lade dem flyve — den Sport, at give en fangen Fugl fri, er overordentlig tiltalende! Der er Sandsynlighed for, at adskillige af disse Stære er danske, og at de altsaa vil kunne fanges igen ved Stærekasser her i Danmark i Løbet af næste Sommer; det gælder bare om at faa et tilstrækkelig stort Antal af vore Fuglevenner interesserede i Sagen. Der er for Tiden henved 400 danske Medlemmer af D. O. F. Hvis blot 50 af dem indrettede sig et Fangstapparat, og hver af de halvtreds kunde fange 50 Stære om Aaret, saa blev allerede 2500 Stære efterset! Og mulig kunde et større Antal Medlemmer interesseres, og hver fange et større Antal Stære — det skulde dog saa gaa løjerligt til, om der ikke til sidst kom noget ud af det! De Stære, der blev fanget, og ikke i Forvejen var mærket, skulde naturligvis have Ring paa; saa kunde de kendes igen i Udlandet. Selvfølgelig skulde der helst være Fangststationer ogsaa i Holland, Frankrig,

[1] I andre Henseender har Mærkningen givet et ret godt Udbytte.

Tyskland og maaske flere Steder; det er heller ikke umuligt, at jeg kan faa Fuglevenner til Medarbejdere ogsaa i disse Lande, men alting kan ikke komme lige paa en Gang; foreløbig interesserer dette Spørgsmaal mig: Hvilke Medlemmer af D. O. F. vil være med til Forsøget?

Jeg maa her indskyde den Bemærkning, at jeg, saa længe jeg har beskæftiget mig med Mærkning af Fugle, har haft Ministeriets Dispensation fra Jagtloven, og at jeg anser det for rigtigt, at de, der kunde ønske at følge min Opfordring til at mærke Stære, ligeledes erhvervede den, selv om Stærene ikke lider nogen Skade ved at blive fanget, og der altsaa bliver Tale om en ganske anden Slags Fangst end den, som der egentlig er tænkt paa i Jagtloven. Maaske vilde D. O. F. interessere sig for Sagen, og ved en Henvendelse til Landbrugsministeriet udvirke, at der blev givet mulige Ansøgere den ønskede Dispensation, i saa stor Udstrækning som fornødent.

Til de M. D. O. F., der nu kunde have Lyst til at fange og mærke Stære og saa lade dem flyve uskadte igen — hvilke tre Beskæftigelser alle er meget interessante for enhver Fugleven — vil jeg saa sige:

For at Forsøget ikke skal falde i Stumper og Stykker, er det nødvendigt, at der er en Leder af det, een Mand, til hvem Meldingerne sendes, og som saa ordner dem og offentliggør dem, naar Tiden er moden dertil. Og som den, der her hjemme har beskæftiget sig mest med Mærkning af Fugle, tilbyder jeg at være denne Mand. I Løbet af 10 Aar har jeg gjort en Del Erfaringer over Fugleringe og jeg tiltror mig at kunne levere en Ring, som kan sættes paa en Fugl uden at gøre Skade. Jeg har en flink Haandværker til at arbejde for mig; jeg har Staalstempler o. s. v. Jeg tilbyder med en Maaneds Varsel at levere Dem det Antal Ringe, De maatte forlange, stemplede med min Adresse, mod Postopkrævning paa, hvad Ringene vil koste mig at fremstille (jeg antager henved 10 Øre Stk.) plus Porto m. m. De tjener at blive fri for Spekulationer over, hvorledes Ringen skal være, hvorledes De skal faa den stemplet praktisk o. s. v. og jeg vinder at faa mulig ankommende Meddelelser adresserede til mig, saaledes at jeg vil faa alle Traadene i min Haand. Det er et Lotterispil: De køber en Seddel i min Kollektion, hvor hidtil ikke faa gode Gevinster er faldet, og naar Lotteriet trækkes (ↄ: naar de mulig indkomne Meldinger offentliggøres), viser

det sig, om De har vundet eller ej. Men Forord bryder ingen Trætte: De maa ikke blive ked af det, hvis De ikke faar Gevinst i første Trækning; kan der komme een god Meddelelse fra Udlandet for hvert Hundrede mærkede Fugle, saa vil jeg regne det for store Ting! Saa vanskeligt er Forsøget; men derfor tillige saa interessant!

De Damer og Herrer, der, efter at have læst det foregaaende,

Bill. I.

B. »Napper«, hvis ene Side er fjernet.

Taget er et Laag. Forneden i Kassen ses Stillepinden, hvis bageste fri Ende er hængt op ved en Snor, som gennem et Spejløje foroven i Kassen gaar fremefter og ender med et Søm.

B[1]. Dette Søm er stukket løst ind i Kassens Forside og bærer Zink-Falddøren Det trækkes ud, naar Stæren hopper ned paa Stillepinden, og Døren falder saa ned for Indgangshullet.

(For Tydeligheds Skyld er Stillepinden og Falddørens Ramme kridtede, medens Falddøren selv er malet sort. Der er dernæst anvendt en meget tyk, lys Snor; til Fangstbrug egner en meget tyndere sort »kinesisk Traad« sig godt)

Paa Napperens Bagside er et Hul, dækket med Næt. Det kommer til Anvendelse, naar Napperen hænges op paa en Stærekasse, hvori der er saa store Unger, at de sidder med Hovedet ud af Indgangshullet.

0—10 angiver her, som paa de følgende Billeder, Centimeter.

vil oprette en Fangst- og Mærkestation for Stære, vil nu spørge mig: Hvorledes skal vi faa fat paa Fuglene?

Ja, det er ikke særlig vanskeligt, men lidt Apparater maa De naturligvis have. Hvis De er en særdeles snedig Natur, vil De let kunne finde paa Fangstmaader og Fangstredskaber, der er meget bedre end mine; men nu kan De jo se paa dem først!

Jeg har, for at fange Stære, benyttet mig af en Vane, som disse videbegærlige Væsener har (se min Bog om »Stæren o. s. v« S. 73), den nemlig, baade Foraar og Efteraar at gøre Besøg i hinandens Kasser, og jeg har bl. a. derved opnaaet, ikke at faa

med for store Partier at gøre, men blot nogle Stykker om Dagen, hvad der har været mig meget behageligt; Stære er nemlig lige saa lunefulde som de uroligste Børn, og fik man en større Slump af dem til Behandling paa en Gang, vilde det maaske blive lidt vanskeligt at holde Styr paa dem.

Og nu følger en Beskrivelse af nogle af mine »Stærenappere«.

1. NAPPER FOR BESØGENDE STÆRE,
(samt nyttige Vink for den, der besorger Mærkningen).

Den simpleste Napper, der kan hænges op paa et Søm, hvor som helst paa Hus eller i Have, ser ud, som det er vist paa Figur 1.

Naar den besøgende Stær, efter en Del Kiggen ind i Napperen, bestemmer sig til at hoppe ned paa Stillepinden derinde, trækkes det Søm, som bærer Falddøren, ud, og Døren falder da til Stærens store Forbavselse ned bag ved den.

Man bør have mindst to saadanne Nappere, og staa paa Vagt eller i alt Fald hyppig se efter, om Falddøren er nede, saaledes at man straks kan gaa hen og tage den lukkede Napper ned og hænge en aaben op i dens Sted. Om Efteraaret er den bedste Fangetid om Morgenen Kl 7 à 8 til Kl. 9.

Napperens Tag er et Laag, der kan holdes lukket ved Hjælp af en lille Haspe. Naar man lukker det op med højre Haand, samtidig med at man skyder venstre Haandflade med spredte Fingre som Laag hen over den aabnede Kasse, plejer den fangede Stær at krybe sammen nede i et Hjørne paa Bunden af Napperen, saaledes at man kan stikke højre Haand ned under den venstre og tage den. Man maa vænne sig til at gøre disse Bevægelser ganske rolig, saaledes at Stæren ikke bliver forskrækket.

Samtidig med at jeg tager Stæren i Haanden, skyder jeg højre Haands Fjerdefinger hen under den; Stæren vil da gribe fat om Fingeren med begge Fødder og derefter forholde sig ganske rolig, saa man kan lade den glide over i venstre Haand, naar højre skal bruge Niptangen til at klemme den bøjede Aluminiumsstrimmel om Foden. Skulde Stæren mod Forventning være urolig, kan man vikle et Stykke Tøj om dens Forkrop, saaledes at Fuglens Øjne er dækkede og Vingerne holdes ind til Kroppen, men med lidt Øvelse vænner man sig snart til at behandle Dyret uden den Slags Hjælpemidler.

Aluminiumsstrimlen maa bøjes saaledes sammen, at Endernes

Rande møder hinanden. Det er ikke heldigt, at den ene Rand kommer til at ligge over den anden; saa kan Strimlen mulig komme til at trykke Foden. Man maa endelig passe paa, naar man bruger Tangen, at den ikke, naar man trykker til, pludselig glider, saa man kommer til at klemme Fuglens Mellemfod. Jeg sætter altid venstre Tommel (der, sammen med Pegefingeren, holder Stærens Fod) for, saaledes at Tangen, hvis den skulde glide, kommer til at klemme Tommelspidsen og ikke Stæren.

Naar Ringen er sat paa, viser det sig, at den er saa vid, at den let kan glide op og ned ad Mellemfoden; det anser jeg for

Bill. 2.

I, II og III Fangstbrætter til at skrue paa Førsiden af Stærekasser.

I. (Iagtlagerens Skjulested er til venstre). Dør og False af Zink. Bøjlen i Døren er af Jærntraad. To Skruer slandser Døren, naar den er trukken før.

II. Fangstbræt til Stærekasse med vinkelbøjet Tag. Naar Døren, der er af Metal, er trukken op. springer en lille Fjeder frem, som Døren kan hvile paa.

III. (Iagttagerens Skjulested til højre). Den samme Skrue standser Skydedøren, hvad enten den er trukken for eller lader Indgangshullet frit.

De to Skruer foroven er til at hænge »Tømmeren« paa (se Bill. 3).

heldigt, for at der nemlig kan blive skyllet ud mellem Ring og Mellemfod, naar Stæren bader sig.

Medens man sidder med Stæren i Haanden maa man gøre følgende Optegnelser[1]:

Hvorledes lyder Indskriften paa Ringen?

Hvilken Fod sidder Ringen paa?

Hvorledes sidder Ringen? (Er Indskriften opret, eller staar den paa Hovedet, naar Fuglen staar?)

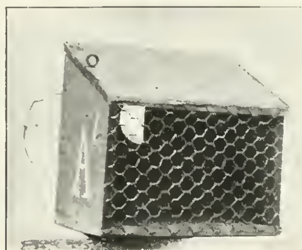
Disse Optegnelser kan faa Betydning; jeg har flere Gange haft Nytte af dem. Det hænder nemlig, at en Ringstær dræbes,

[1] Man maa endelig ikke gemme dette Arbejde til Fuglen er fløjet; det vil da næsten altid vise sig, at man ikke er ganske sikker paa hverken det ene eller det andet af hvad man skulde have optegnet.

uden at man faar det at vide, og at en æret Medborger i al Uskyldighed tager Ringen af og sætter den paa en anden Stær. Naar man saa en Gang faar fat paa denne falske Smerdis, kan man ved Hjælp af sine Optegnelser se, at det er en anden Stær end den, man selv har ringet. Det skulde da i alt Fald være mærkeligt, om den omtalte ærede Medborger tilfældig fik sat Ringen paa samme Fod, og oven i Købet paa samme Maade, som man selv havde anbragt den.

Jeg indrømmer, at et saadant Slumpetræf kan indtræffe, og jeg har derfor begyndt at bruge et hemmeligt Mærke paa de Stære, som jeg giver Ring paa. Dette Mærke opføres naturligvis

Bill 3.

A. »Tømmer«, set bagfra.

Foroven to Huller, saa Tømmeren kan hænges paa Fangstbrællet, som er skruet paa Forsiden af en Stærekasse. Skydedøren er trukken halv før ved Hjælp af Sejlgarnet til højre paa Billedet. Man ser gennem Tømmeren til Nettet paa dens Forside.

A[1]. Samme Tømmer, set forfra.

Til venstre gaar Sejlgarnet, der trækker Skydedøren for Indgangshullet, igennem Tømmerens Side. Laaget er fæstet med et »Spejløje«, der let kan skrues op, saa man kan faa fat paa den fangede Stær.

i min Dagbog, men det er saa hemmelighedsfuldt, at selv den, der faar fat paa Dagbogen, ikke kan tyde det uden min Hjælp.

Man kan naturligvis ikke helt undgaa Indblanding af saadanne lidt for hjælpsomme Medborgere. Men lidt kan man gøre til, at det ikke sker alt for ofte. De Stære, som der omkommer flest af, hvad enten det nu er paa Grund af daarligt Vejr eller ved Angreb af Katte, Drenge, Hunde og Maare o. s. v. er de ganske unge, nys udfløjne Fugle. Redeunger egner sig derfor ikke saa godt til Mærkning. Voksne Fugle er bedre til dette Brug, og naar det gælder om at udforske Rejseruter, saa er de Stære, der fanges i September og Oktober Maaned og rejser af Landet kort efter, altsaa Efteraarsstærene, de bedste.

2. NAPPER FOR YNGLESTÆRE MED SMAA UNGER.

Bill. 2 viser tre Fangstbrætter med Trækkedøre; de kan skrues paa Forsiden af en almindelig Stærekasse, og er beregnet til Brug, naar man vil have fat paa en ganske bestemt Stær, der kommer til Kassen. Har man f. Eks. en Stærekasse med Unger, og den ene af de gamle er en Ringstær, hvis Nummer man vil have efterset, saa kan man lade dens Mage fodre uhindret, men trække Døren for Indgangshullet, saa snart Ringstæren er gaaet ind med Æde. Man kan lade Snoren gaa gennem »Spejløjne«, der er anbragt f. Eks. paa Træer i Haven, saaledes at Snoren endog er vinkelbøjet, og at man kan sidde i Skjul 10 à 20 Alen fra Kassen, hvis det er nødvendigt, og trække Døren for. Man giver Stæren en Times Tid eller to til at vænne sig til at se Snoren, inden man sætter sig paa Lur.

Til dette Skydedørsbræt hører en »Tømmer«

Bill. 4.

F. Napper, hængt paa en Stærekasse med store Unger. Falddøren lukker for Indgangshullet. Snoren, der trækker det Søm ud, hvorpaa Falddøren er anbragt, er her ikke sat i Forbindelse med Stillepinden, men ført ud gennem et lille Hul i Napperens Side, ned til Jorden, saaledes at Iagttageren selv kan lade Døren falde, naar den Stær er gaaet ind, som han ønsker at fange.

(se Bill. 3). Naar Døren er lukket, hænges Tømmeren paa de to Skruer i Brættet, Døren aabnes, og man staar et Minut eller to stille paa Vagt, hvor Stæren ikke kan komme til at se en, indtil den er gaaet ud af Kassen og er hoppet ind i Tømmeren. Saa trækker man Tømmerens Dør til, bag ved Stæren, der arbejder mod Nættet paa Tømmerens Forside, eller man har det indrettet saaledes, at Stæren hopper ind paa en Stillepind, der udløser en Falddørsmekanisme, som i Napperen paa Bill. 1.

3. NAPPER FOR YNGLESTÆRE MED STORE UNGER.

Hvis man vil have fat paa en Ynglestær saa sent paa Sommeren, at dens Unger sidder i Indgangshullet, saa Fuglen ikke gaar ind i Kassen for at fodre eller rense ud, kan man benytte sig af en Napper, paa hvis Bagside der er et Hul af Størrelse og Form som Indgangshullet til Stærekassen. Dette Hul lukkes med et Næt, helst af Garn (ikke Jærntraad), hvis Masker er af en saadan Størrelse, at en Stær bekvemt kan faa Hovedet ind, men ikke kan klemme Kroppen igennem (se Bill. 1). Denne

Bill. 5.

C. Selvtommende Napper, set bagfra Forsiden er en Plade, der ligger fladt mod den udvendige Side af en Mur. Paa Forsiden er anbragt to Sider og Bagklædning til en Kasse, der kan skydes ind i et Hul gennem Muren. Paa Bagklædningen ses foroven en smal lodret Udskæring, hvor Enden af en meterlang Vægtstangsarm kan bevæge sig op og ned. Vægtstangsarmen ender med et vandret Spyd en tyk Jærntraad), hvis Spids er bojet til en Krog, hvorpaa Hissen D kan hænges ved Hjælp af Jærntraadsbojlen i dens Loft. Naar Hissen ved Stærens Vægt er sunket, kan Stæren komme ud af den gennem den firkantede Aabning forneden i dens Bagside (D) og gaa videre gennem den hesteskoformede Bue forneden i Napperens Bagklædning.

C^1 viser Napperens Forside, Pladen uden paa Muren. Gennem Indgangshullet ses ind til den smalle Udskæring i Bagklædningen. Naar Stæren er hoppet ind i Hissen gennem det store firkantede Hul foroven i dens Forside (D^1), synker Hissen til Bunds i Napperen, saaledes at dennes Forside dækker for Indgangen til Hissen.

En saadan Napper kan anbringes i et Vindue, i Stedet for en af Buderne.

Napper hænges paa Yngle-kassen saaledes, at Hullet, med Nættet for, passer til Kassens Indgangshul, hvor de skrigende Unger sidder (se Bill. 4).

4. SELVTØMMENDE NAPPERE.

De hidtil omtalte Nappere kræver stadigt Tilsyn, og det tager ikke saa lidt Tid at passe dem; det er dertil forbavsende, som Fuglene kan drille med at komme og kigge og saa flyve deres Vej lige i det Øjeblik, man tror, at nu har man dem endelig. I Begyndelsen er det overordentlig spændende at staa og vente paa »Bid« og til sidst se Stæren gaa ind og i samme Øjeblik høre Falddøren smække, men det er ikke enhver, der har Tid til denne Sport Dag ud og Dag ind. En »selvtømmende Napper«, der passer sig selv: fanger de Stære, der gaar ind, og sender dem til et Samlebur, samtidig med, at den lukker sig op, saaledes at den næste Stær kan komme til, er meget praktisk.

Jeg har lavet to Fangemekanismer til dette Brug.

a. Selvtømmende Napper med Hisse og Samler.

Inde i en Napper (som sædvanlig af Udseende son en Stærekasse) hænger en Elevator eller Hisse paa Enden af en lang Vægtstangsarm, som kan bevæge sig op og ned i en Udskæring

i en af Napperens Sider. Til Modvægt paa Enden af Vægtstangens anden Arm egner en tom Konservesdaase med Hagl sig udmærket. Hissen er en Kasse, der foroven paa Forsiden har en Aabning, der svarer til Napperens Indgangshul. Naar Stæren gennem dette er hoppet ind i Hissen, synker denne ned paa Bunden af Napperen, hvorved Stæren bliver forhindret i at komme ud gennem den Aabning i Hissens Forside, som den kom ind ad.

Men nu opdager den en Aabning forneden i Hissen, der svarer til et Hul i en af Napperens Sider. Den vover sig gennem det, medens Hissen, saa snart den er befriet for Stærens Vægt, gaar til Vejrs. Stæren kan nu, hvis den vender sig, kun komme ind under Hissen, men ikke ind i den, og Hissen er parat til at fange den næste besøgende. Den fangne Fugl spejder efter en Udvej og opdager et Lyshul. Den hopper efter det, ud ad Hullet i Napperens Side, og ind i et firkantet Trærør, hvor den sætter sig paa en Pind. Den opdager et Lyshul til og en Pind, længere nede i Røret, hopper derned og lokkes maaske derefter til at hoppe ned paa Bunden af Røret. Men denne Bund er en Falddør (se Bill. 10), der giver efter for Stærens Vægt; Stæren plumper igennem og befinder sig nu i »Samleren«, medens Falddøren svipper op i vandret Stilling igen.

Bill. 6.

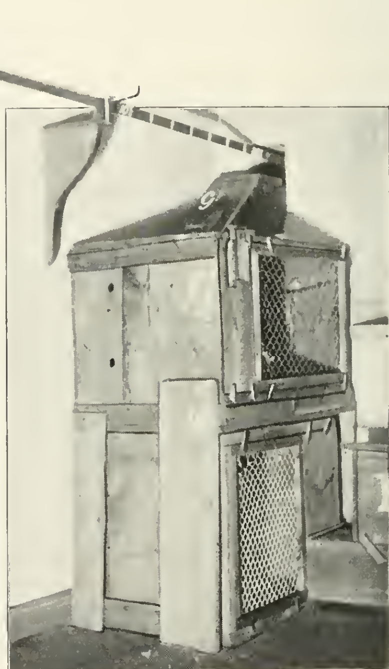
Selvvirkende Napper, anbragt uden paa et Udhus. Foroven Husets flade Tagsten, derunder det »Udhæng« der hører til Tagkonstruktionen og saa den stærekasseformede Napper, hvis Forside er lukket op som en Dør. Bogstavet E staar forneneden paa Hissens Forside; derover er Indgangen til Hissen og over den igen den øverste Del af Hissens Forside, der dækker for Indgangshullet til Napperen, naar Hissen er sunket som nu. (Der er i Øjeblikket Stærerede i Hissen — nogle Straa ses stikke op —; naar det skal lade sig gøre, maa Hissen ved tilstrækkelig Modvægt forhindres i at synke).

Til højre for Napperen ses under Udhænget noget af det vandrette Rør, hvori Vægtstangen, der bærer Hissen, er anbragt.

Til venstre for Bogstavet E ses en tyk sort Streg, der angiver Højden af Udgangsaabningen i Hissens Side. Denne Aabning staar i Øjeblikket i Forbindelse med Indgangshullet til det lodrette Rør til venstre for Napperen. Forsiden til dette Rør er skudt til venstre, saa Siddepindene i Røret ses. Stæren hopper fra den ene til den anden ned til Udgangshullet forneden, hvor Indgangen til »Samleren« er. Samleren stilles paa Jorden, med Nættet vendt ind imod det lodrette Rør og Muren.

Den øverste Del af Røret, op mod Udhænget, og den nederste Del af det, der staar paa Jorden, benyttes ikke her.

»Samleren« er et større Bur, hvis Forside er et Næt af Garn (ikke af Jærntraad; det er for haardt, saa Stærene kan støde Huden itu omkring Næbbet; de vil nemlig naturligvis idelig stikke Næbbet gennem Nættets Masker og aabne det sansende. (Se »Stæren« o. s. v. S. 19, Anm.)). I Samleren er anbragt saa mange som muligaf Nutidens Bekvemmeligheder for Stære: gode Siddepinde, et Lag Sand paa Gulvet, en flad Skaal med Vand til Drikke og Bad, samt Æde. Modne Hyldebær, ophængte i Samleren, egner sig fortræffelig til Føde; jeg har ogsaa faaet Stærene til at æde halv opblødte Tvebakker, hakket Kød o. s. v.

Bill. 7.

G. »Samler«, opstillet paa et Loftsværelse. Oven paa det øverste af Burene ses et Rør, der fører ned fra en selvtømmende Napper i Muren. Over dette Rør ses Vægtstangen, der bærer Hissen.

Til det nederste af Burene fører et vandret Løberør fra andre Nappere.

Det varer i Reglen ikke længe, inden Fangen gennem Falddøren faar Besøg af en Kammerat, og nu kan det Selskab, der efterhaanden samles, tilbringe Tiden forholdsvis behageligt, til man faar Lejlighed til at tage sig af det.

I en Have maa Samlerens Næt anbringes saa tæt op mod en Mur el. lign., at en Kat ikke kan komme hen foran det; men der maa selvfølgelig kunne falde tilstrækkeligt Lys ind, til at Stærene kan finde sig til Rette derinde.

En Samler kan naturligvis sættes i Forbindelse med flere selvtømmende Nappere (se Bill. 8). Skal Stærene lokkes gennem vandrette Forbindelsesrør, anbringes der Skraadøre, med et langt Udsnit, inde i Rørene (se Bill. 9). Stæren stikker Hovedet ind i Udsnittet og bryder paa; derved løfter den Skraadøren og tvinger sig frem, men saa snart Fuglen er kommen igennem

Døren, falder denne ned bag ved den, saa den ikke kan komme tilbage, men kun frem, mod Samleren.

Stærene faas ud af Samleren enten ved Hjælp af en Tømmer eller simpelt hen ved at man stikker Armen ind i Samleren og tager dem, medens de arbejder mod Nættet; naar man blot gør langsomme Bevægelser, skræmmes Fuglene ikke derved.

Bill. 8.

H er en Napper, hvis Bund bestaar af to vandrette Falddøre. Naar Stæren hopper ned paa dem, dumper den igennem og kommer ned i det vandrette Løberør.

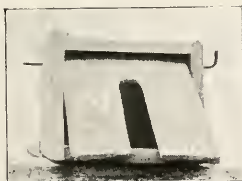
(J er en Plade, der dækker for et Hul i Muren, hvor en selvtømmende Napper, der ligeledes fører ned til det vandrette Rør, kan skydes ind).

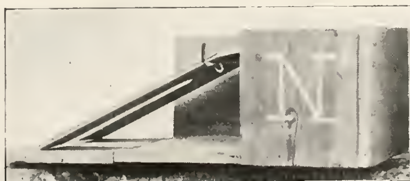
K og M er to selvtømmende Nappere, der sender Stærene gennem lodrette (L, K) og vandrette Rør til »Samleren«.

b. Selvtømmende Napper med Falddør.

I en Have kan det maaske have sin Vanskelighed at faa anbragt saa lang en Vægtstang, som er nødvendig, for at Hissen kan synke dybt nok. I saa Tilfælde kan man helt udelade Hissen og indsætte en Falddørsmekanisme, som Stæren kan hoppe ned paa og plumpe igennem, saa den kommer ned paa Bunden af Stærekassen (Se Bill. 10).

Paa de foranstaaende Sider mener jeg at have givet saa udførlige Oplysninger om Fangst af Stære, at enhver af D. O. F.s Medlemmer, der kunde have Lyst til at prøve Kunsten, selv

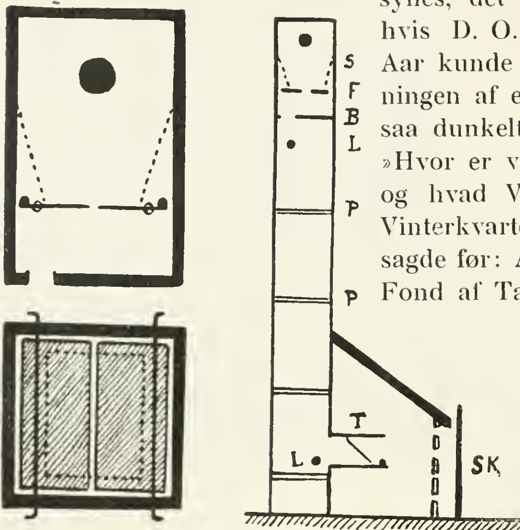

Bill. 9.

N er en Skraadør til et vandret Samlerør.
N[1] et Stykke af Røret; Skraadøren er anbragt saaledes som den sidder inde i Røret.

kan indrette sig nogle Nappere, eller lade en Snedker lave sig dem, saaledes som de egner sig bedst for hans Forhold. Jeg synes, det kunde være morsomt, hvis D. O. F. i Løbet af nogle Aar kunde give et Bidrag til Løsningen af et saa simpelt og tillige saa dunkelt Spørgsmaal som dette: »Hvor er vore Stære om Vinteren, og hvad Vej rejser de til deres Vinterkvarter?« Men, som jeg sagde før: Arbejdet kræver et stort Fond af Taalmodighed og Udholdenhed, og jeg fraraader paa det bestemteste enhver at indlade sig paa det, som ikke mener sig i Besiddelse af disse Egenskaber.

Og dermed afventer jeg saa Begivenhedernes Gang: i dette Tilfælde Meddelelse om Tilslutning til Forsøget. Jeg haaber ikke, at man vil tage mig fortrydeligt op, at jeg — da jeg kender min egen Skrøbelighed og er saa ubeskeden at tro, at andre Mennesker er *næsten* ligesaa skrøbelige som jeg — ender med at sige:

Bill. 10.

Selvtømmende Napper uden Hisse, men med Falddøre.

Til venstre, foroven: Længdesnit gennem Napperen. De punkterede Linier forestiller Skraavæggen ned mod de to Falddøre. De sorte Klumper paa disse antyder Modvægten. Rummel under Falddorene maa være mindst 15 Ctm. højt.

Til venstre, forneden; Falddørene (skraverede), set ovenfra. Modvægten er ikke tegnet. Den punkterede Linie angiver Skraavæggenes nederste Ende.

Til højre: Napperen, anbragt paa Enden af et lodret Ror, der tænkes støttet af en 2 à 3 Meter høj Pæl.

B Bunden i Napperen, med Hullet ned til Røret. F de vandrelle Falddore. L Lyshul. P Siddepind i det lodrette Rør. S Skraavægge i Napperen. SK Skærm foran Samlerens Næt. T Tud fra Røret ind til Samleren. Deri en Skraadør med en Liste foran, for at Stærene i Samleren ikke skal kunne løfte Skraadoren op ved at stikke Næbbel ind under den.

Vent med at bestille Ringe, til Deres Nappere staar fuldt færdige!

PEDER SYVS OPTEGNELSER OM DANSKE FUGLE.

VED

SVEND DAHL.

Vor zoologiske Literatur fra det 17. Aarhundrede indeholder ikke mange Bidrag til Oplysning om den danske Fauna; Datidens Zoologer optoges enten af anatomiske Undersøgelser eller

— i Overensstemmelse med Tidsaanden — af det paafaldende og sjældne i Dyreriget, af kuriøse, fremmede Former; Hjemlandets almindelige Skabninger var for dagligdags til, at Videnskaben kunde beskæftige sig nærmere med dem.

Men netop fordi vor Fauna saaledes gennemgaaende forsømtes af Fagmændene, er det værd at lægge Mærke til, naar man finder den behandlet af Lægmænd. Ud fra denne Betragtning turde det nedenfor meddelte Haandskrift[1] af Peder Syv maaske kunne paaregne nogen Interesse hos Zoologer, selv om det ikke yder nye Bidrag til Faunaen, og dets Værdi væsentlig maa siges at være af literaturhistorisk og sproglig Art.

Peder Syv, der levede fra 1631 til 1702, var først Rektor i Næstved, siden Præst i Hellested (Stevns Herred). I vor Sprogforsknings Historie har han vundet et anset Navn; hans danske Grammatik (1685) var den første Fremstilling af Modersmaalet, som fremkom paa Dansk (tidligere danske Grammatikker var skrevne paa Latin); men størst Fortjeneste har han maaske dog indlagt sig som Udgiver af danske Ordsprog (1682—88) og Folkeviser (1695). Som en typisk Repræsentant for Polyhistorernes Tidsalder har han imidlertid ved Siden af dette sit Hovedfag, strejfet ind paa de fleste af Datidens videnskabelige Discipliner, og den Kærlighed til Fædrelandet og Sans for det hjemlige, som viser sig saa stærkt paa det sproglige Omraade, gaar igennem hele hans Virksomhed; han interesserer sig baade for vore historiske Minder, vor gamle Literatur og for vor Plante- og Dyreverden. Men det er gaaet ham som mange andre Polyhistorer: han spredte sig videre, end han kunde magte, selv med den store Flid han udfoldede; flere af hans Arbejder er aldrig naaet længere end til Udkast og tilfældige Notitser. Dette gælder ogsaa Haandskriftet om Dyrene; det er at betragte som en Samling af

[1] Haandskriftet, af hvilket her kun meddeles det, som omhandler Fuglene, er i sin Helhed udgivet af mig i Danske Studier 1909, p. 51—68. Det findes i den Rostgaardske Manuskriptsamling paa Universitetsbiblioteket (No. 21 4to) og udgør de sidste 30 Blade af et tykt Bind med mange Excerpter, særlig af historisk Indhold. Det bærer Titlen »Dyvr her i Norden«, men omhandler væsentlig danske Dyr, (Fiske, Aves, Firefødde, Insecta, Orme), og er omtalt af Suhm i Samlinger til den Danske Historie I, 2, p. 140; Krøyer har benyttet et og andet af den ichthyologiske Del i Danmarks Fiske, Kalkar har brugt det i sin Ordbog over det ældre danske Sprog og P. K. Thorsen i sin Bog om Sejerømaalet, hvoraf fremgaar, at enkelte af de Syvske Fuglenavne (f. Eks. Strandterne, Hytte, Ortand og Tillip) endnu findes i Sejerø-Dialekten.

Optegnelser til et aldrig fuldført Værk. Haandskriftets Form og Indhold viser, at det staar i nær Forbindelse med den Ordbog over det danske Sprog, han arbejdede paa, men ikke fik gjort færdig. Rimeligvis har han efter sine Ordbogsudkast noteret en Række Dyrenavne (deraf deres alfabetiske Orden); ved enkelte har han tillige afskrevet de Bemærkninger, som fandtes derom i Ordbogen, i Reglen af etymologisk Art[1], eller har henvist dertil; men iøvrigt er der ved hvert Navn ladet Plads aaben til senere Optegnelser, der da er indførte Tid efter anden, saaledes som Blækkets forskellige Farve tydeligt viser. Af denne Tilblivelsesmaade følger naturligvis en vis Ujævnhed, idet nogle Dyr er behandlet meget udførligt, medens der for andres Vedkommende kun anføres et Par Navne.

Man er vant til, sikkert med Rette, at betragte den lærde Tids Mænd som stuelærde Bogorme uden Sans for og Evne til at se sig om uden for Studerekammeret, og man kunde vente, at Syv vilde have indskrænket sig til at afskrive, hvad han kunde finde i Literaturen om sit Emne. Han har naturligvis ogsaa benyttet sit Bibliotek, og nævner selv en Del Kilder: dels Topograferne (Peder Claussön Friis' Norges Bescriffuelse (1632) og Lucas Jacobsøn Debes' Færøernis Beskrifvelse (1673)), dels de to Pragtværker Museum Regium (1696) og Museum Wormianum (1655), Johannes Jonstons store latinske Zoologi (1650), Arrebo's Hexaëmeron (1661), Chr. Jensens Norske Dictionarium (1646) o. a., altsaa Kilder af højst forskellig Værdi, dog alle ret sparsomme med Hensyn til det, Syv havde Brug for. Han er imidlertid ikke bleven staaende ved Literaturen, men er gaaet videre paa egen Haand og har brugt sine Øjne og Øren ude i Naturen, saaledes som man flere Steder kan slutte af hans Bemærkninger. Desuden har han samlet Meddelelser fra Almuen, som hans Præstevirksomhed ofte bragte ham i Berøring med; fra denne Kilde stammer sikkert den folkelige Opfattelse af Nattergalens og Tjørnefuglens Sang, Fortællingen om Taputen, der ikke kan høre og derfor bygger hos Viben, og Skildringen af Jagten paa Urhøns og Birkehøns. Endelig har han interes-

[1] I al Fald kan flere af Haandskriftets Beskrivelser genfindes helt eller omtrent ordret i de opbevarede Ordbog-Fragmenter »Lexicon Danico-Latinum Etymologicum« (Rostg. No. 50 a—b 8vo, 221 4to og 51 8vo, det sidste skrevet af Laurids Kok). Disse Fragmenter er i de følg. Noter betegnede som »Ordb.«.

seret sin gode Ven Præsten Laurids Kok[1] og andre af sine Bekendte for Sagen og faaet dem til paa lignende Maade at samle Stof. Selv om han ikke altid har formaaet at bedømme Meddelelsernes Værdi, har han dog ikke helt manglet kritisk Sans, hvorom Bemærkningen ved Urhønsene: »hic occurrunt aliqua minus credibilia« (»her møder os adskillige mindre troværdige Fortællinger«) vidner.

Det er som Følge af de ufuldstændige Beskrivelser og af den Forvirring, der hersker i de gamle Dyrenavnes Synonymi, ofte vanskeligt at henføre de nævnte Former til bestemte Arter[2], og om andet end Formodninger kan der i de fleste Tilfælde ikke være Tale. De tre Ørne-Navne (Alørn, Kulsvier og Stokørn) har ikke før været kendt og lader sig ikke tyde paa Grundlag af Haandskriftet; nogle andre ligeledes hidtil ukendte Navne (Blissmutte, Vandspøjte, Røvætte, Varfinke, Rødtop-stjert-bryste, Spurrekonge og Lange Viter) kan med større eller mindre Bestemthed identificeres; endelig giver Haandskriftet nye Bidrag til Tydningen af adskillige andetsteds fra kendte Navne (se herom Danske Studier 1909, p. 54—55).

AVES.

Gæs. Rad-gæs. Gravgæs. Kejlgæs.

Kejl-gaas[3] haver et rødt neb, er randed[4] i hovedet, med en sort plet paa brystet.

Radgaas[5] er noget sprinkled[6]. *Anser stellatus.*

Ring-gaas[7]. haver en hvid ring om hovedet.

Bald-gæs[8]. Blaa paa vingerne og tillige graa over ald kroppen, meget store. H. Skytte[9]. Men L. C.[10] siger at de ere ej saa meget store, men med gule fødder.

Brokfugl[11] *Gallinago.* Hannen har en sort flek paa brystet. Vox ejus, Glire, Glire.

[1] Fodt 1634, død 1691. Præst paa Refsnæs. Sprogmand og Digter, Forfatter til »Danmark, dejligst Vang og Vænge«. [2] Hr. Viceinspector H. Winge har velvilligst ydet mig Bistand ved Tydningerne. [3] Af kejl = Stribe (sml. »randed i hovedet«) el. af at kejle = række Hals; maaske Blisgaasen. [4] stribet. [5] = Knortegaas. (Ordb.: »Radgaas, Tarda, Trapgaas.« jvf. P. Claussøns Oversætt. af Heimskringla, p. 229). [6] plettet. [7] vistnok Knortegaas, der ogsaa hedder Ringelgaas og paa Norsk Ringgaas. Knortegaasen har en hvid Ring om Halsen. [8] Maaske Graagaas og Sædgaas. Ordb.: »Bald-gæs ere smaa med gule fodder. *Sp. anseris.*« [9] Muligt Hans Zachariasen Schytte, fra 1694 Præst i Hjembæk (Holbæk Amt), jvf. Wiberg I, 624. [10] ɔ: Laur. Kok. [11] Hjejlen (?).

Mange slags Ænder[1] her i Riget.

Atling. — Bles-and[2]. — Brun-nakke[3] er gandske graa. — Aale-krage. — Byg-and. — Duk-and. — Dy-høns. — Dype. — Ejder[4] eller Erre. — Graa-and ɔ: Kær-and. — Gravand. — Græs-and[5]. — Hovde. — Kjerand ɔ: Graa-and. — Krik-and. — Leffel-and[6] med store brede neb. — Ort-and. — Perdrik. — Pibe-and. — Ranke[7]. — Rørboe. — Skrek-and[8]. *A. fera.* — Store Skallesluger. — Skule-and. — Spejland. — Stok-and. — Top-and[9]. L. Coccius.

Bjerg-aand. *Vulpanser.*

Daahøns eller Dyhøns[10] ere sorte-graa ænder med et lidet stakket brandgult neb. Hannen har en hvid blis for i panden, men hunnen er gandske sort. *Fulica.* Jonst: p. 146.

Duk-and[11], er liden, sorte-brun med spids neb; Andriken er broged. Jonst. 134. Kaldes og dype. *Urinatrix, Colymbus.* item dyping, som ej svømme i land.

Dykker[11] *Colymbi species.* er sort.

Haver kun 2 unger, af hvilke hver af dem fører sin[12].

Hav-elde[13]. Vorm. Mus. 302. Havelda. hvor den beskrives, saa og i C. J. S. N. Dictionar[14]. er et slags ænder i Norge og Iisland, meget delige[15].

Hav-stryger[11]. er et slags Hav-ænder. V. postea.

Hoveder[16] ere et slags store ænder paa Serøe[17], som store gæslinger, røde paa halsen og brystet: gjøre egg større end gaase-egg, men alt runde og hvide.

[1] At henføre de i det folg. nævnte Navne til bestemte Arter er i mange Tilfælde ikke muligt. Flere af dem er sikkert lokale Navne for samme Fugl, (f. Eks. Blesand, Pibeand, Ortand = *Anas penelops* og Bygand, Kærand, Graaand, Stokand = *A. boscas*). [2] Pibeand eller Blishone. [3] Pibeand eller Taffeland. Ingen af disse er dog »gandske graa«. [4] Ejder er et færoisk og svensk Navn for Ederfuglen (norsk ærfugl). [5] Stokand eller Knarand. [6] Skeand. [7] Moth: »Et slags dykand«. [8] Sikkert = toppet Skallesluger, der ogsaa kaldes Skrække. [9] Troldand. [10] Blishons. [11] Rimeligvis er dukand, dype, dyping, dykker og havstryger forsk. Navne for Lommer, Lappedykkere o. l. Fugle. [12] Denne Linie er skrevet med andet (blegere) Blæk end de foregaaende og folg. [13] Havlit. Hos Worm betegnet som *Anas islandica.* [14] Chr. Jensens Norske Dictionarium, p. 47: »Haffelde kaldis en braaged Siofugl, skabt som en And med bred Neb, sort ofver Øyenen oc ellers hvidgraa, oc hafver en lang Strudsfier i rumpen, . .« [15] delig = dejlig. [16] Maaske Gravanden; paa Sejero bruges Navnet Hovedand iflg. Thorsen om den toppede Skallesluger; Kalkar henforer Hovede til Tejsten (Havdue), paa hvilken Syvs Beskrivelse jo ikke passer. [17] = Sejero.

Krik-and. er liden og graa. Andriken er blaa-agtig. ere 3 slags. *Querquedulæ.*

Ortaand[1]. *Penelope.* Andriken har rødagtigt hoved, blaagraa been.

Perdriker[2]. Et slags smaa ænder, dykker altid med hovedet i vandet.

Rørboer[3] ere store, rødagtige paa fjerene, gjøre røde egg.

Skallesluger er sortbroged, haver et langt spitsk neb med tænder.

Spejl-and[4]. Andriken er broged med røde og blaa fjere.

Skule-ænder[5] gjøre grønne egg; ere ellers som tamme, noget røde paa halsen og grønne i hovedet. Paa Seerøe.

Om Allike[6], som er en langt anderledis fugl, end vor Kaa, *Monedula,* See Debes i Ferøerne p. 134[7]. Arrbo in Hex: 208[8].

Brun-smutte *Hippolais.* See Brun in Lex. meo.

Blis-smutte — trike[9]. *Certhia,* Jonst. 113. er ej større end fuglekongen med en guul blis i panden.

Begesiner[10] ere som hassel-høns.

Dumherre[11]. *Pyrrhula.* Brandguul under bugen og brystet, tyk, sorte-blaa paa hovedet og ryggen, med et stakked neb, sort ved rumpen; lidet større end en spurre. Somme ere rødagtige paa bugen med en sort hætte og rumpe, med hvide fjere ved sterten. Æder knopper af træerne. See Jonst. p. 122[12].

Drossel. *Merula, Turdus.* er 2 slags, Vanddrossel[13] og Viindrossel.

Dykke[14] fanges undertiden i flyndergarn, har neb lidt længre end en Skade, har og slige sorte fjære, men er lidt større i kroppen end en due, med en stakked rumpe og blakkede vinger, men en hvid streg tvert over vingerne, hvid-blakked under

[1] Ordb.: »Ort-and ɔ: Ertand, det mindste slags ænder«. Det isl. urt-önd eller arta bruges om Krikanden, det svenske årtand om Atlingen. [2] Lille Lappedykker (?). [3] Den store Lappedykker (?). [4] Ordb.: »Spegel-and, Spegel-sort. *Fulix splendens*«. Moth kalder den *Clangula* (Hvinand), som dog ikke har »røde og blaa fjere«. Det tyske Spiegel-ente skal bruges om Krikand og Stokand, paa den sidste kunde Beskrivelsen her vel passe. [5] Sikkert Ederfuglen. [6] ɔ: Alk. [7] »Alliken er noget større end det slags Alliker, i Danmark findes, sort paa Ryggen og hvid under Bugen og haver hvide streger ved Mundvigen, et skarpt, spids Næb«. [8] p. 208: »En kulsoort Strande-fugl, der under Landet falder, af u-kænd Aande-slag de hannem Allik kalder«. [9] Vistnok Fuglekongen. [10] ɔ: Bekkasiner. [11] ɔ: Dompap. [12] ». . vescitur inprimis semine cannabino, et primis illis arborum mali præsertim et pyri gemmis, quæ ante folia et flores erumpunt«. [13] ɔ: Vandstær (= Bækdrossel). [14] Utvivlsomt Tejsten.

neden. Fødderne sidde bag ud fra rumpen, idel røde og lukte[1] med trej[2] Kløer paa.

Hafhest[3]. *Equus marinus.* en Nordsk fugl i storlighed som en hønne, paa skikkelsen som en falk, graa-spragled. Naar fiskerne see ham, vente de storm. See Jonst. 185[4]. Arrbo 206[5].

Hav-stryger[6] er et slags graa hav-ænder, som kand ikke gaae, thi beenene sidde for langt tilbage.

Aftenbakke, Flagermuus, *Vespertilio,* As.[7] Hreremus, som rører og opløfter sig med vingerne. Fledermaus. T.[8] a flederen, T. ɔ: motitare, volitare. Flittermous A.[9] Vliddermaus B[10].

Brunsmutte[11] *Hippolais.* En liden hvever fugl, (Forte Gallis Tanettebrun)[12]. Dend smutter i gerder og hull, ligesom fuglekongen og er brun paa bugen. Heraf siges de hvivre[13] og brunladte folk, Brunsmuttede[14].

Eg-drikker[15] *Phœnicopteros.* Er lidt hvidere end musvogen, noget blaa i det yderste af vingerne, bygger i moser med tjørne.

Ellekrage er stor som en Skovskade, har neb, som en gøg, blaa-grønne og fiol-brune fjerre; Paa ryggen er den som fuglekongen. Kaldes og Stubskade.

Fire[16] *Erithacus, Phœnicurus,* Rødbryste, har en tvegged tunge, 12 fjerre i rumpen, som hun tidt vrikker op og ned; men Rødstjerten gynkler[17] kun 3 eller 4 Gange med stjerten. Om sommeren sees den paa eenlige steder, med Rødstjerten. Om efterhøst bliver den af brandgul slet[18] rød paa brystet, og flyver til byer.

Duer ere Huldue[19]. — Kroneddue[20]. — Kropdue. — Kortsnabel. — Ringeldue[21]. — Skovdue. — Turteldue. — Tyrkiskdue[22].

[1] Svommehud mellem Tæerne. [2] = tre. [3] Isstormfugl. [4] ». . magnitudine gallinam mediocrem forma falconem uteunque æquat. Cinericio est colore . . Ad ejus conspectum exhorrescere et littora legere piscatores solent. Certi tempestatem in propinquo esse noxiam«. [5] P. 208: »Hafhæsten findis der, af underlig Natuure. en liden graa-klæd Fugl med Næseborre stoore, paa rygged mage-næb, hvor af hand Rosten skicker som Hæsten snorkende, naar hannem Lobskhed sticker«. [6] Se Side 104, Note 11. [7] Angelsaxisk. [8] Tysk. [9] Anglisk. [10] Batavisk (Hollandsk). [11] Gærdesmutte el. Jernspurv. [12] Jonston p. 125: »Gallis Fanettebrune[!]«. tanet = drap. [13] = vævre. [14] ɔ: brunsmudsede (iflg. Falk og Torp er Etymologien: Smuds i Betydn. mork Flek). [15] Sikkert Kærhogen, der ofte tager Æg og »drikker« dem. [16] Rodhals. [17] ɔ: vipper [18] ɔ: aldeles. [19] Skovdue. [20] De i det folg. nævnte 3 Duer er sikkert Raceformer; Kropduen er ogsaa nu en alm. Duerace, Kortsnabel er maaske Mæfikken (Kalkar). [21] Ringdue. [22] En Raceform.

Krop-due. Naar den obblæses er den en allen lang, dog kand mand nept see hovedet paa den.

Kortsnabel. har et lidet stakket neb, ej større end et bygkorn, og store røde øjne.

Falk. Der er Gaase-falk[1]. — Gir-falk[2].

Fiske-falk eller Fiske-juder[3], kand i en hast optage en Karpe, ihvor stor hun er, item Gedde eller anden fisk. Er mere hvid under halsen eller bugen end en høg, men noget større.

Finke. *Fringilla.* Bogfinke. — *Est Viridis* Grønfink[4] — *Vireosangvinea,* sev *Pyrrhula*, Bulfink, A. *Rubicilla* Blodfinke[5] — *Candida*, hvidfink[6]. — *Torqvata* Ringel[?]fink[7]. — *Avrivitis* sev *Chloris* Guldfink[8]. — *Linaria* Hørfinke[9]. — *Coccothravstes.* Kirsebærfugl (Jonst.) — Stillits eller Distelfink. *Carduelis.* — Nellefink. *Muscipeta*[10]. — Skov-snee-vinterfink. *Fr: montana, hyberna, nivalis*[11].

Hassel- eller Birkhøns[12] ere noget mindre end Urhøns, haver temmelig langt neb, formængde farver i fædrene, graa, hvide, røde-brune. De opholde dem altid i stort lyng eller tykke buske om haver; fanges ej anderledis, end at de skydes, men ere ikke gode at komme til; thi mand kand ej see dem før mand er oven paa dem og de flyve op, hvorfor Skytterne passe heel vel paa, hvor de falde igen, efterat de ere førstegang opfløjne, saa kand de komme dem saa nær som de ville. De skydes baade vinter og sommer, dog de ere vare[13], saaat mand faar dem meget sjelden at see. Godwit A. som de vare et slags gode Viter.

Hejrer. ere et slags Røde[14]. ere store med store sterke beene, som ere saa søde at de lokke fiskene til sig for hvilke det er meget skadelig; ere blaa paa fjererne med lange neb. Et andet slags Skidhejrer eller Vandspøjter[15], ere større paa kroppen end

[1] Maaske = Gaaseørn ɔ: Havorn. [2] ɔ: gierfalckr (Norr. Beskr.) = gerfalk el. geirfalk (geir = Spyd) ɔ: Jagtfalk. [3] = Flodorn. Fiskefalken kaldes i Norr. Beskr. ogsaa gjur, hvormed juder er beslægtet (jvf. oldn. gjoðr). (I Ordb. findes iovr.: »Fiskegyde, Larus, piscator, avis«). [4] Er vel Svensken. [5] Pyrrhula og Rubicilla begge = Dompap. I Ordb. findes: »Rodfinke, Rubicilla«. [6] Maaske Snespurven. [7] Muligt Ringdroslen. [8] Vistnok Svensken (*Ligurinus chloris*); engelsk goldfinch = Stillits. [9] Graasisken *(Cannabina linaria)* eller Irisk. [10] Maaske Fluesnapper *(Muscicapa)*. [11] Skovfink = Skovspurven, Sne- og Vinterfink = Snespurv. [12] Rimeligvis Agerhøns; godwit = Kobbersneppe. [13] ɔ: sky. [14] Beskrivelsen sammenblander de røde og de blaa Hejrer, de første er sikkert = Rørdrummer. [15] ɔ: Fiskehejre, om hvilken O. Fr. Müller bruger Navnet Skidhejre.

en Hønne, dog med lange beene og neb, graa paa fejrene, som en urhønne. Der er ingen forskjel paa hand og hun; ere vanskelige at betrekke[1] og faae skud paa.

Hvide Vitter[2]. *Albicilla.* har et hvidt hoved og bug, er i flugten lig Musvitter, med hvide sider iblant graa.

Hytten[3] har et langt neb som er brunt, lange røde føder, obne med 3 tæer, hvidagtig under bugen, ellers graa, nikker mellem stunder med hovedet.

Hummeldrossel[4] i Fyen, eller Fjelstang, Fjelstav, *Calandra,* er mindre end en spurre, med længre rumpe og smalere neb. sjunger dejligt sommeren igjennem. L. C.

Herfugl, Herpop. Heher T. haver en bred top i hovedet, som hand rejser op og drager sammen.

Lange Vitter[5]. N. Beskr: 124[6].

Irisk. er en liden graagtig [!] fugl med lidet rødt under kroen.

Nattergalen sjunger, naar træerne begynder at udspringe, og holder ved 50 dage og nætter, snart uden ophør, men før den aflader, skifter den farve og sang. Sangen er saaledis: Morten, :/: :/: Melk og brød :/: Kjør i ring :/: stik stør.

Regnspaa. Vandspov. *Pardalus. Arqvata. Pluvialis.* Er graa med et langt krumt neb som en hønne, stor i flugten som en høg, idel sprinkled, gjør rede i rør. Er ellers en god madfugl. L. Coc. See Spov. N. Diction.[7] Arrbo, 208[8].

Riper, et slags hvide Hettenterner med en sort hætte. See mit Msc. Nr. 10. og Lex: Dan: Lat. Rype[9]. Med en tvejet rumpe.

Ørn er Al-ørn[10]. Kulsvier Spejl-ørn[11] *Chrysaëtos,* Stok-ørn.

Rød-top-stjert-bryste[12]. *Rubeola.* er lig en Stillitse, med

[1] Ordb.: »betrække, considere«. [2] Hvid Vipstjært. [3] Sikkert Rodbenen (Navnet maaske efter Stemmen »tjyhy«; det finske Navn Huit bruges om Hjejlen). [4] Nattergal. [5] Langvier el. Langver el. Lomvier *(Uria troile).* [6] »Item Langvier, der undergrafver Jorden oc gior hendis rede der udi . .« [7] »Spove kaldis en graa Strandfugel med et langt Kroget Neb, kommer igien om Vaaren ved S. Peders tjde«. [8] »Hejloens tyri lyr der horis, Spoens spoen . .« [9] »Rype, Ripe. *Perdix petiosa. Lagopus Jonstoni.* Findes nok i Norge, kaldes i Herv:[ors] Saga Skogarruper (i Sv. fjälruper) Svartar um sumar, en hvitar um vetar. A[rent] B[erntsen] i Danmarks Herl[ighed] far vild og meener at de ere agerhøns, som forandre farven om vinteren. De findes og sammesteds i Sjeland ved stranden og kaldes Riper og Hornfisk-riper, fordi de æde Hornfisk og ere magre som strandmogen. Heraf ordsproget: 3 riper paa en pind. (om det, som ej duer)«. [10] Muligt Adelorn = Kongeorn. (Kalkar). [11] Bruges iflg. Kalkar om Kejserornen. [12] Er vel Graasisken el. Tornirisk.

gult neb, har en rød top i hovedet, rød paa brystet, og lidt under vingerne ved rumpen. Æder hampfrøe. L. K.

Røvætter[1]. (Grituer a sono). *Calidris.* en rar fugl, dog hvor de ere og falder, komme de i hundrede tal. de ere røde paa kroppen, gandske trinde. deres unger udlegge de i store kjær og moradser. de ere noget større end duer og fordi de falder saa tykke, kunde skytter, som vide at trekke ret til dem, faa en halv snees af skuddet. de have lange røde been. L. K. Deraf kaldes de og Rødbeener. *Hæmatopus.* (i Jylland, Tingsmede).

Rindelse[2] er en liden graa fugl i landbredden, obenfoded, gjør fire blaa egg. Lat: *Cinclus gallinago minima.*

Spetter, adskillige slags:
Flek-spette, Skov-knar[3] *Picus varius,* findes nok i skovene. i N. Beskriv. kaldes den flag-spet. — Grøn-spet. — Guul-spet. — Sort-spet.

Snepper ere mange slags.

Sisike[4] er stor som Stillidsen, har et tykt, stakket og guult neb, sort paa enden, graa i hovedet, paa hals og ryg; der gaar 2 sorte render[5] fra hovedet ned paa ryggen. der som det graa slipper, ere nogle hvide fjere ned til rumpen, som er sort, og nesten en hver rumpefeder sømmed med en gul rand, uden den højre fjer, som er halfparten, ja vel mere hvid. Under halsen er den brandgul, som strekker sig over til vingerne, som ere først brandgule med lidet hvidt, saa sort, saa brandgult, saa sort, saa hvidgul, de lange fjere ere sorte-kantede med gult ned ad. Bugen er blakked; har stakkede been, som gulspurren.

Strand-ryle[6]. en liden graa fugl med temmelig lidet neb, røde been. pikker i strandbredden.

Strand-skader. ere 2 slags. *Pica marina.* 1 med et langt spidsk neb. 2 findes nok i Præstø-sund, med hvide og sorte feire, lidet større end andre skader. Maa vel og være et slags ænder, hvilke de ligne med neb og fødder. Skydes og ædes gjerne. Jonston: de Avibus, p. 44, beskriver dend langt anderledis[7].

[1] ɔ: Rødvitte (Kobbersneppe). [2] Se Note 6. [3] Jvf. skogsknar, svensk Navn for Flagspætten. [4] Efter Beskrivelsen maa det vel være Siskenen. [5] = Striber. [6] Ordb.: »Strand-ryle. *Trochilus*«, hvilket senere bruges om Tillipe. Begge er vel Præstekrave el. Skærpibere, hvilket sikkert ogsaa gælder Rindelsen. [7] P. 44: »*Pica marina*, quæ et Gaza dicitur, tota, caput, cervicem, pedes et alarum partem si excipias, subviridis apparet«. Paa Tavle 17 findes: *Pica marina*, Nebelkräe, (ɔ: alm. graa Krage).

Snee-konge[1]. *Collurio* er en liden, graaspetted fugl.

Snee-kok[2] eller Titing. *Collurio minor.* (Arrbo 208). har et stakket, sort gult neb. Rød-blakked i hovedet, med en rød-blakket ring om halsen, graa-spragled paa ryggen, hvid paa bugen, kul-sorte been med lange kløer, stor som en lerke. L. C.

Spurre-kongen eller Fugle-kongen[3] er brandguul under bugen og paa halsen.

Strand-terner[4] ere lange og smale, som en barne-handled, har kløfted stjert, noget hvide med sorte pletter. gjøre i moser paa Seerøe.

Spurv. er Graa, Guul, Grøn, Hvid.

Spur-høj. *Nisus. Accipiter minimus, fringillarius, merularius.*

Svenske. er lidet større end en spurre, har et meget tykt neb, muskusfarve paa ryggen, guul over lænderne og paa fløjet af vingerne, flyvefejrene ere med en gul rand neden om; bugen er gul-grøn.

Terner *Mergulus* ere graa-agtige. De blaa-graa have en top i hovedet som en hue, kallede Hette-terner, af hætte. Bygsaad-terner[5]. Sandterner[6]. Strandterner (supra).

Teting, eller Snee-kok, *Collurio minor,* Arrbo 208.

Titlinge, a sono. *Passer,* en spurre. עוֹף Hebr.[7]

Tingsmed *Totanus Jonsthoni,* er en Vandfugl med [!] lange røde been og neb. raaber Ting, Ting[8]. See videre Jonsth:

Tjørne-fugl[9]. som synger, men[10] mand hugger tjørne: Hvil dig lidt :/:

Tokle er en graa-tavled fugl, som en kylling, gjør i moser fire graa-havled[11] egg. duer at æde, saasom den er hunnen til Bruuskokken.

Tornskade. *Spinturnix.*

Træhakken[12] er en liden sortbroged finke, sort paa hove-

[1] Er vel Bjergirisken. [2] ɔ: Snespurven. [3] Er snarest en Løvsanger (sml. Note 9, Side 105). [4] Muligt Dvergterner (Thorsen). [5] Maaske Hættemaagen, der jo hyppigt ses paa Markerne. Bygsaad = den Tid, da Byggen saas. [6] Navnet bruges nu om Sandterne *(Sterna anglica)*, O. Fr. Müller har det om den alm. Terne *(St. hirundo)*. Navnet Hætteterne kan gælde baade denne Art og flere andre. [7] Jonston: »*Hypolais* seu *Curruca*. Titlingam Anglorum . .«, de hebr. Bogst. er vel »ʿoph« = Fugl. Det færoiske titling bruges om Piberne, [8] Rodben og Tinksmed er blandede sammen ligesom ovf. ved Rovætten. [9] Sikkert Musvitten, (Sangen gengives ellers som »Slid din Tid« o. l.). [10] = imens. [11] = spættet. [12] Træhakken = Træpikkeren.

det og ryggen, med hvidt i fjerene som Bogfinken; har en liden hvid tverstreg over nebbet, hvidblakked under bugen.

Troels[1]. Et slags smaa Strandfugle.

Trolddrukke[2]. *Caprimulgus.* Er lidet større end en skade, flyver om natten silde til det som hvidt er.

Taddergaas[3] er lidet større end ænder og graa. findes nok i Fyen.

Tranen, som siges at udlegge unger i Tyrkiet, falder i Jylland en maanets tid for Mikkelsdag, er større end storke, med lange been, hals og neb. Den er meget stolt i sin gang, med lange brune fjere i rumpen, som ligner plumatser[4]. Ellers ere fjerene blaa-graa. Kjødet er besat med mange smaa been, som Brasen eller flire, som sidde alle vegne lags deri undertaget brystet. Somme af disse been ere tykke som et halmstraa. kjødet er blaat og smager ikke vel, men er hart og tørt som tyrekjød, uden det kand være paa unge traner, som ere meget bedre i kjødet.

Tilliper[5] *Trochilus.* ere graa med sorte pletter i hovedet, som en kornlerke. findes ved stranden, og gjør sortspraglede smaa egg i strandbredden.

Taputen, Tapyten[6] er hart ad som Hytten, men smalere og lysere, med ej saa langt neb. Nikker med hovedet; mand siger at den kand ej høre, og bygger derfor hos viben, at naar viben flyver op, dend da kand vogte sig. med hvide og brune pletter paa sterten.

Varfinke[7] *Collurio,* er rød paa hovedet. har et kroget neb, en lang rumpe. er lig flekspetten. Med den tager mand falke. V. Jonsthon.

Vejrhytting[8]. *Pluvialis,* Jonsth. 165. ere noget nær som smaa Hættenterner, flyve fast[9].

Viter ere Adskillige. Vihta, As. Brune ere store, som Skader, med lange been og neb. De skrige om vaaren Kriture[10]. —

[1] Kalkar antager den for Præstekraven, fordi den i Halland kaldes Trulls. [2] ɔ: Natravn. I Gust. Storms Udgave af Peder Claussons Saml. Skrifter er (p. 390) Trolddrukke fejlagtigt henført til Skovsneppen. Stedet her er Citat efter Arent Berntsen (Danm. frugtb. Herlighed, I, p. 310). [3] Maaske = Tatergaas ɔ: Knortegaas. Ordb.: »Tadrer. gratito« (ɔ: snadrer, tysk tatern). [4] Af fransk plumage = Fjerbusk. [5] Se Side 109, Note 6. [6] Staar i Forb. m. det hollandske Navn for Bynkefugl og Stenpikker Tapuit; maa efter Beskrivelsen her bruges om Tinksmed eller Mudderklire. [7] ɔ: Tornskade (svensk varfågel). [8] Muligt Dvergternen. [9] = hurtigt. [10] Vel = Rodvitte (Kobbersneppe), engelsk: Godwit.

Lange Viter[1]. N. Beskriv. 124. — Godwit, A. Attagen[2]. — Musvite, Titmouse, A. a sono. *Parus.* — Hvide Viter[3], *Albicella.*

Ur-høns, -hane, -kok. Hanen er sort med rødt over øjene, men om vinteren er det røde lukt, med sorte fjere. Hand er fuldkommen saa stor som en tam hane, haver en kløfted tunge med krogede fjere, som staae ud til begge sider, udi vingerne ere fjerene hvide. Hønsene ere gandske graa over alt, fanges ikke paa anden maneer end ved skyden; om vinteren paa snee lade de sig betrekke, dog troe de bæst en slede. Om sommeren fra Valborgdag da leger de, dog ej naturlig, som andre fugle, men hanen, naar hand vil være lystig, bruser ud som en kalkonsk hane og skogrer, imidlertid falder sæden fra ham, som hønsene gaae efter og pikke op, hvoraf de faa egg. Naar hand skogrer, hvidsler hand derhos som en hug-orm, og er midlertid gandske blind. Det tager skytten vare paa og giver ham sin rest. Naar hand vil skyde dem, rider hand ud om aftenen og ligger i marken om natten. Det første det gryer ad dagen, begynder hanen at skogre, saa hand kand høres en god fjerding vejs, men skytten rider efter skogret, og er det saadan en taabelig fugl, at naar een af dem er skudt, og bliver liggende paa stedet, da forsamle alle de andre sig, som ere deromkring, om dend samme, og saaledis blive skytten til deel. Kjodet er meget lekkert, og er 2 slags. Naar det er raat, er det hvidt og blaat, men stegt er det hvidt som hønsekjød, og brunt, som groffenbrad[4] eller andet, et lav paa et andet, først hvidt saa brunt, og saa atter hvidt igen, osf. Deres unger udligge de i store heder eller lyng, hvor der ere gamle hulveje, og kunde ungerne, saa snart de komme af egget, flyve. Hic aliqua occurrunt minus credibilia.

Urogallus. Awerhahne. T. Feder-hane[5] i Norge, Sort, stor som en kalkonsk hane.

[1] = Lomvier. [2] Attagēn, (egl. græsk) Navn for Stenhøns *(Caccabis)*, tidl. henført til Hjerper og Agerhøns. [3] Hvid Vipstjært. [4] Groppenbrad (groffenbrad) er »grydesteg, især af oksekød«. (Kalkar). [5] ɔ: Tjuren (Auerhahn); Arrebo har Navnet Fejerhane.

TURDUS VARIUS. PALL. GULDROSSEL
10 APRIL 1909. LISELUND, MØEN

TURDUS VARIUS PALL. GULDROSSEL, NY FOR DANMARKS FAUNA.

AF

HERLUF ROSENKRANTZ.

Paaskelørdag 10 April blev en Fugl af denne i Evropa sjældne Art skudt i en Ellemose ved Liselund paa Møen af Baron Verner Rosenkrantz.

Ellemosen er ca. 2 Tdr. Land stor og bestaar af 14aarige Elle; en Grøft løber igennem den ned til den stejlt affaldende Klinteskrænt.

Der var samme Dag kommet et godt Sneppetræk, og en Sneppe blev skudt i Mosen umiddelbart efter Droslen, som trykkede for Hunden i det lange, tørre Sivgræs. Vinden var den Dag Sydvest med tæt Taage om Formiddagen, om Eftermiddagen Sol; den foregaaende Nat havde Vinden været sydøstlig med Taage. Hosstaaende Afbildning er udført efter den udstoppede Fugl, som ved Sektionen viste sig at være en Han. Den er skænket til Zoologisk Museum.

Turdus varius, eller som den efter sin olivengullige Farve foreslaaes kaldet paa Dansk: Guldroslen, tilhører en Gruppe af Drosselslægten, Jorddroslerne, som under Navnet *Geocichla* skal være opstillet af Kuhl omkring 1825. *Geocichla* omfatter talrige Arter, som leve i Siberien, Indien, Birma, Ceylon, Java, Celebes, Australien, Ny Guinea, Meksiko, Nordamerika og Afrika. Guldroslens Hjem er Siberiens sydlige og østlige Del samt Nordchina; den skal overvintre i Japan, Sydchina, paa Formosa og Phillipinerne (Seebohm).

I Naumanns: »Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas« ny Udgave I Bind (1905) siges pag. 148: »Sie kommt als Brutvogel vor in Asien vom Yenissei an östlich bis zum Stillen Ocean und Japan. Sie wandert im Herbst durch Nordchina nach Südchina und überwintert hier, auf Formosa und den Phillippinen.

Nach Johansen wurde sie am 16. Septbr. bei Tomsk erlegt, Anfang der neunziger Jahre. Nach demselben (teste von Menzbier) ist sie brütend gefunden im Süden von Ostsibirien, im Altai, an den Südgrenzen des Gouvernements Tobolsk, im Nor-

den des Akmolinsker Gebietes, ferner im Gouvernement Ufa bei Perm und Krasnoufimsk, daher wahrscheinlich in den Wäldern des Ural brütend.

Nach Menzbier (Ibis, vol. V, S. 371) wurden sie dreimal im Hochsommer im Uralgebirge erlegt«.

Den er oftere før forekommet i Evropa; saaledes 1 Gang i Skotland (Berwickshire), i Irland 3 Gange, i England 15 Gange, i Frankrig 4 Gange, i Belgien 8 Gange, i Italien 12 Gange, i Tyskland 4—5 Gange, og desuden angiver Gätke henimod en Snes Tilfælde af dens Forekomst paa Helgoland.

I Sverrig »erhölls ett exemplar från Jämtland i November 1837« (Kolthoff och Jägerskiöld: Nordens Fåglar, S. 8).

Fra Norge foreligger i Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger 1881. No. 10. en Meddelelse af Collett om en Guldrossel, som 10 Octbr. 1879 blev fanget i Snare sammen med *Turdus iliacus, pilaris* og *torquatus* i Sands Præstegjæld i Ryfylke (Stavanger Amt), og indsendt til Museet i Stavanger. Snaren var opsat i et lavt Birketræ.

»Dette Individ, der ved Præparationen var befunden at være en Hun, havde jeg i Juli 1881 Lejlighed til at undersøge paa det nævnte Musæum. Det var et Pragtexemplar, og i alle Dele complet«.

Det tredje af de skandinaviske Lande har nu ogsaa haft sit Besøg af Guldroslen, og Listen af danske Fugle er dermed steget til 304 jfr.: H. Winge: Fortegn. over Danm. Fugle. D. O. F.s Tidsskrift. 1 Aarg. Hæfte 1. E. L. S.

MINDRE MEDDELELSER.

FUGLEFODRING PAA ØSTERBRO. I December 1907 anbragte vi en af de sædvanlige overdækkede Fuglekasser udenfor et Vindue i vor Bolig paa Kastelsvejen i København. Dette havde vi imidlertid kun ringe Glæde af, idet Fuglene syntes at betragte Kassen som et Slags Rædselskammer. Vi erstattede saa den nævnte Kasse med en aaben Kasse med lave Sider, og denne Forandring er i høj Grad faldet i Fuglenes Smag. Vi har nemlig siden til Stadighed — baade Vinter og Sommer — haft Besøg af Grønirisk *(Ligurinus chloris)* (vi har paa en Gang talt 11), Bogfinke *(Fringilla coelebs)*, Musvitter *(Parus major)* og

Blaamejser *(Parus coeruleus).* I Vinteren 1908—1909 har vi yderligere haft den Glæde at modtage Besøg — dog kun enkelte — af en Flagspætte *(Picus major)* (vistnok den samme Fugl, der jævnlig har aflagt Besøg hos et andet af Foreningens Medlemmer, der bor paa Østerbrogade) og har nu i Marts og April 1909 haft Besøg af en Kærnebider *(Coccothraustes vulgaris)* (Han). I Dagene fra den 17 til den 22 Marts opholdt Kærnebideren sig saaledes udenfor vor Bolig, dels ved Fuglekassen dels i Træerne paa Vejen, fra om Morgenen til langt hen paa Dagen. Senere har vi haft Besøg af den, hver Gang det er faldet i med Snevejr eller Jorden har været mere eller mindre dækket af Sne. Det stærke Snefald den 12 og 13 April skaffede os endog Besøg af en lille Trekant af Kærnebidere (2 Hanner og 1 Hun). Kærnebideren har under sine Besøg vist sig alt andet end sky. Den er kommen til Fuglekassen, selv naar Vinduerne har staaet aabne, og det har ikke generet den, at vi har staaet tæt inden for Vinduet, medens den gjorde sig tilgode i Fuglekassen.

Det Foder, vi lokker Fuglene med, er Solsikkefrø og Spæk.

April 1909. R. GRAM.

FUGLEFODRING PAA AMAGER. Siden min Indflytning i Oktober 1901 i min nuværende Bopæl, en Stueetage i en Villa med Have i Dronning Elisabets Allé i Eberths Villaby paa Amager, beliggende i Villabyens sydlige Rand og saaledes mod Syd grænsende umiddelbart op til det store aabne Agerland, har jeg hver Vinter iværksat Fuglefodring, for hvilken jeg dog i de sidste 3 Vintre har udvidet Rammerne en Del. I sidste Vinter foregik den paa følgende Maade:

Paa et 91 Ctm. langt og 22 Ctm. bredt Strøbrædt anbragt foran et Vindue i en Stue, som tjener til Ophold hele Dagen, udlægges Hvedekorn, Solsikkefrø, af og til Brødaffald og Kødben samt anbringes i Frostperioder en Skaal med Vand, som fornyes et Par Gange daglig. Tæt ved Brædtet er anbragt 3 ca. 30 Cubctm. store Flæskestykker ophængte i Snore, anbragte i Grenene af et Par udenfor Vinduet staaende Træer og saaledes, at Fuglene kun kan æde af Flæskestykkerne ved ligefrem at sætte sig paa disse. Desuden udlægges paa Jorden paa en aaben Plet i Haven kogt Kartoffelskrælling og Affald af raa Frugt. Fodringsperioden plejer at være omtrent fra Midten af November til Slutningen af April.

Følgende 9 Arter har — men i højst forskellig Udstrækning — benyttet sig af den tilbudte Føde:

Husspurv *(Passer domesticus)* ses selvfølgelig daglig paa Brædtet og i størst Mængde. Æder alt, især Hvedekorn og Brød forsmaar paa ingen Maade (som ret almindeligt paastaaet) Solsikkefrø, æder af Kødben, aad begærligt af de ophængte Flæskestykker, indtil disse anbragtes i førnævnte fri Ophængning.

Skovspurv *(Passer montanus)* ses sjældent paa Brædtet og da kun 1—2 ad Gangen, oftest kun en enkelt; æder kun Hvede.

Svenske *(Ligurinus chloris)* kommer først et Stykke hen paa Vinteren og i det hele noget periodisk, ses 1—3 ad Gangen paa Brædtet, æder afgjort helst Solsikke, tager kun ugerne til Takke med Hvede, er meget nidsk overfor Spurvene og forøvrigt ogsaa overfor sine egne Artsfæller.

Bogfinke *(Fringilla coelebs)* har kun vist sig paa Brædtet nogle faa Gange og kun enkeltvis og har vist kun fortæret Hvede.

Kvæker *(Fringilla montifringilla)* viste sig i denne Vinter nogle Gange enkeltvis (tilsyneladende samme Individ) paa Brædtet og aad da Hvede. Den er sjælden her paa Amager.

Stær *(Sturnus vulgaris)* har kun indfundet sig paa Brædtet én Vinter for et Par Aar siden. Der udlagdes da Hestetalg, som den, 1—2 i Antal (fra min egen Stærekasse), daglig aad med voldsom Begærlighed. Fodringen af dem paa denne Maade fortsattes langt hen i Rugetiden, men da Ungerne døde, og jeg blev bange for, at Hestetalgen muligvis kunde have voldet det, er denne Fodring ikke senere gentaget, ligesom Stærene heller ikke senere har vist sig paa Brædtet.

Solsort *(Turdus merula)* har kun et Par Gange ialt (slet ikke i denne Vinter) enkeltvis vist sig paa Brædtet. Det har hver Gang været i meget haardt Vejr (Snefog og Frost), hvor Rudernes Belægning med Is og Sne har hindret i at se, om den fortærede noget. Derimod saas den i Vinter en Tid lang daglig, 1—3 ad Gangen, fortære det paa Jorden udlagte Kartoffel- og Frugtaffald.

Musvit *(Parus major)* kommer næsten daglig, 1—2, ofte 3 ad Gangen, og hænger paa Flæskestykkerne samt æder paa Brædtet Solsikkefrø med Begærlighed.

Blaamejse *(Parus coeruleus)* ses kun af og til enkeltvis, undertiden 2 ad Gangen, hængende paa Flæskestykkerne, samt paa

Brædtet, naar der paa dette ligger Kødben, af hvilke den da hakker. Solsikkefrøene rører den ikke.

TH. N. KRABBE.

HVAD JEG SER FRA MIT VINDU. II. Midt i Januar lagde Bugten ud for mine Vinduer til med Is og var tilfrossen til Begyndelsen af April, saa der intet Fugleliv var at se paa Søen mere. Jeg forsøgte da at lokke Fuglene til Huset, ved at opstille en Fodringskasse udenfor, og havde stor Fornøjelse deraf. Det frøs næsten uafbrudt i et Par Maaneder, men der laa ingen Sne, saa jeg tror ikke Fuglene ligefrem led Nød, men til Fodringskassen gik de meget villigt. Paa den nærliggende Funktionærbolig var ogsaa ophængt Fodringskasser, og Fuglene fodredes daglig, hvilket havde til Følge, at der stadig i det lille Stykke Skov, der ligger mellem Funktionærboligen og mit Hus, var et rigt Fugleliv, saa man aldrig kunde se ud af Vinduet, uden at Øjet mødte flagrende og hoppende Fugle. Jeg fodrede med alt Slags Affald fra Husholdningen, undertiden kogt sammen med Fedt til en Slags Grød, desuden med Hampefrø, Solsikkefrø og Æbler. Fuglene vare her som overalt særdeles villige til at komme til Fodringskassen og bleve meget tamme. Ialt viste der sig følgende 14 Arter: Husspurven *(Passer domesticus)* var en fast Stamgæst, men fandtes forøvrigt kun i ret ringe Antal; Skovspurv *(Passer montanus)* kom enkelte Gange; Bogfinke *(Fringilla coelebs)* var der daglig adskillige af, væsentlig Hanner og en enkelt Hun; først i Slutningen af Marts begyndte Hunnerne at indfinde sig. Allerede 3 Februar hørte jeg den begynde at øve sig paa sin Sang, og 10 Februar sang de livligt. Gulspurv *(Emberiza citrinella)* saa jeg kun en eneste Gang ved Fodringskasserne, medens der ellers var nok af dem rundt om. Mejserne dannede her, som overalt, en væsentlig Del af den faste Bestand ved Fodringspladsen, frem for alt Musviten *(Parus major)*, af hvilke der saa at sige altid var nogle; de gik villigt løs paa alt Slags Foder, saavel Fedt som Frø og gav sig endogsaa i Lag med Solsikkefrøet. Blaamejsen *(Parus coeruleus)* var en hyppig Gæst, mindre almindelig Sumpmejsen *(Parus palustris)*, der var den mest sky af Mejserne, kun sad et Øjeblik, nappede et Frø og saa fløj bort. Stor Fornøjelse voldte Spætmejsen *(Sitta europæa)*, der jævnlig kom ned i Kassen, men ikke slog sig til Ro der, kun tog en Nød eller et Frø og hurtig flygtede

bort med det. Det morede mig forresten at se det Fænomen, som har været omtalt i en lille Meddelelsé her i Bladet, hvorledes den strækker den ene Fod bagud, saa det ser ud som en Traad, der slæber efter den. I den lille Skov omkring Husene opholdt sig hele Vinteren en Flok Solsorter *(Turdus merula)* paa henved 8 Stykker, de fleste gamle Hanner, en enkelt ung Han og en Hun. Saa man ud af Vinduet kunde man altid være sikker paa et eller andet Sted paa Jorden, at se hvorledes Løvet blev slynget omkring af Solsortens Næb, eller hvorledes en eller anden af dem med lange Hop nærmede sig Fodringspladserne for at gøre sig tilgode med, hvad der fandtes; og den er ikke længere kræsen; de Tider ere forbi, da man behøvede at lægge Frugt ud til den, den gaar nu med stor Fornøjelse ind i Fodringskassen og spiser almindeligt Køkkenaffald. Efter at Fodringen er ophørt, har den lønnet os med at blive i Husenes umiddelbare Nærhed og synge sin smukke Sang, som den allerede begyndte paa 21 Februar. Sangdroslen *(Turdus musicus)* viste sig kun en Gang, saaledes som nærmere nedenfor skal berettes. I Januar gæstede Rødhalsen *(Erithacus rubecula)* daglig Fodringspladsen, men der var øjensynlig kun en af dem, og den forsvandt; senere viste enkelte sig. Stæren *(Sturnus vulgaris)* kom ogsaa kun en enkelt Gang, men Grunden hertil var, at de overhovedet kom meget sent til Kasserne, ikke før over Midten af Marts. Som en tilfældig Gæst maa ogsaa den lille Brunelle *(Accentor modularis)* betegnes, som jeg kun saa en Gang. Omkring 20 Marts ophørte jeg at fodre regelmæssigt, men begyndte igen 31 Marts og 1 April, da Vejret blev meget koldt, med Blæst fra N. O. og Sne, saa Fuglene søgte til deres vante Plads.

Den 1 April var øjensynlig en Dag, som bragte en Del Forstyrrelse i det Træk, som var i Gang, og tvang en Del Fugle ud af deres sædvanlige Bane. Der saas den Dag et livligt Træk af Sangdrosler og Vindrosler *(Turdus iliacus)* ganske lavt over Træerne eller langs Vandspejlet ude paa Bugten. En Del af dem slog sig ogsaa en kort Tid til Ro i Træerne eller ved Stranden, og det var den Dag, Sangdroslen viste sig. Samme Dag bragte en anden ny Gæst til Fodringspladsen, nemlig Kvækeren *(Fringilla montifringilla)*, som ellers slet ikke havde været set Vinteren igennem. Mine Børn kom meget ivrigt ind til mig, for at bede mig endelig at komme til Vinduet, da der var en

ganske ny Fugl; det viste sig saa at være Kvæker, Han og Hun, senere kom der en til; næste Dag vare de borte.

Der er ikke noget mærkeligt i ovenstaaende smaa Optegnelser, jeg har kun villet vise, hvor let det er at faa en Del forskellige Arter til at lade sig fodre ganske nær ved Huset, saa at man daglig kan have Glæde af at se dem; og det er mange Timer, min Familie og jeg tilbragte med at iagttage de Fugle, der kom til Fodringspladsen. En Del af de Fugle, der fodres om Vinteren, blive øjensynlig i Nærheden, naar Foraarstiden kommer, holde sig stadig til, og yngle paa det Sted, hvor de ere vante til at blive godt behandlede.

Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord i April 1909. O. HELMS.

HVIDBROGET STOKAND *(Anas boscas).* Hr. Skovfoged L. Jensen Tusch, Lindesbjerghus pr. Aakirkeby, har indsendt et Fotografi, hvorefter hosstaaende Afbildning er gjort, af to Stokænder, som ere skudte 29 og 30 Januar d. A. ved Læsaaen paa Bornholm. Hr. J. T. meddeler, at Jægeren, Hr. Mejeribestyrer Koefoed, gentagne Gange havde set Ænderne sammen i Aaen og først skød den ene (den normalt farvede) den 29 og Dagen derpaa den anden. Skønt Ænderne laa sammen, som Graaænder jo altid gør paa denne Aarstid, Par og Par, viste en Obduktion, at de begge vare Hunner. Som Billedet viser, er den brogede ren hvid paa Bugen, under Vingerne og med en hvid Ring om Halsen; Hovedet, Halsen og Vingernes øverste Del er graalige.

Krydsninger mellem Stokand og tam And forekomme jo hyppigt, og navnlig hvor man — som paa flere af vore Godser — fodrer Vildænderne, saa at de leve i en halvtam Tilstand, kan man ofte se brogede Dyr. Saadanne Krydsninger og halvtamme

Dyr kunne dog i Regelen let kendes paa deres noget betydeligere Størrelse og (ofte) større Fødder.

Blandt virkelig vilde Stokænder ser man sjældent Farveafændringer. Jeg har to Gange set meget mørke Hunner, og i min Samling findes fra Ringkøbing Egnen en Hun (5/11 07), som i Farvetegning ganske svarer til det bornholmske Dyr. En ganske lignende Hun (af Racen *spilogaster)* fra Godthaab i Grønland (10/2 07) findes ogsaa i min Samling, og da den ved Aakirkeby skudte Fugl efter Billedet at dømme ikke er større end sin normale Sidekammerat, er der nogen Grund til at tro, at man virkelig i dette Tilfælde har en Farveafændring af en vild Stokand for sig.

2. Maj 1909. E. LEHN SCHIØLER.

STORT FUGLETRÆK. 1 Paaskedags Aften og Nat passerede et mægtigt Fugletræk hen over Nykøbing F. Vejret, der om Dagen havde været blæsende fra Vest og Sydvest, var om Aftenen blevet mildt og stille, medens det af og til smaaregnede. Det, der særlig karakteriserede Trækket, var de Masser af Regnspover — udelukkende eller hovedsagelig Storspover *(Numenius arqvatus)* — det indeholdt; Enkeltspovernes sædvanlige Fløjten lagde jeg derimod ikke Mærke til.

Da jeg ved Titiden kom ud og blev opmærksom paa Trækket, var dette allerede i fuld Gang. Fra Fjern og Nær hørte man Fuglestemmer, og ofte flere forskellige Arter omtrent samtidig. Mange af Fuglene fløj ganske lavt, saa at man enkelte Gange hørte en svag Susen, ligesom jeg ogsaa et Par Gange hørte en Fugl ryste sig for at befri sig for Fugtigheden. Spoveflokkene kom ofte saa hurtig efter hverandre, at een Flok næppe var ved at forsvinde i Nord eller Nordøst, før en ny Flok fra Syd meldte sin Ankomst, og Individernes Antal maatte sikkert tælles i Tusinder. Ved 11-Tiden kulminerede vistnok Fuglevandringen, men endnu ved 1-Tiden kom nu og da nye Flokke, og det har antagelig blevet saaledes ved til henad Morgenstunden.

Næst efter Spoverne var Strandskaden *(Hæmatopus ostreologus)* den Fugl, som gjorde sig mest bemærket, dels ved Flokkenes Talrighed og dels ved den larmende Pibekoncert, som de af og til udførte, naar de var over Byen. Af andre Fugle, som bidrog til at oplive Trækket, kan nævnes Viben *(Vanellus cristatus)*, hvis velkendte Skrig hørtes flere Gange; endvidere lød en enlig

Brokfugls Fløjten samt Dobbeltbekassinens *(Gallinago scolopacina)* »ætsch«. Drosselslægten var ogsaa talrig repræsenteret, idet man hyppig hørte Vindroslen *(Turdus iliacus)*, ligesom Sangdroslens *(Turdus musicus)* hvislende Lokketone med smaa Mellemrum skar gennem den stille Luft. Tillige lod Kramsfuglen sig høre et Par Gange. Af Ænder hørtes Pibeanden *(Anas penelops)*, Havlitten *(Pagonetta glacialis)* og Gyvfuglen (Sortanden eller Fløjlsanden, de fløjter jo begge). Endvidere røbede Vandhønen ofte sin Tilstedeværelse i Selskabet.

Flere af de følgende Aftener i Ugen trak ogsaa en Del Fugle, hvoraf Størsteparten var Spover; navnlig Lørdag den 17 April, da det var blikstille og letskyet, var der livligt Træk af forskellige af de ovennævnte Arter, og atter Søndag Nat gik ved 2-Tiden et stort Spovetræk, som varede godt en Times Tid og bestod af mange store og smaa Flokke, der fulgte umiddelbart efter hverandre, hen over Byen.

Nykøbing F., 19 April 1909. C. OLSEN.

»GYVFUGLENE«. I et Brev, dateret Kjerteminde 8 Maj 1909, skriver Hr. Kunstmaler Johannes Larsen: I Forgaars Morges var jeg ude at røgte Bundgarn med et Par Fiskere, jeg kender godt, og som begge er fugleinteresserede. De beklagede, at jeg ikke havde været med Dagen før, da havde de nemlig set 7 Sortandrikker *(Oedemia nigra)*, der jagede med en Hun, og som de kunde sejle helt hen til, uden at de lod sig forstyrre af Jollen. Da jeg med Tanke paa Gyvfuglene spurgte, om Ænderne sagde noget, svarede de: »Ja, det kan du tro, de gjorde«, og da jeg spurgte, hvordan det lød, svarede den Ældste: »Ja, det er jo dem, der trækker her om Aftenen om Foraaret«; — dog bemærkede de begge to, at det ikke var ganske den samme Lyd, men at det ikke var til at tage Fejl af, at det var den samme Fugl, der frembragte den. Jeg fortalte dem saa, at nogle mente, det kunde være Fløjlsænder, der var Gyvfugle, hvortil den Ældste svarede, at han vidste, det var Sortænder, for han havde set dem i Maaneskin.

Nu synes De naturligvis, at dette ikke lyder videre overbevisende, men Manden er nu aldeles fænomenal til at kende Ænder paa Afstand; jeg har ofte været paa Strandjagt med ham, og han er altid paa det rene med, hvad Slags Ænder det er, saasnart han kan se dem. — — —

E. L. S.

ANMELDELSER.

AQUILA.

(Bd. XV. Budapest 1908. Red. af Otto Herman).

Selve Redaktøren indleder med en Artikel »Flugproblem«, hvori han drager skarpt tilfelts mod de efter hans Mening naturstridige Flyvemaskiner, man hidtil har konstrueret, og hvori han paaviser, at alle de »tilfældige Uheld«, der hidtil er indtrufne, kun skyldes rent naturlige fysiske Aarsager, som fremdeles vil gjøre sig gældende, indtil man lærer de vingede Skabningers fuldstændige Fysik og bruger den i Aëronautikens Tjeneste.

Iøvrigt gaar gennem hele Bogen som overalt i vore Dage det Smertenssuk, »Ak hvor forandret«. I en Artikel af Dr. Kornèl v. Szlávy og 2 af Dr. Schenk beskrives Forholdene langs Ungarns nedre Donauløb i Egnen af Tisza's (Theiss) Munding, hvor tidligere det mest brogede Fugleliv udfoldede sig, og som gamle Naumann beskriver som et ornithologisk Eldorado. Af alle tre Artikler fremgaar det, at kun sørgelige Rester af det tidligere Fugleliv er tilbage, dels paa Grund af Tørlægning af tidligere store Sumpstrækninger, dels paa Grund af Menneskenes vanvittige Forfølgelser af Fuglene, særligt Silkehejrene *(Ardea nivea)*, for Fordelens Skyld. I Dr. Schenks sidste Artikel har han følgende Meddelelser af en Hr. Gustav Menesdorfer: I Randen af Gàjaer Skoven fandtes 150—200 Par Sølvhejrer, endnu flere Tophejrer *(Ardea comata)* og talrige Nathejrer *(Nycticorax griseus)*. Disse Kolonier blev da (i 1890) forpagtet af en Skindhandler Karl Berger (jeg nævner denne Hædermands Navn — Ref.), som saa med sine 8—10 Jægere hvert Aar anrettede haarrejsende Ødelæggelser. De startede altid i Rugetiden, og alt, hvad de blot kunde faa fat i, blev uden Barmhjertighed nedlagt; de fundne Æg og Kødet af de dræbte Fugle tjente Jægerne (?) til Proviant, og naar de forlod Skuepladsen for deres Myrden, tog de blot Pragtfjedrene med.

Saaledes gik det i to Aar, da Hr. G. Menesdorfer forpagtede Terrænet og atter bragte Bestanden noget op. Men desværre varede dette kun nogle Aar: en Forordning tillod Befolkningen at hugge bort paa Skoven, og derefter forsvandt den ene Koloni efter den anden. Dr. Schenk ender saaledes: Om en Redningsaktion kan der nu til Dags ikke mere være Tale.

Samme sørgelige Resultat konstaterer Dr. Kornel v. Szlávy angaaende den tidligere store Mose i Ujvidék. Paa Grund af Udtørringsarbejder aftager Fuglebestanden Aar for Aar, og han skriver i 1908, Mosen er tørlagt og helt og holdent uddød.

Noget heldigere stiller Forholdene sig ved Obedszka-Bara ved Szava's (Sau) Udløb efter Dr. Jacob Schenks Redegørelse. Jagtretten her tilhører Erkehertug Franz Ferdinand og enhver Skydning er strængt forbudt. Følgen heraf er, at der endnu anslaas at findes ca. 8000 Par af de forskellige Hejrearter (dog ikke Silkehejren),

Kohejren *(Ardea bubulcus)*, Ibis *(Plegadis falcinellus)* og Topkarven *(Phalacrocorax graculus)* og foreløbig syntes Udsigterne her gunstigere for Bevarelsen end andetsteds.

En særlig Afhandling af Jacob Schenk angaar den hvide Storks *(Ciconia alba)* Levevis. Det viser sig gennem denne, at denne Fugl, som oprindelig var en Sumpfugl, der mest levede af Slanger. Frøer og Vandinsekter, alt som Udtørringen er skredet frem, har kunnet accomodere sig til at blive en Tørlandsfugl. Hr. Schenk har undersøgt Storkens Gylp i et Antal af mange Hundrede og fundet, at disse bestaar af Rester af Græshopper, Skarnbasser, Oldenborrer osv. Af Fuglefjer er der ikke Spor. Kvantitativt er Gylpen endnu ikke helt undersøgt, men han anslaar dog hver Gylp til at indeholde flere skadelige Insekter. — (Vore Bønder her hjemme handler saaledes ikke helt tosset, naar de holder paa Storken! Ref.).

Foruden de større Artikler findes i Bogen en Del læseværdige Smaaartikler. En Hr. G. v. Szomjas fortæller om, hvorledes hans Hørmark (omtr. 50 goch stor) blev angreben af Larver af *Mamestra persicaria* og blev truet med Undergang, da Flokke af Spurve, Kornkrager og Storke faldt over dem og i Løbet af en Uge fuldstændig rensede Marken. Larven er siden komplet forsvunden fra Marken. — (Hos os begynder Landmanden nu at erklære Kornkragen Krig. Mon en saadan Oplysning ikke kunde modificere Anskuelserne noget, saa at man holdt inde med Skydningen. Ref.).

Bogen er smukt udstyret med herlige Billeder af Fugle og Fotografier af Reder. Paa Titelbladet findes et Billede af Kongeørnen. Som for os vil her denne og dens Slægtning Havørnen snart høre til Sagafuglene. H. Arctander.

ZEITSCHR. FÜR ORNITHOLOGIE UND OOLOGIE.

(Aarg. XVIII. Berlin. Red. af H. Hocke).

Tidsskriftet indeholder overvejende Artikler af specielt oologisk Indhold, men ogsaa adskillige, der omhandle andre Grene af Ornithologien. I Majhæftet findes saaledes en Artikel af Redaktøren »Über Saatkrähen in Brandenburg«, der viser at Raagerne *(Corvus frugilegus)* i Løbet af de senere Aar har udbredt sig overordentlig stærkt i Brandenburg, saa stærkt at Forf. udbryder »Raager ere blevne til en Landeplage«. I December- og Majhæftet skriver H. Goebel om Æggene af Ternen *(Sterna hirundo)* og Kystternen *(Sterna macrura)*. Det fremgaar heraf, at adskillige tyske Ornithologer hidtil uden videre have regnet alle de Terner, der ynglede ved Havet for Kystterner, dem, der ynglede inde i Landet for almindelige Terner, og der tales stadig om at faa nogle skudt ved Ynglepladserne som det eneste Middel til at kende Forskel. Har man en god Kikkert og lidt Taalmodighed vil Spørgsmaalet dog let kunne løses paa anden Maade; i god Belysning vil man nemlig let kunne se Forskellen i Næbbets Farve; ogsaa de to Arters Skrig er tilstrækkelig forskelligt, til at de derved kunne kendes fra hinanden.

NATUREN. ILLUSTRERET MAANEDSSKRIFT FOR POPULÆR NATURVIDENSKAB.

(33te Aarg. Nr. 4 & 5. Udg af Bergens Museum. Red. af Jens Holmboe).

Af I. Lie-Pettersen findes to livligt og populært skrevne Artikler om Rødhalsen *(Erithacus rubecula)* og Gulbugen *(Hypolais icterina)*. Denne benævnes stadig i Norge med det lidet træffende Navn »Bastardnattergal«, for hvilket Forf. dog foreslaar som Afløsning »Gulbuget Sanger«. I en Afhandling »Trækfuglenes Vandringer« af E. A. Schäffer opstilles den Hypotese, at Aarsagen til Fuglenes Træk fra Syd til Nord er den, at Fuglene i Yngletiden for at skaffe sig selv og Ungerne tilstrækkelig Føde maa søge til de Steder, hvor Dagslyset varer længst og omvendt drage derfra om Vinteren, naar Mørket hindrer dem i at skaffe sig tilstrækkelig Ernæring. Det er muligt, at det af Forf. paapegede Forhold kan være medvirkende Aarsag til Trækket, men Hovedgrund er det sikkert ikke, hvad man let vil indse ved at tænke nøjere over Spørgsmaalet.

H. CHR. C. MORTENSEN: TEAL (ANAS CRECCA L.) IN WINTER.

(Særtryk af Videnskabelige Meddelelser fra Naturhist. Forening. København 1908).

Forf.'s Forsøg med Mærkning af Fugle ere snart velkendte i den ornithologiske Verden, og med Interesse læser man om den foretagne Mærkning af Krikænder, en Fugl, der paa Grund af den ivrige Jagt, der drives paa den overalt, egner sig særlig godt til Forsøgene. Mærkningen er foregaaet paa den Maade, at en Ring med Forf.s Adresse, et Numer og et Bogstav er anbragt om Fuglens ene Fod. Resultatet ses af den korte Oversigt, som findes i Afhandlingens Slutning og her gengives i Oversættelse. (Afhdl. er skrevet paa Engelsk): »Paa den danske Ø Fanø, blev i Oktober 1907 mærket 102 Krikænder, og hidtil har jeg faaet Meddelelse om, at 22 af dem ere blevne dræbte eller fangede fra Begyndelsen af November 1907 til Slutningen af December 1908.

I Vinteren 1907—08 og i August—September 1908 blev 15 ringmærkede Krikænder trufne paa Vesteuropas Kyster paa Strækningen fra $54^1/_2{}^0$ til $44^1/_2{}^0$ n. Br. og fra $^1/_2{}^0$ ø. L. til $9^1/_2{}^0$ v. L. (imellem Isothermerne $+ 4^0$ og $+ 7^0$ C. for Januar).

Syv af de 15 Meddelelser kom fra Frankrigs Vestkyst, fra lidt Nord for Loire til lidt Syd for Gironde (ca. 1300 Kilometer fra Fanø). Her hersker som bekendt et mildt Vinterklima; der findes en stor Mængde Aaer, som ikke ere isdækkede om Vinteren, og her blev en ringmærket Krikand allerede fundet midt i September, medens Tusinder af Krikænder endnu saas i Danmark.

En anden god Overvintringsplads er Irland med dets næsten frostfri Vinter, det veludviklede Flodnet og dets talrige Søer og Sumpe. Fem af de 15 Krikænder ere dræbte her (indtil omtrent 1150 Kilometer fra Fanø), en allerede i Slutningen af August.

I Englands sydvestlige Egne ere 3 af de 15 Fugle trufne.

I Holland er dræbt to ringmærkede Krikænder (foruden de omtalte 15). I den sydlige Del af Spanien er en skudt (omtrent 2300 Kilometer fra Fanø), i den nordlige Del af Italien en anden. Krikænder skulle træffes i disse to Lande fra Oktober til Begyndelsen af April.

Man kunde tro, at Fuglene paa deres Vej fra Danmark om Efteraaret væsentlig følge Kysterne og derfra flyve op ad Floderne, særlig hvis der langs disse er Eng- eller Sumpstrækninger, og tilbringe Vinteren med at strejfe skarevis fra Sted til Sted, hvor de bedst kunne finde Føde, særlig hvor der findes Oversvømmelse med Ferskvand, og nogle Buske yde dem Læ mod Vind og Kulde.

De tre umaadelige Sumpstrækninger »The bog of Allen« i Irland, »Les marais« Nord for La Rochelle og »Las marismas« ved Mundingen af Gudalquivir« have alle ydet deres Del af de ringmærkede Krikænder. — Maaske trække Krikænderne særlig om Natten. Kulde tager saa hurtig Modet fra dem, saa at man lettere kan nærme sig dem og skyde dem, og de skynde sig at flygte til mildere Egne.

De mærkede Krikænder ere sikkert ikke alle udrugede i Danmark, i hvert Tilfælde synes en af dem, der blev truffet nær ved Stockholm (omtrent 750 Kilometer fra Fanø) at have hørt hjemme i mere nordøstlige Egne.

I Efteraaret 1908 bleve to ringmærkede Krikænder fangede paa de nordfrisiske Øer, medens de atter vare paa Træk Sydvest for Danmark«. O. H.

C. WESENBERG-LUND: NOTIZEN AUS DEM DÄNISCHEN SÜSSWASSER BIOLOGISCHEN LABORATORIUM AM FURSEE.

I Internationale Revue der gesamten Hydrobiologie und Hydrographie, Band II, 1908, har C. Wesenberg-Lund offentliggjort to ornithologiske Iagttagelser, som han har haft Lejlighed til at gøre. Den første af disse vedrører Digesvalens *(Hirundo riparia)* Biologi. Forf. laa en Sommermorgen i stærk Taage i sin Baad paa Fursøen, beskæftiget med sine Planktonundersøgelser; da Taagen pludselig lettede saa han Tusinder og atter Tusinder af Digesvaler, som alle fløj ganske lavt over Søens Spejl, men, da Solen kort efter fik rigtig Magt, fløj de bort. Forf. har i koldt og regnfuldt Vejr ofte set Digesvaler flyve langt frem og tilbage over Søen, og har set dem dyppe Næbet og undertiden hele Hovedet ned i Vandet; han fremsætter den Anskuelse, at de der fange Myggelarver, som i betydeligt Antal leve i Vandskorpen, og at disse Larver i koldt og regnfuldt Vejr udgøre Digesvalernes Hovednæring, medens Forstue- og Bysvaler *(Hirundo rustica, H. urbica)* under samme Forhold fange fuldt udviklede Myg, der sidde paa Træer og Huse.

I den anden Notits meddeles, at Vandstæren *(Cinclus aqvaticus)* om Vinteren er en regelmæssig Gæst ved Fursøens Bredder.

A. C.

J. E. V. BOAS:
LIDT OM STÆREN, SÆRLIG OM DENS ØKONOMISKE BETYDNING.

(»Haven« 9. Aarg. 1909. S. 89—93).

Efter en Indledning om Stærens Levemaade og Optræden her hos os, gaar Forf. over til sit Hovedemne, en Betragtning af den Skade og den Gavn, som denne Fugl siges at gøre, og for den første Art Virksomheds Vedkommende omtales navnlig den Fortræd, den anretter i Haverne, særlig som Kirsebærtyv, hvorved betydelige Værdier gaar tabt. Dette er saa almindelig anerkendt, at der maaske næppe er Grund til her at dvæle nærmere derved. Noget anderledes stiller det sig med den Nytte, den formentlig gør, idet Forf heller ikke vil yde denne Anerkendelse og erklærer, at den Slutning, at Stæren er nyttig, fordi den fortærer en Mængde Skadedyr, er bundfalsk. Dette begrundes ved, at det Antal af skadelige Dyr, f. Eks. Oldenborrer, Sommerfuglelarver og Smelderlarver, som Stærene fortære, er praktisk set for intet at regne imod den hele Mængde. Det er, siger Forf., som om man vilde tænke paa at tømme en stor Indsø med en Theske. At man, som der fortælles, ved at hænge Stærkasser op skulde have befriet en Skov for den »store brune Snudebille«, er ganske falskt, ligeledes at Stærflokke skulde have gjort Ende paa et Angreb af Fyrrespinderen et Sted i Tyskland i Juli Maaned; det er paa den Tid af Aaret, at dennes Larver bliver til Puppe og snart derefter til Sommerfugl, saa det intet Under er, at Insektet »forsvinder«; i Begyndelsen af August er der kun Æg, som de fleste naturligvis overser. Det udtales, at det overhovedet ikke er godtgjort, at Stæren udretter noget væsentligt ved det, den fortærer af Insekter, samt at den stærke Stærfredning under disse Omstændigheder noget faar Karakteren af en økonomisk Letsindighed. — At mangfoldige Mennesker, der skal have Glæde eller økonomisk Udbytte af deres Frugthave, er enige med Forf. heri, er sikkert. Men det kan dog kun være en mindre intensiv Fredning af Fuglen, det gælder om. Forsøge at udrydde den, det var en frygtelig Tanke! Og det er sikkert heller ikke Forf.s Mening, at dømme efter hans Afhandling første Punktum, der bliver Anmeldelsens sidste: »Der er næppe nogen Fugl, som de fleste af os ser med større Glæde end Stæren«. O. G. Petersen.

FRA NOTITSBOGEN.

SMAA ORNITHOLOGISKE MEDDELELSER

VED

O. G. PETERSEN.

I et Tidsskrift som dette, der repræsenterer en Forening, hvis Medlemsliste — jeg kunde fristes til at sige heldigvis — er saa overmaade uensartet, er det ogsaa naturligt, at Indholdet maa være af meget forskellig Støbning. Efterfølgende Smaameddelelser indrangerer sig i den lettere Genre og maa betragtes som Lejlighedsprodukter, fremkomne under Forfatterens Færden som Botaniker i den fri Natur, nogle af dem noterede efter Avismeddelelser; af den sidste Kategori har jeg selvfølgelig udeladt, hvad jeg allerede forefandt optaget i Kjærbølling eller i ornithologiske Afhandlinger; en eller anden Genganger kan maaske alligevel være løbet med. Jeg interesserer mig mest for det Slags Iagttagelser, der kan gøres uden at skyde Fuglene og uden at plyndre Rederne, og det er med en vis Tilfredsstillelse, jeg lægger Mærke til, at der efterhaanden synes at være ikke saa faa, der deler dette Synspunkt. Et Par af Optegnelserne fra 60'erne skyldes en vis Stud. polyt. O. Møller, der senere blev bosat i Indien og som var en meget interesseret og sikkert fuldstændig paalidelig Iagttager. De er mærkede O. M. Jeg har undertiden fremført Tvivlsmaal eller ligefrem formuleret Sætningerne som Spørgsmaal. Af saadanne vil der altsaa findes flere, og det skulde være mig kært, om der kunde falde et eller andet Svar af paa dem. Jeg har ordnet Stoffet efter Fuglenes Navne og fulgt Winges Opstilling[1] og den af ham anvendte Nomenklatur i dette Tidsskrifts 1ste Bind.

Mergus merganser, Stor Skallesluger. Blev i Slutningen af 50'erne i forrige Aarhundrede fundet ynglende i et hult Træ i Skovene ved Sorø.

Rallus aquaticus, Vandrixe. Fugle, som man vanskelig faar at se, er det af særlig Vigtighed at kunne kende paa Stemmen. Til de Fugle, som holder sig meget skjult, hører Vandrixen, men den er let at kende for Øret, hvad jeg i mine unge Dage havde god Erfaring for fra Flommen ved Sorø. Naar man pas-

[1] Dog med en enkelt, i Omstændighederne begrundet, Undtagelse (se S. 135).

serede denne ved Aftentid, var Rixens ejendommelige skarpe »Vuitt« ikke til at forveksle med andet. Jeg havde et bestemt Indtryk af, at Stemmen bedst kunde karakteriseres ved den Lyd, der frembringes, naar man slaar raskt med en Svippert gennem Luften, eller som det senere er udtrykt i den tyske Litteratur »indem man mit einer schlanken Gerte einen schnellen kräftigen Hieb durch die Luft führt«.

Grus cinerea, Trane. I Sommeren 1866 blev en Trane skudt bort af en Flok paa 7 Stykker ved Assendrup ved Ringsted (O. M.).

Actitis hypoleuca, Mudderklire. Det er mig ikke rigtig klart — efter Angivelserne —, hvorvidt denne Fugl er almindelig hos os om Sommeren eller ikke. Som Steder, hvor jeg har truffet den ved Midsommertid, kan nævnes: Aaen ved Endrupholm (1 Mil N. f. Bramminge), hvor den allerede af Teilmann er angivet som ynglende (i Haven), Storaaen tæt udenfor Holstebro og Vorsaa i Vensyssel. Navnlig sidste Sted var den jevnlig at se og høre (1904), saa den ligesom kom til at høre med til denne ualmindelig smukke Aa's Fysiognomi. Den hører til de Fugle, hvis Stemme er bleven overmaade godt karakteriseret ved en Bogstavbetegnelse. Naar der i 2den Udg. af Kjærbølling siges: »Dens vidtlydende Stemme klinger højt og pibende«, giver dette ikke synderlig Oplysning. Men naar der hertil i 1ste Udg. er føjet: »som et flere Gange gentaget »Tidihidi«,« er dette meget betegnende.

Sterna hirundo, Terne. I sin Afhandling: Schilderung eines zoologischen Ausfluges zu den Inseln im Kattegatte im Julius 1824« (Ornis, 2det Hft. 1826 S. 165) siger Fr. Faber om *Sterna hirundo*, at den »maaske slet ikke forekommer i det egentlige Danmark«. Dette maa vel bero paa, at der med *St. hirundo* mentes noget andet end nu (Temminck som Autor til Navnet og ikke Linné?).

Botaurus stellaris, Rørdrum. Ved Faaborg er skudt en Rørdrum, der i flere Aar havde opholdt sig og ynglet ved Sundet dér (noteret 1865). »*Ardea stellaris* blev d. 9 Aug. af G. Krüger til Lidsø ved Rødby skudt i det til Gaarden hørende inddæmmede Land, det første Eksemplar, som i Mands Minde er bleven nedlagt paa Lolland« (Dagstelegrafen 15 Aug. 1879). Den sidste Bemærkning passer dog ikke.

Ciconia alba, Stork. I Kjærbølling S. 470 nævnes nogle faa Eksempler paa særlig tidlig Ankomst af Storken. Til disse kan

følgende føjes: I sidste Halvdel af Februar 1865 er en Stork set paa Gl. Kongevej (Kilden ikke noteret, Oplysningen maaske derfor værdiløs). Storken er ifølge »Kallundborg Avis« i disse Dage set i Kallundborg-Egnen (Aalborgposten 23 Marts 1868). Igaar viste 2 Storke sig ved Ballerup (Dagbladet 23 Marts 1897). Fem Storke saas igaar Formiddags komme flyvende i Følge. De satte Kursen over Kalvebodstrand og søgte formodentlig til deres Sommeropholdsted paa Amager (Dagbladet 17 Febr. 1898). — Er der nogensinde oplyst noget om Aarsagen til den store Storke-Kalamitet i 1856? Jeg husker den overmaade godt fra min Barndom, og Fænomenet, d. v. s. den almindelige Forsinkelse eller fuldstændige Udeblivelse af Storkene paa Egnen som overalt i Landet, var et yndet Emne i de ungdommelige Breve. — En højst mærkværdig, men i Betragtning af Meddelerens gode Navn (den f. Eks. i Krøyers Naturh. Tidsskr. undertiden nævnte Provst Carstensen i Thy) sikkert paalidelig Beretning om Maaden, hvorpaa en Stork befriede sin Rede for 2 nedkastede Unger, der i uskadt Stand atter var lagt op til den, kan eftersés i Schade's Beskrivelse over Øen Mors 1811 S. 185.

Ciconia nigra, Sort Stork. Har ynglet i Vedby Skov ved Slagelse 1863. Hertil maa vel referere sig Kjærbøllings efterladte Notits (Kjærbølling S. 472), at den har ynglet ved Vedbygaard. Til de jyske Ynglesteder kan føjes Tofte Skov ved Lille Vildmoses sydøstlige Del, hvor jeg selv har havt Lejlighed til at se Reden med store Unger i et gammelt Egetræ i Begyndelsen af 90'erne.

Phalacrocorax carbo, Skarv. Paa en Udflugt i August Maaned 1866 saa jeg ved Reersø (ved Storebælt) en stor Flok Skarver, først lejrede paa en Stendysse ude i Stranden, senere svømmende omkring.

Falco subbuteo, Lærkefalk. Den Ligegyldighed, eller hvad man skal kalde det, som Fuglene undertiden viser overfor Tilstedeværelsen af Mennesker, kan vist være af en meget forskellig Natur. Hos visse højnordiske Fugle ansés den med Rette for at være begrundet i, at de ikke endnu har opdaget Menneskets Træskhed, hvilket ogsaa kan være Tilfældet med pur unge Fugle, som nylig har forladt Reden. En Fugl som Krognæbbet er vel bekendt i denne Henseende, og jeg har selv overbevist mig herom en Vinter, 1890—91, da der var mange af dem her i Landet; de fløj ikke, fordi man færdedes imellem de temmelig lave

Rønnebærtræer i Botanisk Have, hvori de sad, og jeg har med min Stok trukket en Gren, hvorpaa der sad en Krognæb, et godt Stykke ned, inden Fuglen behagede at flyve. For andre Fugles Vedkommende ligger det sikkert i deres Natur, f. Eks. Rødkælken, under hvilken der anføres nogle Eksempler, og Vendehalsen; denne har jeg paa Bornholm iagttaget paa Foraarstrækket, og jeg har staaet nogle ganske faa Skridt fra den og sét paa den, mens den sad ganske rolig i Mandshøjde i et lille Træ; det er vist en velbekendt Ejendommelighed ved den. Hos visse Smaafugle har deres Mangel paa Skyhed vel en hel anden Grund, nemlig den, at de ikke let bemærker et Menneskes Nærværelse.

Men det er sikkert ofte Tilfældet, at Fugle, ligesom andre Dyr, der ellers ikke er tillidsfulde, kan have en instinktmæssig (sit venia verbo) Fornemmelse af, hvorvidt der er noget at være bange for eller ikke. Anderledes kan jeg f. Eks. ikke forklare mig følgende lille Episode, idet jeg gaar ud fra, at den paagældende Fugl ikke hører til dem, der i særlig Grad er ligegyldige overfor Menneskene. Den 8 Oktbr. 1875 gik jeg i Universitetets (dengang ny) botaniske Have og bemærkede en Fugl, der syntes ivrig beskæftiget paa Jorden ved Siden af en Græs-Rabat; da jeg kom nærmere, saa jeg, at det var en Lærkefalk, der var i Færd med at fortære en Fugl; jeg rykkede saa forsigtig som muligt ind paa den, men blev dog snart opdaget; dette syntes ikke at genere, thi efter at have maalt mig med Øjnene og sandsynligvis forsikret sig om, at jeg var uskadelig, fortsatte den ganske rolig sit Maaltid. Jeg avancerede imidlertid nærmere, medens Fuglen skiftevis nød sit Bytte og sendte mig et lille Sideblik, uden at give mindste Tegn paa Angest. Endelig stod jeg neppe halvandet Skridt fra den, og nu fikserede den mig noget længere og skarpere, dog øjensynlig langt mindre forbauset over mig end jeg over den; den gav sig imidlertid atter til at æde, og først, da jeg gjorde et rask Skridt lige ind paa Livet af den, lettede den og fløj langsomt ind mellem Buskene, men tog sit Bytte med.

Aquila fulva, Kongeørn. Skudt 11 Decb. 1865 i Neble Sogn paa Oremandsgaard af Forstaspirant Rung (Berlingske Tidende 17 Decb. 1865). En Kongeørn, som havde et Vingefang af 4 Alen, er ifølge »Fyens Avis« for nogen Tid siden bleven skudt paa Glorup. Der skal forøvrigt i Vinter være set usædvanlig

mange Ørne, baade Konge-, Hav- og Fiskeørne, paa dette Gods og paa det tilstødende Ørbæklunde (Berlingske Tidende 16 Marts 1866). Lolland-Falsters Stiftstidende skriver 1 Novb. 1866, at der ifølge Rigstidenden i Egnen af Frederiksværk er fanget en Kongeørn, der maalte o. s. v. En Skov i Nærheden af Maribo Sø, Aaleholt, »udmærker sig ved meget høje Bøge, i hvis Kroner 2 Par Ørne (Kongeørn og Havørn) have anbragt deres Reder« (E. Rostrup, Laalands Vegetationsforhold. Vid. Medd. fra Naturh. Foren. 1864 S. 57). — Ret oplysende m. H. t. Hyppigheden af Ørne her i Landet før og nu er følgende Artikel: Ørnejagt. I Anledning af en Meddelelse i et jydsk Blad, hvori det berettedes som en Sjældenhed, at der var skudt en Ørn, oplyser »Møens Avis«, at der paa Møen, navnlig i Ulfshale, aarligt skydes et ikke ubetydeligt Antal Ørne. I indeværende Vintertid er der i den nævnte Skov og nærmeste Omegn skudt 6 og i Røddinge 2 Ørne, hvoraf den ene var en Kongeørn; i de sidste 4 Aar er der i det Hele taget skudt over 30 Ørne paa Møen. Blandt de iaar skudte Ørne var Størstedelen gamle; een iblandt disse havde et Vingefang af 97 Tommer. Som en Mærkværdighed anføres, at mellem 10de og 19de Decb. 1863 blev der i Ulfshale af Vægter Jørgen Knudsen skudt 11 Ørne. — I Vinteren mellem 1864 og 1865 blev der fra Rosenfeldt paa Sjælland til Stege sendt 4 Havørne og een Kongeørn, som vare skudte der paa Godset (Dagbladet 15 Februar 1866).

Aquila nævia, Skrigørn. Skudt paa Falster i Slutningen af 90'erne samt i den første Halvdel af September 1905 (Plantør N. Andersen, mundtlig Meddelelse).

Circus cyaneus, Blaa Kærhøg. Skudt ved Brahetrolleborg paa Fyn i Foraaret 1892 (Forstkandidat V. Clausen).

Pandion haliaëtus, Fiskeørn. Yngler i Stokkebjerg Skov ved Skarritsø (skrevet 1864).

Nyctea nivea, Sneugle. Skudt ved Aarhus midt i Novb. 1864, ved Engelsholm pr. Vejle i Vinteren 1865, ved Søndervested (paa Møen?) 21 Febr. 1866, den sidste Angivelse ifølge Berlingske Tidende for 23 Febr. 1866.

Columba palumbus, Ringdue. Har jo ellers Ord for at være en meget sky Fugl, men der anføres dog flere Eksempler paa, at den yngler i umiddelbar Nærhed af menneskelige Boliger. Saaledes havde ogsaa et Par Ringduer Rede i et stort Lindetræ paa Endrupholm, og det skønt Træet stod i selve Borggaarden,

og Reden var anbragt i den Side af Træet, der vender lige ud imod Hovedindkørslen, saa Vognene maatte passere tæt forbi.

Upupa epops, Hærfugl. Gaardejer Severin Hansen i Lyngby ved Grenaa har ifølge »Aarh. Stiftstid.« for kort Tid siden skudt en meget sjælden Fugl, nemlig en Hærfugl eller Hærpop *(Upupa epops)*, der i nogle Dage havde opholdt sig i hans Roevang (Tillæg til Dagbladet for 25 Novb. 1891).

Pica caudata, Skade. En helt hvid Skade skudt ved Giesegaard i Foraaret 1898 (Forstkandidat Rauch). — At Skaden ogsaa overfalder voksne Smaafugle, har jeg set Eksempel paa en Dag i Botanisk Have (Maj 1888). Jeg hørte en Spurv skrige og saa, hvor Lyden kom fra, en stærk beskæftiget Skade i Toppen af et lille Træ. Da jeg kom nærmere, faldt der en Spurv ned fra Skaden, satte sig i en meget forpjusket Tilstand paa en Gren, hvor den rettede lidt paa det derangerede Toilette. Den var dog ikke værre tilredt, end at den kunde flyve sin Vej.

Corvus monedula, Allike. Som Eksempel paa et usædvanligt Valg af Redeplads kan anføres, at et Par Alliker havde Rede i Stenløse Præstegaards Have i et Vedbend-Espalier paa Muren lige uden for Vinduerne.

Lanius collyrio, Tornskade. I Haven til Carolinekilde ved Odense saa jeg (1885) baade Fugle og Frøer spiddede paa Torne af denne Røver. Det er jo i og for sig ikke noget nyt, men ses dog vist ikke saa almindeligt.

Lanius excubitor, Stor Tornskade. Skudt i 4 Eksempl. ved Brahetrolleborg i Januar 1892 (C. Clausen). Meddeleren heraf havde skudt en lille Fugl (Gulspurv?), men en Stor Tornskade slog ned og tog den bort for Næsen af ham.

Sitta europæa, Spetmejse. Idet jeg henviser til dette Tidsskrifts 2det Bind S. 173, hvor jeg har meddelt en Iagttagelse af Professor Russow[1] i Dorpat ang. Spetmejsen, skal jeg bemærke, at jeg selv, i Forsthaven ved Charlottenlund, senere har havt Lejlighed til paa saa nært Hold at se den sidde paa en Stamme med Hovedet nedefter, at jeg tydelig kunde se, at den havde sit ene Ben bagud, altsaa tilvejrs. Naar jeg nu ser paa Afbildningerne af Spetmejsen i tilsvarende Stilling, forekommer de mig ikke rigtig naturlige, fordi dette Forhold ikke er taget i Betragtning.

Alauda alpestris, Bjerglærke. I Dagbladet for 8 Marts 1865

[1] Ved en Trykfejl staar der Rüssow.

læses følgende, som det, saavidt jeg kan skønne efter den fuldstændig forvirrede Fremstilling af Bjerglærkens Udbredelsesforhold i Kjærb. S. 334—35, ikke er ganske overflødigt at henlede Opmærksomheden paa: En ornithologisk Bemærkning. »Dagbladet« for 24 ds. har efter »Vejle Avis« optaget en Beretning om en sjælden Fugl (Bjerglærken, *Alauda alpestris*), som efter bemeldte Blad kun een Gang tidligere vides at være skudt her i Landet. Dette var nemlig Tilfældet 1 Januar 1850, da et Par Stykker af denne Art blev skudte ved Hessel Forstrand pr. Grenaa. Om bemeldte Fugl før dette Tidsrum eller de nærmeste Aar derefter har været en Sjældenhed her i Landet, veed jeg ikke; men baade af mig og andre her i Byen er den skudt her ved Stranden i Aarene 1860, 61 og 62. Jeg veed, at den er set i 1863, ligesom jeg atter iaar i Forening med samme Skytte, som den 1 Januar 1850 skød de to første Eksemplarer, den 21 Februar saa en Flok paa 14 Stykker, ligeledes ved Stranden. Jeg tør saaledes bestemt paastaa, at Bjerglærken i de senere Aar ikke alene ikke er nogen sjælden Fugl her i Landet, men at den endogsaa temmelig sikkert aarlig besøger os paa sin Vandring mod Syd fra dens oprindelige højnordiske Hjem. Ebeltoft den 28 Febr. Ø.« Meddeleren er aabenbart den Skolelærer Østergaard, som ogsaa har givet andre Oplysninger om Bjerglærken. Det fremgaar iøvrigt af ovenstaaende, at det ikke blot er senere end 1865, at Østergaard har kendt den som en almindelig Vintergæst (Kjærb. S. 334), men ogsaa de forudgaaende Aar. — Vejassistent Frellesvig, Holstebro, skød 2 Bjerglærker 29 Novb. og 4 d. 5 Decb. 1903 ved Skave, Ø. for Holstebro.

Alauda cristata, Toplærke. Denne Fugl er en af de fornøjeligste Berigelser af vort Lands Fauna, ikke mindst derved, at den ved sit kvikke Ydre, friske Stemme og livlige Væsen spreder en vis Poesi over ellers tarvelige[1] Lokaliteter, som Stationsbyernes kedelige Gader eller endog Banegaards-Terræner, og ved sin Forekomst paa saadanne meget aabne Steder let gør sig bemærket. For 50 Aar siden var den sjælden, nu er den almindelig, foreløbig i alt Fald i Jylland. Jeg har gaaet de mange Iagttagelser, der er meddelte om dens Optræden, igennem, for om muligt at komme under Vejr med, om den i dette Tidsrum af 50 Aar har udbredt sig jævnt og successivt, eller om dens store Udbredelse er knyttet til et kortere Tidsmaal, og skal i det føl-

[1] NB. i en Naturvens Øjne.

gende søge at belyse dette. — Til dens, om jeg saa maa sige, Forhistorie hører, at Melchior har iagttaget den ved Herlufsholm, og det maa have været før 1831, Melchiors Dødsaar, samt at Teilmann i 1823 skriver om den: Toplærken er meget sjælden. Kun een Gang har jeg set den i September[1]. Det er saa iøvrigt naturligt at begynde med Kjærbølling 1ste Udg. 1852, hvor der siges: »Denne hertillands sjældne Art«, og hvor der angives, at enkelte Par ynglede omkring Varde. Næste Iagttagelse er fra 1860, da Gad iagttog et Par i Sæby, 1863 igen iagttaget i Sæby (havde, saa vidt jeg forstaar, havt fast Ophold i den Tid); samme Aar iagttaget i 2 Ekspl. paa Chausséen ved Hjørring samt mellem Aarhus og Riis Skov, og 1867 blev den set i Gaardene ved Viborg. Det var altsaa faa og spredte Iagttagelser. I 1868 holdt Prof. Reinhardt en Universitetsforelæsning, der strakte sig over 2 Semestre, over Danmarks Fuglefauna, og blandt Tilhørerne var Meddeleren af disse Linier. Reinhardt resumerede vort Kendskab til Toplærkens Udbredelse saaledes: Standfugl. Meget sjælden; findes i Hertugdømmerne og i det sydlige Jylland og gaar op til Grenaa. Omtrent samtidig (Naturhist. Tidsskr. 3 Række, 6 Bd. 1869—70) udtaler Fischer sig saaledes: Rimeligvis vil den efter kortere eller længere Tid igen forsvinde og indskrænke sig til sit gamle sydligere Hjem.

Altsaa omkring ved 1870 var Fuglen endnu sjælden, men omtrent fra den Tid synes der at komme Fart over dens Udbredelse, efter Angivelser fra forskellige Steder at dømme, som det bliver alt for vidtløftigt at referere her, og i 1888 kunde Collin (Bidrag II) udtale: I de senere Aar er den temmelig almindelig næsten overalt i Jylland, især paa Trækket og om Vinteren. Og i 1895 (Bidrag III): Den breder sig fremdeles i Jylland og forekommer næsten overalt paa Halvøen. Vi faar altsaa det Billede af Toplærkens Udbredelse, at denne, efter at Fuglen i en længere Række Aar har havt en meget sparsom Forekomst, hovedsagelig falder omtr. i de 20 Aar 1870—1890, og nu er der meget ringe Sandsynlighed for, at Fischers Spaadom vil gaa i Opfyldelse. — Dens Udbredelse her i Landet udenfor Jylland skal jeg ikke komme ind paa, da denne endnu er i sin Begyndelse, men det forekommer mig nok værd indtil videre at notere Iagttagelserne over dens Forekomst. En Ting

[1] Faber ytrer, dog maaske uden Grund, nogen Tvivl om Rigtigheden af denne Iagttagelse (Ornithologiske Noticer 1824 S. 26).

skal jeg dog gøre opmærksom paa, at den (bortset fra den gamle Iagttagelse fra Herlufsholm) først har begyndt at optræde udenfor Jylland, efter at den dér var bleven almindelig, idet den nemlig først er iagttaget 1875—77 omkring Odense.

Ruticilla titys, Sort Rødstjært. Naar denne nævnes paa dette Sted[1], hvor den ikke hører hjemme efter Rækkefølgen, er Grunden den, at Behandlingsmaaden slutter sig til foregaaendes, idet det nemlig er dens Udbredningshistorie, det drejer sig om, skønt denne og de to følgende, som af samme Grund kommer paa urette Sted, ikke tilnærmelsesvis har vundet en saadan Udbredelse som Toplærken. Ogsaa den sorte Rødstjært har sin Forhistorie. Teilmann skriver 1823: »Besøger os i September«[2], og om en Forekomst i 20'erne i forrige Aarh. fra Marmorkirkens Ruiner i København foreligger der ogsaa Meddelelse[3]. Ellers er den først iagttaget 1872, og den er fra dette Aar og Aarhundredet ud af og til bemærket i det sydligste Jylland, tildels rugende. I 90'erne, men bestemt naar angives ikke, er den set ved Stensmark ved Grenaa, og som isoleret staaende Iagttagelse kan anføres, at den er angivet af tyske Ornithologer fra Allinge paa Bornholm 1886. Først i dette Aarhundrede er den ellers iagttaget Ø. f. Jylland, men meget sparsomt, f. Eks. paa Sjælland: 1901 Hellerup, 1903 Roskilde og København, 1904 Helsingør, 1905 Hammer S.Ø. f. Næstved og 1906 Haslev. De andre Iagttagelser fra Jylland, Fyn og Falster er ligeledes meget spredte. Billedet, vi faar af denne Fugls hidtidige Udbredelse her i Landet, er altsaa dette, at den først i lang Tid med en vis Sejghed har holdt sig i det sydligste Jylland, og derefter, i den sidste halve Snes Aar, er iagttaget spredt over det meste af Landet. Det forekommer mig ikke uinteressant, at allerede Bechstein, hvis Forfatterskab ligger over 100 Aar tilbage i Tiden, skal have sagt om *Ruticilla titys*, at den havde Tendens til at brede sig mod Nord.

Oriolus galbula, Pirol. Denne kan der ogsaa være Grund til at se paa i denne Sammenhæng. Ogsaa Pirolen angives af Teilmann fra Endrupholm (1823): »Man seer undertiden denne Fugl i Mai paa Vestkysten af Jylland, og har Leilighed at be-

[1] Materialet til denne Fugls Udbredelsesforhold er samlet af V. Weibüll i dette Tidsskr.'s 2 Bd. S. 104; men i nærværende Opsats er det Tidsfolgen, det kommer an paa. [2] Faber tvivler ogsaa om denne Iagttagelses Rigtighed (O. N. S. 24). [3] Nærv. Tidsskr. 2 Bd. S. 167.

undre dens skiønne Stemme«. Allerede 1848 iagttaget saa nordligt som ved Grenaa (Bonnez) og senere overmaade spredt i Jylland, f. Eks. 1863 baade ved Ribe, Ringkøbing og Asdal i Vendsyssel. Men den er forholdsvis tidlig gaaet Ø. paa, nemlig før 1852 iagttaget ved Hesselagergaard i det sydl. Fyn, og saa forresten i Løbet af Aarhundredet iagttaget fra Hofmansgave til Thorseng, fra 1870 over en stor Del af Lolland, i Begyndelsen af 90'erne i det nordligste og sydligste Falster (N. Alslev—Bøtø), ligesom den ogsaa har faaet endel Udbredelse paa Langeland. Fra 1881 iagttaget paa Sjælland og Møn, men i Sjælland har den paa en enkelt Undtagelse nær (Færgelunden ved Jægerspris 1893) holdt sig i den sydligere Del, saa det altsaa bør særlig bemærkes, naar den iagttages mere N. paa. Med Undtagelse af dette sidste Træk, kan det ellers siges, at der er noget vist springende i dens Udbredelse. Først optrædende i det sydlige Jylland, har den dog i det hele bredt sig mod Ø., kom senere til Falster end til Lolland, senere til Sjælland end til Fyn og er iagttaget senere paa Møn end paa Sjælland.

Den hører til de Fugle, der ikke let undgaar Opmærksomheden, hvor den findes. Den holder sig ganske vist meget skjult, men den lader flittig høre fra sig, og med en lille Smule Sans for Fuglestemmer kan man ikke undgaa at lægge Mærke til den. Fra Endrupholm, hvor den var almindelig i 60'erne, er jeg meget fortrolig med dens Røst; i Sommerferierne, naar der var bleven mere stille mellem Fuglene, dominerede den fuldstændig. Naar man fra Heden eller Engene nærmede sig Haven, var Pirolen det første, man hørte, og dens Stemme bidrog i høj Grad til at give det hele en bestemt Karakter. Da jeg adskillige Aar efter gik og hørte Pirolen fra Haver i Rhinegnene, var det ligesom hele det ejendommelige Sceneri fra Endrupholm traadte levende og anskueligt frem for mig; andensteds havde jeg nemlig den Gang ellers ikke hørt den. Den har dog nu i mange Aar været næsten forsvundet derfra, og Gaardens Ejer er ikke utilbøjelig til at sætte dette i Forbindelse med den stærke Overhaandtagen af Skovskaderne.

Parus cristatus, Topmejse. Var der i visse Maader noget springende i Pirolens Udbredelsesforhold, gælder dette i endnu højere Grad Topmejsen. Men her er det ogsaa et særligt Forhold, der gør sig gældende. Den hører til de Fugle, der breder sig, fordi visse ydre Forhold begunstiger dens Udbredelse, i fore-

liggende Tilfælde Kulturen af Naaletræer. Med Forbigaaelse af en ældre Angivelse fra Albertslund ved Roskilde Kro er den iagttaget: 1868 Margaard ved Odense, 1890 Kolding, 1893 København, 1895 i Silkeborg Vesterskov, under Forhold, som tyder paa, at den har ynglet; i Juli 1898 og i samme Maaned 1903 har jeg set den i Granplantagen ved Endrupholm, og senere er den sikkert iagttaget mange Steder. Januar 1908 blev det sagt mig, at den for Tiden var ret almindelig i Skovene ved Silkeborg. Udbredelsen er altsaa yderst spredt, og Indvandringen har ikke som hos de 3 foregaaende fundet Sted sydfra.

Parus ater, Sortmejse. Skudt i Sorø Akademihave 7 Marts 1865.

Troglodytes parvulus, Gærdesmutte. Dens Rede har jeg i Vonsild Præstegaard (S. f. Kolding) truffet i en vistnok ret ualmindelig Skikkelse. Den fandtes ikke under, men i Tagskægget, idet der fra dettes lige afskaarne Del gik et Rør skraat opefter, som saa foroven var krummet nedefter og udvidet til den egentlige Redeplads; det hele havde altsaa Form af en Retort med nedadrettet Rør. Der var Æg i Reden, som Fuglen var i Færd med at ruge, skønt det var 22 Juli (1897).

Sylvia cinerea, Tornsanger. Er som bekendt den af vore almindelige Sylvier, der er mindst tilbøjelig til at opholde sig i Nærheden af mere bebyggede Steder. En ret god Illustration hertil er følgende: I Aaret 1896 nedskrev jeg en Liste over de Fugle, jeg i Løbet af 3 Aar havde iagttaget i en privat Have i Nærheden af Bülowsvej, og bemærkede bl. a., at *Sylvia cinerea* ikke var truffet, mens den jævnlig var at træffe i den nærliggende Landbohøjskolehave, hvor Terrænet var aabent i V. og her omgivet af Marker. Men senere blev dette Terræn bebygget med høje Huse, og 1906 noterede jeg: Efter den stærke Bebyggelse træffes *Sylvia cinerea* aldrig i Landbohøjskolens Have. Det var derfor en hel Begivenhed, at jeg to Dage i Træk — men heller ikke mere — i Juni 1908 hørte den derinde; den var blevet en fremmed Fugl.

Sylvia curruca, Gærdesanger. En Dag først i Juni (1909) blev jeg i Landbohøjskolens Have opmærksom paa en ret vedholdende Kvidren, som jeg straks henførte til *Sylvia curruca;* det var ganske det samme spinkle Foredrag, som er karakteristisk for denne, inden den sætter i med sin Klapren. Den blev ved at kvidre uden at klapre, hvad den jo undertiden gør, men en-

gang imellem højnede den Præstationen og lejlighedsvis hævede den sig næsten til et anstændigt Havesanger-Standpunkt. Jeg anfører denne i og for sig ubetydelige Iagttagelse, som jeg ogsaa ellers en enkelt Gang har havt Lejlighed til at gøre, fordi den yderligere viser Slægtskabet mellem disse to Fugles Sang, der, hørt paa Frastand, lyder saa himmelvidt forskellig. *S. curruca, S. cinerea* og *S. atricapilla* har jo som bekendt det tilfælles, at deres Sang bestaar af 2 Afsnit, en sagte forudgaaende Kvidren, som ofte udelades og ikke høres paa længere Afstand, og derefter et Slutningsafsnit, der er det, der giver hver enkelt Art sit Særkende. Dette sidste Afsnit har nu *S. hortensis* helt kastet bort, men derimod oparbejdet den kvidrende Indledning til sin velbekendte smukke og fyldige Sang — eller ogsaa har den aldrig havt Slutningsafsnittet; dette vilde det være interessant at vide, men det er et forfængeligt Ønske. Medens vore 3 andre Sylvier (*S. nisoria* kender jeg ikke) undertiden udelader Slutningsafsnittet og lader det bero ved Kvidderet, har jeg aldrig hørt eller set omtalt, at andre har hørt Havesangeren præstere noget, der svarer til Slutningsafsnittet. Ved meget nøje og paa nær Hold at iagttage de 3 nævnte Sangere, vil man dog ikke saa sjældent faa Indtrykket af, at Sangens to Afsnit ikke altid er skarpt adskilte, hvilket ogsaa et eller andet Sted er bemærket for Munkens Vedkommende, den, der kommer Havesangeren nærmest, og jeg mener ogsaa at have bemærket, at *S. curruca* næsten aldrig klaprer, uden at der gaar i det mindste nogle ganske faa kvidrende Toner forud; naar den er rigtig oppe, yder den rigeligt Materiale til Iagttagelse, da den saa klaprer med 5 til 10 Sekunders Mellemrum. Der er noget interessant ved disse Sylviers Sang, og det maatte være af megen Interesse at høre deres Slægtninge udenfor vor egen Fauna; muligvis vilde man derved faa Lejlighed til at høre Overgangsformer imellem dem. — Det er et kedeligt d. v. s. lidet betegnende dansk Navn, Gærdesangeren har faaet. Der kunde i og for sig godt være Mening i, i Analogi med Munken, at kalde den Mølleren (Tyskerne har Müllerchen); men det falder alligevel lidt suffisant.

Sylvia nisoria, Høgesanger. Ynglede ved Sorø 1865 (O. M.).

Turdus merula, Solsort. En hvidspættet Solsort har i Efteraaret 1903 opholdt sig i Landbohøjskolens Have; det følgende Aar rugede den Unger ud sammesteds, men de syntes at have været normalt farvede. Ved Orenæs paa Falster blev i 1906

nedlagt en hvid Solsort (Forstkandidat Rauch). Som et Eksempel paa Solsortens Civilisation kan anføres, at den i 1906 havde Rede paa den indvendige Side af Gavlen paa et af Væksthusene i Landbohøjskolens Have; den naaede at faa Unger, men disse døde.

Erithacus rubecula, Rødkælk. Det er to Gange hændet mig, at jeg er bleven betænkelig ved en Optegnelse om første Dag for Iagttagelsen af Løvsangeren og har tænkt mig Muligheden af, at det maaske var Rødkælken, jeg havde hørt. Sagen forekom mig dog temmelig utrolig, hvad vist ogsaa de, der kender disse Fugle, vil finde. Der dæmrede imidlertid noget for mig om, at jeg forlængst havde havt Føling med denne Betragtning, og ved at se efter i mine ældre Notitser, fandt jeg i Optegnelser om en Ekskursion i Foraaret (5 April) 1875 følgende Bemærkning om Rødkælken: »... i Sangen forekommer der undertiden Steder, som minder paafaldende om *Sylvia trochilus.*« Jeg tillader mig derfor at rette det Spørgsmaal, om andre skulde have gjort en lignende Iagttagelse. — Er der Fugle, som man er fristet til at anvende Ordet »tillidsfuld« paa, er det nok denne, og det er jo saa velbekendt. Jeg skal dog her nævne et Par Eksempler: Som ung stod jeg engang i en Have tilligemed nogle andre og lagde Mærke til en Rødkælk, der var meget lidt bange af sig, saa lidt, at den løb ind mellem Fødderne paa en af de tilstedeværende. Jeg har i Ordrup Krat staaet saa nær ved dens Rede, paa hvilken den rugede, at jeg med Lethed kunde grebet den med Haanden, uagtet den laa og saa paa mig. En Rødkælk havde slaaet Følge med Forstkand. V. Cl. i Skoven og satte sig paa hans Stok, da han holdt den hen imod den. En gammel kvindelig Havearbejder fortalte mig, at en Rødkælk viste sig saa omgængelig, at den kom og satte sig paa Skaftet af det Skuffejern, hvormed hun gik og arbejdede[1].

Luscinia philomela, Nattergal. En Nattergal iagttaget ved Ellinggaard i Vensyssel ved Frederikshavn (Hjørring Amtstidende 1884, Nyholm). Hvorledes staar det til med Kendskabet til

[1] Denne Fugls Tillidsfuldhed er gammelkendt. Goldsmith (18de Aarh.) skildrer i »The vicar of Whakefield« et Middagsmaaltid paa Marken og siger: Vor Tilfredshed forøgedes yderligere ved, at to Solsorter sad i Hækkene lige over for hinanden og sang Vexelsange, medens den tamme Rødkjælke hoppede omkring og pikkede Brødkrummer af vore Hænder. — Fra England, hvor »Robin« er saa populær, kunde der vist berettes meget af det Slags.

Nattergalens Forekomst N. for Limfjorden? Der siges nok, at den ikke yngler der, men blot Iagttagelsen af den maa vel være en Begivenhed, siden den er kommet i Avisen.

Passer domesticus, Husspurv. Spurvene slider med stor Ihærdighed Barken af unge Lindegrene i lange Tjavser, formodentlig for at benytte dem til Redemateriale. Dette har jeg set til forskellige Tider og forskellige Steder, men jeg har aldrig set dem mishandle andet end netop Lind paa denne Maade; de maa vide Besked med den sejge, solide Bast, disse Grene indeholder.

Passer montanus, Skovspurv. For mange Aar siden lagde jeg Mærke til, at de Spurve, der havde Rede mellem Stenene i en meget dyb Brønd i en Gaard paa Landet, alle tilhørte denne Art. Iøvrigt et mærkværdigt Valg af Redeplads; thi hvor i al Verden slipper Ungerne levende fra det, naar de skal forlade Reden og op af Brønden?

Fringilla coelebs, Bogfinke. Naar begynder Bogfinken at synge, og hvem tager først fat, den eller Solsorten? Bogfinkens første Slag falder efter 20 Aars Iagttagelse (ved København) fra 23 Jan. —28 Febr., og Middeldatoen er 13 Febr. For at kunne sammenligne den med Solsorten, har jeg dog taget Middeltallet af 12 Aar, 1896—1908, med Overspringning af 1902, hvilket imidlertid ogsaa giver 13 Febr. Middeldatoen for Solsorten er i disse samme 12 Aar 23 Febr., 1ste Dag 16 Febr., sidste Dag 6 Marts. Altsaa: Solsorten begynder en halv Snes Dage sildigere end Bogfinken. Alwin Voigt lader Solsorten begynde at synge i Slutningen af Febr., Bogfinken i Marts (gældende for Leipzig).

Loxia curvirostra, Korsnæb. 29 Juli 1898 og derpaa jævnlig Resten af Sommerferien havde jeg Lejlighed til at iagttage Korsnæbbet ved Endrupholm, dels enkeltvis, dels i Smaaflokke, baade ældre Fugle og unge, stærkt plettede paa Undersiden. De pillede ikke blot i Grankogler, men ogsaa i Kogler af Bjergfyr.

ET TRÆK AF FUGLELIVET I KØBENHAVN.

FOREDRAG HOLDT I »DANSK ORNITHOLOGISK FORENING«

AF

O. HELMS.

At Fuglelivet i en stor By er underkastet Svingninger, er bekendt nok; de fleste af disse hidrører fra let forklarlige ydre Aarsager: Fældning af Træer, Bebyggelse af øde Pladser, Tørlægning af Sumpe og Engstrækninger; men andre Forandringer i Byernes Fugleliv bliver os for en væsentlig Del uforstaaelige og synes at maatte tilskrives Ejendommeligheder hos Fuglene selv. Hvorfor er saaledes Bysvalen næsten forsvunden fra København, og hvorfor yngler nu Solsorten alle Vegne inde i Byen, ikke alene i Villahaver, men hvor der blot findes en Smule Træer, selv midt inde i de tættest bebyggede Bydele? Enhver, der har givet sig lidt af med Iagttagelser af Fuglelivet, kender disse Forhold, der er ejendommelige og interessante nok, men dog ikke har formaaet at skabe et nyt Træk i Byens Udseende, saaledes som der er frembragt i de senere Aar ved Hættemaagernes *(Larus ridibundus)* Vinterindvandring til Hovedstaden. Har man levet i København for en Snes Aar siden, og nu kommer derind en Vinterdag, forbauses man over de Masser af Hættemaager, som færdes overalt i Byen. De holder til i vældige Flokke ved Søerne, og Fodring af Maagerne fra Dronning Louises Bro er jo en kendt Folkeforlystelse. De findes i Hundredevis i Ørstedsparken og i store Skarer ved Gl. Strand, gaaende paa Gaden, siddende paa Rækværket langs Kanalen eller paa Taget af Thorvaldsens Museum. Alle disse Steder færdes dog Maagerne i Nærheden af deres naturlige Element, Vandet; men i de senere Aar er de jo i Færd med at blive rene Gadefugle som Spurvene. Aldrig har det slaaet mig saa stærkt, som da jeg i Februar en Dag kom ind til København og ad Boulevarden og Frederiksborggade gik op i Gotersgade. Maager var der næsten paa hele Strækningen, fra en Altan paa Hjørnet af Boulevarden og Nørregade fodredes de med Franskbrød, og senere, da jeg sad oppe paa 5 Sal i Gotersgade (overfor Botanisk Have) kredsede Maagerne ustandselig forbi Vinduerne, idet de formodentlig ogsaa her var vante til at blive fodrede et eller andet Sted i Nærheden.

En Del af den yngre Slægt har ikke kendt Forholdet ander-

ledes og er maaske tilbøjelig til at tro, at saaledes har det været altid; det er imidlertid ikke Tilfældet, thi hele det mærkelige Fænomen med Maagernes Optræden inde i Byen er ikke 20 Aar gammelt. Endnu for en Snes Aar siden levede vi i den Tro, som stammede fra Kjærbøllings Bog, at Hættemaagerne kun sjældent overvintrede her i Landet, og jeg husker, hvor Læge Krabbe og jeg, som den Gang færdedes meget sammen paa Amager paa ornithologiske og Jagtudflugter, blev forbausede, da vi første Gang en Efteraarsdag saa en større Flok Hættemaager i Vinterdragt. Det var nu øjensynlig heller ikke helt forkert, at Hættemaagerne den Gang kun overvintrede i ringe Tal; i hvert Tilfælde fandtes der intetsomhelst, der svarede til de vældige Skarer, som man i senere Aar kunde træffe om Vinteren, og inde i selve Byen kendte man dem slet ikke; de viste sig hverken ved Søerne eller andet Steds. Mine Dagbogsoptegnelser, som jeg i det følgende væsentlig citerer ordret, viser, hvor faatallige Fuglene var den Gang:

Den 6 Januar 1889 gik Krabbe og jeg en Tur over Amager Fælled og ud til Øens Østkyst. Her var en Masse Stormmaager *(Larus canus)* og kun en eneste ung Hættemaage. Den 13 Januar stod vi paa Langebro og saa her talrige Stormmaager, men kun 3 Hættemaager; bagefter var vi paa Amagers Østkyst, hvor der var et meget livligt Træk af Stormmaager, medens vi kun traf en eneste anskudt Hættemaage. To Dage senere, efter at det i en 14 Dages Tid havde været Frostvejr, og Havnen fra Langebro til Toldboden laa fuldt pakket af Drivis, hvorimellem dog Damperne kunde færdes, saas nede ved Langebro talrige Maager, dels siddende paa Isen, dels svømmende i det aabne Vand, dels kredsende over den Kloak, som løb ud lige Nord for Langebro. Det langt overvejende Antal heraf var Stormmaager, som fandtes i Hundredevis, men deriblandt talte jeg 17 Hættemaager, de 6 svævende over Kloaken og 11, der sad sammen paa Isen i en lille Flok for sig selv, adskilt fra Stormmaagerne. Jeg fortsatte nu min Tur ud langs hele Havnen og traf Stormmaager i et Antal af 7—800; de var overalt meget tamme og lod sig betragte i faa Skridts Afstand, medens jeg af Hættemaager kun saa ialt 4 til paa hele Turen, hvoraf de 3 var ved Kvæsthusbroen og 1 helt ude ved Toldboden. Saaledes har jeg fra denne Vinter en lang Række Optegnelser, som jeg ikke skal trætte med; de gaar alle ud paa det samme, at der vel fandtes Hætte-

maager rundt omkring ved Havnen og ved Kalvebod Strand, men kun i ringe Tal; saaledes har jeg 27 Januar ved Amagers Østkyst noteret Stormmaager i Hundredevis og en halv Snes Hættemaager; 21 Februar Stormmaager i overordentlig Mængde ved Langebro samt 5 Hættemaager; 8 Marts 12 Hættemaager over en Kloaks Udløb i Havnegade o. s. v.

Samme Aar om Efteraaret var det første Gang, at Hættemaagerne viste sig inde i Søerne ved København, hvad der den Gang vakte en overordentlig Opsigt. Saa vidt jeg mindes var det i Slutningen af November, at de kom ind til Søerne, og de holdt sig da væsentlig ved Sankt Jørgenssø, i det nordøstlige Hjørne mellem Dosseringen og Jernbanen. I min ornithologiske Dagbog findes et Hul for de Maaneder, da det lige var i den Tid, jeg havde travlt med at tage Embedseksamen; men jeg kom en Gang om Ugen forbi Søen sammen med nuværende Overlæge Stein paa Skørping Sanatorium, og jeg mindes, at vi nogle Gange paa Vejen gjorde Indkøb hos en Hesteslagter af Kød til at fodre Maagerne med. Den Gang havde Maagerne nemlig endnu ikke vænnet sig til at spise Franskbrød; Folk prøvede at kaste det ud til dem, og de snappede vel efter det, men lod det falde med Foragt. Det almindelige Fodringsmiddel var Kød, og Sildene begyndte saa smaat at dukke op. Hvor længe Maagerne holdt sig i Søen, har jeg ikke optegnet; men der findes slet intet om dem i min Dagbog for Februar-Marts 1890, saa jeg maa gaa ud fra, at de ikke blev der Vinteren over. Den følgende Vinter tilbragte jeg i Grønland og ved intet om, hvorvidt Maagerne da kom ind til Søerne. I Vinteren 1891—92 viste de sig ikke her, men var øjensynlig tiltagne stærkt i Antal omkring København, hvad mine Dagbogsoptegnelser tydelig viser; saaledes saa jeg 14 Januar ved Langebro over 50, et Tal, som aldrig var naaet i Optegnelserne fra tidligere Aar; 3 Dage senere fandtes de ved Langebro i Massevis sammen med en Del Stormmaager, men saaledes at Hættemaagerne havde Overvægten, ogsaa noget hidtil ukendt; Dagbogen for Februar-Marts viser stadig det samme: talrige Hættemaager i Havnen, paa Amager og ved Langebro.

Den paafølgende Vinter forøges atter deres Antal og deres faste Indvandring i Københavns Søer og Parker begynder. Det var den Vinter en haard Frost indtil ÷ 20° C. og Søerne frøs snart til; kun en Vaage var aaben i Sankt Jørgenssø paa det

tidligere omtalte Sted, hvor der antagelig maa være Tilløb af varmere Vand, og her saa jeg 15 og 16 Januar henholdsvis 62 og 87 Hættemaager, næsten alle gamle Fugle i Vinterdragt. De var nu blevne mindre kræsne og slog begærlig ned efter Franskbrød, som blev kastet ud til dem; Folk fodrede dem meget flittigt, men Følgen var, at Vandet, som vistnok den Gang endnu lejlighedsvis brugtes til Drikkevand, blev forurenet af alle de mange forskellige Stoffer, som Folk brugte til Maagefoder. En Morgen, da jeg kom derud, var Vaagen fuldstændig tom, og jeg fik den Besked, at Vandvæsenet havde ladet Fuglene forjage derfra; de trak saa ind til Ørstedsparken, hvor der allerede i Forvejen opholdt sig nogle.

Saaledes var Begyndelsen til Hættemaagernes Indvandring i København. Forholdene i de senere Aar kender jeg kun fra, hvad jeg lejlighedsvis har set, naar jeg nu og da om Vinteren er kommen ind til Byen. Antallet af Maager er øjensynlig vokset næsten fra Aar til Aar, og stedse flere Dele af Byen er erobrede af dem. Forhaabentlig finder en Gang hele dette mærkelige Afsnit af Fuglelivet i København sin Historieskriver; min Hensigt har blot været at drage frem og bevare for Glemsel Oprindelsen til Hættemaagernes Indvandring i Hovedstaden.

TRÆK AF HEJRENS LIV.

AF

SYLVESTER SAXTORPH.

Jeg har i en tidligere Meddelelse her i Tidsskriftet nævnet Hejrekolonien i St. Lyngbyskov ved Arresø, og det kan maaske have Interesse for Læserne at høre lidt nærmere om Hejrens »daglige Liv«, saaledes som det stille og roligt leves i en lille dansk Koloni.

Noget mere pudsigt og grimt end en nyfødt Hejreunge kendes næppe. Af Størrelse er Ungen lidt mindre end en Stær, den er udstyret med en vældig Vom, der ofte er saa stor, at Ungerne kun kan holde Ligevægten i Reden ved at støtte hinanden (lægger man en enkelt for sig selv, triller den uhjælpelig om). For at gøre Skabningen end mere komisk er Ben, Hals og Næb i Forhold større hos Ungen end hos den voksne. Paa Legemet

findes lange, traadagtige Dun, der kun sidder klatvis rundt paa Kroppen, men ganske betegnende er de længste Dun anbragt paa Hoved og Nakke. Ungen har disse Dun saa snart den kommer ud af Ægget. Et Eksemplar udtaget af Æg 15 April 1908 viser tydeligt Dunklædningen, særlig er hos denne Dunene fremtrædende paa Hals og Ryg; enkelte af Traadene er endog ca. 50 mm. lange, vist ret enestaaende hos en ikke født Fugleunge. Deres Stilling i Ægget er ogsaa ret interessant; naturligvis ligger Ungen i den sædvanlige sammenkrøbne Stilling, men Halsens Bøjning viser allerede her tydelig det Sted, hvor Halsen særlig bøjes, naar S-Stillingen under Flugten indtages hos den voksne. I det hele er Ungen betydelig udviklet, Næbbet er alt hos den nyfødte ret stærkt, og Knoglerne er ejheller saa bløde, som Tilfældet i Almindelighed er hos spæde Dyr. Farverne er hos den nyfødte i høj Grad udviskede, alle Dunene er graa med lidt vandblaat Anstrøg, Benene nærmer sig mere det grønne, Næbbet er gulligt og Øjnene vandblaagraa; men der er ingen skarpe Skelnemærker i Farverne, de løber alle over i hinanden. Tidspunktet for Ungernes Udkryben af Ægget er vanskelig nøjagtigt at opgive, dog synes Normaltiden at være Midten af April.

Den 16 April 1905 fandt jeg i en Rede 5 Unger og 1 Æg, men mærkeligt nok var den største af Ungerne ca. 8—10 Dage gammel og havde da allerede Størrelse som en lille Due. En Støtte for min tidligere Angivelse om Ungernes tidlige Udvikling er, at de ældste af Kuldet var i Stand til at rejse sig helt op i Reden, da jeg viste mig ved Redekanten. Ægget, der laa tilbage, var ikke fordærvet, Ungen bankede stærkt i det. Men samme Dag fandt jeg helt friske Æg i en anden Rede; i en tredie Rede var Æggene stærkt rugede. Den 15 April 1908 var der i en Rede 3 Unger og 2 Æg, begge Æggene var ituhakkede, og Ungerne var ved at krybe ud; samtidig med disse var der i nogle Reder ret store Unger, hvad jeg let erfarede af de hæse gaaseagtige Skrig, der lød fra dem, naar de gamle kom med Føden; men i en anden Rede var der ogsaa helt friske Æg. Ungerne vokser hurtigt, deres Pippen gaar over til de gaaseagtige Skrig, og der bliver paa én Gang dobbelt Liv i Kolonien. Fra Rederne lyder stadige Skrig dels fra de gamle, der kommer med Føde, og dels fra alle de umættelige Unger. Omtrent en Maaned efter Udkrybningen af Ægget faar Ungen et nogenlunde voksent Udseende.

Jeg vil sent glemme det Indtryk, jeg fik af saadanne halvvoksne Hejreunger, da jeg 28 Maj 1908 besteg en Hejrerede. Omkring Reden var meget stille, og jeg ventede at finde den tom og tænkte alt paa at vende om, da jeg var naaet Halvvejen, men fortsatte dog og naaede omsider ogsaa Reden, som var beliggende paa meget tynde Grene, der stadig svajede for Vinden; for at komme til at se ned i Reden, var jeg nødt til med et raskt Sæt at gribe en Gren over Reden og se at komme op paa den. I samme Øjeblik jeg gjorde den Bevægelse, »fløj« som skudt ud af en Kanon tre næsten voksne Unger op, strittende med de lange Ben, baskende med Vingerne, og med oprejst Top og gnistrende Øjne modtog de den uvelkomne Gæst; men trods al deres Kækhed saa de dog overraskede ud.

Hejrerne kommer under nogenlunde gunstigt Vejr allerede i Midten af Februar til Kolonien, under en Senvinter som i Aar kommer de dog en Del senere; 28 Februar var de endnu ikke kommet hertil, hvorimod den i Følge Meddelelse til mig 14 Februar og følgende Dage blev set ved Odense. Den forlader os først sent igen i Efteraaret, i Oktober og Begyndelsen af November; dog forlades Kolonien oftest noget før, og Beboerne spredes da ud over Omegnens Enge og Søer. De yngler som oftest i Kolonier, dog kan de ogsaa træffes enkeltvis ynglende; f. Eks. har for en Del Aar siden et enkelt Par ynglet i en Have ved en Herregaard her i Nærheden; Reden var i Toppen af et mægtigt Grantræ. Ved Søndersø skal efter Sigende ogsaa yngle nogle enkelte spredte Par. Der er en Del, der taler for, at de ikke bliver yngledygtige i det første Aar; dette grunder jeg paa den Kendsgerning, at man ser mange »Løsgængere« i Yngletiden færdes meget langt fra Kolonien; det er jo dog temmelig usandsynligt, at de gamle skulde flyve over 2 Mil efter Føde, naar de har en udmærket Sø og Mose lige ved Kolonien. I den Afstand har jeg ofte set nogle i et stort Mosedrag, og jeg ved med Bestemthed, at der ikke yngler nogle nærmere ved de Moser end i Kolonien ved Arresø.

Straks Hejrerne ankommer, tænker de paa Ordning af Rederne — jeg siger med Vilje »Ordning«, thi egentlig Bygning er der sjældent Tale om. I de allerfleste Tilfælde benyttes gamle Reder, der blot udbedres lidt, forsynes med frisk Underlag af grønne Grangrene og saa er færdige. Men da vor Koloni vokser, maa jo enkelte umage sig med at bygge Reder; disse er da ogsaa

saa daarlige og smaa, at det er en Gaade, at de kan bære en hel Hejrefamilie endsige modstaa Vinterstorme; de nye Reder er ofte tilsyneladende ikke større end gode Kragereder (det gaar da ogsaa ud over Ungerne, naar de vokser til og ikke alle kan faa Plads i Reden). Men de Reder, der har været benyttet i mange Aar, er naturligvis meget store; med mange Aar forstaas her kun fra 1905, da Hejrene maatte vige deres gamle Plads for nogle Raager. De bygger Rederne paa de aller tyndeste Grene, de kan finde, og som Følge deraf ogsaa saa højt oppe som muligt; de findes næsten altid i Løvtræer, jeg selv har kun fundet én Rede i en Gran. Kjærbølling angiver kun Bøg og Elm som deres Yngletræer; jeg kan dertil føje Egetræ, idet de i vor Koloni nu kun findes i Egetræer. Selve Kolonien fortjener lidt nærmere Omtale. Har man læst Brehms livfulde Skildringer af Hejrekolonier, med deres larmende og skrigende Liv, maa jeg tilstaa, at venter man sig sligt i en dansk Koloni, bliver man højlig skuffet. Jeg ved ikke, om Tilfældet i St. Lyngbyskov skulde være særlig mærkeligt; men der er ikke Gnist af »larmende Koloniliv«, som findes i Udlandet. Her er meget fredeligt, og jeg har ikke set mere end 3 Reder i et Træ. Træerne gør heller ikke noget ødelagt Indtryk; vel er Grenene i Nærheden af en Rede »overkalkede«, og en stor rund Skarnplet findes ogsaa neden for hver Rede, men ellers staar Redetræerne friske nok og er om Sommeren saa løvrige, at de næsten skjuler Rederne. Skrigen hører man heller ikke meget til, kun naar en Fugl flyver til eller fra Reden giver den et hæst Kvæk fra sig. I Tiden, hvor Ungerne bliver madede, er der naturligvis lidt livligere, men de gamle flyver altid stille omkring; der er jo i Reglen nogle, der kredser oppe over Trætoppene, men man hører dem aldrig skrige.

Det interessante Tidspunkt at komme til en Hejrekoloni er sikkert, naar der er store Unger i Rederne, helst lige naar de er ved at flyve fra Reden; de gaar da ofte ud af denne og staar paa de nærmeste Grene, her modtager de saa Føde af de gamle, der ikke sætter sig ned, men holder sig svævende et Øjeblik foran Ungerne, af hvilke saa én faar sin Ration — de andre Søskende kan baske og skrige, saa meget de vil, de maa smukt vente til næste Gang. Der er et Tidspunkt i Ungernes Liv — naar de bliver for store til at kunne være i den lille Rede —, der er meget kritisk, da gaar mangen en haabefuld Hejresøn eller -datter »neden om«: et Puf ud over Redekanten og et Liv

er udslukt. Det er paafaldende, saa mange døde Unger der til Tider findes under Rederne; det hænder ofte, naar der har været Jagt om Efteraaret, og der er skudt en Del Hejrer, at de da ikke falder ned, men bliver hængende oppe ved Reden; det generer om Foraaret dog ikke de gamle i at indrette sig det hyggeligt i Reden, selv om dette vindtørre Skelet kun hænger faa Alen derfra.

Føden er jo Hejrernes Samvittighedsspørgsmaal; thi at de er skadelige, kan desværre næppe nægtes — der maa jo i Søer og Moser nær ved en Koloni forsvinde en Masse Fisk. Nu er det her saa heldigt, at det ikke i den store Arresøs Fiskebestand kan mærkes synderligt, om der daglig tages en Del Fisk; men andre Steder kan de nok være til Plage. Dog maa jeg tilstaa, at jeg har faaet en lille Mistanke om, at de ikke er saa forfærdelige Røvere endda; Brehm fortæller ganske vist, at de ogsaa tager Unger og Æg fra Vade- og Svømmefugles Reder; mon der haves Eksempler paa det? Denne min Mistanke blev vakt, da jeg en Dag saa, hvad en Hejremave indeholdt; der fandtes ganske vist en Karudse, fuldstændig hel og 4 Tommer lang; man skulde tro, at det havde været en drøj Bid at faa ned, men den var imidlertid ikke det vigtigste, desuden var der 2 af de store Vandkalve og siger og skriver 72 Rygsvømmere. Hvis der findes Indhold i samme Forhold i mange Hejremaver, vil det jo kunne betvivles, om de er saa skadelige endda; men én Hejremave siger selvfølgelig ingen Ting. Fisk udgør vel deres Hovedføde, og jeg har mange Gange set de gamle bringe forskellige Fisk til Ungerne i Reden; der findes heller ikke faa Fiskeskeletter under Rederne. Hejrernes mærkelige Skik, at »vaske« alt, før de sluger det, er jo vel kendt.

Er der mange Dyr, der har Hejren til Fjende, saa har Hejren rigtignok til Gengæld selv mange Fjender, og den værste af alle er jo Mennesket, der forfølger den af alle Kræfter. Et Efteraar blev der paa én Dag skudt 33 Stykker i den herværende Koloni, men deres Antal forringes dog ikke. Det er jo til deres Fordel, at de er saa sky, saa det næsten er umuligt at skyde dem andre Steder end ved Rederne, og da Rederne som oftest er i Statsskov, bliver der saa nogenlunde holdt Haand over dem. En ikke just Fjende, men dog stor Plageaand har Hejrerne i Krager og Raager; de fredelige Hejrer afskyr de andres skrigende og larmende Liv og flygter helst for dem. Jeg har ofte set en Flok Raager skrigende pine og plage en stakkels Hejre ved i lang Tid

at forfølge den, og Hejren — saa skikkelig som den er — vil ikke gøre dem noget, men flygter bort fra dem.

Hejrerne er særdeles tidligt paa Gled med deres Æglægning. Jeg har allerede omtalt, hvor tidligt de begynder paa Redernes Udbedring, og snart efter lægger de da Æg; disse er ikke store i Forhold til Fuglens Størrelse, Gennemsnitsmaalet for en Del Æg er 57 × 40 mm., men Farven kan variere en ikke ringe Del. Jeg har en enkelt Gang fundet næsten helt hvide Æg (det maa dog bemærkes, at Farven afbleges meget, efterhaanden som Rugningen skrider fremad); den normale Farve er lys blaagrøn, ofte kan den dog være smuk lyseblaa; til Tider er Æggene ogsaa lidt graalige. Ifølge mine Iagttagelser begynder de at ruge, saa snart første Æg er lagt. Af mine Redeundersøgelser fremgaar, at Æglægningen tager sin Begyndelse allerede omkring 20 Marts, dog lægges ikke alle Æg saa tidligt, nogle enkelte først i Midten af April. Antallet af Æg er normalt 4—5, dog kan der findes 6 (den tidligere nævnte Rede 16 April 1905); men der flyver vistnok aldrig 6 Unger fra Reden. Jeg har da aldrig set saa mange flyvefærdige i Rederne, og det er ogsaa utænkeligt, at der kan være Plads til saa mange i de fleste Reder.

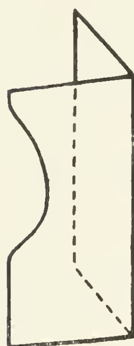
KUNSTIG REDEPLADS FOR TRÆLØBEREN (CERTHIA FAMILIARIS).

AF

M. KLINGE.

Træløberens Forekomst i de af Randersegnens Skove, jeg jævnligt besøger, har vist sig meget variabel, og efter de Erfaringer, jeg har gjort, er Antallet af ynglende Par i væsentlig Grad afhængigt af passende Redeplads. Den bygger som bekendt sin Rede i Træspalter, oftest i forvredne Træer, under løsnet Bark ell. lign., benytter altsaa saadanne Træer, som let i Løbet af en Vinter undergaar Forandring. Særlig saa jeg dette i Aaret 1903, da et Træløberpar næsten ikke var til at finde, medens jeg i Aarene forud havde truffet den ret almindeligt. Næsten alle de gamle Redepladser viste sig da at være forsvundne, idet Julestormen i 1902 havde været særlig haard ved de gamle og skrøbelige Træer; enten var de væltede eller Træspalterne var blevne

for aabne til at kunne tilfredsstille Fuglen. Almindeligt er det ogsaa, at de beskadigede Træer, der særligt egner sig for Træløberen, er de første, der maa falde for Øksen. I de senere Aar er Fuglen svagt i Tiltagen i enkelte af Skovene; men samtidigt ser man, at Mangelen af Redepladser maa være stor, thi en gunstig Redeplads vil vanskeligt kunne findes ubenyttet. Dette førte mig paa den Tanke, at Fuglen mulig vilde være taknemlig for en hjælpende Haand, og jeg gjorde det derfor til Regel paa mine første Foraarsture til Skovene at medføre Hammer og Søm for, i Tilfælde af at jeg fandt passende Sted og Materiale til en Redeplads, straks at kunne indrette en saadan. Ialt tildannede jeg 6 Redepladser, hvoraf de fire var forberedte hjemmefra. De bestod af 2 Stykker Træ, ca. 10″ lange, 3½ og 4½″ brede, sammenslaaede vinkelret og det brede Stykke forsynet med Indgangsaabning. Hosstaaende Rids viser en saadan »Kasse«. Den blev opslaaet paa en Træstamme ca. 2 Al. fra Jorden, et Par smaa Stykker Træ blev tilpassede og paasatte som Laag og Bund, og det hele blev dækket af affalden Bark, fastslaaet til Træstammen over og under Kassen, saa at kun Indgangsaabningen op mod Stammen var fri. Derved blev Kassen lig Omgivelserne og vanskelig at se paa Afstand. Det indvendige Rum er altsaa trekantet med Træstammen som inderste Væg.

De to første Redepladser blev opslaaede 9 April, og de blev begge tagne i Brug af Træløberen, den ene i første Uge af Maj, den anden i Juni Maaned. 3 blev opslaaede 25 April, og af disse blev en beboet midt i Maj; den sidste blev opslaaet 2 Maj og forblev ubeboet.

Naar Hensyn tages til, at Redepladserne blev opslaaede saa nær ind paa Yngletiden, maa dette Resultat anses for særlig tilfredsstillende, og Forsøgene viser jo, at Fuglen gerne afbenytter saadanne Kasser. Jeg vil derfor tilraade andre at gøre lignende Forsøg, hvor der kan synes at være Mangel paa Redeplads. Træløberen hører ikke alene til vore nyttigste Fugle, men er ved sine Ejendommeligheder en særlig Pryd i vore Skove, og dobbelt kær bliver den, naar man ser den indrette sit Bo i de Redepladser, man selv har tildannet og bestemt for den. Dog maa det tilraades at opslaa Kasserne ved Vintertid; baade bliver Ud-

sigten til at faa dem beboet derved større, og tillige kan de tjene Fuglen til Opholdssted i de haarde Vinternætter.

FUGLELIVET PAA DE DANSK-VESTINDISKE ØER[1].

AF

DR. PHIL. TH. MORTENSEN.

Ifølge vore vestindiske Øers Beliggenhed indenfor det tropiske Bælte skulde man vente, at Dyrelivet vilde vise sig overordentlig rigt, som det ellers er Tilfældet i de tropiske Lande. Denne Forventning slaar imidlertid kun til for Dyrelivet i Havet omkring Øerne, ikke for Landets Dyreliv, som tværtimod maa betegnes som forholdsvis fattigt, om end af ægte tropisk Karakter.

Grunden til denne relative Fattigdom maa søges i forskellige Forhold. Først og fremmest Øernes ringe Størrelse. Det er jo selvfølgeligt, at en lille Ø ikke kan rumme saa rigt et Dyreliv, hverken i Art- eller Individ-Antal, som et større Land under tilsvarende Naturforhold, bl. a. af den Grund, at de forskellige Lokaliteter ikke alle kunne være vel repræsenterede paa det mindre Omraade. Saaledes gælder det f. Eks. for vore Øer, at Ferskvands-Lokaliteterne (Sumpe, Moser, Søer, Damme og Floder) næsten helt mangle, og følgelig maa det rige Dyreliv, der i andre tropiske Egne knytter sig til saadanne Steder, nødvendigvis være meget svagt repræsenteret.

Men Øernes ringe Størrelse kan dog ikke alene afgive fyldestgørende Forklaring paa Dyrelivets relative Fattigdom. Paa adskillige andre Øer af lignende Størrelse findes et betydeligt rigere Dyreliv (forskellige Øer i det malayiske Arkipel; ogsaa Trinidad har et langt rigere Dyreliv end de andre Antiller); men saadanne Øer ville da vistnok altid vise sig i en ikke altfor fjern Fortid at have været sammenhængende med et større Landomraade. Nu synes ganske vist hele Antille-Kædens Form at tyde paa, at det blot er Levningerne af et større Land, der engang har været direkte sammenhængende med Fastlandet. Dette har dog næppe været Tilfældet i nogen af de senere geologiske Perioder, og det

[1] Nedenstaaende Skildring har været trykt i »Atlanten«, Medlemsblad for Foreningen »De danske Atlanterhavsøer«, som Led i en Beskrivelse af Øernes Naturforhold.

er særlig Øernes Dyreverden, der taler imod en saadan Antagelse. En hel Del af Antillerne udmærker sig nemlig ved at huse forskellige Dyrearter, som ikke leve andre Steder i Verden. Ifald Øerne havde været i landfast Forbindelse med hinanden indbyrdes og med Fastlandet, maatte dels saadanne Former have en større Udbredelse, som nu kun forekomme paa enkelte Øer, dels maatte en større Del af Fastlandets Dyreformer findes paa Øerne. (Dette sidste er netop Tilfældet med Trinidad, som sikkert først i en forholdsvis sen Tid er skilt fra Fastlandet.) I hvert Tilfælde maa man anse det for sikkert, at Øerne have været indbyrdes adskilte i en meget lang Tid, saaledes at der har været Tid nok til Uddannelsen af selvstændige Arter paa de enkelte Øer. Dermed være dog ikke sagt, at alle Øerne altid have været ligesaa adskilte som nu. Det er saaledes højst sandsynligt, at St. Thomas og St. Jan samt de øvrige Jomfruøer tidligere have været landfaste med Portorico; dette fremgaar dels af de hydrografiske Forhold, idet der intetsteds mellem alle disse Øer er over 25 Fv. dybt, saa der kun behøves en Hævning af ca. 100 Fod for igen at gøre hele denne Øgruppe til et stort sammenhængende Land; dels fremgaar det af den store Overensstemmelse mellem Jomfruøernes og Portorico's Dyreliv — kun at Dyrelivet paa Portorico naturligvis er betydelig rigere end paa Jomfruøerne, da Portorico er saa mange Gange større. St. Croix derimod, som ved meget store Dybder er skilt fra Portorico og Jomfruøerne, har maaske ingensinde været sammenhængende med disse og sikkert heller ikke med nogen af de andre Øer. Det viser sig da ogsaa, at denne Ø huser flere Dyre-Arter, som alene kendes derfra og ikke synes at forekomme andetsteds; dog er St. Croix' Flora og Fauna i det hele ubetinget nærmest beslægtet med Portorico-Jomfruøernes, og hvadenten den har været sammenhængende med Portorico eller ej, maa dens Flora og Fauna for den største Del være indvandret derfra. Den undersøiske Ryg mellem St. Croix og Portorico turde jo nok tyde paa, at der tidligere har været mere Forbindelse mellem disse to Øer, end der nu er. Derimod er der intet i Havets Dybdeforhold, der tyder paa, at St. Croix og St. Thomas har været landfast forbundne. — Jomfruøerne, med St. Croix, hører i Virkeligheden nærmest til de store Antiller; Grænsen mellem de store og de smaa Antiller er den dybe Kanal Øst for St. Thomas og St. Jan (Sombrero-Kanalen).

Til disse for Udviklingen af et rigt Dyreliv ugunstige Forhold kommer endnu, at Øernes oprindelige Vegetation er bleven helt eller delvis ødelagt af Mennesket ved Landets Inddragelse under Kultur. Formodentlig ere flere Plantearter helt udryddede og dermed muligvis Dyr, der have været nøje knyttede til dem; men i hvert Tilfælde maa den stærke Reduktion af den oprindelige Skov have indvirket stærkt paa Dyrelivet og utvivlsomt bragt adskillige Dyrearter til at forsvinde. Især gælder det, naar man har brændt hele Skoven af, saaledes som det skete paa St. Croix, da de franske Kolonister i Midten af det 17. Aarhundrede satte Ild paa Skoven for derved at standse en Feberepidemi, der hærgede Kolonien[1]. Man kan let forestille sig, hvilken ødelæggende Virkning en saadan Afbrænding af den Urskov, der dækkede hele Øen, maatte udøve paa Dyrelivet. Det er umuligt andet, end at en Mængde Dyr maa være gaaet tilgrunde derved, og det vides med Sikkerhed, at adskillige Arter derved blev helt udryddede, nemlig flere Arter af Landsnegle, som nu kun findes som døde Skaller i Jorden, men ellers ikke kendes andetsteds fra. Blandt de Dyr, der undgik at blive brændt, vil der utvivlsomt have været adskillige, som ere døde bagefter af Sult, fordi deres Næringsplanter vare forsvundne.

I den allersidste Tid er der sket et nyt, stærkt Indgreb i det endnu resterende af vore Øers Dyreliv ved den alt andet end vel overvejede Indførsel af Mongusen i Begyndelsen af 90'erne. Det er højst sandsynligt, at den efterhaanden vil udrydde adskillige Fugle-Arter, ligesom Slangerne ere dens sikre Bytte. Sandsynligvis vil den snart have udryddet den for St. Croix ejen-

[1] I en Afhandling »On the Relations of the Flora and Fauna of Santa Cruz, West Indies« (Ann. New York Acad. of Sci. II. 1881. p. 117) af *Thomas Bland* benægter Forfatteren, støttet paa Udtalelser af Baron *Eggers*, at der nogensinde har fundet en saadan almindelig Ildebrand Sted. Denne Paastand støttes paa, at *Père Labat* i Aaret 1700, da han besøgte Øen, fandt den helt dækket med Skov, hvilket ogsaa var Tilfældet, da de danske Kolonister i 1739 kom til Øen. Dette synes imidlertid at være en meget svag Grund for at forkaste den historiske Overlevering om Skovens Afbrænding af de franske Kolonister. Disse forlod Øen i 1676; det er da kun ganske naturligt, at Øen igen var dækket af Skov i 1700 — det vilde ogsaa ske nu — og i langt kortere Tid end 24 Aar, om Øen pludselig blev forladt. Iøvrigt vil den omtalte Brand næppe kunne have ødelagt al Skovvækst paa Øen. De ikke faa for Øen ejendommelige Planter og Dyr, som endnu leve der, men iøvrigt ikke kendes andre Steder fra, bevise, at der i alt Fald maa være noget af Skoven, der har undgaaet Ødelæggelsen.

dommelige Slangeart, ligesom ogsaa Vagtelen er næsten forsvunden siden Mongusens Indførelse. Ogsaa paa de andre vestindiske Øer, hvor Mongusen er indført, virker den paa samme Maade, udryddende Øernes oprindelige, ejendommelige Dyrearter, saaledes er f. Eks. den mærkelige Insektæder *Solenodon* paa Haiti nu omtrent udryddet. Saadan tankeløs Indførelse af fremmede Dyrearter kan i det hele taget ikke dadles nok. Det virker som Regel til Gavn for ingen, ofte til økonomisk Skade, altid til yderligere Forarmelse af den i Forvejen mishandlede, oprindelige Dyreverden, til Skade for Videnskaben og til Harme for enhver, der har en Smule Kærlighed til Naturen.

Øernes Fugleliv er endnu, trods al Medfart, ret betydeligt. *Newton* anfører i sin Afhandling om Fuglene paa St. Croix og St. Thomas 64 Arter derfra. Utvivlsomt vil Antallet vise sig at være en Del større, særlig naar man faar anstillet nærmere Iagttagelser over de talrige Trækfugle, der besøge Øerne paa deres Vej mellem Nord- og Sydamerika — et endnu lidet opdyrket Felt. Der er ingen af de paa St. Croix fundne Fuglearter, som ikke kendes andetsteds fra. Da ellers saa godt som alle de vestindiske Øer, særlig de mere isolerede, hver har deres karakteristiske Arter af Fugle, vil det sikkert ogsaa have været Tilfældet med St. Croix, og man tør da ret sikkert gaa ud fra, at hvad der maatte have været af ejendommelige Fuglearter er bleven udryddet ved den store Skovbrand i det 17. Aarhundrede. At der er forsvundet forskellige Fuglearter fra vore Øer endnu i en senere Tid, synes at fremgaa med Sikkerhed af *Ledru's* Beretning om, hvilke Fugle han har iagttaget der i Slutningen af 18. Aarhundrede[1]. Blandt de temmelig faa Arter, han nævner, er der 2 Papegøje-Arter; nu kendes kun en derfra; endvidere nævner han en grøn Due, som heller ikke synes at forekomme der længere. At han ogsaa nævner 5 Arter Kolibrier, tør man ikke tage som sikkert Bevis for, at der virkelig har været 5 Arter dengang paa vore Øer, idet han meget vel kan have regnet de unge Eksemplarer for egne Arter, da de adskille sig en Del i Udseende fra de ældre.

Foruden de ovenfor omtalte Aarsager til Dyrelivets Ødelæggelse: Afbrænding af Skovene, Mongusen etc. turde, for Fuglenes Vedkommende, endnu en Faktor komme i Betragtning, nemlig

[1] *R. P. Ledru:* Voyage aux iles Téneriffe, la Trinité, St. Thomas, St. Croix et Porto Rico. II. 1810.

Orkanerne. *A. H. Clark* beskriver i sin Afhandling »Birds of the Southern Lesser Antilles« p. 215 Virkningerne af den Orkan, der gik over St. Vincent 11 Sept. 1898, saaledes: »Den næste Dag saa Øen ud, som om den var hærget af Ild; der var ikke et Blad eller noget som helst grønt at se. Alt var brunt. Antallet af Fugle var kendelig formindsket; de fra Højskoven, særlig Papegøjerne, syntes at have lidt mest. Hundreder, om ikke Tusinder af Fugle vare dræbte paa Øen og Mængder drevne til Søs og omkomne . . . Stormens Virkninger føltes ikke alle straks. Flere Dage efter kom Papegøjer og Duer ind i Smaabyerne i saa hjælpeløs Tilstand, at mange faldt til Bytte for Negrene. Muligvis var Sult Grunden dertil, da alt grønt var ødelagt, og det varede adskillige Dage, før Træerne begyndte at skyde nye Knopper.«

Af de mere karakteristiske Fugle maa nævnes: Taarnfalken (»Killi-killi«), en lille Ugle *(Gymnoglaux nudipes)*, som iøvrigt synes at være temmelig sjælden (begge disse Rovfugle leve væsentlig af Firben og Insekter, dog foragter Taarnfalken ikke Duer og Kyllinger); forskellige Due-Arter, »Chicheri«, »Blackwitch«, Kolibrier, »Sugarbird«, »vild Kanariefugl«, Isfugl, Papegøje, forskellige Hejrearter, Mangroveand, Pelikan, »Booby«, Fregatfugl og Tropikfugl.

Af de 4 Due-Arter, som kendes fra vore Øer, ere de to største, »Blue Pigeon« og »White-head«, mindre almindelige, hvorimod de to andre, »Mountain Dove« og »Ground Dove«, ere ret talrige, især den sidste. Bjærgduen *(Zenaida amabilis)* ligner en Turteldue i Udseende og Størrelse; dens Stemme er meget ejendommelig, minder meget om den Lyd, der fremkommer, naar man blæser i de store Konkylier, og den er næsten altid i en bestemt Melodi: Ofte hører man dem svare hinanden; det kan være i forskellige Tonarter, men Melodien er den samme; dog ere de aabenbart ikke alle lige musikalske, undertiden »synge« de nemlig lidt falsk. Den lille »Ground dove« *(Chamæpelia trochila)* ser man allevegne løbe livligt om paa Jorden, især mellem Krattet langs Vejene. Den er knap større end en Lærke, brungul; naar den flyver, vise Vingerne en smuk brun Farve; den er meget lidt bange af sig, flyver kun et ganske lille Stykke ad Gangen, naar man kommer den nær.

Chicheri'en *(Tyrannus dominicensis)* er af Størrelse omtrent som en Tornskade, graa og uanselig af Udseende, men ikke desto mindre en af de mest fremtrædende af Øernes Fugle paa Grund af dens stridbare Væsen. Den sætter sig helst paa høje Grene, hvorfra den kan holde Udkig, og saa snart den faar Øje paa en eller anden Fugl, som den beærer med sit Had, en »Killi-killi«, en »Blackwitch« eller en af de smaa Hejrer, styrter den løs paa denne, bliver ved at flyve i Hovedet paa den og piner og plager den, til den skyndsomst fortrækker, mens Chicheri'en søger tilbage til sin Plads, udstødende sit triumferende Skrig, hvoraf den har faaet Navn. *Newton* meddeler at have set den forfølge en Hejre langt tilsøs og tilbage igen; selv Hunde er den ikke bange for at angribe. Dens videnskabelige Navn, *Tyrannus*, er naturligvis valgt i Hentydning til dens virkelig tyranniske Væsen. Den lever af Insekter (gør god Nytte ved at pille »ticks« af Køerne) og af Bærrene af en Snylteplante, en Slags Mistelten *(Loranthus)*; de aflange, sorteblaa Bær indeholde et Frø, der gaar ufordøjet igennem Fuglen og saaledes let overføres til andre Træer, hvor det kan vokse. Fuglen saar altsaa selv sin Næringsplante, ganske vist uden at vide af det.

»Blackwitch«en *(Crotophaga ani)* er ogsaa en af Øernes mest fremtrædende Fugle. Den er omtrent dobbelt saa stor som en Solsort, med et ejendommeligt sammentrykt Næb, lang Hale og korte Vinger; i Flugten minder den meget om Skaden, men den er helt sort; dens Stemme er et ejendommeligt klagende Skrig. Den er nærmest beslægtet med Gøgene, ikke med Papegøjerne, som det vistnok i Reglen antages af Vestindianerne. Dens Yngleforhold ere højst ejendommelige; den bygger sine temmelig store Reder i Fællesskab, og flere Hunner lægge deres Æg sammen deri, saa der bliver saa mange Æg i Reden, at de maa ligge i flere Lag. Man har talt over 150 Æg i en Rede. Flere Hunner skal da ogsaa sidde paa Reden samtidig for at ruge — men iøvrigt ved man ikke helt sikker Besked med, om ikke Solvarmen maa besørge en væsentlig Del af Udrugningen. Denne Fugl er, som sagt, særlig Genstand for Chicheri'ens Had. Er der frisk Vind, er den med sine korte Vinger og sin lange Hale helt hjælpeløs under et saadant Angreb og styrter sig hurtigst muligt ind i en tornet Busk eller ned i noget tæt Græs, hvor den kan blive fri for sin Plageaand. Som Følge af disse Angreb er dens Fjerdragt ofte noget forpjusket, især dens lange

Hale lider meget derved, og forholdsvis sjælden ser man den med hele Halefjer. Der findes en Del overtroiske Forestillinger om denne Fugl blandt den sorte Almue, den skal bl. a. være udødelig! Ogsaa Navnet »Blackwitch« (sorte Heks) tyder jo paa overtroiske Forestillinger om den. — Et Par ægte Gøge-Arter forekommer ogsaa, men mindre almindelig; de adskille sig fra vor Gøg ved selv paa hæderlig Vis at ruge deres Æg.

Af Kolibrier findes 4 forskellige Arter *(Sericotes holosericeus, Lampornis virginalis, L. viridis* og *Bellona exilis)*, af hvilke kun den førstnævnte og største er videre almindelig. Foran de store gule, trompetformede Blomster af den smukke Busk *Tecoma stans* eller Agavens mægtige Blomsterstande ses den ofte svævende, mens den suger Honningen fra Blomstens Bund, og naar den saa lynsnart flytter sig over til en anden Blomst, funkler dens Fjer som de prægtigste Ædelstene — uimodsigelig et af Naturens herligste Vidundere! Naar den saaledes ligesom hænger i Luften foran Blomsterne, holder den Kroppen lodret, og Vingerne, hvis Slag ere saa hurtige, at man ikke kan følge dem, naa sammen med Spidsen skiftevis paa Ryg- og Bugsiden. Særlig gode Flyvere ere Kolibrierne iøvrigt ikke; deres Vingebygning er ikke af den Type, som findes hos de bedste Flyvere som Svalen[1], Over- og Underarm ere forholdsvis meget kortere, hvorimod deres Brystmuskler til Gengæld ere overordentlig stærkt udviklede. — At Kolibrierne kunne fanges i de store tropiske Edderkoppers Spind, kan ikke betvivles. — Desværre skal Kolibrierne i det hele taget være aftagne stærkt i Antal i de senere Aar. Om det med Rette kan tilskrives Mongusen, turde maaske betvivles; i alt Fald kan den ikke komme til de Reder, der anbringes ude paa ganske tynde Grene. Sandsynligere er det Orkanen i 1899, der har indskrænket deres Tal. — Af Negrene benævnes Kolibrierne »Doctorbird« paa Grund af det lange, spidse Næb, der minder om en Lancet.

En lille Træløber *(Certhiola flaveola)*, der gaar under Navnet »Sugarbird«, kommer ofte ind i Pakhusene, hvor Sukkerfadene gemmes, og har derfor faaet det ilde Ry, at den kommer for at stjæle Sukker; dette er dog vistnok uretfærdigt. Det er utvivlsomt Insekter, den kommer efter. Ogsaa ind i Boligerne kommer den ikke sjælden, og den løber da uden Frygt op og ned

[1] Derimod har Mursvalen, den af vore hjemlige Fugle, der er nærmest beslægtet med Kolibrien, en lignende Vingebygning som denne.

ad Møblerne og ser sig om, flyver ikke forvildet om, som ellers Fugle gøre det, naar de komme ind i Husene. En anden lille Fugl, en sortbrun Finke *(Phonipara bicolor)*, der gaar under Navnet »Parson«, kommer ogsaa gerne ind i Sukker-Oplagene, og den stjæler vistnok virkelig af Sukkeret, om end man naturligvis ikke kan tale om, at den gør Skade.

Sangfugle er det, som i Reglen i Troperne, smaat bevendt med. De fleste Fuglestemmer ere hæse eller klagende Skrig. Den eneste, der kan kaldes en Sanger, er en lille nydelig, gul Fugl *(Dendroeca æstiva)*, som særlig holder sig i Kanten af Mangrovesumpene. Baade dens Udseende og Sang minder meget om Kanarifuglens, og den kaldes da ogsaa for »wild Canary«. Iøvrigt forekommer der ogsaa et Par Drosler (den ene, *Cichlherminia fuscata*, almindelig i Krategne); men ingen af dem kan siges at synge. Om Hannen af den nævnte Drossel siger *Newton*, at »den lader som den vilde til at synge, men gør det ikke«.

Den smukke lille Papegøje *(Conurus pertinax)* forekommer endnu ret talrig paa St. Thomas, hvor Forf. selv har iagttaget den i en af Dalene paa Østenden af Øen. Yderst mærkelige ere dens Udbredningsforhold: den kendes kun fra de danske Øer og fra den lille Ø Curacao ved Venezuelas Kyst.

Medens alle de ovenfor omtalte Fugle høre hjemme i Skovene eller paa det aabne Land, saa høre de følgende hjemme ved Kysterne, dels i Mangrovesumpene, dels ved de aabne Kyster. Karakteristisk for Mangroven er den graablaa Isfugl, »Kingfisher« *(Ceryle alcyon)*, som iøvrigt vistnok kun er en Vintergæst (den kommer en sjælden Gang til Irland, og for et Par Aar siden blev et Eksemplar skudt paa Island); Mangroveanden *(Dendrocygna arborea)*, en ejendommelig langbenet Andeform, der om Dagen sidder i Skjul oppe i Mangrovetræerne og om Natten flyver ud fra sit Skjul for at søge Føde; endvidere et Par Vandhøns og forskellige Hejre-Arter: »Krabbe-Æderen« *(Nyctherodias violaceus)*, en mærkelig plump, kortnæbbet Art, hvis Kød skal være ret velsmagende, en smuk lille hvid Hejre *(Florida coerulea)* (den kan ogsaa være ensfarvet graablaa), og den nydelige lille »Green Gaulin« eller »Garling« *(Butorides virescens)*, som er den almindeligste af dem alle. Den lever af Firben, Insekter o. s. v. og er, ligesom Blackwitch'en, Genstand for Chicheri'ens særlige Had; at den flygter for denne,

vil ikke forundre meget, naar man hører, at selv Kolibrierne skal gøre Jagt paa den og slaa den paa Flugt.

I tidligere Tider besøgtes vore Øer ofte af store Flokke af den prægtige røde Flamingo *(Phoenicopterus ruber)*; en Bugt paa St. Thomas (den nuværende Perseverance Bay) bar endnu i Midten af forrige Aarhundrede Navnet »Flamingopan Bay« efter den. Nu er Flamingoen aabenbart kun en meget sjælden Gæst (Zoologisk Museum i København besidder et Eksemplar fra St. Thomas fra 1852). Paa den yderste af Jomfruøerne, den lave Anegada, træffes den endnu; dens Ynglepladser ere paa Bahama-Øerne. Derimod besøges Øerne, særlig St. Croix Sydkyst, regelmæssig hvert Efteraar af store Flokke af en Slags Brokfugl, »Plover« eller »Golden Plover« *(Charadrius dominicus)*, meget nærbeslægtet med vor Hjejle, som paa sit aarlige Træk mod Syd lægger Vejen over Antillerne. Denne Fugls Træk er overordentlig interessant. Fra sine Ynglepladser i den vestlige Del af det arktiske Nord-Amerika kommer den i August til Labrador; derfra trækker den Syd paa, ud over Havet, over Bermudas-Øerne, og videre Syd paa, bøjer saa mod Vest, over Antillerne til Guiana og det nordlige Brasilien; derfra over det Indre af Brasilien til Argentina og Patagonien, hvor den bliver fra September til Marts. Paa Rejsen Nord paa i Marts følger den Andeskæden gennem Sydamerika, gaar saa over Mellem-Amerika til Mississippi-Dalen; til Canada kommer den i Maj, og paa Ynglepladserne indtræffer den i Juni. Grunden til, at den altid følger denne mærkelige Rute — og det er saa meget mere paafaldende, som de unge Fugle, der aldrig have gjort Turen før, ikke følges med de gamle, men først rejse et Par Uger senere — søges utvivlsomt med Rette deri, at den altid flyver paa tværs af Vindretningen. Den amerikanske Naturforsker *A. H. Clark* har ud fra den Iagttagelse, at Fuglen altid flyver paa tværs af Vinden, og paa Grundlag af de kendte fremherskende Vindretninger i de Egne og paa de Tider, hvor Fuglen passerer, søgt at kortlægge hele dens Rejse, og det viser sig at stemme meget nøje med alle de direkte Iagttagelser derover. I dette Forhold, Flugten paa tværs af Vinden, ligger utvivlsomt Forklaringen paa adskillige andre Trækfugles mærkelige Rejseruter.

Paa den aabne Kyst finder man i Almindelighed kun én Fugl, Pelikanen *(Pelecanus fuscus)*; men den er til Gengæld saa ejendommelig, at den virkelig paa iøjnefaldende Maade præger

denne Del af den vestindiske Natur. Overalt ved Kysterne, men særlig ved Klippekysterne, ser man denne store, klodsede, brune Fugl med det uhyre Næb. Den lever udelukkende af smaa Fisk; hvor de smaa Ansjoser (Fry) eller Sardiner (Sprat) gaa i Stimer, styrter den sig ned i Vandet med Næbbet aabent, lukker det lynsnart og trækker det saa langsomt op af Vandet, hvorved Vandet siver ud og de fangne Fisk blive tilbage; den rejser saa Næbbet i Veiret og faar med et Kast Fiskene ned i Halsen. Saa flyver den igen nogle Favne tilvejrs, styrter sig atter ned i Vandet og vedbliver at fiske paa denne Maade, til den har stillet sin Appetit, hvorefter den sætter sig til Ro paa en Klippe eller paa Vandet, sjældnere i Træerne. Hvor der viser sig rigtig store Stimer af »Fry«, samle Pelikanerne sig fra alle de nærliggende Øer for at fiske, og det er da et mærkeligt Syn at se disse Masser af store klodsede Fugle styrte sig i Vandet og flyve op imellem hverandre i et myldrende Virvar. Og man kan godt faa det at se paa ganske nært Hold, de ere nemlig i Reglen ikke bange for Mennesket, da der ikke gøres Jagt paa dem.

Højt i Luften ses ofte en anden stor, mørk Fugl med lang kløftet Hale; det er Fregatfuglen *(Tachypetes aquila)*. Dens Flugt er, i Modsætning til Pelikanens noget tunge Flugt, aldeles vidunderlig. Den ses aldeles ikke at bevæge Vingerne, nu og da spreder den den dybt kløftede Hale og lukker den igen som en stor Saks, men iøvrigt ses ingen Bevægelse. Før Storm siges de at flyve lavt eller endog at sætte sig paa Jorden; derved blive de faktisk Stormvarslere, og deraf have de faaet Navnet »Hurricanebird«, som er det almindelige Navn for dem i Vestindien. Det er vistnok sandsynligt, at de yngle paa nogle af Smaaøerne mellem St. Thomas og St. Jan.

Paa disse Øer (i alt Fald paa Congo Cay) yngler ogsaa en anden meget smuk og ejendommelig Søfugl, Tropikfuglen *(Phaëton æthereus* og *candidus)*, hvid med sort Tegning; de to Arter ere lidt forskelligt tegnede. De ere af Størrelse som vore større Terne-Arter; et Par lange, spidse Halefjer bidrage særlig til at give dem et forunderlig let, næsten æterisk Præg, hvortil deres skarpe og noget skærende Skrig ligesom ikke rigtigt harmonerer. De bygge dybt inde i Klipperevner eller mellem store, løse Klippeblokke, mest paa de stejleste og utilgængeligste Steder. For saa vidt man kan komme til Stedet, hvor den bygger, kan man let finde Reden, idet Fuglen udstøder en ejendommelig

Knurren, naar man kommer i Nærheden. Stikker man da en Pind ind til den, bider den sig saa fast deri, at man kan trække den ud.

I Nærheden af disse Øer træffer man ofte en brun Sule-Art (»Booby«), af og til ogsaa nogle Terne- og Maage-Arter; undertiden træffes de ynglende i store Kolonier paa Smaaholmene omkring vore Øer. Endelig bør nævnes, at Stormsvaler ikke sjælden ses i disse Farvande.

MINDRE MEDDELELSER.

HVORMANGE UNGER FAAR MUSVAAGEN *(Buteo vulgaris)* FLYVENDE? I Aarene 1907—09 har Hr. Boghandlermedhjælper P. Nørgaard og jeg undersøgt henved 40—50 beboede Musvaagereder, men uanset det Antal Æg, vedkommende Fugle har lagt, har vi aldrig, hvor vi har truffet Unger, fundet mere end een flyvefærdig Unge i en Rede, og kun i et eneste Tilfælde, 19 Maj 1907, har vi i en Rede overhovedet truffet mere end een Unge. I dette Tilfælde var der 3 Unger af meget forskellig Størrelse: der var tilsyneladende 4—6 Dages Aldersforskel, og den største Unge var omkring 2 Uger gammel. Allerede 26 Maj var imidlertid kun den største Unge tilbage i Reden, de andre var sporløst forsvundne. Var de blevet borttagne af Mennesker, var vel ogsaa den største forsvunden, og det samme vilde vel ogsaa have været Tilfældet, hvis Katte eller andre Rovdyr havde ædt Ungerne. Derimod er det vel ikke helt utænkeligt, at den største Unge har ædt de to andre, og til Belysning af denne Hypotese skal jeg anføre to Tilfælde fra andre Rovfugle:

Jeg har engang konstateret, hvorledes af 5 Taarnfalkeunger *(Falco tinnunculus)*, der blev holdt i Bur af en Skovfoged og fodredes ret kraftigt med Krageunger (der lod til at smage Taarnfalkene godt), de to blev ædt af de tre andre (de tre graadige Fugle var alle Hunner, de spistes Køn kunde ikke ses af Resterne). — Hr. Nørgaard, der paa en Udflugt i denne Maaned sammen med Hr. R. Jul. Olsen og mig besteg en Hvepsevaagerede med Unger, bemærkede, hvorledes den største, 5—6 Dage gamle Unge bearbejdede den mindste, nyudklækkede Unge meget energisk med Næbbet i Hovedet og Siden (mon for at dræbe og æde den?). — Disse Tilfælde behøver selvfølgelig ikke at vise noget, men alligevel —.

Jeg vilde være meget taknemlig for Meddelelser, der kunde sprede lidt Lys over disse, i hvert Fald for mig interessante Spørgsmaal: faar Musvaagen mere end een Unge flyvende og hænder det, at stærke Musvaageunger æder sine svagere Søskende? Hvis nogen maatte være i Besiddelse af Data for Fund af Æg og Unger af Spurvehøgen, særlig fra Jylland, vilde ogsaa saadanne med nøjagtigst mulig Opgivelse af Ungernes Alder ved Fundet, eventuelt hvorlænge Æggene var ruget, have megen Interesse for mig.

Ny Adelgade 4, København, i Juli 1909. V. WEIBÜLL.

NATTERGAL *(Luscinia philomela).* I tidligere Tid anførtes det, at Nordgrænsen for Nattergalens Ynglen i Jylland var Aarhus, men i de senere Aar træffes den øjensynlig adskilligt nordligere. Saaledes meddeler Godsejer A. Estrup, at der i Aar ved Ryomgaard i Marie Magdalene Sogn, Randers Amt, er hørt tre forskellige Nattergale.

STOR KORSNÆB *(Loxia pityopsittacus).* Fra flere Sider meddeles det, at der i Aar skal være stort Træk af Korsnæb her i Landet. Af Postmester A. W. Bendixen, Vestervig, er der meddelt, at der 17 Juli blev dræbt et Eksemplar i en Have i Vestervig og et andet fanget levende i et Tennisnet i Thisted; begge var Hunner. I Vestervig saas Dagen efter i samme Have, hvor ovennævnte Eksemplar blev dræbt, 4—5 Stykker, hvoriblandt en yngre Han.

SJÆLDNERE FUGLE. Grev P. Ahlefeldt-Lauervig-Bille, Skovsbo, meddeler i Brev af 18 Juli, at han atter i Aar, 10 Maj, har set Sort Rødstjært *(Ruticilla titys)* ved Skovsbo og at han sammesteds 7 Juli iagttog en Han af Sortstrubet Bynkefugl *(Praticola rubicola).* — Apoteker Pirtzel, Helsinge, skriver i Brev af 1 Juni, at han har haft to Rødfodfalke *(Falco vespertinus)* til Udstopning, den ene en ung Han, skudt paa Torbenfeldt pr. Mørkøv 10 Maj, den anden, gammel Han, skudt ved Basnæs pr. Skelskør 29 Maj.

INDEX.

FORENINGSMEDDELELSER.

GENERALFORSAMLINGEN.

Lørdag 17 Oktober afholdtes den aarlige Generalforsamling i Wittmacks Lokale med følgende Dagsorden:

1. Beretning om Aarets Virksomhed.
2. Fremlæggelse af det reviderede Regnskab.
3. Valg af 3 Bestyrelsesmedlemmer i Stedet for d'Hrr. O. Helms, A. Christiani og E. Lehn Schiøler, der efter Tur afgaa.
4. Behandling af mulig indkomne Forslag fra Medlemmer.

37 Medlemmer havde givet Møde.

Formanden foreslog Bankchef Regenburg valgt til Dirigent; dette vedtoges enstemmigt.

Dirigenten fastslog, at Generalforsamlingen var lovlig indvarslet og gyldig, og gav Ordet til Formanden, der straks gik over til Behandling af Dagsordenens Punkt 1. Der var i Aarets Løb som ifjor udgivet 4 Hæfter af Tidsskriftet, der var holdt 3 Møder med Foredrag og foretaget 3 Udflugter: en af disse var af Hensyn til jyske Medlemmer afholdt i Jylland og blev ledet af Adjunkt H. Chr. C. Mortensen i Viborg. Foreningens Medlemstal var vokset til 384 mod 336 i Fjor; det var glædeligt at kunne konstatere denne Fremgang, men det vilde være meget ønskeligt, om Foreningen kunde vinde endnu større Tilslutning, saaledes at det fremdeles vilde være muligt, at holde Medlemskontingentet saa lavt, som det nu er. Bestyrelsen havde længe været betænkt paa at søge nogen offentlig Understøttelse til Foreningen, og Skridt i denne Retning vare foretagne. Formanden gik derefter over til Punkt 2 og oplæste Regnskabet, der var revideret og fundet rigtigt af Foreningens Revisor, Godsejer Valentiner. Regnskabet balancerede med Kr. 1882,86 og udviste et regnskabsmæssigt Overskud paa Kr. 270,00, der overførtes til næste Aar. Taleren knyttede hertil den Bemærkning, at Regning for Trykningen af de sidste Hefter endnu ikke var fremkommen, saaledes at Status i Virkeligheden viste et mindre Underskud. Der gaves Decharge.

Under Behandlingen af Punkt 3 rettede Formanden en Tak til Overlæge Helms for det store Arbejde, som han i sin Egenskab af Tidsskriftets Redaktør havde udrettet for Foreningen; Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig. Genvalg af de afgaaende Bestyrelsesmedlemmer foresloges og vedtoges enstemmigt.

Punkt 4. Der var fra Medlemmer indkommet 4 Forslag til Behandling: a, b og c fra Adjunkt H. Chr. C. Mortensen og d fra cand. pharm. Amor Hansen.

a. Det foreslaas, at lade Tidsskriftets 2den Aargang bestaa af 5 Hefter. Der opkræves Tillægskontingent for sidste Kvartal af 1908 (ɔ: Okt.—Dec. 1908), og D. O. F.'s Aar begynder for Fremtiden med 1 Januar.

Dr. Krabbe talte for Forslaget; det vilde være mere afrundet at benytte Kalenderaaret.

Direktør Rubow udtalte, at da Januar er en Maaned, i hvilken de aller fleste Mennesker have travlt, medens man i Oktober har bedre Tid, vil det være bedre at beholde den gamle Ordning. Formanden udtalte, at det for indeværende Aar ikke vilde være muligt at gøre Forandring, da 4de Hefte jo var trykt og forelaa som Afslutning paa 2den Aargang, og desuden var det i sin Tid — da Foreningen stiftedes — udtrykkeligt fra flere Sider fremhævet, at det var heldigt, om den aarlige Generalforsamling kunde afholdes i Oktoberferien, da det derved blev lettere for udenbys Medlemmer at give Møde. Ved Afstemning forkastedes derefter Forslaget med alle Stemmer mod 2.

b. Det foreslaas, at Artikler i Tidsskriftet, skrevne paa Dansk, kan sluttes af et Resumé paa Engelsk.

Der udspandt sig en længere Diskussion herom. Helms kunde give Forslaget sin Tilslutning. Pastor Lütchen-Lehn var bange for derved at fordyre Tidsskriftet.

Formanden udtalte, at mange Tidsskrifter i Skandinavien benyttede et saadant Resumé, men vi kunde i den Henseende godt være noget for os selv og skrive Dansk; Taleren var egentlig imod Forslaget, men kunde dog gaa med dertil, saaledes som det var formet; Bestyrelsen kunde da i hvert enkelt Tilfælde træffe Afgørelsen i Samraad med paagældende Forfatter.

Dyrlæge Roar Christensen foreslog, at Tidsskriftet skulde holdes aabent for Afhandlinger skrevne paa Svensk og Norsk. Formanden sluttede sig hertil.

Docent Stamm: Naar vi tillader Svensk og Norsk, synes jeg ogsaa vi bør have Lov til at skrive et kort Resumé paa et af de tre Hovedsprog.

Lütchen-Lehn kunde ikke indse, hvorfor vi netop skulde benytte Engelsk, det bør ligesaa godt være tilladt at bruge Tysk.

Grosserer Gad udtalte sig til Fordel for et Resumé paa et af de tre Hovedsprog.

Professor Fløystrup meddelte, at »Nordisk medicinsk Arkiv«, da det blev stiftet, holdtes aabent for Afhandlinger paa et af de tre nordiske Sprog med Resumé paa Fransk. Lovene bleve senere ændrede saaledes, at Afhandlingerne kunde skrives paa et af de tre Hovedsprog, og Resultatet er blevet, at Tidsskriftet nu er tysk.

Stamm udtalte, at Nytten af et Resumé er uomtvistelig, navnlig af Hensyn til Referater i andre Tidsskrifter.

Fløystrup udtalte, at naar vort Tidsskrift refererer fremmede Afhandlinger paa Dansk, saa kunde lige saa godt de fremmede Tidsskrifter referere vore paa Dansk skrevne Artikler.

Efter yderligere Bemærkninger fra Formanden, Lütchen-Lehn, Helms og Roar Christensen forkastedes Forslaget.

c. Det foreslaas, at Forfattere af større Artikler faar 25 Særtryk af vedkommende Artikel (ikke 5 hele Hefter), og at Prisen for

flere Særtryk end de 25 sættes moderat f. Eks. til Betaling for Papir + Trykning af Satsen og mulig Heftning.

Formanden udtalte, at han gærne vilde stille sig imødekommende over for dette Forslag, men foreslog, at Bestyrelsen skulde afgøre dette efter nærmere Overvejelse. Resultatet af denne Overvejelse skulde da fremkomme i Tidsskriftet.

Dette vedtoges.

d. Det foreslaaes af Foreningens Kasse at udrede en Gave til den gamle Opsynsmand paa den af Staten fredede Klægbanke i Ringkøbing Fjord.

Forslaget støttedes af Roar Christensen, ligesom Helms mente, at en saadan Opgave faldt inden for Foreningens Rammer. Det vedtoges at lade Bestyrelsen træffe Afgørelse om denne Sag efter at have indhentet nærmere Oplysninger.

Generalforsamlingen hævet.

Efter Generalforsamlingen holdt Dyrlæge Roar Christensen et med Lysbilleder illustreret Foredrag om en Række fotografiske Apparater, som han selv havde konstrueret, og fremviste derefter i Lysbilleder en Række Fuglefotografier. Der var Billeder af vilde Knopsvaner, Maager, Viber, Præstekraver og en Gøgeunge; ved Fremvisningen af dette Billede meddelte Foredragsholderen følgende Iagttagelser: I en Tornsangers Rede, hvor en Gøg havde lagt et Æg, borttog han dette, og medens han var beskæftiget hermed, kom Hangøgen flyvende og satte sig skrigende i Nærheden; Gøgens Skrig udtrykte først Raseri og derefter Sorg, og Taleren saa heri baade, at Gøgen har Kærlighed til sit Afkom, og at den fører Tilsyn med det. Derefter forevistes nogle Billeder fra Ringkøbing Fjord af Dvergmaager, Sand- og Splitterner; denne sidste Art er nu forsvunden fra sin gamle Yngleplads som Følge af, at Tagrør have udbredt sig der og forhindre Fuglene i at flyve til og fra Jorden.

Derefter fremviste Direktør Rubow ligeledes en særdeles smuk Serie Billeder af Storm- og Hættemaager. Billederne vare tagne paa Øen Egholm i Storebelt, hvor begge disse Arter have Ynglekolonier; det var lykkedes Hr. Rubow at tage flere Billeder af Stormmaager, der sad i Toppen af smaa Fyrretræer i Udkanten af en Plantning, og især disse usædvanlige Billeder af Maager som Skovfugle gjorde stor Lykke.

Efter Foredraget afholdtes Fællesspisning. A. C.

Den til Søndag 18 Oktbr. fastsatte Tur blev paa Grund af de ugunstige Vejrforhold opgiven.

Trods den stormfulde Morgen havde en Del Medlemmer givet Møde, og Damperen laa vuggende rede til at indtage sin Last ved Bolværket, men Sundet var saa oprørt, at intet ornithologisk Udbytte kunde ventes af Udflugten, som derfor i Henhold til det i Indbydelsen tagne Forbehold enstemmigt vedtoges opgiven.

En Del af Medlemmerne begav sig derefter op paa zoologisk

Museum, hvor de tilbragte en nydelsesrig Formiddag med at tage de der fremlagte Indsamlinger af Fugle og Pattedyr fra Danmarks-Ekspeditionen til Nordøstgrønland i Øjesyn. Med særlig Opmærksomhed betragtedes de nydelige Dununger og Æg af Sandløberen *(Calidris arenaria)*, store Sjældenheder, som kun faa Gange tilforn ere hjembragte fra arktiske Egne.

MEDLEMSFORTEGNELSE.

FØLGENDE MEDLEMMER ERE TILKOMNE:

Bay, Edvard, Vinhandler, Bjorneborg pr. Holte.
Boldt, Rando, Trafikassistent, Næstved.
Brønniche, Forvalter, Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.
Christensen, H. Chr., Maskinmester, Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.
Christiansen, N. G., Halte Somobito, Soemobito Hodjokerto, Java.
Heilmann, Allan, Forststuderende, Ditlevslyst pr. Korinth.
Henningsen, A., Generalkonsul, Trondhjemsgade 15.
Kanstrup, Th., cand. mag., Kongensgade 87, Esbjærg.
Malet, L. H., Genève.
Petersen, Irene, Frk., Kommunelærerinde, Hartmanns Allé 12.
Reedtz-Thott, K. T. O., Gehejmekonferensraad, S. K. D. M. p. p., Gaunø, Næstved.
Rüder, Assistent ved Statsbanerne, Gl. Kongevej 1.
Saxkjær, Gunnar, Løjtnant, Nørrebrogade 25.
Schiøler, Ivar, Overretssagfører, Ny Toldbodgade 27.
Sibbernsen, Apotheker, Vesterskerninge.
Simonsen, Bendt, Skovrider pr. Kliplev, Slesvig.
Suomalainen, E. W., Mag. phil., Helsingfors, Finland.
Thomsen, Th., Lærer, Udbyneder Skole pr. Havndal.
Thygesen, R., Forstelev, Holstenshus Skovfogedbolig pr. Faaborg.
Østergaard, L. J., Førstelærer, Blenstrup pr. Skørping.

FORENINGSMEDDELELSER.

MØDER I »DANSK ORNITHOLOGISK FORENING«.

Den 19 December Kl. 8 Møde i Wittmack's Lokaler. Ca. 60 Medlemmer vare mødte.

A. Manniche holdt Foredrag om sine ornithologiske Oplevelser paa Danmarks-Ekspeditionen. I tre Somre opholdt Ekspeditionen sig paa Grønlands Østkyst, og Foredragsholderen meddelte en Oversigt over sine Optegnelser om Fuglenes Liv fra disse hidtil ukendte Egne og gennemgik kort de enkelte Arter, som han havde truffet der. I Virkeligheden var det et forholdsvis rigt Fugleliv, der rørte sig paa disse nordlige Breddegrader.

Af særlig mærkelige Arter fandtes Sandløberen *(Calidris arenaria)* ganske almindelig ynglende i Mosestrækningerne, Thorshanen *(Phalaropus fulicarius)* var en ret almindelig Ynglefugl, og paa en Ø fandtes en lille Koloni af ynglende Ismaager *(Larus eburneus)*.

Hvidsiskenen *(Cannabina linaria var.canescens)* var sjælden, medens Snespurven *(Emberiza nivalis)* var hyppig. Da Foredragsholderen senere vil offentliggøre Resultaterne af sine Undersøgelser, skal disse ikke yderligere berøres her; kun det skal siges, at den Undersøgelse af Grønlands Fauna, som gennem mange Aar har været foretagen fra dansk Side, har faaet en værdifuld Forøgelse gennem det rige Materiale, som Danmarks-Ekspeditionens Ornitholog har hjembragt. A. C.

Den 27 Marts Kl. 8 Møde i Wittmacks Lokaler. Ca. 45 Medlemmer vare mødte.

O. G. Petersen indledede med et Foredrag om forskellige Træk af Fuglelivet her i Landet, omtalte bl. a. Tidspunktet for nogle Arters Sang og gik nærmere ind paa forskellige Arters Fremtrængen her i Landet. — Foredraget ventes senere offentliggjort her i Tidsskriftet.

O. Helms talte dernæst under Titelen »Et Træk af Fuglelivet i København« om Hættemaagernes første Indvandring til Stadens Søer og Parker. Efter Foredraget, der senere vil blive trykt her i Tidsskriftet udspandt sig en livlig Diskussion, hvoraf det tydelig fremgik, at Maagerne i København omfattes med almindelig Interesse.

Taleren holdt dernæst et Foredrag betitlet »Alexander Kjelland og Fuglene«, der ogsaa senere vil blive offentliggjort.

Dernæst talte E. Lehn Schiøler om »Vinteren og Ænderne«. Taleren gjorde opmærksom paa, at hvad der havde præget den forløbne Vinter, var ikke de særlig lave Kuldegrader men Frostens Stadighed; dette havde haft et stærkere Islæg til Følge, end vi havde set i mange Aar, og Ænderne, navnlig de her overvintrende Svømmeænder havde lidt meget af Sult. Thi det var ikke selve Kulden, der gjorde det svært for Ænderne at klare sig; som be-

kendt overvintrer jo t. Eks. Stokanden i Grønland og trodser der langt lavere Kuldegrader, end hvad vi her have at opvise; det var Mangelen paa Adgang til aabent Vand og den deri tilstedeværende Føde, som saa let kunde blive skæbnesvanger. Taleren omtalte, hvorledes Stokænderne i Grønland om Vinteren dels leve af, hvad de kunne opsamle ved Iskanten i Havet, og dels vide at benytte sig af den Lejlighed til at opsamle Føde, som Ebbe og Flod give. — Naar nu alle ferske Vande, som i Vinter her, havde været dækkede med Is, og Sunde og Bælter ligesaa, gik det ynkeligt ud over Stokænderne, særlig naar der saa tillige indtraf stærkt Snefald, der forhindrede dem i paa Landjorden, i Mark og Skov at finde nogen Føde, og man havde da ogsaa fra mange Sider Meddelelser om, at Ænderne vare fundne døde i Hobetal. Foredragsholderen havde som Prøve faaet tilsendt fra Sydsjælland et Par Stokænder, der vare aldeles afmagrede; gennem Skindet kunde Knoglers og Hvirvlers Form ganske tydeligt føles, og de stakkels Dyrs Vægt var nede paa omtrent Halvdelen af den normale Gennemsnitsvægt for denne Art; de vare aabenbart døde af Sult. Det var desuden indlysende, at Ændernes Fjender under saadanne Forhold fik lettere Spil med dem end sædvanligt. — Ogsaa Dykænderne havde, omend i ringere Grad, maattet lide under det stærke Islæg. De ere jo næsten udelukkende henviste til at leve af Havets (Havbundens) Frembringelser, og maatte derfor holde sig til de faa Vaager, som fandtes; Sulten tvang dem til stadig at trodse de Farer, som fra Kanterne lurede paa dem i Fiskeres og Jægeres Skikkelser. Jagten paa disse Fugle blev jo hvert Aar dreven ivrigt, og hvor den, som i mange Tilfælde ved vore Kyster, hjalp Fiskerbefolkningen til en ganske god og stundom haardt tiltrængt Bifortjeneste, var der ikke stort at sige til Sagen, men det var iaar efter Talerens Mening gaaet vel haardt til, idet Markedet formelig havde været oversvømmet af skudte og fangede Ænder.

Paa sine Steder fangede man Ænderne i Net og denne noget lumske Fremgangsmaade havde iaar givet sørgeligt gode Resultater. Fra Isefjordsegnen forelaa Meddelelse om, at der alene ved Lynæs og Hundested var skudt og fanget ca. 40,000 Ænder, hvoraf omtrent Halvdelen Ederfugle, og der var desuden af Fiskere ved Ouro fanget ca. 10,000 Stk.; det kunde ikke med Sikkerhed siges, hvormange Ederfugle der fandtes mellem disse. Selv om nu Ænderne høre til de Fugle, som formere sig meget stærkt (Dykænderne iøvrigt mindre end Svømmeænderne), maatte disse Tal dog forekomme ængstende store, thi andre Steder i Landet havde Erhvervsjægerne jo næppe heller været ledige.

De Arter, der hyppigst fanges og skydes, ere: Trold- og Bjærgand *(Fuligula cristata & marila)*, Havlit *(Pagonetta glacialis)*, Sort- og Fløjelsand *(Oedemia nigra & fusca)*, Ederfugl *(Somateria mollissima)*, Hvinand *(Clangula glaucion)* og Skalleslugere *(Mergus)*.

Taleren havde set hele Baadlaster, indeholdende 2500 à 3000 Stk., ankomme her til Byen, og paa et vist Tidspunkt blev der

raabt med Ederfugle fra Trækvogn paa Gaden, som med Bananer, Jordbær eller Rejer. Paa en saadan Vogn havde Taleren været saa heldig ved et Tilfælde at finde en ung Han af Kongeederfuglen *(Somateria spectabilis)*, som kun nogle faa Gange tilforn var truffen her i Landet. Fuglen fremvistes og tilligemed den nogle alm. Ederfugle *(Som. mollissima)* med sort V paa Struben. En Mand i Hundested havde været saa venlig at paatage sig at gennemse de indfangede Ederfugle for Taleren, og der var ialt tilvejebragt 11 Stk. med mere eller mindre stærke V spor paa Struben. Af ca. 20,000 Stk. (heri ganske vist medregnet Hunner) vilde dette altsaa sige omtrent ½ ‰. Selv om man ikke turde tillægge disse Tal altfor stor Betydning, vare de maaske dog et Fingerpeg om Hyppigheden af denne Egenskabs Optræden. Sikkert var det aabenbart, at den optræder oftere end hidtil formodet.

Det var af særlig Interesse at se V sporene (endda tydelige) hos et Par unge 6—7 Mdr. gl. Hanner, idet dermed efter Talerens Mening Tanken om at opfatte V'et som et Aldersfænomen maatte opgives. Efter at Foredragsholderen derpaa kortelig havde omtalt det tilsvarende Forhold hos Ederfugle af Racen *borealis* fra Grønlands Vestkyst, sluttedes Mødet.

Den 23 April Kl. 7½ Møde i Wittmacks Lokaler. Ca. 40 Medlemmer vare mødte.

Th. N. Krabbe holdt først et kort Indledningsforedrag om Grønlands Natur, talte dernæst om Fuglelivet ved Godthaab til de forskellige Aarstider og foreviste endelig en stor Samling ypperlige Lysbilleder fra Grønland efter egne Fotografier, idet der til Billederne af de forskellige Landskaber knyttedes ornithologiske Strøbemærkninger.

O. H.

UDFLUGT TIL RAVNHOLT SØNDAG D. 23. MAJ.

Den 23 Maj foretog Foreningen Udflugt til Ravnsholt Skov ved Lillerød Station. 26 Medlemmer deltoge. Vejret var godt, og Turen forløb paa bedste Maade. Følgende 47 Arter iagttoges:

Anas boscas, Columba palumbus, Buteo vulgaris, Pernis apivorus, Tinnunculus alaudarius, Accipiter nisus, Syrnium aluco, Otus vulgaris, Picus major, Cuculus canorus, Parus major, Parus coeruleus, Parus palustris, Parus ater, Regulus cristatus, Certhia familiaris, Sitta europaæa, Troglodytes parvulus, Accentor modularis, Hirundo rustica, Hirundo urbica, Hirundo riparia, Cypselus apus, Corvus cornix, Corvus monedula, Pica caudata, Garrulus glandarius, Sturnus vulgaris, Fringilla coelebs, Coccothraustes vulgaris, Passer domesticus, Ligurinus chloris, Carduelis elegans, Cannabina linota, Alauda arvensis, Anthus trivialis, Motocilla flava, Erithacus rubecola, Luscinia philomela, Turdus musicus, Turdus merula, Phyllopseustes trochilus, Sylvia atricapilla, Sylvia hortensis, Sylvia cinerea, Sylvia curruca, Hypolais icterina, alle aabenbart tilhørende den faste Bestand i Skoven og den-

nes nærmeste Omgivelser, Moser, Enge og Marker. Nogle Dage tilforn havde et stærkt Træk, særlig af brogede Fluesnappere *(Muscicapa atricapilla)*, Rødstjerter *(Ruticilla phoenicura)* og Løvsangere *(Phyllopseustes trochilus)* været at se, men disse Gæster havde nu aabenbart sagt Farvel til de danske Skove for at drage videre mod deres nordligere Hjem.

Reder, tildels med Æg og Unger, fandtes af følgende Arter: *Buteo vulgaris, Pernis apivorus, Tinnunculus alaudarius, Picus major, Parus major, Parus palustris, Parus ater, Sitta europaea, Accentor modularis, Corvus cornix, Corvus monedula, Sturnus vulgaris, Garrulus glandarius, Erithacus rubecola, Turdus musicus, Turdus merula, Fringilla coelebs, Hirundo urbica, Hirundo riparia.*

Til den fastsatte Tid vendtes med Toget tilbage til København.

E. L. S.

UDFLUGT FOR FYNSKE MEDLEMMER AF D. O. F. MANDAG 31. MAJ.

Anden Pinsedag Kl. 9 om Formiddagen samledes 12 Medlemmer ved Faaborg Havn, hvor et med Motor forsynet Fartøj laa for at afhente Deltagerne til en Udflugt der i Farvandet. Vejret var udmærket, mildt med Solen fremme hele Tiden; om Formiddagen var det noget diset, men længere op paa Dagen klarede det fuldstændig op.

Turen gik først ned gennem Faaborg Fjord til Bjørnø, hvor der gjordes Landgang ved Hjælp af Pramme. Et Par smaa Holme er ved en smal Tange forbundet med Bjørnø, og ud ad denne Tange foretog man en Tur til Fods for at undersøge Fuglelivet der. Dværgternen fandtes ynglende i et ikke ringe Antal, og dens Reder laa spredte paa den største Del af Tangen. I Græs, Tang og mellem Stenene var Reder af Ternen. Det vakte en Del Forundring at finde to Reder med 6 Æg i hver, samt en med 5. Om det skyldtes en særlig Frugtbarhed der paa Øen, eller om der muligvis havde været flere Par om en Rede, var der forskellige Meninger om. Enkelte Strandskader stod paa Stenene ude i Vandet, og disse ellers saa urolige Fugle lod sig næsten ikke høre, selv om Deltagerne stod samlet lige omkring deres Reder, hvoraf der fandtes et Par. En Dununge af Præstekraven indfangedes, og flere Par gamle Fugle fløj uroligt skrigende hen over Vandet. Paa den yderste lille Holm opholdt sig en Del Stormmaager, og det viste sig da ogsaa, at der fandtes en mindre Koloni, hvis Reder var anlagt i Græsset eller i Tangmasserne, der laa opskyllede langs Bredden. De forskellige Farvevariationer saavel af Maage- som Terneæg havde man rig Lejlighed til her at studere.

Da man vel var kommet ud til Motorbaaden igen, observeredes 7 Knortegæs, der kom flyvende, men forsvandt hurtigt i den halvtaage Luft igen.

Det næste Maal for Turen var nu at naa Øen Dejrø ved Ærø,

men det var en Tur, der tog et Par Timerstid, saa Tiden benyttedes foruden til Studier gennem Kikkert bl. a. til at indtage Frokosten.

I Forbisejlingen bemærkedes paa Svelmø adskillige Gravænder, der dels stod paa Strandkanten mellem de store Sten, dels vuggede paa Bølgerne lige udfor Øen. Flere Øer passeredes, bl. a. Avernakø og Dreiø, og ved den sidste Øes stejle Lerbrinker saa man en Mængde Digesvaler flyve om.

Dejrø, der er bevokset med Græs samt enkeltstaaende Træer og Tornebuske, traadte snart tydeligere og tydeligere frem foran Ærø, og allerede i betydelig Afstand saas og hørtes skrigende Skarer af Maager og Terner over Øen. En Mængde Maager laa i det grønne Græs og rugede, andre fløj skrigende i Luften, medens atter andre sad paa Strandbredden, smukt grupperede paa de store Sten og brune Lerskrænter. Desværre viste det sig, at Øen ikke var fredet; thi et Par Drenge, der imidlertid skyndsomst forsvandt, da Baaden nærmede sig Øen, havde gennemvandret Øen med et Par store Kurve. Da Selskabet i flere Hold havde naaet Land, blev Vandet snart bedækket af en Mængde Maager, medens andre fløj skrigende rundt i Luften. En Tid vandrede man rundt paa Øen og undersøgte den paa kryds og tvers. Fuglebestanden bestod overvejende af den store Mængde Maager, hvoraf sandsynligvis c. 150 Par var Hættemaager, medens Stormmaagernes Antal ansloges til at være omtrent dobbelt saa stort. Mærkeligt nok fandtes der ingen Dununger af disse Maager. Mange Steder saa man her, ligesom paa Tangen ved Bjørnø, Spor af Rotternes Ødelæggelser paa Æggene, og overalt var Jorden gennemgravet af Rotter, hvad der maaske tildels er Skyld i, at der ingen Maageunger fandtes paa hele Øen. Foruden Maager var der ogsaa en Del alm. Terner, hvis Reder fandtes ved Strandkanten, samt en Mindretal af Dværgterner. Strandskaden var repræsenteret ved 4—5 Par, hvoraf man fandt to Reder med Æg. Ved en sumpet Strækning inde paa Øen løb et Par Præstekraver om, og enkelte graa Havmaager fløj stadig rundt mellem de øvrige Maager over Øen. En toppet Skallesluger havde anbragt sin Rede med 2 Æg, der var dækket af Tang og Straa, under en tæt og lav Tjørnebusk; en enkelt Fugl saas.

Efterhaanden som Selskabet forlod Øen kom der mere Ro over Fuglene, og mange vendte snart igen tilbage til deres Reder. Tiden var nu saa langt fremskreden, at man maalte tænke paa at komme tilbage til Faaborg igen. Paa Hjemturen, hvor man i Kikkert studerede de forbiflyvende Fugle, iagttoges bl. a. en Flok Ederfugle paa 11, hvoraf de tre var udfarvede Hanner og de øvrige vist alle unge Hanner. Overalt her i Egnen om Faaborg ligesom paa Øerne lægger man imidlertid straks Mærke til, at Vadefuglene er meget daarligt repræsenterede, og at man kun træffer de almindeligste Vadefugle i et forbausende ringe Antal. I det klare, stille Vejr nød man Sejlturen mellem de grønne solbeskinnede Øer og Holme, indtil man naaede Faaborg Havn Kl. 6½ Eftmd., og en fornøjelig og interessant Tur var dermed sluttet.

Nogle af Deltagerne foretog senere paa Aftenen en Tur ud over »Sundet« ved Faaborg, og havde den Tilfredsstillelse at høre Rørdrummen, som lykkeligvis endnu findes her, tiltrods for at den haarde Vinter kostede 2 eller 3 af dem Livet.

Med Sikkerhed iagttoges følgende 23 Arter: Gravand (*Tadorna cornuta*), Ederfugl (*Somateria mollissima*), Toppet Skallesluger (*Mergus serrator*), Knortegaas (*Anser torquatus*), Vibe (*Vanellus cristatus*), Præstekrave (*Ægialitis hiaticula*), Strandskade (*Haematopus ostreologus*), Hættemaage (*Larus ridibundus*), Stormmaage (*Larus canus*), Havmaage (*Larus argentatus*), Dvergterne (*Sterna minuta*), Terne (*Sterna hirundo*), Mursvale (*Cypselus apus*), Krage (*Corvus cornix*), Digesvale (*Hirundo riparia*), Forstuesvale (*Hirundo rustica*), Lærke (*Alauda arvensis*), Stær (*Sturnus vulgaris*), Gærdesanger (*Sylvia curruca*), Stenpikker (*Saxicola oenanthe*), Spurv (*Passer domesticus*), Bogfinke (*Fringilla coelebs*), Gulspurv (*Emberiza citrinella*), Tornirisk (*Cannabina linota*). P. Jespersen.

VIDENSKABELIG UDMÆRKELSE.

Det ungarnske Landbrugsministerium har udnævnt Adjunkt H. Chr. C. Mortensen, Viborg til korresponderende Medlem af den bekendte Institution til Studiet af Fuglenes Biologi, særlig Trækforhold »Die ungarische ornithologische Centrale«. O. H.

TIL MEDLEMMERNE!

Breve og Henvendelser til Foreningen bedes sendte til Foreningens Formand, E. Lehn Schiøler, Fredericiagade 57[3].

Artikler og Meddelelser til Tidsskriftet bedes sendte til Redaktøren, Overlæge Helms, Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.

Avertissementer, der ønskes optagne i Tidsskriftet, og Regningskrav til Foreningen bedes sendte til Kassereren, Assistent A. Koefoed, Schlegels Allé 5, V.

Meddelelse om Flytning bedes tilstillet Kassereren.

Forfatterne af større Artikler til Tidsskriftet faa tilsendt hver 5 Hæfter. Angaaende Særtryk bedes man henvende sig til Bogtrykkeriet.

D'hrr. Kredsformænd kunne ved Henvendelse til Kassereren erholde Hæfter.

Ny tiltrædende Medlemmer kunne, saavidt Oplaget rækker, faa Tidsskriftets første to Aargange for 3 Kr. hver ved Henvendelse til Kassereren.

Indmeldelser kunne ske til et af Bestyrelsens Medlemmer eller til Kredsformændene. Medlemsbidraget er 4 Kr. aarlig.

E. LEHN SCHIØLER,
Formand,
Kjøbenhavn.

A. HAGERUP,
Næstformand,
Kolding.

A. KOEFOED,
Kasserer,
Kjøbenhavn.

A. CHRISTIANI,
Sekretær,
Kjøbenhavn.

O. HELMS,
Redaktør,
Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.

MEDLEMSFORTEGNELSE.

FOLGENDE MEDLEMMER ERE TILKOMNE:

Bertelsen, Th., Købmand, Vesterbro 38, Aalborg.
Buchwald, Jørgen v., fh. Landmand, Vesterbrogade 100.
Edwards, E. F., Ingeniør, Vestergade 3.
Ellinger, A., Frøken, St. Knudsvej 5.
Fabricius, E., Landbrugscand., Forvalter, Idagaard pr. Slagelse.
Galatius, Frode, Nejlinge pr. Helsinge.
Gjelbjerg-Hansen, Gunder, stud. med., Rørholmsgade 14.
Gotschalk, E. F., Frøken, Ny Toldbodgade 53.
Gry, cand. pharm., Løjtnant, Odder.
Hansen, N., Forpagter, Masnedøgaard, Masnedsund.
Jensen, J. P. C., Lærer, Villa »Yelmo«, Kalundborg.
Jørgensen, Kr., cand pharm., Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord. Pejrup.
Jünger, Karen, Frue, Vedbæk.
Kirch, N. P., Prokurist, Helsingør.
Kiær, H., Læge, Jakobshavn, Grønland.
Lind, T., Bankassistent, Maglekildevej 14.
Lippert, C. L., Lærer, Musse, Nysted.
Pedersen, H., Hørkræmmer, Istedgade 50.
Rosencrone, Chr. Weis-Hoff, Stamhusbesidder, Rosendal, Norge.
Scavenius, Fr., Overretssagfører, Gjorslev, Storehedinge.
Staggemeyer, Læge, Faaborg.
Tvede, Karen, Frøken, Carit Etlarsvej 11.
Villadsen, N. A., Seminarist, Helgesvej 1.

FORENINGSMEDDELELSER.

UDFLUGT TIL EGHOLM I STOREBÆLT
SØNDAG DEN 13. JUNI.

I den sydlige Del af Storebælt, $^1/_2$ Mils Vej fra Sjællands Kyst, ligger en Øgruppe bestaaende af de 2 større Øer, Agersø og Omø, samt Nord for disse, adskilt fra Agersø ved en smal Rende, den lille Ø Egholm, hvis Areal ialt er ca. 250 Tønder Land. Den største Del af Øen indtages af flade Strandenge, hvorimellem hist og her skærer sig smaa Render ind fra Søen. En mindre Del af Øen, dog næppe en Fjerdedel, er opdyrket, og langs Øens Vestkyst findes gammel Løvskov, formodentlig Rester af Skov, der i sin Tid har dækket hele Øen, medens paa den østlige Side et Areal paa en halv Snes Tønder Land er beplantet med Fyr. Der findes en større Gaard og nogle mindre Huse paa Øen, og to af dennes Ejere, d'Herrer Direktører Rubow og Heilbuth, havde gæstfrit indbudt Ornithologisk Forening til at foretage en Tur til Øen.

Turen, der foretoges i Fællesskab med Naturhistorisk Forening, havde samlet en talrig Skare Deltagere, saa at ialt henved 50 Mennesker gik ombord i den i Korsør Havn liggende Damper Kl. $10^1/_2$. Vejret var stille, ret mildt, Graavejr. Henad Middag blev der gjort Landgang paa Egholm, og saa snart man havde sat Foden i Land, viste sig paa de vidtstrakte Engflader Øens ejendommelige Fugleliv, karakteriseret ved de efter danske Forhold uhyre Kolonier af Storm- og Hættemaager, til hvilke der ikke mange Steder i danske Farvande findes Mage. De mægtige Strandenge, der indtager hele Øens sydlige og østlige Del, var saa at sige dækkede af Stormmaagernes Reder i et Tal, der var meget vanskeligt at bedømme; man søgte at skønne, og Tallet af de gamle Fugle ansloges til ialt mellem 10 og 15000. Rederne fandtes dels spredt dels tættere sammen, mest paa de lave Engstrækninger, men ogsaa højere oppe paa Brinker og dyrket Jord; ogsaa oppe paa et Risgærde fandtes en Rede; selvfølgelig bliver et saadant Sted hver Plads udnyttet. De fleste af Rederne indeholdt Æg, men i en stor Del fandtes Unger, og talrige Steder havde man Lejlighed til at se Unger, der dels lige var komne ud af Ægget og dels var i Færd dermed; hist og her saas større Unger, undertiden i smaa Flokke. At der blandt den uhyre Masse Æg fandtes alle de kendte Farvevariationer, er en given Sag. En øredøvende Støj fyldte Luften overalt, og de gamle Fugle var meget nærgaaende, særlig hvor der var smaa Unger i Nærheden, og satte sig ganske rolig ned paa Rederne tæt ved den besøgende Menneskeskare. Turen gik nu Nord paa, langs Øens østlige Side, hvor Fyrreplantagen findes; midt inde i denne laa en Hættemaagekoloni paa nogle Tusind Reder; det var ganske interessant at se Forskellen paa, hvorledes Hættemaagernes og Stormmaagernes Reder var an-

bragte, thi medens Stormmaagernes Reder mest laa spredte, og kun bestod af et yderst ringe Redemateriale, laa Hættemaagernes Reder saa tæt samlede, at man bogstavelig daarlig kunde træde imellem dem, og indeholdt et rigeligt Redemateriale og havde en forholdsvis dyb Skaal. At der blev en uhyre Uro og Larm ved vor Indtrængen i Kolonierne, er selvfølgelig; men man behøvede ikke det øredøvende Skrig for at forvisse sig om, at man var i Nærheden af en stor Fuglekoloni, Lugtesansen alene var tilstrækkelig Vejleder. Fuglenes Gødning havde ødelagt al Vegetation omkring Rederne, saa at hele Strækningen saa ganske afsvedet ud. Rederne fandtes iøvrigt ikke blot paa Jorden, men ogsaa lavt i Fyrrebuskene, og der var Æg eller Unger i saa at sige dem alle.

C. Rubow fot.

De 2 Maagearter prægede Fuglelivet paa Øen, i hvert Tilfælde hvad Strandfugle angik; hvad der fandtes af andre Svømme- og Vadefugle var forsvindende. Der fandtes en eneste Unge af Havmaagen *(Larus argentatus)*, medens Tærnerne fuldstændig savnedes; ogsaa for Vadefugle var der fuldstændig tomt, naar undtages enkelte Strandskader, der stod paa Stenene i Vandet; Grunden til, at de andre Fugle savnedes, er let at forstaa, idet vel alle nogenlunde gunstige Ynglepladser er optagne af de stærkere Maager. Den toppede Skallesluger rugede enkelte Steder, og en som laa paa Reden, lod sig villig betragte i faa Alens Afstand, og af Gravænderne, som hvor de faar Fred, altid er villige til at søge til Menneskenes Nærhed, ynglede der 2 Par i et tomt Skur nær ved Stranden. En Fugl, der laa dykkende i ret betydelig Afstand fra Øen, vakte livlig Diskussion, idet Meningerne om den svingede fra Teiste til Sortstrubet Lom, medens Flertallet hældede til den Anskuelse, at det var en Lomvie; personlig er Ref. dog mest tilbøjelig til at tro, at det var den sortstrubede Lom, der om Sommeren ikke ses helt sjældent i vore Farvande.

Paa den frodige, dels skovbevoksede, dels dyrkede nordlige Del af Øen fandtes af Landfugle vist omtrent, hvad man kunde vente sig, men nogen indgaaende Undersøgelse, som heller ikke kunde antages at ville give særligt Udbytte, blev der ikke Tid til. Nattergalen og Gulbugen sang i det tætte Krat, og ud fra en lav Tjørnebusk smuttede Tornsangeren, flygtende fra sin Rede med 6 Æg. En Art, som ikke saas, gav derimod sin Nærværelse tydelig til Kende ved Levningerne fra dens Maaltider, thi inde i den før omtalte Fyrreplantage, hvor Hættemaagerne ynglede, fandtes spredt paa Jorden en umaadelig Masse Uglegylp; Fuglen selv saas ikke, men en af Deltagerne havde paa en tidligere Tur iagttaget Skovhornuglen *(Otus vulgaris)* her, saa det har rimeligvis været den, der fandtes her; 80 Gylpklumper som Ref. senere undersøgte, indeholdt Levninger fra mindst 8 Mosegrise *(Arvicola amphibius)*, 6 Markmus *(Arvicola agrestis)*, 12 Skovmus *(Mus sylvaticus)* og 6 Husmus *(Mus musculus)*.

Ialt saas følgende Arter: Stormmaage *(Larus canus)*, Æg og Unger, Hættemaage *(Larus ridibundus)*, Æg og Unger, Havmaage *(Larus argentatus)*, Unge, Strandskade *(Hæmatopus ostreologus)*, Gravand *(Tadorna vulpanser)*, Anas *(spec)*? vist *boscas*, Fløjelsand *(Oedemia fusca)*, Toppet Skallesluger *(Mergus serrator)*, Ringdue *(Columba palumbus)*, Krage *(Corvus cornix)*, Musvit *(Parus major)*, Stær *(Sturnus vulgaris)*, Brunelle *(Accentor modularis)*, Irisk *(Cannabina linota)*, Bogfink *(Fringilla coelebs)*, Gulspurv *(Emberiza citrinella)*, Spurv *(Passer domesticus)*, Digesmutte *(Saxicola oenanthe)*, Hvid Vipstjert *(Motacilla alba)*, Gul Vipstjert *(Motacilla flava)*, Tornsanger *(Sylvia cinerea)* (Rede med 6 Æg), Nattergal *(Luscinia philomela)*, Solsort *(Turdus merula)*, Gulbug *(Hypolais icterina)*, Forstuesvale *(Hirundo rustica)*, Bysvale *(Hirundo urbica)*, Digesvale *(Hirundo riparia)*.

Hvad der gav Turen yderligere Tiltrækning, var den elskværdige og gæstfri Maade, hvorpaa man blev modtaget af en af Øernes Ejere, Direktør Heilbuth, der var Vejviser paa Turen, og havde indbudt samtlige Deltagere til et Maaltid i sit Hjem efter endt Tur; man tilbragte her et Par hyggelige Timer før Afrejsen fra Øen, der fandt Sted ved 5 Tiden. Det var i det hele en yderst fornøjelig og vellykket Tur, og det var en Glæde at se, hvad en forstandig Røgt og Fredning af Fuglene kan føre til. Gid mange af vore danske Smaaøer vare i ligesaa gode Hænder som Egholm! O. H.

TIL MEDLEMMERNE!

Breve og Henvendelser til Foreningen bedes sendte til Formanden, Vekselerer E. Lehn Schiøler, Fredericiagade 57[3].

Artikler og Meddelelser til Tidsskriftet bedes sendte til Redaktøren, Overlæge Helms, Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord pr. Pejrup.

Avertissementer, der ønskes optagne i Tidsskriftet, og Regnings-

krav til Foreningen bedes sendte til Kassereren, Assistent A. Koefoed, Gl. Kongevej 140[1].

Meddelelse om Flytning bedes tilstillet Kassereren.

Forfatterne af større Artikler faar tilsendt hver 25 Særtryk.

D'hrr. Kredsformænd kan ved Henvendelse til Kassereren erholde Hæfter.

Ny tiltrædende Medlemmer kan, saavidt Oplaget rækker, faa Tidsskriftets tre første Aargange for 3 Kr. pr. Aargang ved Henvendelse til Kassereren.

Indmeldelse kan ske til et af Bestyrelsesmedlemmerne eller til Kredsformændene. Medlemsbidraget, der opkræves, er 4 Kr. aarlig.

E. LEHN SCHIØLER,
Formand.
Kjøbenhavn.

A. HAGERUP,
Næstformand,
Kolding.

A. KOEFOED,
Kasserer.
Kjøbenhavn.

A. CHRISTIANI,
Sekretær,
Kjøbenhavn.

O. HELMS.
Redaktør.
Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord.

BYTTEFORBINDELSER.

Dansk Ornithologisk Forening staar i Bytteforbindelse med følgende Institutioner og Tidsskrifter:

Tidsskrift »Flora & Fauna«. Udg. af A. C. Jensen, Haarup, og Esben Petersen, Silkeborg.
Dansk Jagtforening, Tidsskrift »Dansk Jagttidende«.
Selskabet for Stuekulturer, Selskabets Tidsskrift.
Bergens Museum, Tidsskriftet »Naturen«.
Tromsø Museum, Museets Aarshefter.
»Fauna och Flora«, udgivet af Einar Lönnberg, Stockholm.
Zeitschrift für Oologie und Ornithologie, udgivet af H. Hocke, Berlin.
Deutscher Verein zum Schutze der Vogelwelt, Ornithologische Monatsschrift.
Ornithologische Gesellschaft in Bayern, Selskabets Forhandlinger.
Ornithologisches Jahrbuch, udgivet af Victor Ritter von Tschusi zu Schmidhoffen, Hallein.
Ungarische ornithologische Centrale, Tidsskrift »Aquila«.

KREDSFORMÆND.

Ahlefeldt-Lauervig, Bille P. Greve, Skovsbo pr. Ullerslev, Odense Amt.
Arctander, H., Distriktslæge, Præstø Amts østl. Del.
Barfod, K., Præst, Hjørlunde pr. Slangerup, Frederiksborg Amt.
Berner-Schilden Holsten, Baron, Kmhr., Holstenshus, Svendborg Amt.
Christiani, R., Forpagter, Bølling Sø, Moselund, Viborg Amts sydl. D.
Cridland, Chr., Dyrlæge, Holbæk. Holbæk Amts sydvestl. D.
Ferdinand, Joh., Adjunkt, Herlufsholm, Sorø Amts sydl. D.
Godske-Nielsen, Direktør, Silkeborg, Skanderborg Amts nordvestl. D.
Hagerup, A., Arkitekt, Kolding, Vejle Amt.
Hørring, R., mag. scient., Kbhvn., Island.
Jeppesen, J. K., Lærer, Sejerslev pr. Nykøbing p. Mors, Thisted Amt.
Klinge, M., Forretningsfører, Randers, Ribe Amt.
Krabbe, Th., Læge, Kbhvn., Grønland.
Larsen, Jens, Kommunelærer, Aalborg, Aalborg Amts nordl. D.
Lütken-Lehn, C., Sognepræst, Hørby pr. Holbæk, Holbæk Amts nordl. D.
Mortensen, H. Chr. C., Adjunkt, Viborg, Viborg Amts nordl. D.
Oppermann, H. G., Skovrider, Visborggaard, Aalborg Amts sydl. D.
Scavenius, S., cand. jur., Klintholm pr. Borre, Møen.
Strange, T., Landbrugskandidat, Lundsgaard pr. Langaa, Randers Amt.
Thorsøe, H., kgl. Skovfoged, Lille Bøgeskov pr. Ringsted, Sorø Amts nordl. D.
Jensen-Tusch, kgl. Skovfoged, Lindesbjerghus, Aakirkeby, Bornholm.
Valentiner, A., Godsejer, Christianshøj pr. Rønnede, Præstø Amts sydl. D.

3. AARGANG HÆFTE I

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF
O. HELMS

Kjøbenhavn December 1908

INDHOLDSFORTEGNELSE

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

AARGANG 3, HÆFTE I

Redaktionens Adresse er for Fremtiden:

Overlæge O. HELMS,

Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord

pr. Pejrup.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI, KØBENHAVN

3. AARGANG HÆFTE II

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF
O. HELMS

Kjøbenhavn Marts 1909

INDHOLDSFORTEGNELSE

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

AARGANG 3, HÆFTE II

Opmærksomheden henledes paa Hr. WEIBÜLL'S Anmodning til Foreningens Medlemmer inde i Hæftet (Side 70).

Fra April Flyttedag d. A. er Kasserer AXEL KOEFOED'S Adresse forandret fra

Nyvej Nr. 10 A²

til Schlegels Allé Nr. 5. V.

Redaktionens Adresse er for Fremtiden:

Overlæge O. HELMS,

Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord

pr. Pejrup.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

3. AARGANG HÆFTE III

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF
O. HELMS

Kjøbenhavn Juli 1909

INDHOLDSFORTEGNELSE

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT
AARGANG 3, HÆFTE III

Redaktionens Adresse er for Fremtiden:

Overlæge O. HELMS,

Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord
pr. Pejrup.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

3. AARGANG HÆFTE IV

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT

REDIGERET AF

O. HELMS

Kjøbenhavn September 1909

INDHOLDSFORTEGNELSE

DANSK ORNITHOLOGISK FORENINGS TIDSSKRIFT
AARGANG 3, HÆFTE IV

Kasserer AXEL KOEFOEDS Adresse er forandret fra Schlegels Allé Nr. 5 til

Gamle Kongevej Nr. 140[1]

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

